

ແມ່ຍິງ ແລະ ສຶດນຳໃຊ້ທີ່ດິນ ຢູ່ ສປປ ລາວ:

ການປ່ຽນແປງຂອງຊື່ນນະບົດ ແລະ ຄວາມຝັນ/ແນວຄວາມຄິດ/ຫ່າຍ່ຽງ/ຄວາມເປັນໄປໄດ້
ໃນອະນາຄົດ ເພື່ອຮັບປະກັນສຶດເປັນເຈົ້າຂອງທີ່ດິນຢ່າງໜັ້ນຄົງ

ບົດສຶກສາໄດ້ຮັບການມອບໜາຍໂດຍ ກຸ່ມແລກປ່ຽນຂໍ້ມູນເລື່ອງທີ່ດິນ (LIWG), ມີຖຸນາ 2020

ແມ່ຍິງ ແລະ ສິດທິທີ່ດິນ ຢູ່ ສປປລາວ:

ການປ່ຽນແປງຂອງຊຸມນະບົດ ແລະ ຄວາມຝັ້ນ/ແນວຄວາມຄົດ/ທ່າອຮຽງ/ຄວາມເປັນໄປໄດ້ໃນອະນາຄົດ ເພື່ອຮັບປະກັນສິດເປັນ
ເຈົ້າຂອງທີ່ດິນຢ່າງໜັ້ນຄົງ

ຂຽນໂດຍ:

ນາງ ແຜດສາຄອນ ສິມຟອງບຸດຕະຂັນ

ດຣ. ລຸດສົ່ງ ເຊັ່ງຄົ່ງ-ແຊຸມເບີເກັນ

ທີມງານຄົ້ນຄວ້າພາກສະໜາມ:

ດຣ. ລຸດສົ່ງ ເຊັ່ງຄົ່ງ-ແຊຸມເບີເກັນ, ມະຫາວິທະຍາໄລ ອາມສົດຕະໄມ, ປະທານເທິແລນ

ນາງ ແຜດສາຄອນ ສິມຟອງບຸດຕະຂັນ, ທີ່ປຶກສາດ້ານຄວາມສະເໜີພາບຫາງແຜດ ແລະ ການມີສ່ວນຮ່ວມຫາງສັງຄົມ

ທ່ານ ນາງ ແອງສອນ ສີສິມຟອນ, ອຸສອນ ແລະ ນັກວິໄຈ, ມະຫາວິທະຍາໄລແຫ່ງຊາດ, ຄະນະວິທະຍາສາດສັງຄົມ

ທ່ານ ນາງ ຢາດອາລຸນ ສີປະເສີດ, ອຸສອນ ແລະ ນັກວິໄຈ, ມະຫາວິທະຍາໄລແຫ່ງຊາດ, ຄະນະນິຕິສາດ ແລະ

ລັດຖະສາດ

ທ່ານ ກອງ ຈັນຫາແຜດ, ສະມາຄົມຊີວະນາງຝັ້ນລາວ

ກວດແກ້ດ້ານວິຊາການ ແລະ ບົດພາສາອັງກິດໂດຍ:

ຮິຊາດ ແຮກແມນ

ບິກາ ສຕິນຮອບ

ອ່ານກວດແກ້ບົດພາສາລາວໂດຍ:

ທ່ານ ສຸລິຍັນ ລຸນ ຈັນຫາ ຫົວໜ້າສູນບໍລິການກົດໜາຍເື່ອປະຊາຊົນ- ຄະນະນິຕິສາດ ແລະ ລັດຖະສາດ ມ.ຊ.

ທ່ານ ນາງ ປາວິນາ ແກບຝຶທັກ ຜູ້ບໍລິຫານ ອົງການແບບຊີໂຕ ປະຈຳ ສປປລາວ

ທ່ານ ນາງ ມະນີວັນ ສູ່ຍະວົງ ຜູ້ອໍານວຍການສະມາຄົມຜົດທະນາບົດບາດຍິງ-ຊາຍ

ຮູບພາບໜ້າປົກ: ແມ່ຍິງກຳລັງຢ່າງໄປສ່ວນ, ທີ່ເມືອງນາໜັ້ນ ແຂວງອຸດິມໄຊ, ©: CCL

តាំងឱ្យរៀបចំមុន

ខ្ញុំមិនដឹងថាគារណ៍លើការបង្ហាញនេះ មែនស្មោះជាការមេត្តិ៍ ឬ ផ្ទៃជាប្រជុំទីផ្សារ ឬ ប៉ាន្តាចារណ៍ ឬ ការបង្ហាញនៃការងារ ឬ ការងារនៃការបង្ហាញ។ ខ្ញុំមិនដឹងថាគារណ៍លើការបង្ហាញនេះ មែនស្មោះជាការមេត្តិ៍ ឬ ផ្ទៃជាប្រជុំទីផ្សារ ឬ ប៉ាន្តាចារណ៍ ឬ ការបង្ហាញនៃការងារ ឬ ការងារនៃការបង្ហាញ។ ខ្ញុំមិនដឹងថាគារណ៍លើការបង្ហាញនេះ មែនស្មោះជាការមេត្តិ៍ ឬ ផ្ទៃជាប្រជុំទីផ្សារ ឬ ប៉ាន្តាចារណ៍ ឬ ការបង្ហាញនៃការងារ ឬ ការងារនៃការបង្ហាញ។

ປິດຄວາມຂອບໃຈ

ປິດລາຍງານ "ແມຍິງ ແລະ ສຶບທີ່ດິນ" ແມ່ນປິດຄື່ນຄວ້າຂອງ ກຸ່ມແລກປ່ຽນຂໍ້ມູນເລື່ອງທີ່ດິນ (LIWG) ໂດຍການຮ່ວມມືກັບ ສູນບໍລິການກົດໝາຍເຜື່ອປະຊາຊົນ (FLPCL) ຄະນະນິຕິສາດ ແລະ ລັດຖະສາດ ທີ່ໄດ້ຮັບການສະໜັບສະໜູນ ຫາງດ້ານການເງິນ ຈາກອີງການ ເບຣດຳເດີເວີ "Bread for the World" ແລະ ອົງການ ແຄຣ ນາມຊາດປະຈຳລາວ "CARE International in Lao PDR". ພວກເຮົາຂໍສະແດງຄວາມຂອບ ໃຈເປັນຢ່າງສູງ ທີ່ໃຫ້ການຊ່ວຍເຫຼືອ ແລະ ສະໜັບສະໜູນໃນການສຶກສາຄື່ນຄວ້າຄັ້ງນີ້.

ພວກເຮົາຂໍສະແດງຄວາມຂອບໃຈມາຍັງ ຄະນະນິຕິສາດ ແລະ ລັດຖະສາດ ທີ່ສະໜັບສະໜູນໂຄງການ ໂດຍການ ແລະ ອະນຸມັດໃຫ້ ທີມງານຄື່ນຄ້ວາ ດຳເນີນການສຶກສາພາກສະໜາມ.

ຂໍຂອບໃຈເປັນຜິເສດຕໍ່ສະມາຊຸກຂອງກຸ່ມແລກປ່ຽນຂໍ້ມູນເລື່ອງທີ່ດິນ ອົງການຮ່ວມມືກັບປະເທດລາວ (CCL), ສູນອາສາສະໜັກສາກົມຍິບຸ່ມ (JVC), ບໍລິສັດທີ່ປົກສາຜັດທະນາດ້ານກະສິກຳ ແລະ ບ້າໄມ້ (AFC) ແລະ ອົງການ ແບບຊີໂຕ (BABSEACLE) ໃນການອໍານວຍຄວາມສະດວກ ແລະ ນຳພາທີມງານລົງເຕັບກຳຂໍ້ມູນພາກສະໜາມ.

ພວກເຮົາຮູ້ສຶກເປັນບຸນຄຸນຢ່າງຍິ່ງຕໍ່ການຊ່ວຍເຫຼືອ ແລະ ສະລະວລາໃນການໃຫ້ຂໍ້ມູນ ແລະ ປະສົບການກ່ຽວກັບ ວຽກງານຜັດທະນາແມຍິງ ແລະ ສຶບນຳໃຊ້ທີ່ດິນ ຂອງຜະນັກງານທຸກໆ ທ່ານທີ່ຢູ່ຂັ້ນສູນກາງ, ຂັ້ນເຂວງ, ຂັ້ນເມືອງ ແລະ ຂັ້ນບ້ານ ໃນ 4 ແຂວງທີ່ພວກເຮົາໄດ້ລົງສຶກສາ. ຄວາມເຂົ້າໃຈອັນເລີກເຊິ່ງຂອງທຸກທ່ານທີ່ ແລກປ່ຽນກ່ຽວກັບ ຫົວຂໍ ແລະ ຂໍສະໜີແນະທີ່ມີໃຫ້ແກ່ພວກເຮົາແມ່ນມີປະໂຫຍດຫຼາຍສໍາລັບທີມງານຄື່ນຄ້ວາ ເຜື່ອເຜີ່ມຄວາມເຂົ້າໃຈ ຂອງພວກເຮົາກ່ຽວກັບສະພາບຕົວຈິງ ແລະ ສະພາບການຄຸ້ມຄອງທີ່ດິນ.

ສຸດທ້າຍນີ້ ພວກເຮົາຂໍສະແດງຄວາມຂອບໃຈຢ່າງລົ້ນເຫຼືອ ຕໍ່ແມຍິງ ແລະ ຜູ້ຊາຍ ໃນບ້ານທີ່ລົງສຶກສາ ຫັງໃນເຂດທີ່ງປຽງ, ເນີນສູງ ແລະ ແຂດຜູດອຍ ທີ່ສະລະວລາ, ຄວາມໄວ້ວາງໃຈ, ມິດຕະພາບ ແລະ ການຕ້ອນຮັບທີມງາມຢ່າງອີບອຸ່ນ. ຖ້າບໍ່ມີພວກທ່ານ, ການຄື່ນຄວ້າວິໄຈໃນຄັ້ງນີ້ ກໍ່ບໍ່ສາມາດດຳເນີນໄປໄດ້.

ກຸ່ມແລກປ່ຽນຂໍ້ມູນເລື່ອງທີ່ດິນ (LIWG)

ກອງເລຂາ LIWG

www.laolandinfo.org

ຄໍາສັບຫຍໍ້

CAW	ຄະນະກຳມະທິການເຟືອຄວາມກ້າວໜ້າຂອງແມ່ຍິງ
CEDAW	ສິນທິສັນຍາສາກົນວ່າດ້ວຍການລົບລ້າງທຸກຮູບການຈຳແນກຕໍ່ແມ່ຍິງ
CCL	ອີງການຮ່ວມມືກັບປະເທດລາວ
FLPCLE	ສູນບໍລິການກົດໝາຍເຟືອປະຊົນ, ຄະນະນິຕິສາດ ແລະ ລັດຖະສາດ
CSO	ອີງການຈັດຕັ້ງທາງສັງຄົມ
DALAM	ກົມຄຸ້ມຄອງ ແລະ ຜັດທະນາທີ່ດິນກະສິກຳ
DAFO	ຫ້ອງການກະສິກຳ ແລະ ບໍ່ໄມ້ເມືອງ
DoL	ກົມທີ່ດິນ
DoNRE	ຫ້ອງການຊັບພະຍາກອນທຳມະຊາດ ແລະ ສິ່ງແວດລ້ອມເມືອງ
FAO	ອີງການອາຫານ ແລະ ການກະເສດ
GIZ	ອີງການຮ່ວມມືສາກົນເຫັ່ງປະເທດເຢຍລະມັນ
GoL	ລັດຖະບານ ແຫ່ງ ສປປ ລາວ
GRID	ສູນຂໍ້ມູນຂ່າວສານ ແລະ ການຝັດທະນາປິດບາດຍິງ - ຊາຍ
JVC	ອີງການອາສາສະໜັກສາກົນຢືນ
LIWG	ກຸ່ມແລກປ່ຽນຂໍ້ມູນເລື່ອງທີ່ດິນ
LIFE	ໂຄງການສິ່ງເລີມການຮຽນຮູ້ກ່ຽວກັບທີ່ດິນ (ໂຄງການໄລຟ)
LUP	ການວາງແຜນການນຳໃຊ້ທີ່ດິນ
LWU	ສະຫະພັນແມ່ຍິງລາວ
MAF	ກະຊວງກະສິກຳ ແລະ ບໍ່ໄມ້
MoNRE	ກະຊວງຊັບພະຍາກອນທຳມະຊາດ ແລະ ສິ່ງແວດລ້ອມ
NGO	ອີງການບໍ່ສັງກັດລັດຖະບານ
PAFO	ພະແນກກະສິກຳ ແລະ ບໍ່ໄມ້ແຂວງ
PALAM	ພະແນກຄຸ້ມຄອງທີ່ດິນກະສິກຳແຂວງ
PLUP	ການວາງແຜນການນຳໃຊ້ທີ່ດິນແບບມີສ່ວນຮ່ວມ
PoNRE	ພະແນກຊັບພະຍາກອນທຳມະຊາດ ແລະ ສິ່ງແວດລ້ອມແຂວງ
PRA	ການປະເມີນຜົນຊົນນະບົດແບບມີສ່ວນຮ່ວມ
TABI	ໂຄງການຝັດທະນາການຜະລິດແບບນິເວດກະສິກຳຢູ່ເຂດຜູດອຍພາກເໜືອ (ໂຄງການຕາບີ)

ສາລະບານ

ບົດຄວາມຂອບໃຈ	i
ຄໍາສັບຫຍໍ້	ii
1 ສັງລວມຫຍໍ້	1
2 ບົດແນະນຳ	4
2.1. ຈຸດປະລົງຂອງການຄົ້ນຄວ້າ	6
2.2. ວິທີການຂອງການຄົ້ນຄວ້າ	6
2.3. ຂໍ້ຈຳກັດໃນການຄົ້ນຄວ້າ	8
2.4. ຂອບເຂດຂອງການຄົ້ນຄວ້າ	8
3 ຜົນຂອງການຄົ້ນຄວ້າ	11
3.1. ສະພາບສິດທິ່ຕໍ່ທີ່ດິນຂອງແມ່ຍິງໂດຍລວມ ໃນ ສປປ ລາວ	11
3.1.1. ການວິເຄາະຫາງກົດໝາຍ	12
3.1.2. ຄວາມເຂົ້າໃຈຂັ້ນບ້ານກ່ຽວກັບສິດທິ່ຕໍ່ທີ່ດິນຂອງແມ່ຍິງ	16
3.1.3. ການຕັດສິນໃຈຂອງແມ່ຍິງ ແລະ ການເຂົ້າເຖິງທີ່ດິນ	18
3.1.4. ການປົກປ້ອງສິດທິ່ຕໍ່ທີ່ດິນຂອງແມ່ຍິງ - ຕາມປະເຜນີ ແລະ ຫາງການ	21
3.2. ແມ່ຍິງກັບການປັບປຸງດ້ານກະສິກຳໃນປັດຈຸບັນ	27
3.2.1. ການປັບປຸງ ການເຂົ້າເຖິງທີ່ດິນຂອງແມ່ຍິງ	28
3.2.2. ການປັບປຸງພາລະນິຕາດຂອງແມ່ຍິງໃນຄອບຄົວ	34
3.3. ຄວາມສ່ຽງດ້ານສິດທິ່ຕໍ່ທີ່ດິນຂອງແມ່ຍິງຈາກການວາງແຜນນຳໃຊ້ທີ່ດິນແລະ ເອກະລານທີ່ດິນ	36
3.3.1. ແຜນນຳໃຊ້ທີ່ດິນ, ການມີສ່ວນຮ່ວມ ແລະ ສ່ຽງຂອງແມ່ຍິງ	37
3.3.2. ເອກະລານທີ່ດິນ ແລະ ສ່ຽງຂອງແມ່ຍິງ	39
4 ບົດສະຫຼຸບ ແລະ ຂໍ້ສະໜີ	42
4.1. ບົດສະຫຼຸບ	42
4.2. ຂໍ້ສະໜີແນະສໍາລັບ LIWG ໃນການສະໜັບສະໜູນສິດທິ ຕໍ່ທີ່ດິນຂອງແມ່ຍິງ	45
4.3. ຂໍ້ສະໜີສໍາລັບລັດຖະບານໃນການສິ່ງເສີມສິດທິຕໍ່ທີ່ດິນຂອງແມ່ຍິງ	51
ເອກະລານອ້າງອີງ	53

1. ສັງລວມຫຍໍ້

ນັບຕັ້ງແຕ່ຊຸມປີ 1990 ເປັນຕົ້ນມາ, ດ້ວຍການຫັນປ່ຽນຈາກການດຳລົງຊີວິດແບບກຸ່ມຕົນເອງ ເຜິ່ນຕົນເອງ ມາເປັນເສດຖະກິດຕະຫຼາດ, ການຮັດໃຫ້ແມ່ຍິງ ມີສິດນຳໃຊ້ທີ່ດິນທີ່ໜັນຄົງ ໄດ້ເປັນສິ່ງທີ່ສໍາຄັນ ແລະຮົບດ່ວນ ຫຼາຍຂຶ້ນ. ຫຼາຍທິດສະວັດທີ່ຜ່ານມາ ໄດ້ສະແດງໃຫ້ເຫັນວ່າ ຂະບວນການປ່ຽນແປງຢູ່ເຂດຊຸມນະບົດມີຫຼາຍຂຶ້ນ ແລະ ຄວາມກິດດັນຕໍ່ການນຳໃຊ້ທີ່ດິນ ແລະ ຊັບຜະຍາກອນທຳມະຊາດ ໄດ້ຈຳແນກໃຫ້ເຫັນການປ່ຽນແປງຕໍ່ການນຳໃຊ້ທີ່ ດິນ ແລະ ການຄຸ້ມຄອງທີ່ດິນ ໃນ ສປປ ລາວ. ຈາກສະພາບດັ່ງກ່າວ, ຜ້ອມງຽງກັນ ນະໂຍບາຍທີ່ດິນທີ່ໄດ້ສ້າງຂຶ້ນມາໃໝ່ ອາດຈະຮັດໃຫ້ມີຜົນ ຮະທຶບທາງລົບທີ່ຮ້າຍແຮງຕໍ່ກັບ ການເຂົ້າເຖິງ, ການຄວບຄຸມ ແລະ ອຳນາດການ ຕັດສິນໃຈ ຂອງແມ່ຍິງ ໃນການນຳໃຊ້ ທີ່ດິນຂອງເຂົາເຈົ້າ. ຮູບແບບການລົງຊີບ ແລະ ສຶກທິຕາມປະຜົນ ເຝື່ອຮັບປະກັນສິດຄອບຄອງທີ່ດິນ ໃຫ້ແກ່ແມ່ຍິງ ແລະ ຜູ້ຊາຍ ແມ່ນມີຄວາມສ່ຽງ ແລະ ຍັງຂາດການເອົາໃຈໃສ.

ການທຶບທວນການຄົ້ນຄວ້າວິໄຈຜ່ານມາ ສະແດງໃຫ້ເຫັນວ່າ ຢູ່ໃນ ສປປ ລາວ ຍັງຂາດການສຶກສາ ກ່ຽວກັບ ແມ່ຍິງ ແລະ ສິດນຳໃຊ້ທີ່ດິນ ໂດຍສະເພະ ການສຶກສາທີ່ສຸມໃສ່ຜົນກະທຶບຕ່າງໆ (ສິດນຳໃຊ້ທີ່ດິນ, ການຄ້າປະກັນ ສະບຽງອາຫານ ແລະ ການຄຸ້ມຄອງດ້ານອາຫານ, ການເຄື່ອນຍ້າຍແຮງງານ, ອຳນາດທາງເສດຖະກິດ) ຕໍ່ກັບການປ່ຽນແປງຢູ່ເຂດຊຸມນະບົດ ແລະ ນະໂຍບາຍການຄຸ້ມຄອງທີ່ດິນໃໝ່ ໃນຫຼາຍທິດສະວັດທີ່ຜ່ານມາ. ໃນສະພາບດັ່ງກ່າວ, ການຄົ້ນຄວ້າວິໄຈ ກ່ຽວກັບ “ແມ່ຍິງ ແລະ ສຶກຕໍ່ທີ່ດິນ” ຈຶ່ງໄດ້ຮັບການຈັດຕັ້ງປະຕິບັດໃນຄັ້ງນີ້. ສິ່ງທີ່ຄວນເອົາໃຈ ໃສ່ ກໍ່ສົ່ງ ບົດລາຍງານສະບັບນີ້ ແມ່ນການສັງລວມເນື້ອໃນຈາກບົດລາຍງານການຄົ້ນຄວ້າຕົ້ນສະບັບ, ເນື່ອງຈາກເນື້ອໃນ ມັນ ມີຫຼາຍ ແລະ ຈຳເປັນຕ້ອງໄດ້ຄັດລ່ອນຄົນໃໝ່. ຜົນຂອງການຄົ້ນຄວ້ານີ້ແມ່ນເຝື່ອເປັນທິດທາງໃຫ້ແກ່ ກຸ່ມແລກປ່ຽນຂໍ້ມູນເລື່ອງທີ່ດິນ (LIWG) ເຝື່ອຊອກຫາວິທີການໃນການຊັກຍຸ້ນ ແລະ ເສີມຂະຫຍາຍສຶກຕໍ່ທີ່ດິນຂອງແມ່ຍິງ ໃນ ສປປ ລາວ ໃຫ້ເກີ້ຂຶ້ນ. ເຝື່ອບັນລຸຜົນໄດ້ຮັບ ແລະ ຈຸດປະສົງຂອງການຄົ້ນຄວ້າ, ການຄົ້ນຄວ້າຄົງນີ້ໄດ້ຜົບສິ່ງຫ້າຫາຍ ແລະ ສິ່ງຜົນກະທຶບ ຕໍ່ການຄົ້ນຄວ້າ, ໂດຍສະເພະ ການເລືອກອົບບ້ານ ເຝື່ອດຳເນີນການຄົ້ນຄວ້າວິໄຈ ແມ່ນບໍ່ໄດ້ລວມເອົາບ້ານ ທີ່ມີການ ອອກໃບຕາດິນແລ້ວ ຫຼື ບ້ານທີ່ສໍາເລັດການວາງແຜນນຳໃຊ້ທີ່ດິນ.

ການສຶກສາຄົງນີ້ໄດ້ເກັບກຳຂໍ້ມູນຢູ່ 7 ຫຼູ່ບ້ານທີ່ອນ ຢູ່ໃນແຂວງວຽງຈັນ, ແຂວງສະຫວັນນະເຂດ, ແຂວງອຸດິມໄຊ ແລະ ແຂວງຜົ່ງສາລີ. ຂໍ້ມູນໄດ້ຖືກເກັບກຳຈາກກຸ່ມຜູ້ຊາຍ-ຍິງ ແລະ ສໍາພາດບາງຄອບຄົວ ກ່ຽວກັບ ທີ່ດິນ ແລະ ຮູບແບບການດຳລົງຊີວິດຂອງເຂົາເຈົ້າ, ລວມທັງຂໍ້ມູນການແປງແຍກແຮງງານຕາມເຜດ, ການມີສ່ວນຮ່ວມ ແລະ ການຕັດສິນໃຈລະຫວ່າງຍິງ-ຊາຍ. ນອກນີ້ຍັງເກັບຂໍ້ມູນຈາກທ້ອງການຊັບຜະຍາກອນທຳມະຊາດ ແລະ ສິ່ງແວດລ້ອມເມືອງ, ແຂວງ ແລະ ຫ້ອງການທີ່ກ່ຽວຂ້ອງ ເຊັ່ນ ຫ້ອງການສະຫະຜັນແມ່ຍິງ, ຫ້ອງການກະສິກຳ ແລະ ຫ້ອງການແນວລາວສ້າງຊາດ ຕາມລຳດັບ. ຂອບເຂດການວິໄຈທີ່ນຳໃຊ້ໃນ ການຄົ້ນຄວ້າ ແມ່ນອີງໃສ່ໂຄງສ້າງອຳນາດ ບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ຕາມລະບົບປະຜົນທີ່ອື່ນ, ໂດຍສະເພະ ກ່ຽວຂ້ອງກັບການປົກຄອງທີ່ດິນ. ໃນນັ້ນປະກອບມີ ບ້ານທີ່ມີຄຸນລັກສະນະ 3 ລະບົບຄື: ບ້ານທີ່ໃຫ້ຄຸນຄ່າ ແລະ ສືບທອດເຄືອຍາດຜ່ານທາງແມ່ຍິງ (matrilineal), ບ້ານທີ່ໃຫ້ຄຸນຄ່າ ແລະ ສືບ

ທອດເຄືອຍາດຜ່ານທາງແມ່ນີ້ ແລະ/ຫຼື ຜູ້ຊາຍ (bi-lineal) ແລະ ບ້ານທີ່ໃຫ້ຄຸນຄ່າ ແລະ ສືບທອດເຄືອຍາດຜ່ານທາງຜູ້ຊາຍ (patrilineal) (ລາຍລະອຽດເບິ່ງຂອບເຂດໃນການຄົ້ນຄວ້າ).

ຜົນການຄົ້ນຄວ້າສະແດງໃຫ້ເຫັນວ່າ ໃນກຸ່ມຊົນຜົ່າລາວ-ໄຕ ແລະ ບາງສ່ວນຂອງບ້ານຊົນຜົ່າ ບຖ/ມະກອງ ທີ່ວ່າສິດນຳໃຊ້ທີ່ດິນຂອງແມ່ນີ້ສືບທອດກັນມາຕາມປະເພນີ ໂດຍຜ່ານທາງແມ່ນີ້ ແມ່ນຢັງສືບຕໍ່ປະຕິບັດ ແລະ ຮັກສາໄວ້ຢູ່. ລະບົບປະເພນີດັ່ງດີມ ທີ່ມີການສືບທອດກັນພາຍໃນກຸ່ມຍາດຜົ່ນ້ອງ, ຮູບແບບວິທີການດໍາລົງຊີວິດ ຫຼັງຈາກແຕ່ງດອງ ແມ່ນໄດ້ປົກປ້ອງສິດນຳໃຊ້ທີ່ດິນຂອງແມ່ນີ້. ໃນບ້ານຊົນຜົ່າອາຄ່າ, ຊົນຜົ່າລື້, ຊົນຜົ່າມື້ງ ແລະ ຊົນຜົ່າກົມມູ ແມ່ນຍື່ງມີສິດເຊົ້າເຖິງທີ່ດິນ ໂດຍຜ່ານກໍາມະສິດຂອງຜູ້ເປັນຜົວ ແລະ ຈາກການແຕ່ງດອງເທົ່ານັ້ນ. ມີແຕ່ລຸກຊາຍເທົ່ານັ້ນທີ່ສາມາດສືບທອດທີ່ດິນຈາກຝ່າ ຫຼື ຝ່າແມ່ຂອງພວກເຂົາ.

ສິດໃນການຄອບຄອງທີ່ດິນຂອງແມ່ນີ້ຄວນໄດ້ຮັບການວິເຄາະ ໂດຍຜ່ານທັງສອງລະບົບຄື ຜ່ານເອກະສານນິຕິກຳ ແລະ ຮິດຄອງປະເພນີທີ່ໃຊ້ຮ່ວມກັນ. ກົດໝາຍວ່າດ້ວຍທີ່ດິນໄດ້ກຳນົດໄວ້ວ່າ ໃບຕາດິນແມ່ນເອກະສານທີ່ໃຊ້ເປັນຫຼັກຖານ ໃນການຄອບຄອງທີ່ດິນຕາມກົດໝາຍ ແລະ ຖືກຝີຈະລະນາເປັນເອກະສານຕົ້ນຕໍ່ ເຝື່ອອ້າງສິດນຳໃຊ້ ທີ່ດິນຖາວອນ, ແລະ ໃນກົດໝາຍຢັ້ງມີມາດຕາກ່ຽວກັບການຮັບຮູ້ການນຳໃຊ້ທີ່ດິນຕາມປະເພນີ. ຈາກການສຶກສາ ຜົບວ່າສ່ວນໃຫຍ່ ແລ້ວ ໃນລະດັບແຂວງ ແລະ ເມືອງບໍ່ມີຂໍ້ມູນແຍກປະເພດ ກ່ຽວກັບການອອກໃບຕາດິນ, ຍົກເວັ້ນ ຂໍ້ມູນຈາກ ແຂວງ ສະຫວັນນະເຂດ. ຈຳນວນຜະນັກງານທີ່ເປັນແມ່ນີ້ໃນຫ້ອງການຄຸ້ມຄອງທີ່ດິນ ໂດຍທີ່ວໄປແລ້ວ ແມ່ນຢັ້ງຕໍ່. ຄວາມຮູ້ ຂອງແມ່ນີ້ໃນຂັ້ນຊຸມຊົນກ່ຽວກັບສິດນຳໃຊ້ທີ່ດິນ ແມ່ນຢັງມີລະດັບທີ່ແຕກຕ່າງກັນ ລະຫວ່າງ ກຸ່ມຊົນຜົ່າ ແລະ ທີ່ຕັ້ງ ຂອງບ້ານ ເຊັ່ນ ໃນເຂດຕົວເມືອງ, ແຂດຊານເມືອງ ແລະ ແຂດຊົນນະບົດ.

ທີມການສຶກສາພົບວ່າ ການອອກໃບຕາດິນຖາວອນສໍາລັບດິນສ່ວນບຸກຄົນ ມີຜຽງ 3 ຫຼູ່ບ້ານ ຈາກທັງໝົດ 7 ຫຼູ່ບ້ານທີ່ໄປສຶກສາ. ຄ່າໃຊ້ຈ່າຍໃນຂະບວນການອະນຸມັດ ແລະ ການອອກໃບຕາດິນແມ່ນສູງ ແລະ ຊາວບ້ານບໍ່ສາມາດຮັບໃບຕາດິນໄດ້. ຊາວບ້ານມີເອກະສານທີ່ດິນຫຼາຍປະເພດທີ່ແຕກຕ່າງກັນ ເຊິ່ງສະແດງໃຫ້ເຫັນສິດການນຳໃຊ້ທີ່ດິນຂອງພວກເຂົາ ໂດຍປະກອບມື: ໃບຢັ້ງຍືນທີ່ດິນ, ໃບເກັບອາກອນທີ່ດິນ, ແລະ ເປົ້ມບັນທຶກທີ່ດິນຄອບຄົວ. ໃນເອກະສານທີ່ດິນເກືອບຫັງໝົດໄດ້ກ່າວເຖິງຊື່ຂອງຜົວ ແລະ ເມຍນຳ, ການເອົາຊື່ຜົວ ແລະ ເມຍເຂົ້າໃນເອກະສານທີ່ດິນ ມີການສະໜັບສະໜູນຢ່າງກວ້າງຂວາງ ຈາກຜະນັກງານລັດ ແລະ ຜະນັກງານອີງການຈັດຕັ້ງສາກົນທີ່ຮັດວຽກກ່ຽວກັບທີ່ດິນ. ແມ່ນຍັງຫຼາຍຄືນເຫັນວ່າການທີ່ໃບຕາດິນເປັນການໄດ້ຮັບສິດຄອບຄອງທີ່ດິນທີ່ໜັ້ນຄົງກວ່າ. ໃນປັດຈຸບັນ, ຄວາມສ່ຽງຈາກການບໍ່ເອົາໃຈໃສຕໍ່ການສ້າງສິດຄອບຄອງທີ່ດິນທີ່ໜັ້ນຄົງ ອາດຈະເກີດຂຶ້ນໄດ້ຫຼາຍວິທີ ເຊັ່ນ: ຂາດການ ສະໜັບສະໜູນສິດນຳໃຊ້ທີ່ດິນ ຂອງແມ່ນີ້ໃນກົດໝາຍວ່າກ້ວຍທີ່ດິນ ສະບັບປັບປຸງ ປີ 2019, ການຍົກ ຢ້າຍບ້ານ, ການອະນຸຍາດນຳໃຊ້ທີ່ດິນລວມ, ການອອກໃບຕາດິນລວມໜູ້, ຂາດການຮັບຮູ້ຢ່າງເປັນທາງການກ່ຽວກັບທີ່ດິນ ແລະ ດິນປ໏ໄມ້ຂອງຊຸມຊົນ ແລະ ກໍາລັງທາງດ້ານນະໂຍບາຍຄ້າຂາຍແບບເສີ່ງທາງດ້ານການຕະຫຼາດ.

ບ້ານທີ່ປະຕິບັດຕາມສັງລົມແບບສືບທອດເຄືອຍາດຜ່ານທາງແມ່ນີ້ (ບ້ານໂພນຊອງ) ການຫັນປ່ຽນຊຸມຊົນໄປສູ່ຕົວເມືອງເຫັນວ່າ ການຮັດກະສິກຳໃນບ້ານນີ້ໃນຂະບວນການລົດນ້ອຍຖອຍລົງ ບ້ານອື່ນກໍພົບເໜືອກັນ ແຕ່ນ້ອຍກວ່າ ການຮັດກະສິກຳຫຼຸດນ້ອຍຖອຍລົງນີ້ສ່ວນໜຶ່ງແມ່ນ ຍ້ອນການເຄື່ອນຍ້າຍແຮງງານຂອງຊາວໜຸ່ນ. ບ້ານ

ໂຟນຊອງ ແລະ ບ້ານໂຟນສະຫວັນ ຜົບວ່າການເຮັດກະສິກຳຂອງແມ່ຍິງແມ່ນຫຼຸດລົງຫຼາຍຕ້າງຫຼາຍບັນຍື່ນມາ. ໃນທຸກບ້ານທີ່ເຂົ້າໄປສຶກສາ ຜົບວ່າ ການອາໄສປ້າເຜື່ອການດຳລົງຊີວິດໄດ້ຫຼຸດລົງ ແນະເນື້ອທີ່ປໍ່ຫຼຸດລົງ ເນື່ອງ ຈາກ ການຫັນດິນປໍ່ເພື່ອການປຸກຝຶດເສດຖະກິດ ແລະ ແມ່ຍິງຕ້ອງໃຊ້ເວລາຫຼາຍຂຶ້ນໃນການຊອກຢູ່ຫາກິນຕາມປໍ່າ. ຜົນທີ່ ຕາມມາຈາກການຫຼຸດລົງຂອງການເຮັດການກະເສດ ແລະ ການເຂົ້າເຖິງຊັບຜະຍາກອນໃນປໍ່າຫຼຸດລົງ ສິ່ງຜົນຕໍ່ການຄໍ້າ ປະກັນສະບຽງອາຫານຫຼຸດລົງ, ຂາດດິນຊຸມຊົນ ສໍາລັບລົງສັດ ແລະ ໄມ້ສໍາລັບເຮັດຝຶນ. ນອກນີ້ຍັງມີການປ່ຽນ ແປ່ງ ທາງດ້ານການແບ່ງວຽກເຮັດຖານທຳມາເຜົດ ທີ່ສິ່ງຜົນຕໍ່ສຶດການຄອບຄອງທີ່ດິນຂອງແມ່ຍິງ, ເກີດຄວາມ ບໍ່ເຫັນທຽມ ກັນລະຫວ່າງຍິງ-ຊາຍ, ຜ້ອມທັງສູນເສຍເອກະລັກທາງວັດທະນະທຳ-ສັງຄົມ ແລະ ຂໍ້ຂັດແຍ່ງລະຫວ່າງລຸ້ນຕໍ່ໄປ¹.

ໃນ 7 ຫຼຸບ້ານທີ່ສຶກສາຜົບວ່າ ແມ່ຍິງສູນເສຍການເຂົ້າເຖິງ ແລະ ການຄຸ້ມຄອງທີ່ດິນ ເຊັ່ນ: ບ້ານທີ່ສຶບທອດ ເຄືອຍາດຜ່ານທາງແມ່ຍິງ (matrilineal) ໃນເຂດທີ່ງຝຽງ ແມ່ຍິງໄດ້ຮັບມູນມໍລະດົກດິນນາທີ່ເປັນດິນສ່ວນບຸກຄົນ ສຶບທອດຈາກແມ່ ແລະ ບ້ານ ທີ່ສຶບທອດເຄືອຍາດຜ່ານທາງຜູ້ຊາຍ (patrilineal) ສ່ວນຫຼາຍແມ່ນໃຊ້ດິນຊຸມຊົນສໍາລັບການດຳລົງຊີວິດ. ການຂະຫຍາຍເສັ້ນທາງ, ການກໍ່ສ້າງອາຄານ, ການຍົກຍ້າຍຈັດສັນທີ່ຢູ່, ການສໍາປະຫານທີ່ດິນ ປຸກຢາງພາລາ ແລະ ການໃຫ້ເຊົ້າທີ່ດິນປຸກອ້ອຍ ແມ່ນສາຍເຫດຂອງການສູນເສຍການເຂົ້າເຖິງທີ່ດິນ. ສະຫຼຸບແລ້ວ, ຫຼຸບ້ານທັງຫມີດທີ່ໄປສຶກສາ ໄດ້ປະກິບດົນນິຕິກຳຂອງລັດທີ່ວ່າງອອກ, ໃນຂະນະທີ່ຮິດຄອງປະເພນີໃນຊຸມຊົນທີ່ສຶບທອດ ສາຍຍາດຜ່ານທາງຜູ້ຊາຍແມ່ນຍົກສູງລູກຊາຍຫຼາຍກວ່າລູກສາວ ແລະ ຮິດຄອງປະເພນີໃນຫຼຸບ້ານທີ່ສຶບທອດ ສາຍຍາດ ຜ່ານແມ່ຍິງ ແມ່ນໃຫ້ສຶດຕໍ່ທີ່ດິນທີ່ໜັ້ນຄົງແກ່ລູກສາວ.

¹ ເປົ້າຍລະຽດຢູ່ທີ່ວັນ 3.2.2 ກ່ຽວກັບການປ່ຽນແປງບົດບາດຂອງແມ່ຍິງໃນຄອບຄົວ

ແມ່ຍິງກໍາລັງດຳນາ ຫົ່ວເຂວງອຸດືມໄຊ, ລາວ. © CCL

2. ບິດແນະນຳ

ກຸ່ມແລກປ່ຽນຂໍ້ມູນເລື່ອງທີ່ດິນ (LIWG) ແມ່ນອີງການຈັດຕັ້ງກຽວໃນ ສປປ ລາວ ທີ່ສຸມໃສ່ການເຮັດວຽກ ກ່ຽວກັບເລື່ອງທີ່ດິນ, ລວມທັງສຶດຕໍ່ທີ່ດິນຂອງແມ່ຍິງ. ສະນັ້ນ ການຄົ້ນຄວ້າ ແລະ ບິດລາຍງານສະບັບນີ້ ຈຶ່ງໄດ້ຮັບ ການຈັດຕັ້ງປະຕິບັດ ແລະ ຂຽນຂຶ້ນຕາມຄວາມເໝາະສົມ ເຝື່ອເປັນການຊ່ວຍ LIWG ເຝື່ອຮັບຮູ້ກ່ຽວກັບວິທີການ ສະ ຫັບສະຫຼຸນ ແລະ ສ້າງຄວາມເຂັ້ມແຂງສຶດຕໍ່ທີ່ດິນຂອງແມ່ຍິງ.

ການທຶນທວນຄົ້ນດ້ານເອກະສານຂອງທີ່ມົງການຄົ້ນຄວ້າ ກ່ຽວກັບການຄົ້ນຄວ້າວິໄຈ ແລະ ບິດລາຍງານກ່ຽວ ກັບການຄຸ້ມຄອງທີ່ດິນໃນ ສປປ ລາວ ໄດ້ສະແດງໃຫ້ເຫັນວ່າ ມີຄວາມເອົາໃຈໃສຢ່າງພຽງຟໍ, ກວ້າງຂວາງກ່ຽວກັບ ຂອບເຂດ, ຂະໜາດ, ຈັງຫວະ ແລະ ລັກສະນະຂອງຂະບວນການຫັນປ່ຽນການນຳໃຊ້ທີ່ດິນຢູ່ເຂດຊົນນະບິດ, ການປະຕິ ຮູບທີ່ດິນ, ການສໍາປະການ ແລະ ການຄຸ້ມຄອງທີ່ດິນໃນທິດສະວັດຜ່ານມາ ກ່ຽວຂ້ອງກັບນະໂຍບາຍການ “ຫັນທີ່ດິນ

ເປັນທິນ” (Mekong State of Land, Ingalls 2018; Bouthavonge.o. 2016; Bouté 2017; Kenney-Lazar 2012, 2016, 2017, 2019; Ling, 2017; Schönweger, 2012; Dwyer 2007; Flint ao 2018). ແນວໃດກໍຕາມ, ການທົບທວນຄົ້ນຂອງພວກເຮົາກ່ຽວກັບ “ແມ່ຍິງ ແລະ ສຶກທີ່ດິນ ໃນ ສປປ ລາວ” ຜົບວ່າມີຜຽງການຄົ້ນຄວ້າວິໄຈເລັກນ້ອຍ ກ່ຽວກັບບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ແລະ ການຄົ້ນຄວ້າດັ່ງກ່າວ ສຸມໃສ່ຜົນກະທົບ ລະອຽດ ຈາກຂະບວນການການປ່ຽນແປງຢ່າງໄວວາໃນເຂດຊົນນະບົດ ກ່ຽວກັບສຶກທີ່ດິນຂອງ ແມ່ຍິງໃນທິດສະວັດ ຜ່ານມາ (Mann 2008; Daley, a.o. 2013; Stoebera.o. 2013; FAO 2018; Khouangvichit 2010; Daley and Pallas 2014; Kusakabe & Panda 2014; Kusakaba 2015; van Duin 2017).

ໃນການຄົ້ນຄວ້າວິໄຈຂອງ Daley (ປີ 2013) ສະເຖິງໃຫ້ເຫັນວ່າ ຜົນກະທົບທີ່ແຕກຕ່າງກັນລະຫວ່າງຍິງ-ຊາຍ ສາມາດຕືດຕາມ ແລະ ເກັບກຳເຂົ້າມຸນໄດ້ ໃນ ສປປ ລາວ ແຕ່ວ່າສະພາບການໃນທ້ອງຖິ່ນທີ່ແຕກຕ່າງກັນ ສິ່ງຜົນ ທີ່ແຕກຕ່າງກັນສໍາລັບກຸ່ມແມ່ຍິງ ແລະ ຜູ້ຊາຍທີ່ແຕກຕ່າງກັນ. ການສຶກສາຂອງພວກເຮົາແມ່ນໄດ້ຢັ້ງຍືນ ການຄົ້ນຜົບ ບັນຫາດັ່ງກ່າວເຊັ່ນກັນ. ນອກຈາກນີ້ ຂະບວນການກ່ຽວກັບ ການຫັນເປັນປະເທດທັນສະໄໝແບບສາກົນ ໃນການ ຄຸ້ມ ຄອງທີ່ດິນ ການຝັດທະນາຕົວເມືອງ ແລະ ການເຄື່ອນຍໍາຍແຮງງານ ກໍ່ເຮັດໃຫ້ເກີດມີ ການປ່ຽນແປງທີ່ຫຼາກຫຼາຍ ແລະ ເລີກເຊິ່ງຕໍ່ສັງຄົມລາວ ແລະ ຄວາມສໍາພັນທາງແດນ (Schenk-Sandbergen 2012).

ການຂາດຂໍ້ມູນກ່ຽວກັບສຶກທີ່ຕິດຂອງແມ່ຍິງ, ມັນເປັນສິ່ງທ້າທາຍ ສໍາລັບບັນດາອີງການຝັດທະນາ, ລັດຖະບານ, ນັກຮຽນ ແລະ ບຸກຄົນທີ່ສິ່ງເສີມ, ສະຫັບສະຫຼຸນ ແລະ ຊຸກຍູ້ ສຶກຂອງແມ່ຍິງກ່ຽວຂ້ອງກັບທີ່ດິນ ແລະ ຊັບສິນຂອງ ເຊົາເຈົ້າ. ການຄົ້ນຄວ້າຄັ້ງນີ້ມີຈຸດປະສົງເຝື່ອໃຫ້ມີຄວາມເຂົ້າໃຈກ່ຽວກັບສຶກທີ່ຕິດຂອງແມ່ຍິງ ໃນຂີ່ງເຂດ ຜູມສັນຖານ ທີ່ແຕກຕ່າງກັນ ໂດຍການນຳໃຊ້ວິທີການວິໄຈດ້ານວັດທະນະທຳ-ສັງຄົມ ແລະ ມະນຸດວິທະຍາ. ທີມຄົ້ນຄວ້າໄດ້ເລີ່ມສຶກສາໃນເດືອນ ກັນຍາ ປີ 2019 ໂດຍການປຶກສາຫາລີ ແລະ ພົບປະໂໄລມັກບັນດາກະຊວງ ພະແນກ ການທີ່ກ່ຽວຂ້ອງຂັ້ນສູນກາງ, ຂັ້ນແຂວງ ແລະ ຂັ້ນເມືອງ. ການລົງພາກສະໜາມໄດ້ດຳເນີນໃນເດືອນ ຕຸລາ 2019 ໂດຍສໍາພາດ ພະນັກງານຂັ້ນແຂວງ, ຂັ້ນເມືອງ ແລະ ປະຊາຊົນພາບໃນໜຸ້ບ້ານ. ທີມງານໄດ້ລົງສຶກສາຢູ່ 7 ໜຸ້ບ້ານ, 8 ຊົນເຜົ່າ, 4 ຕົວເມືອງ ໃນ 4 ແຂວງ ດ້ວຍກັນ. ການເກັບກຳເຂົ້າມຸນຂັ້ນບ້ານ ເລີ່ມຕົ້ນດ້ວຍການເກັບຂໍ້ມູນທົ່ວໄປ ຈາກອໍານາດການປຶກຄອງບ້ານ, ຄະນະກຳມະການທີ່ດິນບ້ານ, ຈາກນັ້ນໄດ້ສິນທະນາກັບກຸ່ມແມ່ຍິງ ແລະ ຜູ້ຊາຍທີ່ກ່ຽວຂ້ອງກັບທີ່ດິນ ແລະ ບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ແລະ ໃຊ້ກິດຈະກຳການປະເມີນຊົນນະບົດແບບມີສ່ວນຮ່ວມ (PRA) ເຝື່ອ ສ້າງແຜນທີ່ດິນຂອງບ້ານ. ການສໍາພາດບຸກຄົນ ໄດ້ສໍາພາດຜູ້ຊາຍ ແລະ ແມ່ຍິງ, ຜູ້ອ້າວຸໂສ, ເດັກນ້ອຍ ແລະ ຜູ້ດ້ອຍໂອກາດຫຼາຍດ້ານ, ການເດີນສໍາຫຼວດພາຍໃນບ້ານກໍໄດ້ລວມເຂົ້າໃນວິທີການສຶກສາຄັ້ງນີ້. ທີມງານ ໄດ້ສິນທະນາ ກັບຜະນັກງານພາກລັດ ແລະ ອົງການຈັດຕັ້ງ ຜັດທະນາໃນລະດັບສູນກາງ, ຂັ້ນແຂວງ ແລະ ຂັ້ນເມືອງ ຫັງໝົດ 55 ທ່ານ (ແມ່ຍິງ 23 ທ່ານ), ໃນນີ້ລວມມີຜະນັກງານພາກລັດຈາກສູນກາງ 10 ທ່ານ (ແມ່ຍິງ 4 ທ່ານ), ຈາກຫ້ອງການ ພາກລັດ ຂັ້ນແຂວງ, ຂັ້ນເມືອງ 45 ທ່ານ (ແມ່ຍິງ 19 ທ່ານ) ແລະ ອົກ 4 ທ່ານ ຈາກອົງການຝັດທະນາ ສາກົນຂັ້ນສູນກາງ (ແມ່ຍິງ 2 ທ່ານ), ການສໍາພາດຈາກຂັ້ນບ້ານ ໄດ້ສໍາພາດ 143 ທ່ານ ໃນນີ້ມີ ແມ່ຍິງ 77 ທ່ານ.

ກອງປະຊຸມເຜີຍແພື່ນການຄົ້ນຄວ້າເບື້ອງຕົ້ນ ໄດ້ຈັດຂຶ້ນຮ່ວມກັບສະມາຊີກຫຼັກຂອງ LIWG ໃນເດືອນພະຈິກ. ສີບເນື່ອງມາຈາກການນຳສະເໜີຄົ້ງທຳອິດ, ໃນທ້າຍເດືອນພະຈິກ ຕົວແທນທີ່ມານສຶກສາ ແລະ ອາຈານຈາກຄະນະນິຕິສາດ ແລະ ລັດຖະສາດ, ມະຫາວິທະຍາໄລແຫ່ງຊາດ ໄດ້ນຳສະເໜີຜົນການຄົ້ນຄວ້າ ຢູ່ເມືອງໄຊ, ແຂວງອຸດິມໄຊ ໃຫ້ແກ່ຜະນັກງານ CCL, ຄູ່ຮ່ວມງານໃນການປະຕິບັດງານ, ຄູ່ຮ່ວມງານທາງພາກລັດຈາກແຂວງ, ເມືອງ ແລະ ຜູ້ຕາງໜ້າບ້ານທີ່ໄດ້ໄປສຶກສາໃນແຂວງອຸດິມໄຊ. ຜະນັກງານ CCL ຈາກຜົງສາລິກໍໄດ້ເຂົ້າຮ່ວມໃນກອງປະຊຸມຄັ້ງນີ້.

2.1 ຈຸດປະສົງຂອງການຄົ້ນຄວ້າ

ຈຸດປະສົງຂອງການຄົ້ນຄວ້າມີດັ່ງນີ້:

1. ເຜື່ອນນຳສະເໜີສະພາບລວມ ກ່ຽວກັບສິດຕໍ່ທີ່ດິນຂອງແມ່ນີ້ໃນພາກປະຕິບັດ ໃນ ສປປ ລາວ;
2. ເຜື່ອໃຫ້ເຂົ້າໃຈສະພາບຂອງແມ່ນີ້ ຕໍ່ການຫັນປັບປຸງດ້ານກະສິກຳໃນປັດຈຸບັນ;
3. ເຜື່ອໃຫ້ເຂົ້າໃຈຄວາມສ່ຽງ ສໍາລັບສິດຕໍ່ທີ່ດິນຂອງແມ່ນີ້ ທີ່ເກີດຈາກການວາງແຜນນຳໃຊ້ທີ່ດິນ ແລະ ການອອກໃບຕາດິນ.

ນອກຈາກນັ້ນ, ຜົນຄາດຄະນະທີ່ຈະໄດ້ຮັບໃນການຄົ້ນຄວ້າ ປະກອບມີ:

1. ເຂົ້າໃຈ ແລະ ອະທິບາຍເຖິງວິວດທະນາການ ກ່ຽວກັບສິດຕໍ່ທີ່ດິນຂອງແມ່ນີ້ ໃນຊ່ວງເວລາຂອງການປັບປຸງ ໃນ ສປປ ລາວ;
2. ລະບຸ ແລະ ອະທິບາຍເຜື່ອຄວາມເຂົ້າໃຈບັນຫາຕົ້ນຕໍ່ ແລະ ຄວາມສ່ຽງທີ່ເປັນໄຟຂຶ້ມຂູ້ ຕໍ່ສິດຕິດ້ານທີ່ດິນ ຂອງແມ່ນີ້ໃນເຂດຊຸມນະບົດ;
3. ເຜື່ອກຸມ LIWG ມີຂໍ້ມູນ ແລະ ຄວາມຝ້ອມຝຽງຝໍ ທີ່ຈະດຳເນີນວຽກງານການໂຄສະນາເຜື່ອປົກປ້ອງສິດ ຕໍ່ທີ່ດິນຂອງແມ່ນີ້;
4. ໃຫ້ຂໍ້ສະເໜີແນະ ວັບ LIWG ໃນການຮັດວຽກດ້ານທີ່ດິນ ເຜື່ອຮັບປະວັນສິດຕໍ່ທີ່ດິນຂອງແມ່ນີ້ ໃນ ສປປ ລາວໃຫ້ດີຂຶ້ນ.

2.2. ວິທີການຂອງການຄົ້ນຄວ້າ

ການຄັດເລືອກແຂວງ, ເມືອງ ແລະ ບ້ານເປົ້າໝາຍ ຂອງທີ່ມານຄົ້ນຄວ້າວິໄຈ ແມ່ນຂຶ້ນກັບການເຂົ້າເຖິງບ້ານທີ່ຄູ່ ຮ່ວມງານຂອງ LIWG² ສາມາດສະໜອງໃຫ້ແກ່ທີ່ມານ. ເຖິງຢ່າງໃດກໍ່ຕາມ, ການສຶກສານີ້ບໍ່ສາມາດເປັນຕົວແທນ ໃຫ້ແກ່ ທັງໝົດ 8,507 ຫຼຸ້ມ້ານ ໃນ ສປປ ລາວ (ການສໍາຫຼວດຜົນລະເມືອງ ແລະ ທີ່ຢູ່ອາໄສ ປີ 2015), ທີ່ມ

² ກຸມແລກປ່ຽນຂໍ້ມູນເລື່ອງທີ່ດິນ (LIWG) ແມ່ນເຄືອຂ່າຍຂອງບັນດາອີງການຈັດເຖິງທາງສັງຄົມທີ່ໃຫ້ຄວາມຫ່ວງໄຍ່ກ່ຽວກັບເລື່ອງທີ່ດິນໃນລາວ <https://laolandinfo.org/en/>. LIWG ສະໜັບສະໜູນ ການແລກປ່ຽນຂໍ້ມູນຂ່າວສານທີ່ເປັດກວ່າງ ແລະ ຂັ້ນຕອນການຕັດສິນໃຈແບບມີສ່ວນຮ່ວມ ແລະ ໂປ່ງໃສ ທີ່ກ່ຽວຂ້ອງກັບການຄຸມຄອງການນຳໃຊ້ທີ່ດິນ ແລະ ຊັບພະຍາກອນທຳມະຊາດ. LIWG ດໍານີ້ມານພາຍໃຕ້ເຄືອຂ່າຍຂອງອົງການຈັດເຖິງສາກົນ (INGOs) ແລະ ມີສະມາຊີກເກືອບ 40 ອົງກອນທີ່ແຕກຕ່າງໆກັນ, ສະມາຊີກຫຼັກຂອງເຕືອນໄຂ ແມ່ນອົງການຈັດເຖິງສາກົນ (INGOs) ແລະ ອົງການຈັດຕັ້ງທາງສັງຄົມ (NPAs).

ງານສຶກສາໄດ້ຝະຍາຍາມຫຼາຍເທົ່າທີ່ເປັນໄປໄດ້ ເພື່ອຄັດເລືອກເອົາບ້ານທີ່ກວມເອົາ 4 ຫມວດພາສາຊຸມເຜົ່າ ທີ່ຖືກຮັບຮູ້ໃນ ສປປ ລາວ: ອີງຕາມປະຊາກອນສ່ວນໃຫຍ່ແມ່ນໃຊ້ພາສາ ໄຕ-ກະໄດ (ລາວ-ໄຕ) (65%) ພາສາມອນ-ຂະແມ (22%), ພາສາມື້ງ-ມຽນ (9%) ແລະ ພາສາຊື່ໂມ-ຕີເບດ (3%).³

ອີງປະກອບຂອງຊຸມເຜົ່າສ່ວນໜຶ່ງ ແມ່ນກ່ຽວຂ້ອງກັບສອງລະບົບການດຳລົງຊີວິດທີ່ແຕກຕ່າງກັນ, ນັ້ນກໍ່ຕີ ບັນດາໜຸ່ບ້ານທີ່ມີຮ່ານຕາມທີ່ງຟຽງ ທີ່ມີປະຊາກອນໃຊ້ພາສາ ລາວ-ໄຕ ເຊິ່ງສ່ວນຫຼາຍອາໄສຢູ່ຕາມແລວ ເສດຖະກິດລຸ່ມແມ່ນໜ້າຂອງ ແລະ ມີຝັ້ນທີ່ຮ່ານຮາບຟຽງ, ສ່ວນກຸ່ມເຜົ່າທີ່ບໍ່ເວົ້າພາສາ ລາວ-ໄຕ ອາໄສຢູ່ຕາມຝັ້ນທີ່ ກະສິກຳເຊັດເນີນສູງ-ປ່າໄມ້. ມັນເປັນສົງສໍາຄັນຫຼາຍທີ່ຈະຕ້ອງຮັບຮູ້ ແລະ ຍອມຮັບ ສົງທີ່ເກີດຂຶ້ນ ໂດຍການ ລວມເອົາສອງລະບົບນີ້ມາປະສົມປະສານກັນ ເຊິ່ງຕິດຝັ້ນກັບລະບົບສຶບຄອບຄອງນໍາໃຊ້ຕາມປະເພນີ ແລະ ສຶບທີ່ ຕໍ່ທີ່ດິນຂອງແມ່ນຍິ່ງ. ທີ່ມາງານສຶກສາໄດ້ເນັ້ນໜັກເຖິງຊຸມເຜົ່າ, ແຜ, ອາຍຸ, ສະຖານະພາບທາງສັງຄົມ ແລະ ມັນມີຜົນ ກະທົບແນວໃດຕໍ່ສຶບທີ່ດ້ານທີ່ດິນຂອງແມ່ນຍິ່ງ ພາຍໃຕ້ລະບົບການດຳລົງຊີວິດທີ່ແຕກຕ່າງກັນເຫຼົ່ານີ້.

ນອກຈາກ ອີງປະກອບຂອງຊຸມເຜົ່າ ແລະ ລະບົບການດຳລົງຊີວິດຂອງເຜົ່າທີ່ກ່າວມາຂ້າງເທິງແລ້ວ, ການຄັດເລືອກເອົາໜຸ່ບ້ານຄື້ນຄວ້າວິໄຈ ແມ່ນອີງຕາມ: ໜຸ່ບ້ານທີ່ມີການຄຸ້ມຄອງທີ່ດິນເປັນຫາງການ, ໜຸ່ບ້ານທີ່ດຳລົງຊີວິດຕາມປະເພນີ ທຽບກັບບ້ານທີ່ຝັດທະນາຕາມຄວາມທັນສະໄໝ, ໜຸ່ບ້ານຢືນຢັນຢ່າຍ, ໜຸ່ບ້ານທີ່ມີຫຼາຍຊຸມເຜົ່າ ລວມກັນ ຫຼື ໜຸ່ບ້ານປະສົມ, ແລະ ໜຸ່ບ້ານຢູ່ໃກຕົວເມືອງ, ແຂດອກເມືອງ ແລະ ໜຸ່ບ້ານທ່າງໄກສອກຫຼັກ. ໂດຍລວມ, ການລົງພາກສະໜາມ ໄດ້ດຳເນີນຢູ່ 4 ແຂວງ, 4 ເມືອງ ແລະ 7 ໜຸ່ບ້ານ.

ຕາຕະລາງ 1: ພາບລວມຂອງບັນດາແຂວງ, ເມືອງ ແລະ ບ້ານທີ່ລົງໄປຄື້ນຄວ້າວິໄຈ

ແຂວງ	ເມືອງ	ຊື່ບ້ານ	ຈໍານວນຄົວ ເຮືອນ	ຈໍານວນ ສະມາຊຸກ ຄອບ ຄົວ	ຈໍານວນຄົວ ເຄືອນທີ່ເປັນ ຊຸມເຜົ່າ	ຈໍານວນ ຜົນລະ ເມືອງ	ຜົນລະ ເມືອງຍິ່ງ	ປີສ້າງຕັ້ງ ບ້ານ	ປີອອກໃນ ຕາດິນ ບຸກຄົນ ຫຼື ການວາງ ແຜນນໍາ ໃຊ້ທີ່ດິນ PLUP/LA
ວຽງຈັນ	ວຽງຈັນ	ໄພນຊອງ	272	258	254-ລາວໄຕ- 1 ມັງ 3 ກີມມຸ	1343	ບໍ່ມີຂໍ້ມູນ	100 ປີ ກ່ອນ	ບໍ່ມີການວາງແຜນນໍາ ໃຊ້ທີ່ດິນ ອອກໃບຕາດິນບຸກຄົນ ປີ 2001, 2005
		ໄນນສະຫວັນ	538	513	492 ລາວໄຕ- 29 ມັງ 17 ກີມມຸ	2127	1039	50 ປີກ່ອນ	ບໍ່ມີການວາງແຜນນໍາ ໃຊ້ທີ່ດິນ
ສະຫວັນນະ ເຂດ	ອາດສະພັງ ທອງ	ນາໂລລົງ	240	333	ບຮຸມກອງ/ ບຸ້ຫະ (17 ຄົວ ເຮືອນ)	1540	819	ບ້ານຕົ້າ	ມີ ການວາງແຜນນໍາ ໃຊ້ທີ່ດິນ ປີ 2007, ບໍ່ ໄດ້ຕິດຕາມ
ຊຸມໄຊ	ນາໜັ້ນ	ນາໂຮມ	152	210	ກີມມຸ້, ມັງ, ລື້, ຈະ	1054	517	ຢັກຍ້າຍປີ 1991	ອອກໃບຕາດິນ 2 ໃບ ມີການວາງແຜນນໍາ ໃຊ້ ທີ່ດິນ

³ ລັດຖະບານລາວ ບໍ່ຮັບຮູ້ການນໍາໃຊ້ ຕໍ່ສັບທີ່ວ່າ ‘ເຜົ່າຝັ້ນເມືອງ’ ແລະ ນໍາໃຊ້ ‘ກຸ່ມຊຸມເຜົ່າ’ ແກ່ນ; (Baird 2015).

		ຕຶກາ	68	-	ອະຄາ	262	127	ບ້ານຕົ້າ	ມີການວາງແຜນນຳ ໃຊ້ ທີ່ດິນ ປີ 2006
ຜູ້ສາລີ	ຍອດອຸ	ນາຫຼວງ	309	164	ລັ້ງ	914	473	ບ້ານທີ່ບໍ່ ເຂົ້າກັນ	ມີການວາງແຜນນຳ ໃຊ້ ທີ່ດິນ ປີ 2007
		ສິມໄຊ		115	ຢ້າວເຕີ/	460	220	ຢືກຍ້າຍປີ 2001	ບໍ່ມີການວາງແຜນນຳ ໃຊ້ທີ່ດິນ

2.3. ຂໍ້ຈຳກັດໃນການຄົ້ນຄວ້າ

ການຄົ້ນຄວ້າວິໄຈໄດ້ປະເຊີນກັບຂໍ້ຈຳກັດ ແລະ ສິ່ງທັ້ງຫາຍໜ້າຍຢ່າງ ເຊັ່ນ:

- ເວລາໃນການສຶກສາມີຈຳກັດ ເຮັດໃຫ້ຈຳນວນໜຸ້ບ້ານທີ່ໄປສຶກສາແມ່ນມີຫຼັອຍ ແລະ ບໍ່ສາມາສັງລວມຂໍ້ມູນ ທີ່ກວມເອົາຝັ້ນທີ່ກ່ວາງໃນລະດັບເມືອງຫາລະດັບປະເທດ ຫຼື ທຸກໆກ່ຽວ່າງໆຊັ້ນເຜົ່າໄດ້. ຖາຍຄວາມວ່າ ການສຶກສາ ຄັ້ງນີ້ ເປັນການສຶກສາທິດລອງ ແລະ ສະພະຕາມໜ້າວຽກທີ່ກໍານົດໃນເອກະສານການສຶກສາເທົ່ານັ້ນ;
- ການແປພາສາໃຊ້ເວລາດິນ ເປັນຕົ້ນແມ່ນການແປຈາກພາຫຼອງຖຸນ (ອາຄາ ແລະ ຢ້າວ) ເປັນພາສາລາວ ແລະ ເປັນພາສາອັງກິດ ແລະ ບາງຄັ້ງກໍມີຄວາມເຂົ້າໃຈຄວາມໝາຍຜິດ;
- ຄວາມສັບສິນກ່ຽວກັບຄຳສັບ ແລະ ຄວາມໝາຍຂອງຄຳສັບທີ່ໃຊ້ ເຊັ່ນ: ເອກະສານທີ່ດິນ, ໃບຕາດິນ, ຫຼືໃບຢ້າງຢືນທີ່ດິນ, ບັນທຶກທີ່ດິນຂອງຄົວຮັອນ, ຫຼື ໃບຮັບເງິນ/ໃບເຕັບເງິນທີ່ດິນ;
- ຍ້ອນໄພນ້າຖ້ວມຢູ່ຝາກໃຕ້, ທີ່ມາງານສຶກສາຄົ້ນຄວ້າຕ້ອງໄດ້ປ່ຽນແຜນໃນນາທີສຸດທ້າຍ ໂດຍປ່ຽນໜຸ້ບ້ານເປົ້າໝາຍ 2 ໜຸ້ບ້ານທີ່ເລືອກຈາກແຂວງຈຳປາສັກ ໄປເປັນແຂວງວຽງຈັນແທນ, ໜຸ້ບ້ານເປົ້າໝາຍຂອງ ສະມາຊຸກຂອງ LIWG ທີ່ນຳພາທີ່ມາງານລົງບ້ານ ແມ່ນເຮັດວຽກກັບໜຸ້ບ້ານທີ່ຢູ່ເຂດຫ່າງໄກສອກຫຼິກ ສະນັ້ນ, ການເລືອກໜຸ້ບ້ານສຶກສາ ບໍ່ສອດຄ່ອງກັບບາງຈຳຕາມຄົ້ນຄວ້າຫຼັກ ແລະ ບໍ່ໄດ້ຕາມມາດຖານ ການຄັດເລືອກໜຸ້ບ້ານທີ່ວາງໄວ້. ຍົກຕົວຢ່າງ, ບໍ່ໄດ້ລົງໜຸ້ບ້ານທີ່ມີການອອກໃບຕາດິນຢ່າງເປັນລະບົບ ມີຜຽງແຕ່ການອອກໃບຕາດິນຕາມການສະໜີ ຂອງບຸກຄົນເທົ່ານັ້ນ ແລະ ມີຜຽງ 4 ໜຸ້ບ້ານໄດ້ມີການ ວາງແຜນການນຳໃຊ້ທີ່ດິນ ແບບມີສ່ວນຮ່ວມ (PLUP) ກ່ອນ 5 ປີຫຼັງ. ສິ່ງເຫຼົ່ານີ້ເຮັດໃຫ້ບໍ່ສາມາ ເກັບກຳຂໍ້ມູນກ່ຽວກັບຜົນກະທົບຈາກການອອກໃບຕາດິນ ແລະ ການວາງແຜນການນຳໃຊ້ທີ່ດິນ ແລະ ປ່າໄມ້ແບບມີສ່ວນຮ່ວມ ກັບສິດທິຕໍ່ທີ່ດິນຂອງແມ່ນຍິງ.

2.4. ຂອບເຂດຂອງການຄົ້ນຄວ້າ

ຂອບເຂດຂອງການຄົ້ນຄວ້າ ແມ່ນອີງໃສ່ຮູບແບບຂອງຄວາມເປັນເຈົ້າຂອງທີ່ດິນຕາມປະເພນີ ທີ່ເກີດຂຶ້ນໃນ ໂຄງສ້າງທີ່ມີສາຍຜົວພັນລະຫວ່າງຢູ່-ຊາຍ ເຊິ່ງປະກອບມີຄຸນລັກສະນະທາງສັງຄົມ 3 ລະບົບຄື: ສັງຄົມທີ່ສືບ ທອດສາຍຍາດຜ່ານທາງແມ່ນຍິງ (matrilineal), ສັງຄົມທີ່ສືບທອດສາຍຍາດຜ່ານທາງແມ່ນຍິງ ແລະ/ຫຼື ຜູ້ຊາຍ (bi-lineal) ແລະ ສັງຄົມທີ່ສືບທອດສາຍຍາດຜ່ານທາງຜູ້ຊາຍ (patrilineal) ດັ່ງ ຕາຕະລາງ 2 ຂ້າງລຸ່ມນີ້.

ຕາຕະລາງ 2: ຂອບເຂດໃນການຄົ້ນຄວ້າ

ລະນີບ	ສາຍຍາດຝຶ່ນອ້ອງ	ທີ່ຢູ່ອາໄສ	ການສືບທອດ ມຸນມໍລະດົກ
ສືບທອດສາຍ ຍາດຜ່ານຫາງ ແມ່ຍິງ (Matrilineal)	ແມ່ຍິງອາດໃຊ້ນາມສະກຸນ ຂອງຕົນເອງ. ລົງງາສາ ມາດໃສຊື່ແມ່ ຫຼື ຊື່ຝ່	ຫຼັງຈາກແຕ່ງດອງ ຜິວໄປຢູ່ ເຮືອນຂອງ ເມຍ ແລະ ອາໄສ ຢູ່ນໍາ ຜໍ່ແມ່ຝ່າຍຝັນລະ ຍາ. ໃນກໍລະນີ ທີ່ຄອບຄົວ ບໍ່ມີລູກສາວ ຜູ້ ທີ່ເປັນເຈົ້າສາວ ອາດໄປ ຢູ່ເຮືອນເຈົ້າປ່າວ ແຕ່ມີສິດຕໍ່ທີ່ດິນ ປຽບສະ ໜີ້ອນກັບລູກ ສາວ ຂອງເຮືອນນັ້ນ	ລູກສາວ ຫຼື ລູກຊາຍທີ່ເບິ່ງແຍງຝໍ່ແມ່ ເວ ລາເຕົ້າແກ່ (ສ່ວນຫຼາຍແມ່ນ ລູກສາວຫຼັ້າ) ເປັນຜູ້ສືບທອດມູນ ເຊັ່ນ ເຮືອນ ແລະ ດິນ ທີ່ຢູ່ອາໄສ ແລະ ມີກຳມະສິດເປັນ ສ່ວນ ໃຫຍ່ຕໍ່ເນື້ອ ທີ່ດິນ (ຫົ່ງນາ) ຫຼາຍກວ່າອ້າຍ ເຊື້ອຍໜ້ອງຄືນອື່ນງົງ
ສືບທອດສາຍ ຍາດຜ່ານຫາງ ຜູ້ຊາຍ (Patrilineal)	ລູກໄສຊື່ຈາກຄອບ ຕົວຫາງ ຝ່າຍເທົ່ານັ້ນ	ຫຼັງຈາກແຕ່ງດອງ ເມຍໄປຢູ່ ເຮືອນຂອງ ຜິວ ແລະ ອາໄສຢູ່ນໍາ ຜໍ່ແມ່ຂອງສາມີ	ລູກຊາຍ ສືບທອດ ແລະ ເປັນເຈົ້າຂອງ ເຮືອນ ແລະ ທີ່ດິນ
ສືບທອດສາຍ ຍາດຜ່ານ ທັງສອງແມ່ຍິງ ແລະ/ຫຼືຜູ້ຊາຍ (Bi-lineal)	ຊື່ຂອງລູກ ສາມາດ ໃສຊື່ ຂອງຝ່າຍ ຫຼື ແມ່	ຂຶ້ນກັບສະຖານະພາບ ວ່າບຸກຄົນ ດັ່ງກ່າວ ຈະປອາໄສຢູ່ໄສ	ລູກຊາຍ ຫຼື ລູກສາວສາມາດເປັນ ເຈົ້າຂອງ ທີ່ດິນ ແລະ ເຮືອນ. ຄູ່ສາມີຜັນລະຍາທີ່ເປັນ ເຈົ້າຂອງ ເຮືອນຂອງຕົນເອງ ມີແນວ ໂນ້ມ ທີ່ ຈະຮັກສາປະເພນີໄດ້ ການສືບ ທອດ ສາຍຍາດຜ່ານຫາງແມ່ຍິງ ເຊື້ອຮັບປະກັນ ຄວາມໜັ້ນຄົງຕໍ່ລູກ ສາວຂອງເຂົາເຈົ້າ

ຈຳນວນ 50 ຊື່ນັ້ນທີ່ໄດ້ຮັບການຮັບຮອງຢ່າງເປັນຫາງການ, ສປປ ລາວ ແມ່ນສັງຄົມທີ່ມີຫຼາກຫຼາຍວັດທະນະທຳ ເຊິ່ງຮົດຄອງປະເພນີຢັ້ງຄົງເປັນສ່ວນໜີ້ໃນການດຳລົງຊີວິດປະຈຳວັນຂອງປະຊາຊົນ. ກິດລະບຽບ ແລະ ການປະຕິບັດທີ່ບໍ່ເປັນຫາງການຕາມລະບົບປະເພນີ ແມ່ນມີຄວາມສໍາຄັນ ໃນການເຂົ້າໃຈສິດທິຕໍ່ທີ່ດິນ ຂອງແມ່ຍິງ. ດັ່ງທີ່ໄດ້ ສະແດງໃຫ້ເຫັນໂດຍ ທ່ານ Elisabeth Mann (2008), ສິດທິຕໍ່ທີ່ດິນຂອງແມ່ຍິງ ຄວນໄດ້ ຮັບການວິເຄາະໃນສະພາວະຄວາມສັບສົນຫາງດ້ານກົດໝາຍ ທີ່ມີທັງກົດໝາຍຂອງລັດ ແລະ ຮົດຄອງປະເພນີ. ສະນັ້ນ, ການຄົ້ນຄວ້າວິໄລຄັ້ງນີ້ ຜະຍາຍາມສຶກສາກ່ຽວກັບສະພາບຕົວຈິງຂອງສິດຕໍ່ທີ່ດິນຂອງແມ່ຍິງ ໂດຍຄໍານິງເຖິງ ປິດປາດສໍາຄັນ ຂອງການປະຕິບັດດ້ານປະເພນີ, ຮົດຄອງ ແລະ ຄວາມເປັນຈິງດ້ານກົດໝາຍ.

ການຄົ້ນຄວ້າວິໄລກ່ອນໜ້ານີ້ຂອງ (Schenk-Sandbergen 1997, 2009) ສະແດງໃຫ້ເຫັນວ່າ ມີ 3 ຕົວແປທີ່ສໍາຄັນໃນການຄອບຄອງທີ່ດິນຄື: ລະບົບສາຍຍາດ, ຮູບແບບການຢູ່ອາໄສຫຼັງແຕ່ງດອງ ແລະ ການປະຕິບັດ ເຊື້ອງການສືບທອດມູນມໍລະດົກ, ສິ່ງເຫຼົ່ານີ້ຈຳເປັນສໍາລັບສິດທິຕໍ່ທີ່ດິນຫາງປະເພນີ ຂອງແມ່ຍິງ ແລະ ຜູ້ຊາຍ. ສະນັ້ນທີ່ມີງານຄົ້ນຄວ້າ ໄດ້ລວມເອົາປະເພດຂໍ້ມູນຂ້າງເທິງນີ້ເປັນຕົວແປໃນການວິເຄາະ ສໍາລັບການກຳນົດສິດທິຕໍ່ ທີ່ດິນຂອງ ແມ່ຍິງ ແລະ ຜູ້ຊາຍ (ເບິ່ງຕາຕະລາງ 2) ໃນການອອກແບບ ແລະ ເປັນວິທີການຂອງການສຶກສາຄົ້ນຄວ້າ ໂດຍການສຶກສາຕາມລະບົບການແລະລົດກະສິກຳທີ່ແຕກຕ່າງກັນສອງລະບົບໃນ ສປປ ລາວ ເຊັ່ນ ລະບົບການເຮັດ ກະສິກຳເຂດທີ່ງຝຽງ ແລະ ລະບົບກະສິກຳປ່າໄມ້/ການເຮັດໄຮ່⁴ ໃນເຂດເນີນສູງ.

⁴ ນັ້ນທີ່ດິນ, ພິກກະຕິແລ້ວ ແມ່ນປ່າໄມ້ຂັ້ນສອງ ຫຼື ຂັ້ນຕົ້ນ, ທີ່ຖືກຖາງແລ້ວບຸກດ້ວຍຜິກະສິກຳ, ສ່ວນໃຫຍ່ແມ່ນເຂົ້າ ແຕ່ຍັງມີຜິດຂະນິດອື່ນງົງ ອີກ.

ໃນ ສປປ ລາວ ແມ່ນສະຖາບັນຫາງສັງຄົມທີ່ສືບທອດສາຍຍາດຜ່ານຫາງແມ່ຍິງ ແລະ ຜູ້ຊາຍ ແລະ ສ່ວນຫຼາຍແມ່ນປະສົມປະສານທັງສອງລະບົບ (Halpern 1964; Evans, 1990; Carol J. Ireson, 1992, 1995, 1996, 1999: 145-52). ລະບົບສືບທອດສາຍຍາດຜ່ານຫາງແມ່ຍິງ ເປັນຮູບແບບທີ່ປະຕິບັດກັນຢ່າງກວ້າງຂວາງ ທີ່ມີລັກສະນະການໃຊ້ ພາສາ ໄຕ-ກະໄດ, ໂດຍສະເພາະຊີນເຜົ້າລາວລຸ່ມ⁵. ເຖິງແມ່ນວ່າ ຊົນເຜົ້າຈຳນວນຫຼາຍທີ່ດຳລົງຊີວິດຢູ່ໃນເຂດເທິງຝູ ແລະ ບຸດອຍ ຈະປະຕິບັດຕາມຮູບແບບສັງຄົມສືບທອດສາຍຍາດ ຜ່ານຫາງຜູ້ຊາຍ, ບາງຊົນເຜົ້າ ຍັງປະຕິບັດຕາມລະບົບການສືບທອດສາຍຍາດຜ່ານຫາງແມ່ຍິງ. ໃນຕາຕະລາງທີ່ 3 ສະແດງພາບລວມຂອງຊົມຊົນທີ່ອ່າໄສຢູ່ໃນໜູ້ບ້ານທີ່ທີມງານເລືອກເປັນບ້ານເປົ້າໝາຍໃນການສຶກສາ ແລະ ສະແດງເຖິງລະບົບການສືບທອດສາຍຍາດຜ່ານຫາງແມ່ຍິງ ແລະ ຜູ້ຊາຍດັ່ງນີ້.

ຕາຕະລາງ 3: ພາບລວມຂອງບ້ານ, ຊົມຊົນຊົນເຜົ້າ ແລະ ລະບົບສັງຄົມ/ການຈັດຕັ້ງຫາງສັງຄົມ

ແຂວງ	ເມືອງ	ບ້ານ	ຊົນເຜົ້າ	ລະບົບສັງຄົມ/ການຈັດຕັ້ງຫາງສັງຄົມ
ແຂວງວຽງຈັນ	ວຽງຄຳ	ໂພນຊອງ	ລາວ-ໄຕ	ສືບທອດສາຍຍາດຜ່ານແມ່ຍິງ ແລະ ເອົາເຂີຍມາຢູ່ນຳ
		ໂນນສະຫວັນ	ລາວ-ໄຕ, ມັງ, ກິມມຸ	ບໍ່ຕອບສະໜອງ ⁶
ສະຫວັນນະເຂດ	ອາດສະພັງທອງ	ນາໄລດົງ	ມະກອງ/ບຮຸ	ປະສົມປະສານການສືບທອດສາຍຍາດຜ່ານຫາງແມ່ຍິງ/ຜູ້ຊາຍ ແລະ ເອົາໃຜ/ເອົາເຂີຍມາຢູ່ນຳ
ອຸດົມໄຊ	ນາໜັ້ນ	ນາໂຮມ	ມັງ, ກິມມຸ, ລື້, ບຸໄທ	ສືບທອດສາຍຍາດຜ່ານຫາງຜູ້ຊາຍ ແລະ ເອົາໃຜມາຢູ່ນຳ
		ຕີກາ	ອະຄ່າ	ສືບທອດສາຍຍາດຜ່ານຫາງຜູ້ຊາຍ ແລະ ເອົາໃຜມາຢູ່ນຳ
ຜົ້ງສາລີ	ຍອດຊຸ	ນາຫຼວງ	ລົ້	ສືບທອດສາຍຍາດຜ່ານຫາງຜູ້ຊາຍ
		ສົມໄຊ	ຢ້າວ/ຄື	ສືບທອດສາຍຍາດຜ່ານຫາງຜູ້ຊາຍ

⁵ ປະກອບມີບາງຊົມຊົນທີ່ເປັນເຜົ້າລົ້ ແລະ ບຸໄທ. ຮຸມອື່ນງາງຂອງເຜົ້າ ລາວ-ກະໄດ, ເຊັ່ນ: ໄຕດຳ ແລະ ໄຕແດງ ແມ່ນມີລັກສະນະການດຳລົງຊີວິດໃນສັງຄົມແບບເອົາໃຜມາເຮອນຜູ່ປ່າວ ແລະ ການສືບທອດສາຍຍາດຜ່ານຜູ້ຊາຍເປັນສ່ວນໃຫຍ່.

⁶ ຂໍ້ມູນບໍ່ຕອບສະໜອງ ຜະວ່າປະຊາກອນສ່ວນໃຫຍ່ໃນບ້ານໂນນສະຫວັນແມ່ນເຜົ້າລາວ-ໄຕ, ບາງຄອບຄົວແມ່ນເຜົ້າກິມມຸ ແລະ ເຜົ້າມັງທີ່ອືບຜະວິບຈາກແຂວງອື່ນມາແຕ່ລຸ້ນຝ່ ແມ່. ພວກເຂົາບໍ່ໄດ້ປະຕິບັດລະບົບສືບທອດສາຍຍາດຜ່ານຫາງແມ່ຍິງ ຫລື ຜູ້ຊາຍ, ພວກເຂົາບໍ່ໄດ້ສືບທອດທີ່ດິນ ແລະ ເຮືອນຈາກຜ່ານແຂວງພວກເຂົາ, ພວກເຂົາອາໄສສູ່ທີ່ດິນຂອງກອງຫັບ/ລັດຖະບານ, ແມ່ຍິງມາຕາມສາມີຂອງພວກເຂົາທີ່ເຮັດວຽກຢູ່ກອງຫັບແລະຫ້ອງການລັດຖະບານ, ສ່ວນໃຫຍ່ແມ່ນອາໄສຢູ່ເຮືອນທີ່ນີ້ສ້າງດ້ວຍເອງ.

ແມ່ຍິງກຳລັງຄັດເລືອຖ້ວດິນທີ່ເກັບມາຈາກສວນເື່ອນຳໄປຂາຍຢູ່ຕະຫຼາດ, ເມືອງນາ້ຳ, ອຸດົມໄຊ. ©LIWG

3. ໜຶ່ນຂອງການຄົ້ນຄວ້າ

3.1. ສະບາບສຶກຕໍ່ທີ່ດິນຂອງແມ່ຍິງໂດຍລວມ ໃນ ສປປ ລາວ

ບົດລາຍງານສະບັບນີ້ ແມ່ນອະທິບາຍເຖິງສະຖານະພາບສຶກຕໍ່ທີ່ດິນຂອງແມ່ຍິງໃນປັດຈຸບັນ ໂດຍຜ່ານທັງລະ ພົບທີ່ເປັນຫາງການ ແລະ ຕາມປະເຟນີ້ ແລະ ທັງສອງລະບົບມີຄວາມສ້າຜັນກັນແນວໃດ. ໂດຍອີງໃສລະບົບ ດັ່ງກ່າວ, ພວກເຮົາຝຶຈາລະນາວ່າ ແມ່ຍິງມີຄວາມຮູ້ແນວໃດຕໍ່ກັບສຶກທີ່ການຄອບຄອງທີ່ດິນຂອງເຂົາເຈົ້າ, ສຶກດັ່ງກ່າວໄດ້ຮັບການ ປົກປ້ອງ ແລະຜັນຂະຫຍາຍແນວ ໃດໃນຊີວິດຂອງພວກເຂົາ, ໂດຍສະແພະ ຄວາມສາມາດຂອງພວກເຂົາ ໃນການຕັດ ສິນບັນຫາທີ່ກ່ຽວຂ້ອງກັບທີ່ດິນ.

3.1.1. ການວິຄາະທາງກົດໝາຍ

ກົດໝາຍທາງການ (formal law)

ວິວດທະນາການກ່ຽວກັບສິດຕໍ່ທີ່ດິນ ໃນ ສປປ ລາວ ໄດ້ດໍາເນີນໄປແບບຊັກຊ້າ ນັບຕັ້ງແຕ່ການສ້າງຕັ້ງໄປເທດໃນປີ 1975. ໃນປີ 1976 ບາດກ້າວທຳອິດໄດ້ເລີ່ມຕົ້ນຂຶ້ນ ໂດຍການຮືບໂຮມທີ່ດິນເຜື່ອເຮັດການຜະລິດໃນຂອບເຂດ ທີ່ວິປະດາ ແລະ ການສ້າງຕັ້ງສະຫະກອນກະສິກຳ ແຕ່ກໍ່ບໍ່ສາມາດບັນລຸຜົນໄດ້ ຈິນມາຮອດປີ 1978 ລັດຖະບານໄດ້ຈັດສັນຊັບຜະຍາກອນຫຼາຍກວ່າເກົ່າ ແລະ ມີຄວາມຜະຍາຍາມໃນການປັບປຸງປຸງປຸງ. ການປຸງປຸງທີ່ສໍາຄັນໃນການຄອບຄອງທີ່ດິນ ໄດ້ຖືກປະກິບດັບເປັນສ່ວນໃຫຍ່ໃນເຂດທີ່ພຽງ ແລະ ເຜື່ອຜະຍາຍາມປຸງປຸງ ລະບົບ ການຄອບຄອງທີ່ດິນຕາມປະເພນີທີ່ມີຢູ່. ດ້ວຍການບໍ່ເຫັນຜ້ອມຂອງຊາວກະສິກອນມີສູງ ຕໍ່ນະໂຍບາຍ ການຮືບໂຮມ ທີ່ດິນເຜື່ອເຮັດການຜະລິດ ແລະ ການຫຼຸດລົງຂອງຜົນຜະລິດກະສິກຳ ລັດຖະບານໄດ້ຢຸດຕິການຜະລິດ ໃນທ້າຍປີ 1979. ການກັບຄືນມາຂອງການຮືບໂຮມທີ່ດິນເຜື່ອທຳການຜະລິດໃນຄັ້ງທີ່ສອງ ໄດ້ເກີດຂຶ້ນໃນຕົ້ນຊຸມປີ 1980 ແລະ ຜັດທະນາສູງສຸດໃນປີ 1986 ຫຼັງຈາກນັ້ນກໍ່ຊຸດຊຸມລົງອີກ ຈິນຮອດປີ 1988 ເມື່ອສະຖິຕິຂຶ້ມູນ ຂ່າວສານໄດ້ຢຸດຕິລົງ (Bourdet, 1995). ດ້ວຍເປົ້າໝາຍການຫັນປ່ຽນສັງຄົມຢ່າງໄວວາ, ແຜນນະໂຍບາຍດັ່ງກ່າວ ບໍ່ໄດ້ຜິຈາລະນາຜົນກະທົບທີ່ອາຄົ່ງຜົນຕໍ່ສິດທິດໆດ້ານທີ່ດິນຂອງແມ່ນີ້ ບໍ່ວ່າຈະກ່ອນ ຫຼື ຫຼັງການຈັດຕັ້ງປະກິບດັບ.

ເຫດການໜຶ່ງໃນປະຫວັດສາດ ກ່ຽວກັບການຄອບຄອງທີ່ດິນ ໃນ ສປປ ລາວ ແມ່ນການຈັດຕັ້ງປະກິບດັບ ກົນໄກ ເສດຖະກິດແບບໃໝ່ ໃນປີ 1986; ວິທີການທີ່ຄ້າຍຄືກັນນີ້ແມ່ນໄດ້ຖືກນຳໃຊ້ໃນປະເທດສັງຄົມນີ້ຢືນອື່ນໆ ເຜື່ອເອົາ ຊະນະເສດຖະກິດທີ່ທິດຖອຍ. ລັດຖະບານ ສປປ ລາວ ໄດ້ຊຸກຍູ້ກິດຈະກຳເສດຖະກິດຂອງພາກເອກະຊົນ ແລະ ຫັນປ່ຽນນະໂຍບາຍຂອງຕົນກ່ຽວກັບການຮືບໂຮມການຜະລິດກະສິກຳ; ຊາວກະສິກອນໄດ້ຮັບອະນຸຍາດ ໃຫ້ເປັນເຈົ້າ ຂອງທີ່ດິນ ແລະ ສັດລ້ຽງ ແລະ ຂາຍສິນຄ້າເກີນດຸນໃນຕະຫຼາດທ້ອງຖິ່ນ ເຊິ່ງໄດ້ເປີດໃຫ້ບໍລິການ ທີ່ວິປະດາ ແລະ ການຄ້າຖືກອະນຸຍາດ. ການເປີດເສລີຫາງດ້ານເສດຖະກິດໄດ້ສືບຕໍ່ມາຕະຫຼອດຊຸມປີ 1990 ຜ້ອມ ກັບການສ້າງນິຕິກຳມາຮອງຮັບ ລວມທັງ ກົດໝາຍວ່າດ້ວຍທີ່ດິນແຫ່ງຊາດ ສະບັບທຳອິດໃນປີ 2003.

ໂດຍທີ່ວ່າປະເລືດ ກົດໝາຍຂອງ ສປປ ລາວ ແມ່ນຊຸກຍູ້ສິດທິຂອງແມ່ນີ້. ສິດສະໜີ ພາບ ແລະ ການມີສ່ວນຮ່ວມຂອງຢູ່ ແລະ ຊາຍ ໃນຊີວິດການເປັນຢູ່ ບໍ່ວ່າດ້ານເສດຖະກິດ, ສັງຄົມ ແລະ ການເມືອງ ແລະມີທິດສະດີ ທີ່ໄດ້ຮັບການສະໜັບ ສະໜູນ ຈາກລັດຖະກຳມະນຸນ ຂອງ ສປປ ລາວ (ສະບັບປັບປຸງ ປີ 2003), ໃນກົດໝາຍ ແລະ ນະໂຍບາຍ ແຫ່ງຊາດຕ່າງໆ, ແລະໃນສິນທິສັນຍາສາກົນ ເຊັ່ນ: ສິນທິສັນຍາວ່າດ້ວຍການລົບລ້າງທຸກຮູບແບບ ການຈຳເນັກຕໍ່ແມ່ນີ້ (CEDAW). ກົດໝາຍທີ່ກ່ຽວຂ້ອງກັບບົດບາດຢູ່-ຊາຍ ແລະ ທີ່ດິນມີທາລະຢ່າງ ເຊັ່ນ: ເອກະສານກ່ຽວກັບປ່າໄມ້ ແລະ ນະໂຍບາຍຫຼາຍສະບັບ, ກົດໝາຍວ່າດ້ວຍຊັບສິນ, ກົດໝາຍຄອບຄົວ, ກົດໝາຍ ວ່າດ້ວຍການສືບທອດມູນມໍລະດົກ ແລະ ກົດ ໝາຍທີ່ດິນ (Mann 2008, 2019 ແລະ ເອກະສານຊ້ອນທ້າຍທີ 5, Van Duin

2017).⁷ ຄວາມສະເໜີຝາບ ລະຫວ່າງຢູ່-ຊາຍ ໃນ ສປປ ລາວ ຍັງໄດ້ຮັບການປົກປ້ອງໂດຍ ມາດຕາ 2 ຂອງກົດໝາຍຄອບຄົວ ໂດຍລະບຸໄວ້ວ່າ ຢູ່-ຊາຍ ແມ່ນມີສຶດເທົ່າທຽມກັນໃນທຸກໆດ້ານ.⁸ ກົດໝາຍວ່າດ້ວຍ ມູນມໍລະດົກ ສິ່ງເສີມຄວາມສະເໜີຝາບ ໃນການແປ່ງເຖິງລະຫວ່າງອ້າຍເຊື້ອຍນ້ອງ. ເນື່ອບໍ່ເຖິງມານີ້, ເຖິ່ນກັນຍາ 2019, ຮ້າງກົດໝາຍວ່າດ້ວຍຄວາມສະເໜີຝາບ ລະຫວ່າງຢູ່ - ຊາຍໄດ້ຖືກເຜີຍແຜ່.

ກົດໝາຍວ່າດ້ວຍທີ່ກິນໃນປີ 2003⁹ ໄດ້ກຳນົດໄວ້ວ່າ ທີ່ກິນທັງໝົດ ໃນ ສປປ ລາວ ແມ່ນຊັບສິນຂອງປະຊາຊົນລາວ ແລະ ລັດຖະບານ ຄວນຮັບປະກັນສຶດໃນການເປັນເຈົ້າຂອງທີ່ກິນໃນໄລຍະຍາວ ໂດຍຮັບປະກັນ ການປົກປ້ອງ, ການນຳໃຊ້, ຜົນປະໂຫຍດ, ການໂອນສຶດ ແລະ ສຶດຄອບຄອງທີ່ເປັນມໍລະດົກ.¹⁰ ກົດໝາຍມີຂໍ້ກຳນົດ ສະພາກ່ຽວກັບແມ່ຍິງ ໃນມາດຕາ 43 ວ່າດ້ວຍການຂຶ້ນທະບຽນທີ່ກິນ, ໂດຍລະບຸວ່າ ຊື່ຂອງຜົວ ແລະ ເມຍ ຄວນໄດ້ລວມເຂົ້າໃນບັນຊີທະບຽນທີ່ກິນ ໃນກໍລະນີທີ່ເປັນສິນສົມສ້າງຮ່ວມກັນ.¹¹ ມາດຕາ 58 ລະບຸໄວ້ວ່າ ຜູ້ຄອບຄອງສຶດ ນຳໃຊ້ທີ່ກິນ ມີສຶດຖ່າຍທອດສຶດທີ່ຂອງຕົນໃຫ້ແກ່ “ຢາດຝື່ນ້ອງຄອບຄົວທີ່ໄກຊີດ” ເນື່ອເສຍຊີວິດ (ສະພາແຫ່ງຊາດ ແຫ່ງສປປ ລາວ, ປີ 2003). ກົດໝາຍວ່າດ້ວຍທີ່ກິນສະບັບປັບປຸງ ໄດ້ຮັບການອະນຸມັດໃຫ້ປັບປຸງ ໂດຍສະພາແຫ່ງຊາດ (ປີ 2019) ໃນປະຈຸບັນບໍ່ມີຂໍ້ກຳນົດກ່ຽວກັບການປົກປ້ອງສຶດຕໍ່ທີ່ກິນສໍາລັບແມ່ຍິງທີ່ແຕ່ງດອງ. ການອ້າງອີງເຖິງການ ເປັນເຈົ້າຂອງຮ່ວມກັນຂອງຜົວ ແລະ ເມຍ ໃນກໍລະນີເປັນສິນສົມສ້າງ ແມ່ນຖືກຍົກເວັ້ນ ເຊິ່ງເປັນຝຶ່ນຖານ ຂອງການຮັບປະກັນສຶດນຳໃຊ້ທີ່ກິນຂອງແມ່ຍິງ.¹² ເຫດຜົນທີ່ໄດ້ ຈາກກົມທີ່ກິນ ກະຊວງຊັບຜະຍາກອນທຳມະຊາດ ແລະ ສິ່ງແວດລ້ອມ ບອກວ່າ ການຍົກເວັ້ນອອກຈາກມາດຕາດັ່ງກ່າວ ຍ້ອນວ່າ ທະນາຍຄວາມ (ບໍ່ໄດ້ລະບຸຊື່) ບອກວ່າ ມັນບໍ່ມີຄວາມຈຳເປັນທີ່ຈະຮັກສາໄວ້ ເນື່ອງຈາກວ່າ ກົດໝາຍ ແລະ ນະໂຍບາຍອື່ນໆ ຫຼາຍສະບັບໄດ້ແນ່ໃສ ສິ່ງເສີມສຶດທີ່ຂອງແມ່ຍິງແລ້ວ. ແຕ່ໄຊກບໍ່ດີ, ການລົບລ້າງອອກຈາກກົດໝາຍວ່າດ້ວຍທີ່ກິນ ສະບັບປັບປຸງຂອງມາດຕາດັ່ງກ່າວ ແລະ ມາດຕາອື່ນໆ ທີ່ສິ່ງເສີມຄວາມສະເໜີຝາບໃນສຶດຕໍ່ທີ່ກິນ ແມ່ນບໍ່ໄດ້ຮັດໃຫ້ ກົດໝາຍ ມີການປ່ຽນແປງຈາກນິຕິກໍາອື່ນໆຂອງລາວ ທີ່ສະໜັບສະໜູນສຶດທີ່ຂອງແມ່ຍິງ.

ກົດໝາຍວ່າດ້ວຍທີ່ກິນປີ 2003 ໄດ້ກຳນົດໄວ້ວ່າໃບຕາດິນເທົ່ານັ້ນ “ແມ່ນເອກະສານທາງກົດໝາຍ ທີ່ຖືກຜິຈາລະນາ ເປັນຫຼັກຖານສໍາຄັນ ສໍາລັບສຶດນຳໃຊ້ທີ່ກິນຖາວອນ” (ມາດຕາ 49).¹³ ຮ້າງກົດໝາຍວ່າດ້ວຍທີ່ກິນ ປີ 2019 ແມ່ນບໍ່ໄດ້ ເຈະຈຶງສະພາກ່ຽວກັບເລື່ອງນີ້ ແລະ ໄດ້ກ່າວເຖິງ “ການອອກໃບຢັ້ງຢືນການນຳໃຊ້ທີ່ກິນ ຫຼື ໃບຕາດິນ”.¹⁴ ນອກນັ້ນຍັງມີເອກະສານທີ່ກິນອື່ນໆ ເຊັ່ນ ໃບຮັບເງິນອາກອນທີ່ກິນ ເຊິ່ງຖືກຮັບຮູ້ໂດຍເຈົ້າຫັ້ນທີ່ກິນ ຂັ້ນ

⁷ <https://landwise.resourceequity.org/records?utf8=%E2%9C%93&q=laos+land+resolution&commit=Search>

⁸ http://www.fao.org/gender-landrights-database/country-profiles/countries-list/national-legal-framework/en/?country_iso3=LAO

⁹ <https://landwise.resourceequity.org/records/766>

¹⁰ <https://data.laos.opendvelopmentmekong.net/dataset/land-law-2003>

¹¹ ກອບກົດໝາຍທາງການ ໄດ້ລະບຸດັ່ງທີ່ເປັນ. ມາດຕາ 43: ການຂຶ້ນທະບຽນທີ່ກິນແມ່ນການຢັ້ງຢືນສຶດນຳໃຊ້ທີ່ກິນຖືກຕ້ອງການກົດໝາຍ ຂອງບຸກຄົນ ຫຼື ການຈັກກໍ່ເຝື້ອຍືກໍ ລ້ຽງການປອມແປງສຶດນຳໃຊ້ທີ່ກິນ ແລະ ການອໍານວຍຄວາມສະກວກ ໃນການຄຸ້ມຄອງແລ້ວປົກປ້ອງທີ່ກິນຢ່າງເປັນເອກະນາບ ໃນຂອບເຂດທີ່ວປະເທດ. ໃນການລົງທະບຽນຂໍ້ມູນທັງໝົດ ຈະຖືກບັນທຶກລົງໃນບັນຊີທະບຽນທີ່ກິນ, ເຊັ່ນວ່າ: ຊື່ເລະນາມສະກຸນຂອງຜູ້ທີ່ສຶດນຳໃຊ້ທີ່ກິນ (ຊື່ເລະນາມສະກຸນຂອງສາມີແລະພັນລະຍາ ຖ້າທີ່ກິນແມ່ນຊັບສິນບັດລວມ), ບະແດນທີ່ກິນ, ແດນແດນ ແລະ ຜົນທີ່ ການເວັນຄືນທີ່ກິນ ແລະ ທີ່ຕັ້ງ.

¹² <https://laolandinfo.org/wp-content/uploads/2019/08/BN-No-4-Gender-in-land-rights-Eng-Final-NA.pdf>

¹³ <https://laolandinfo.org/wp-content/uploads/2019/08/BN-No-7-Land-Titling-Eng-Final-NA.pdf>

¹⁴ ຮ້າງກົດໝາຍທີ່ກິນ ປີ 2019 , ມາດຕາ 87

ບ້ານ ແລະ ຂັ້ນເມືອງ ທີ່ເຈົ້າຂອງດິນ ນຳໃຊ້ເຜື່ອໂຄນກຳມະສິດທິກິນ ແລະ ສໍາລັບເງິນກຸ້ມອກລະບົບ. ໃບຮັບເງິນ ອາກອນທີ່ດິນ ກໍ່ໄດ້ຮັບການຍອມຮັບເປັນຫຼັກຖານຂອງການນຳໃຊ້ທີ່ດິນ ໃນກໍລະນີທີ່ໄດ້ຮັບທີ່ດິນຂອງລັດຖະບານ ແລະ ຄ່າຊີດເຊີຍ; ເຖິງແມ່ນວ່າ ຈະໄດ້ໃນລາຄາຕໍ່ກວ່າ ທີ່ດິນທີ່ມີໃບຕາດິນຖາວອນ. ຈຸດອ່ອນຂອງເອກະສານອື່ນໆ ກ່ຽວກັບການເປັນເຈົ້າຂອງທີ່ດິນມີຢູ່ວ່າ ເຊົາເຈົ້າບໍ່ໄດ້ມອບສິດທັງໝົດຢ່າງເປັນທາງການ ຜ້ອມກັບສະໜີໃບຕາດິນ ທີ່ມີສະຖານະພາບ ສູງກວ່າ. ດັ່ງທີ່ໄດ້ກ່າວມາຂ້າງເທິງ, ສິ່ງດັ່ງກ່າວສາມາດລະບຸວ່າສິດທິຂອງແມ່ນີ້ ຕີກກຳນົດໄວ້ ໂດຍສະເພາະໃນກົດໝາຍວ່າດ້ວຍທີ່ດິນ ແຕ່ໜ້າເສຍດາຍທີ່ບໍ່ມີໃນຮ່າງກົດໝາຍວ່າດ້ວຍທີ່ດິນ ປີ 2019. ສະພາບການດັ່ງກ່າວສະແດງ ໃຫ້ເຫັນວ່າ ຜົນປະໂຫຍດຂອງການອອກໃບຕາດິນອາດຈະບໍ່ໄດ້ຖືກເຜີມເຂົ້າ ຫຼື ບໍ່ໄດ້ປົກປ້ອງ ສິດທິທີ່ດິນຂອງແມ່ນີ້ ເທົ່າທີ່ຄວນຈະເປັນ.

ຄວາມແຕກຕ່າງໆ ລະຫວ່າງສິດນຳໃຊ້ທີ່ດິນທາງດ້ານກົດໝາຍ ກັບ ສິດນຳໃຊ້ທີ່ດິນຕາມປະເພນີ ສໍາລັບແມ່ນີ້ ລາວ-ໄຕ ໃນສັງຄົມສືບທອດສາຍຍາດຜ່ານແມ່ນີ້ (matrilineal). ສິດທິໃນການສືບທອດມູນມໍລະດົກຕາມປະເພນີ ຂອງກຸ່ມ ແມ່ນີ້ລາວ-ໄຕ ແມ່ນໃຫ້ແມ່ນີ້ຫຼາຍກວ່າຜູ້ຊາຍ ແລະ/ຫຼື ລູກສາວຫຼ້າຫຼາຍກວ່າລູກຊາຍ; ແມ່ນີ້ແມ່ນັ້ນຜູ້ຫຼັກໃນການເປົ້າແຍງຝ່າຍແມ່ວເລາແກ່ເຖົ່າ ດັ່ງນັ້ນຈຶ່ງມີສິດໃນການເປັນເຈົ້າຂອງຊັບສິນ, ລວມທັງທີ່ດິນ. ໃນຊຸມຊົນທີ່ສືບທອດສາຍຍາດຜ່ານຜູ້ຊາຍ, ສິດເປັນເຈົ້າຂອງທີ່ດິນຕາມປະເພນີສະໜັບສະໜູນຜູ້ຊາຍ ຫລືລູກຊາຍ ແລະ ຈຳກັດ ຄວາມເປັນ ເຈົ້າຂອງທີ່ດິນຂອງແມ່ນີ້ຊົນນະບົດ ລວມທັງການເຂົ້າເຖິງ ແລະ ການຄວບຄຸມທີ່ດິນ. ສໍາລັບແມ່ນີ້ເຫຼົ່ານີ້ ການກຳນົດ ຄວາມເປັນເຈົ້າຂອງທີ່ດິນຂອງຮ່ວມກັນ ສໍາລັບແມ່ນີ້ ແລະ ຜູ້ຊາຍ (ຜົວ ແລະ ເມຍ) ໃນກົດໝາຍວ່າດ້ວຍທີ່ດິນ ແມ່ນເຜື່ອ ເຮັດໃຫ້ຮັບປະກັນສິດຄອບຄອງນຳໃຊ້ທີ່ດິນຂອງແມ່ນີ້. ເຖິງຢ່າງໃດກໍຕາມ, ສິ່ງທີ່ຮືບດ່ວນ ສໍາລັບແມ່ນີ້ ເຫຼົ່ານີ້ ແມ່ນການຮັບຮູ້ຈາກບ້ານ ຢ່າງເປັນທາງການ ວ່າເປັນຜູ້ຮົກສິດຄອບຄອງທີ່ດິນທີ່ເປັນຊັບຜະຍາກອນ ທີ່ສໍາຄັນ ໃນການຢູ່ລອດຂອງຄອບຄົວ. ບົດສະຫຼຸບຫຼັ້ດ້ານນະໂຍບາຍຂອງ ອົງການ FAO-MRLG, (2019) ກ່ຽວກັບການແກ້ໄຂຂໍ້ປົກຜ່ອງໃນຂອບເຂດກົດໝາຍ ດັ່ງກ່າວໄວ່ວ່າ: ຊົ່ງໃນບັນດາຂໍ້ຂັດແຍ່ງທີ່ສໍາຄັນໃນຂອບເຂດ ກົດໝາຍ ໃນການຄຸ້ມຄອງທີ່ດິນ ໃນ ສປປ ລາວ ແມ່ນການຖະແຫຼງທີ່ຄົດຄ້ານກ່ຽວກັບ “ທີ່ດິນຈັດສັນໂດຍລັດ” (ມາດຕາ 45 ແລະ ມາດຕາ 55 ໃນກົດໝາຍວ່າດ້ວຍທີ່ດິນ ສະບັບປັດຈຸບັນ) ແລະ “ການຮັບຮູ້ໂດຍຜ່ານຫຼັກຖານ ການນຳໃຊ້ ຫຼື ອ່າຊີບ, ຕາມທີ່ໄດ້ກຳນົດໃນລະຫວ່າງຂັ້ນຕອນການຕັດສິນ.” ອົງຕາມບົດສະຫຼຸບນະໂຍບາຍ ແລະ ກົດໝາຍວ່າດ້ວຍທີ່ດິນ, ແນວຄວາມຄົດກ່ຽວກັບສິດຄອບຄອງຕາມປະເພນີ ແມ່ນອີງໃສ່ການຮັບຮູ້ສິດໃນເຂດຝຶ່ນທີ່ ນຳໃຊ້ໂດຍບຸກຄົນ (ບໍ່ແມ່ນບ້ານ) ໃນຂະນະທີ່ກົດໝາຍທີ່ດິນ ແລະ ເອກະສານລະບຽບການອື່ນໆ ປົກກະຕິແລ້ວ ແມ່ນອີງໃສ່ການຈັດສັນທີ່ດິນໂດຍລັດຖະບານເທົ່ານັ້ນ.

ທ່ານ ໄອຮອນໄຊລ-Ironside (2017, iv) ກ່າວວ່າ, “ການຮັບຮູ້ທາງກົດໝາຍ ກ່ຽວກັບສິດຄອບຄອງ ທີ່ດິນຕາມປະເພນີ ແລະ ປໍາໄມ້ ໃນກົດໝາຍຂອງ ສປປ ລາວ ສະແດງໃຫ້ເຫັນເຖິງການຍອມຮັບໃນລະດັບໜຶ່ງ ແຕ່ວ່າຂໍກຳນົດໂດຍທີ່ວ່າ ໄປແມ່ນຍັງບໍ່ຈະແຈ້ງ ແລະຂອດການປະຕິບັດນຳໃຊ້ກົດໝາຍບໍ່ທັນໄດ້ດີເທົ່າທີ່ຄວນ”. ນັ້ນໝາຍຄວາມວ່າ ຊຸມຊົນໃນເຂດຊົນ ນະບົດຍັງບໍ່ທັນໄດ້ສະແດງສິດທິການຖືກອງສິດຕໍ່ທີ່ດິນຕາມປະເພນີ ຂອງພວກເຂົາຢ່າງເຕັມທີ່. ນີ້ແມ່ນຄວາມຈິງ ໂດຍສະພາບ ສໍາລັບທີ່ດິນ ແລະ ບໍາໄມ້ຊຸມຊົນ ແລະ ໃນປັດຈຸບັນ, ກົດໝາຍ ວ່າດ້ວຍທີ່ດິນສະບັບປັບປຸງ ປີ 2019 ຜຽງແຕກກ່າວ ເຖິງຄວາມເປັນເຈົ້າຂອງທີ່ດິນຂອງບຸກຄົນເທົ່ານັ້ນ ແລະ ບໍ່ໄດ້ເວົ້າ ເຖິງທີ່ດິນຊຸມຊົນ

ເລື່ອຍ. ລັດຖະບານໄດ້ຕັດສິນໃຈ ບໍ່ອ້ານຸຍາດໃຫ້ອອກເອກະສານທາງດ້ານກົດໝາຍແກ່ດິນ ຊຸມຊົນ ແຕ່ຮັບຮູ້ວ່າດິນ ແມ່ນຊັບຜະຍາກອນຂອງຊຸມຊົນ ຢ່າງເປັນທາງການແທນ, (ກົດໝາຍວ່າດ້ວຍທີ່ດິນ, ມາດຕາ 81) ທີ່ດິນຖືກຈິດທະບຽນເປັນທີ່ດິນຂອງລັດ ແລະ ຊຸມຊົນມີສິດ ນໍາໃຊ້ ຫ້າຍຄວາມວ່າສິດທີ່ ຂອງຜູ້ນໍາໃຊ້ດິນສາມາດ ຖືກຖອນຄືນໄດ້ ເພາະບໍ່ແມ່ນເຈົ້າຂອງ, ປະຊາຊົນພາຍໃນບ້ານມີສິດນຳໃຊ້ ແລະ ປົກປ້ອງທີ່ດິນເທົ່ານັ້ນ. ສິ່ງນີ້ຈະສົ່ງ ຜົນກະທິບໃນທາງລົບຕໍ່ປະຊາຊົນ ໂດຍສະເພະແມ່ນແມ່ຍິງ ແພະແມ່ຍິງ ສ່ວນຫຼາຍອາໄສບໍາໄມ້, ສັດນໍາ ແລະຜະລິດ ຕະັັນເຄື່ອງປ່າຂອງດົງຫຼາກຫຼາຍຊະນິດ ໃນການສ້າງລາຍໄດ້ ແລະ ສະໜອງອາຫານໃຫ້ກັບຄົວເຮືອນ. ທີ່ດິນ ແລະ ປໍາໄມ້ແມ່ນຊັບ ພະຍາກອນອັນມີຄ່າ ສໍາລັບແມ່ຍິງ ໃນການສ້າງຄວາມສໍາັນທາງສັງຄົມ ເນື່ອງຈາກວ່າແມ່ຍິງ ອອກໄປ ຊອກຢູ່ຫາກິນຕາມທຳມະຊາດເປັນກຸ່ມ ເຊິ່ງເປັນການສ້າງພື້ນທີ່ສໍາລັບການແລກປ່ຽນ ແລະ ສົນທະນາລະຫວ່າງແມ່ຍິງ ດ້ວຍກັນ.

ມີອີກນິຕິກຳໜຶ່ງທີ່ສໍາຄັນ ໂດຍສະເພະ ແມ່ນດໍາລັດ 6036 ຂອງກະຊວງຊັບຜະຍາກອນທຳມະຊາດ ແລະ ສົ່ງແວດລ້ອມ ວ່າດ້ວຍການ ຂຶ້ນທະບຽນ ແລະ ອອກໃບຕາດິນ. ດໍາລັດສະບັບນີ້ ອະທິບາຍກ່ຽວກັບດ້ານວິຊາການ ຂອງການຂຶ້ນທະບຽນທີ່ດິນ ແລະ ວິທີການດໍາເນີນຂັ້ນຕອນການສຶກສາຄວາມເປັນມາຂອງທີ່ດິນ. ເຊິ່ງລວມມີ “ການ ບົກສາທາລືປະຊາຊົນຂຶ້ນບ້ານ” ແລະ “ກອງປະຊຸມສາຫາລະນະກ່ຽວກັບເລື່ອງບົດບາດຍິງ-ຊາຍ”. ຈຸດປະສົງຂອງ ກອງປະຊຸມກ່ຽວກັບບົດບາດຍິງ-ຊາຍ, ເຊິ່ງເປັນໜັ້ງທີ່ການສະໜັບສະໜູນຂອງສະຫະັນແມ່ຍິງເມືອງ ແມ່ນເຝື່ອແກ້ໄຂບັນຫາກ່ຽວກັບພາລະບົດບາດ ຍິງ-ຊາຍ ແລະ ທີ່ດິນ. ສະຫະັນແມ່ຍິງເມືອງເປັນຜູ້ຫຼັກ ໃນການອໍານວຍ ຄວາມສະດວກການປະຊຸມ ໂດຍມີອໍານາດການປົກຄອງບ້ານ, ທີມງານລົງທະບຽນທີ່ດິນ ແລະ ແມ່ຍິງທີ່ເປັນ ຕົວແທນຂອງແຕ່ລະຄອບຄົວໃນຫຼຸ້ມບ້ານເຊົ້າຮວມ.

ຮິດຄອງປະເພນີ (Customary Law)

ສປປ ລາວ ເປັນປະເທດທີ່ມີປະຊາກອນໜ້ອຍຖ້າທຽບໃສ່ປະເທດອື່ນອ້ອມຂ້າງ ແຕ່ເປັນປະເທດທີ່ມີຄວາມໝາງຫຼາຍດ້ານຊົນເຜົ່າ ແລະ ເປັນປະເທດທີ່ມີຊົນເຜົ່າຫຼາຍທີ່ສຸດໃນບັນດາປະເທດທີ່ບໍ່ແມ່ນຫຼູ້ແກະຢູ່ອ້າຊີຕາເວັນອອກສຽງໃຕ້. ປະຈຸບັນມີ 50 ຊົນເຜົ່າຖືກຮັບຮອງເປັນທາງການ ແລະ ອາດມີຫຼາຍກວ່າ 160 ເຜົ່າຍ່ອຍ ແບ່ງຕາມພາສາ, ຮິດຄອງປະເພນີ ແລະ ວັດທະນາ¹⁵. ອີງຕາມຂຶ້ມູນທາງລັດຖະບານເຜົ່ານມາ ຮິດຄອງຕາມປະເພນີ ແມ່ນເຝື່ອມີຫຼັກໃນການຄຸ້ມຄອງບໍລິຫານ ແລະ ຍັງດໍາເນີນຢູ່ຫຼາຍພື້ນທີ່ໃນປະເທດ. ຮິດຄອງປະເພນີຖືກສ້າງຂຶ້ນຢູ່ຫຼາຍປະເທດແຕ່ບໍ່ສາມາດເຫັນການປະຕິບັດທີ່ເປັນຮູບປະບົບທຳໂລງທີ່ມັນມີການປ່ຽນແປງ ແລະ ບັບປ່ຽນຢູ່ສະເໜີໂດຍຂຶ້ນກັບ ບັດໃຈພາຍໃນ(ການເຝື່ອມີຂຶ້ນຂອງປະຊາກອນ, ການປົວແປງບາດແຜຈາກສົງຄາມ, ການເຕືອນຍ້າຍປະຊາກອນ) ແລະ ພາຍນອກ (ການເປັນເມືອງຂຶ້ນ, ອິດທີ່ຜົນຈາກລັດ, ການຂະຫຍາຍໂຕທາງເກົ່ານເສດຖະກິດ-ສັງຄົມ ແລະ ໄຟຝື້ບັດທາງທຳມະຊາດ).

ຕາມທັດສະນະຂອງຮິດຄອງປະເພນີ, ສິດທິຕໍ່ທີ່ດິນຂອງແມ່ຍິງ ແມ່ນຂຶ້ນກັບວ່າ ຊຸມຊົນນັ້ນ ປະຕິບັດໂຄງສ້າງການປົກ ຄອງສັງຄົມແນວໃດ ໃນຮູບແບບການສືບທອດສາຍຍາດເຜົ່ານທາງແມ່ຍິງ ຫຼື ຜູ້ຊາຍ. ສໍາລັບສັງຄົມທີ່ສືບທອດສາຍຍາດເຜົ່ານທາງແມ່ຍິງ (matrilineal) ຮິດຄອງປະເພນີແມ່ນແມ່ຍິງເປັນຜູ້ທີ່ສິດຕົ້ນຕຳຫຼືທີ່ດິນ ແລະ ການຄອບຄອງ

¹⁵ <https://www.iwgia.org/en/laos.html>

ທີ່ດິນ ຂັ້ນກັບປັດໃຈພາຍໃນ ເຊັ່ນ ຈຳນວນອ້າຍ ເຊື້ອຍນ້ອງໃນຄອບຄົວ, ອາຍຸ, ຈຳນວນເຜດຍິງໃນຄອບຄົວ ແລະ ປັດໃຈ ພາຍນອກ ເຊັ່ນ: ທີ່ດິນໃນການ ຄອບຄອງ/ການມີທີ່ດິນ, ການຍົກຍ້າຍ, ການຝັດທະນາ, ປັດໃຈທາງສັງຄົມ ແລະ ສົ່ງແວດລ້ອມອື່ນງູ. ໃນລະບົບຮິດຄອງຕາມປະເພນີແບບສືບທອດສາຍຍາດຜ່ານຜູ້ຊາຍ (partrilineal) ສ່ວນຫຼາຍ ແມ່ຍິງບໍ່ໄດ້ລວມຢູ່ໃນຮູບແບບການສືບທອດມູນມໍລະດົກ ເຊິ່ງມີຜຽງແຕ່ຜູ້ຊາຍເທົ່ານັ້ນ. ໃນລະບົບດັ່ງກ່າວ ແມ່ຍິງໄດ້ຮັບສິດທິຕໍ່ທີ່ດິນໂດຍຜ່ານຜູ້ຊາຍ ແຕ່ສາມາດສູນເສຍສຶດເຫຼົ່ານີ້ໃນເວລາທີ່ຄວາມເປັນຜົວເມຍໄດ້ສັ່ນສຸດລົງ ຫຼື ຜົວ ຫລື ເມຍ ເສຍຊີວິດ. ສອງລະບົບຂ້າງເທິງແມ່ນໄດ້ຮັບອິດທີ່ຜົນຈາກຫຼາຍງູ ປັດໃຈ ເຊິ່ງສຶດທິຕໍ່ທີ່ດິນ ຂອງແມ່ຍິງ ໄດ້ຮັບການປົກປ້ອງ ແລະ ກໍາຖືກຕ້ອອກໄປ ຕາມລະບົບໂຄງສ້າງທາງສັງຄົມ.

ຮູບແບບໜຶ່ງຂອງຮິດຄອງປະເພນີ ກ່ຽວກັບທີ່ດິນໃນ ສປປ ລາວ ແມ່ນດິນຊຸມຊົນ ຫຼື ຊຸມຊົນເປັນເຈົ້າຂອງ ທີ່ດິນ ຮິດຄອງປະເພນີ ໄດ້ສ້າງເງື່ອນໄຂໃນການເຂົ້າເຖິງທີ່ດິນ, ເປັນຜູ້ນໍາໃຊ້ທີ່ດິນ ແລະ ຜົນລະເມືອງໃນເຂດດັ່ງກ່າວ ຮັບຮູ້ສຶດທິ ຕໍ່ທີ່ດິນຂອງກັນ ແລະ ກັນ ເຊິ່ງມັນເປັນຮູບແບບສາຍີວັນໃນການດຳລົງຢູ່ຂອງຊຸມຊົນໃນສັງຄົມ. ໃນ ບາງກຳລະນີ ມີຫຼາຍໜຸ່ບ້ານໃຊ້ສຶດໃນການນຳໃຊ້ຊັບພະຍາກອນຮ່ວມກັນ (ຕົວຢ່າງ ທຳມະຊາດທີ່ເປັນບິງ ກວ້າງ/ໜອງ). ຊັບພະຍາກອນທຳມະຊາດເປັນຊັບສິນລວມໜຸ່ ລວມທັງສັດນໍານ້ອຍໃຫຍ່ທີ່ຢູ່ຕາມຫັວຍ, ໜອງ, ບໍາທຳມະຊາດ ແລະ ສຶດທິຕໍ່ທີ່ດິນສໍາລັບຜົນທີ່ຮັດໄຮ ດັ່ງໝູນວຽນຄວາມເປັນເຈົ້າຂອງລະຫວ່າງລວມໜຸ່ ແລະ ສ່ວນບຸກຄົນ. ໃນຂ່ວງເຮັດການຜະລິດປຸກເຂົ້າ ສຶດໃນການຄອບຄອງດິນຕອນດັ່ງກ່າວຂັ້ນກັບເຈົ້າຂອງຜູ້ທີ່ຮັດການຜະລິດໃສ ຫຼັງເກັບກ່ຽວທີ່ດິນດັ່ງກ່າວວາດຍັງເປັນຂອງຜູ້ນໍາໃຊ້ທີ່ດິນ ຫຼື ກັບມາເປັນທີ່ດິນຂອງຊຸມຊົນ ເຊິ່ງແລ້ວແຕ່ ການປະຕິບັດຕາມປະເພນີທ້ອງຖິ່ນຂອງຊຸມຊົນ. ຄວາມເປັນເຈົ້າຂອງກຳມະສຶດທີ່ດິນ ຂັ້ນກັບການປະຕິບັດຂອງຊຸມຊົນຜົ່າ ແລະ ເງື່ອນໄຂທາງຝູມສັນຖານຂອງທ້ອງຖິ່ນນັ້ນ. ປະຈຸບັນ ໃນ ສປປ ລາວ ຜົນທີ່ດິນທີ່ຊຸມຊົນເປັນເຈົ້າຂອງ ໄດ້ຫຼຸດລົງເພາະທີ່ດິນທີ່ມີໃນເມືອງກ່ອນ ກາຍເປັນທີ່ຕ້ອງການໃນການລົງທຶນ ແລະ ການເຕີບໂຕຂອງເສດຖະກິດ. ນະໂຍບາຍຂອງລັດຖະບານ ໃນການຫຼຸດການຖາງປ່າເຮັດໄຮ, ສະໜັບສະໜັນການຜະລິດກະສົກກຳແບບຄົງທີ່ ແລະ ໃຫ້ກຳມະສຶດແກ່ບຸກຄົນໃນການເປັນເຈົ້າຂອງທີ່ດິນດ້ວຍການອອກໃບຕາດິນ. ເຖິງແມ່ນວ່າ ກົດໝາຍວ່າດ້ວຍທີ່ດິນ ຂອງ ສປປ ລາວ ຮັບຮູ້ສຶດທິຕໍ່ທີ່ດິນ ຕາມຮິດຄອງປະເພນີ ແຕ່ມາດຕະການ ການຍອມຮັບທີ່ເປັນທາງການບໍ່ໄດ້ ລວມເອົາທີ່ດິນສໍາລັບເຮັດໄຮເຂົ້າ ແລະ ທາງເລືອກໃນການອອກໃບຕາດິນ ບໍ່ໄດ້ລວມເອົາການອອກໃບຕາດິນໃຫ້ກັບທີ່ດິນລວມໜຸ່ ມີຜຽງແຕ່ໃບຕາດິນສ່ວນບຸກຄົນ ແລະ ຂອງລັດ.

3.1.2. ຄວາມເຂົ້າໃຈຂັ້ນບ້ານກ່ຽວກັບສຶດທິຕໍ່ທີ່ດິນຂອງແມ່ຍິງ

“ແມ່ຍິງໄສດ ທີ່ເປັນຜູ້ເກັບອາກອນທີ່ດິນ ແລະ ເປັນຮອງນາຍບ້ານ ບ້ານໂນນຊອງ ກ່າວວ່າ “ພວກເຮົາ, ແມ່ຍິງໄດ້ເຂົ້າຮ່ວມການຝຶກອົບຮົມ ກ່ຽວກັບເລື່ອງທີ່ດິນ ທີ່ຈັດໂດຍແນ້ນກາງຂັ້ນເມືອງມາດິນແລ້ວ. ບໍ່ມີບັນດຸມ ຫຼື ເອກະສານໃດໆ ແຈກໃຫ້ໃນເວລານັ້ນ, ພວກເຮົາ ບໍ່ສາມາ ຈຶ່ງໄດ້ໝັດ ທຸກຢ່າງກ່ຽວກັບການຝຶກ ແຕ່ພວກເຮົາຮູ້ວ່າ ພວກເຮົາມີສຶດ ທີ່ຕໍ່ທີ່ດິນ ຖືກຕ້ອງຕາມກົດໝາຍເທົ່າທຽມກັບຜູ້ຊາຍ”

ຄວາມເຂົ້າໃຈຂອງຊຸມຊົນຕໍ່ກັບແນວຄວາມຄົດຕໍ່ວ່າ "ສຶກທີ່" ທີ່ເປັນທາງການ ດ້ວຍກົດໝາຍ ຫຼື ດ້ວຍການ ເມືອງ ແມ່ນຢັ້ງບໍ່ທັນເຂົ້າໃຈດິນໃນຊຸມຊົນ-ບ້ານເຂດຊົນນະບົດ; ຢ່າງໃດກໍຕາມ ຄວາມເຂົ້າໃຈຂອງແມ່ຍິງ ກ່ຽວກັບສຶກທີ່ ທາງການນີ້ ມີຄວາມແຕກຕ່າງກັນ ລະຫວ່າງໜຸ້ບ້ານທີ່ມີໂຄງສ້າງການສືບທອດສາຍຍາດຜ່ານທາງແມ່ຍິງ (matrilineal), ຜູ້ຊາຍ (patrilineal) ແລະ ທັງສອງ (bi-lineal). ແມ່ຍິງທີ່ດໍາລົງຊີວິດຢູ່ພາຍໃຕ້ໂຄງສ້າງ ການສືບທອດສາຍຍາດ ແລະ ມູນມໍລະດົກຜ່ານທາງແມ່ຍິງ ມີແນວໂນມເຂົ້າໃຈສຶກທີ່ຂອງຕົນຕໍ່ທີ່ດິນທາງກົດໝາຍ ຫຼາຍກວ່າ. ນີ້ບໍ່ແມ່ນສິ່ງທີ່ບໍ່ຄາດຄົດ ແລະ ໜຸ້ບ້ານເຫຼົ່ານີ້ແມ່ນຢູ່ໃນເຂດທີ່ມີການຝັດທະນາເສດຖະກິດສູງໃນຕົວເມືອງ ແລະ ໄກ້ກັບຕົວເມືອງ ປອນທີ່ດິນມີຄຸນຄ່າທາງເສດຖະກິດ ແລະ ມີການຄ້າຂາຍທີ່ດິນ. ດັ່ງນັ້ນ, ແມ່ຍິງມີຄວາມ ກ່ຽວຂ້ອງກັບກົດໝາຍ ແລະ ນະໂຍບາຍໃນການນຳໃຊ້ຜູ້ຮັດຫຼວກກຳຕ່າງໆ ກ່ຽວກັບທີ່ດິນ ແລະ ມີການຝົວຜັນກັບທ້ອງການເມືອງຕໍ່ກັບຂະບວນການຕ່າງໆທີ່ກ່ຽວຂ້ອງ. ແມ່ຍິງທີ່ຢູ່ໃນໜຸ້ບ້ານ ເຫຼົ່ານັ້ນ (ບ້ານໂພນຊອງ ແລະ ບ້ານໂນນສະຫວັນ) ມີລະດັບການສຶກສາສູງກວ່າແມ່ຍິງ ໃນເຂດຊົນນະບົດ ແລະ ເວົ້າພາສາລາວ; ສິ່ງນີ້ຮັດໃຫ້ພວກເຂົ້າໃຈເຖິງ ການປະຊຸມຂອງບ້ານ, ການປະກາດທາງວິທະຍຸ ແລະ ແຫຼ່ງຂໍ້ມູນອື່ນໆ.

ສະຖານທີ່ຕັ້ງຂອງບ້ານ ເປັນປັດໃຈໜີ່ຕໍ່ກັບຄວາມຮູ້ຂອງແມ່ຍິງກ່ຽວກັບສຶກທີ່ດິນ ທາງດ້ວຍກົດໝາຍ ທີ່ເປັນທາງການ. ໃນບັນດາບ້ານທີ່ມີໂຄງສ້າງບ້ານສືບທອດສາຍຍາດຜ່ານທາງຜູ້ຊາຍ (patrilineal) ຢູ່ໃນເຂດ ນອກເມືອງ ແລະຕາມ ທີ່ງຟຽງ (ບ້ານນາໄລດົງ, ບ້ານສົມໄຊ ແລະ ບ້ານນາໂຮມ) ແມ່ຍິງມີຄວາມເຂົ້າໃຈກ່ຽວກັບສຶກທີ່ຕໍ່ທີ່ດິນດີກວ່າ ແມ່ຍິງທີ່ຢູ່ໃນໜຸ້ບ້ານທີ່ມີໂຄງສ້າງສືບທອດສາຍຍາດຜ່ານທາງຜູ້ຊາຍໃນເຂດຊົນນະບົດ (ບ້ານຕົກາ ແລະ ບ້ານນາຫຼວງ). ການດໍາລົງຊີວິດຢູ່ໃນຝຶ່ນທີ່ທີ່ມີປະຊາກອນຫຼາຍ ເຮັດໃຫ້ແມ່ຍິງມີການຝົວຜັນກັນຫຼາຍກວ່າ ເປັນຕົ້ນກ່ຽວກັບເສດຖະກິດ, ເຮັດໃຫ້ພວກເຂົ້າເຂົ້າເຖິງແຫຼ່ງຂໍ້ມູນ ແລະມີຄວາມຮູ້ທີ່ຫຼາກຫຼາຍ. ນີ້ເປັນຕົວຢ່າງທີ່ຍົກໃຫ້ເຫັນອິດທີ່ຝົວດ້ານສະຖານທີ່ຕັ້ງຂອງໜຸ້ບ້ານ ໃນຕົວເມືອງ ນອກເມືອງ ແລະ ຊົນນະບົດ ທີ່ມີໂຄງສ້າງທາງສັງຄົມທີ່ສືບທອດສາຍຍາດຜ່ານແມ່ຍິງ ແລະ ຜູ້ຊາຍ ມີສ່ວນກ່ຽວຜັນກັບຄວາມຮັບຮູ້ຂອງແມ່ຍິງ ຕໍ່ສຶກທີ່ໃນທີ່ດິນ ແລະ ໂອກາດ ໃນການເຂົ້າເຖິງການຮຽນຮູ້ຂອງແມ່ຍິງ.

“ ແມ່ຍິງຊົນຜົາອາຄ່າ ຈາກການສົນທະນາກຸ່ມ ຂອງບ້ານຕົກາ ດັ່ງແປ່ງປັນ ຄວາມຄົດເຫັນວ່າ "ພວກເຮົາບໍ່ເຕີຍເຂົ້າຮ່ວມ ກອງປະຊຸມ ທີ່ກ່ຽວຂ້ອງກັບທີ່ດິນ, ບໍ່ເຕີຍໄດ້ຍືນກ່ຽວກັບ ກົດໝາຍວ່າດ້ວຍທີ່ດິນ, ນະໂຍບາຍທີ່ດິນ ແລະ ບໍ່ເຕີຍເຫັນ ໃບຕາດິນ... " ແລະ ແມ່ຍິງໃນກຸ່ມໄດ້ກ່າວດ້ວຍສຽງແຮງວ່າ "ທີ່ດິນຂອງພົວຂ້ອຍ ແມ່ນທີ່ດິນຂອງຂ້ອຍ ແລະມັນແມ່ນ ທີ່ດິນຂອງພວກເຮົາ" ຜູ້ຍິງຄົນອື່ນໆ ໃນກຸ່ມສົນທະນາກົງກົຫົວເຫັນກີ ກັບລາວ.

ຄວາມເຂົ້າໃຈຂອງແມ່ຍິງກ່ຽວກັບສຶກທີ່ຕໍ່ທີ່ດິນຂອງເຂົ້າເຈົ້າ ໂດຍຜ່ານລະບົບກົດໝາຍ ວ່າດ້ວຍທີ່ດິນຕາມ ປະົບນີ້ຂອງຊົນຜົ່າ ຂອງພວກເຂົ້າແມ່ນມີສູງໃນທຸກໆ ໜຸ້ບ້ານທີ່ໄປສຶກສາ. ເຫດຜົນແມ່ນຍ້ອນວ່າ ໃນໜຸ້ບ້ານ ທີ່ສຶກສາທັງໝົດ ແມ່ນປະກິບດ ການສືບທອດຕາມຕາມ ປະົບນີ້ ໂດຍຂຶ້ນກັບລະບົບ ໂຄງສ້າງ ຜ່ານສາຍຍາດ ທາງແມ່ ຍື່ງ ແລະ ຜູ້ຊາຍ ການປະຕິບັດນີ້ຍັງ ຖ່າຍທອດໃຫ້ແຕ່ລະລຸ້ນ ຄືນ. ສິ່ງທີ່ແຕກຕ່າງກັນໃນການ ອຸ້ມຄອງທີ່ດິນແມ່ນ ໜຸ້ບ້ານ ທີ່ຢູ່ຊົນນະບົດ ສ່ວນໃຫຍການອຸ້ມ ຄອງທີ່ດິນແມ່ນປະຕິບັດ ຕາມຮິດຄອງປະົບນີ້, ສ່ວນໜຸ້ບ້ານ ທີ່ຢູ່ເຂດນອກຕົວເມືອງ ແລະ ໃນຕົວເມືອງ ແມ່ນປະສົມປະສານກັນ ລະຫວ່າງ ການອຸ້ມຄອງທີ່ດິນແບບທາງການຕາມກົດໝາຍ ແລະ ຕາມຮິດຄອງປະົບນີ້.

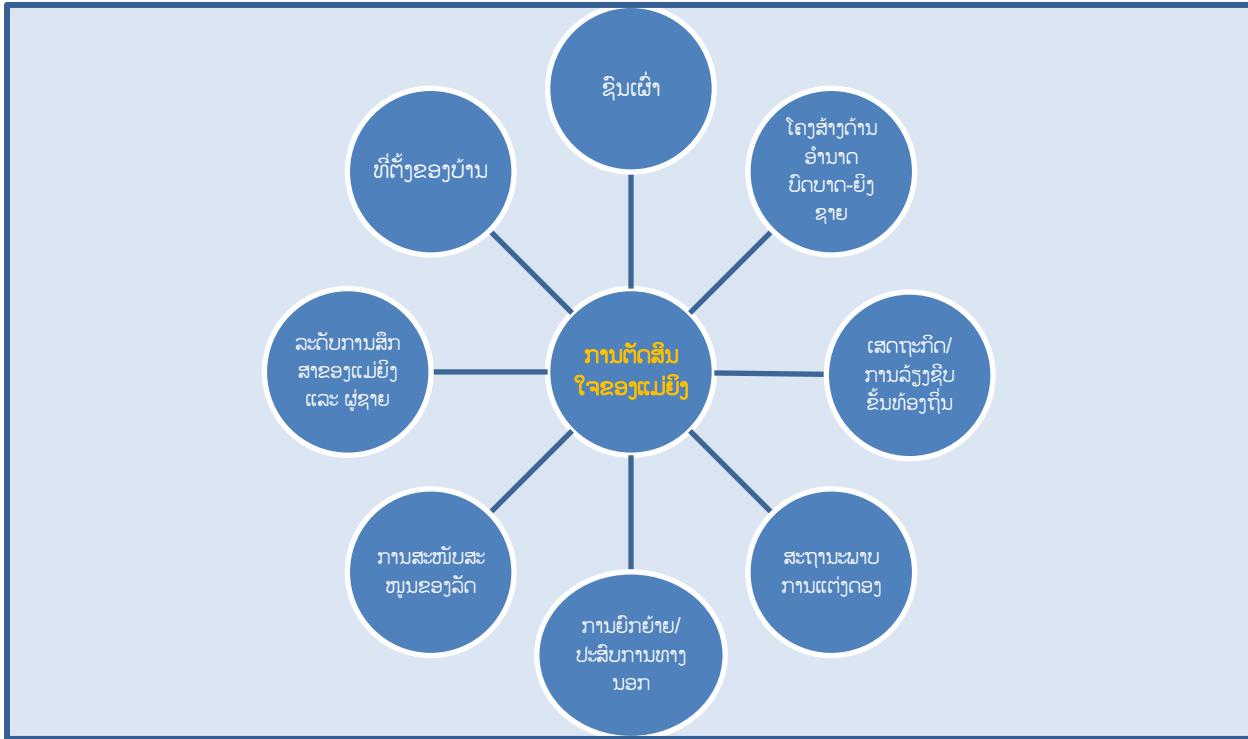
ຢູ່ແຂວງສະຫວັນນະເຂດ ຄວາມຮັບຮູ້ກ່ຽວກັບຄວາມໝາຍຂອງສິດທິຕໍ່ທີ່ດິນຂອງແມ່ຍິງ ໄດ້ຖືກປຶກສາ ຫາລື ຢູ່ຫ້ອງການຄຸ້ມຄອງທີ່ດິນ ແລະ ຫ້ອງການສະຫະັນແມ່ຍິງ. ຜະນັກງານຈາກ ພະແນກກະສິກຳ ແລະ ປ້າໄມ້ ແຂວງ (PAFO) ແລະ ເມືອງ (DAFO) ໄດ້ເຂົ້າຮ່ວມທີມງານໂຄງການອາສະໜັກຢູ່ບຸ່ນ (JVC) ເພື່ອເຜີຍແຜ່ ປະຕິທິນ ກົດໝາຍວ່າດ້ວຍທີ່ດິນໃນໜຸ່ບ້ານເປົ້າໝາຍ ພະເຫັນວ່າມັນເປັນສິ່ງສຳຄັນ ສໍາລັບຊຸມຊີນທີ່ຈະຕ້ອງໄດ້ຮຽນຮູ້ກ່ຽວກັບ ກົດໝາຍດັ່ງກ່າວ. ພະແນກກະສິກຳ ແລະ ປ້າໄມ້ແຂວງ ແຂວງສະຫວັນນະເຂດ ໄດ້ຈັດຕັ້ງປະຕິບັດຢູ່ທະສາດດ້ານປິດ ບາດຍິງ-ຊາຍ ຂອງກະຊວງ ກະຊີກຳ ແລະ ປ້າໄມ້ (MAF).¹⁶ ແຕ່ລະປຶກກະຊວງໄດ້ຈັດກອງປະຊຸມປະຈຳປີເຜື່ອທີບທວນ ຢູ່ທະສາດບິດບາດຍິງ-ຊາຍຂອງກະຊວງ ແລະ ປີ 2018 ກອງປະຊຸມທີບທວນ ໄດ້ຈັດຂຶ້ນຢູ່ ແຂວງສະຫວັນນະເຂດ.

3.1.3. ການຕັດສິນໃຈຂອງແມ່ຍິງ ແລະ ການເຂົ້າເຖິງທີ່ດິນ

ໃນຂໍ້ອື່ນໆທີ່ກ່າວມາ ພວກເຮົາໄດ້ສິນທະນາກ່ຽວກັບລະດັບຄວາມຮູ້ກ່ຽວກັບສິດທິຕໍ່ທີ່ດິນຂອງແມ່ຍິງ ໃນຊຸມ ຊົນທີ່ໄດ້ ຄື້ນຄວ້າວິໄຈ. ການທີ່ແມ່ຍິງມີຄວາມຮູ້ເຝື່ນຂຶ້ນ ເປັນເງື່ອນໄຂໜຶ່ງໃນການຮັບຮອງສິດທິຂອງເຂົ້າເຈົ້າ. ເຖິງ ຢ່າງໃດກໍ່ຕາມ, ເຖິງແມ່ນວ່າຈະມີຄວາມຮູ້ເຝື່ນຂຶ້ນ ສະຖານະພາບຂອງແມ່ຍິງ, ບິດບາດແບບດັ່ງເດີມ ແລະ ມາດຕະ ຖານຫາງ ດ້ານສັງຄົມບິດບາດຍິງ-ຊາຍ ສາມາດຈຳກັດການຕັດສິນໃຈຂອງພວກເຂົ້າກ່ຽວກັບເລື່ອງທີ່ດິນໄດ້. ການຕັດ ສິນໃຈ ບໍ່ຜຽງແຕ່ຖືກຄວບຄຸມ ໂດຍການປະຕິບັດຫາງສັງຄົມແບບຫາງການ ແລະ ຕາມປະແນນີເທົ່ານັ້ນ, ມັນຢູ່ພົວພັນ ກັບປັດໃຈອື່ນໆ ອີກຫຼາຍຢ່າງ (ເຊັ່ນ: ສະຖານທີ່ຕັ້ງຂອງໜຸ່ບ້ານ, ລະດັບການສຶກສາ, ເສດຖະກິດ) ທີ່ສາມາດປັບປຸງແບ່ງ ໄດ້ຕາມການເວລາຕາມຮູບຂ້າງລຸ່ມ (ຮູບທີ 1).

¹⁶ ມຸນທະສາດການເຊື່ອມສານບິດບາດຍິງ-ຊາຍ ສໍາລັບກະສິກຳ ແລະ ປ້າໄມ້ ໃນປີ 2009 ຂອງ ສປປ ລາວ ມີ 6 ບຸລິມເສີດຕົ້ນຕົກ: i.) ສ້າງຄວາມເຂັ້ມແຂງສະຖາບັນເຜື່ອຄວາມ ກ້າວໜ້າ ຂອງແມ່ຍິງ ບັນຈຸເຊົ້າໃນກະຊວງກະສິກຳ ແລະ ປ້າໄມ້ (MAF) ແລະ ສະຖາບັນ ແລະ ແຜນງານທີ່ກ່ຽວຂ້ອງໃນທຸກລະດັບ; ii.) ເຝື່ນຄວາມຮັບຮູ້ກ່ຽວກັບບິດບາດຍິງ-ຊາຍ ແລະ ຄວາມຮັບຜິດຊອບຂອງພະນັກງານກະຊວງໃນທຸກລະດັບ; iii.) ລວມການວິຄາະບິດບາດຍິງ-ຊາຍ ແລະ ຂໍ້ມູນແຍກປະຟດ/ຂໍ້ມູນ/ສະຖິຕິ ເຂົ້າໃນວົງຈອນການວາງ ແຜນຂອງກະຊວງ; iv.) ອີກສູງຄຸນນະອຸດທີ່, ຄວາມສາມາດ ແລະ ພັກສະຫຼັກຂອງແມ່ຍິງພາຍໃນກຳລັງແຮງງານຂອງກະຊວງ ເຜື່ອໃຫ້ພວກເຂົ້າສາມາດກ້າວໜ້າ ໃນທຸກລະດັບ; v.) ເຝື່ນທະວີການເຂົ້າເຖິງ ແລະ ຄວບຄຸມຂອງແມ່ຍິງຊື່ນນະບິດໃນການເຂົ້າເຖິງ ແລະ ຄວບຄຸມຊັບພະຍາກອນ ແລະ ຜົນປະໂຫຍດ; ແລະ vi.) ເຝື່ນທະວີການພົວພັນກັບພາຍ ນອກ ເຊິ່ງລວມຢູ່ໃນຢູ່ທະສາດກະສິກຳ ແຫ່ງຊາດ 2011-15.

ຮູບທີ 1: ການຕັດສິນໃຈຂອງແມ່ຍິງ

ໂດຍທີ່ວໄປແລ້ວ ໄຄງສ້າງອໍານາດດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ໃນສັງຄົມສືບທອດສາຍຍາດຜ່ານ ທາງແມ່ຍິງ ແລະ ຜູ້ຊາຍ ແລະ ຄວາມເປັນຂຶນເຜົ່າເປັນແນວທາງໃຫ້ແກ່ຂະບວນການຕັດສິນໃຈ ໃນໜູ້ບ້ານເປົ້າໝາຍທີ່ສຶກສາ. ໃນໜູ້ບ້ານທີ່ມີລະບົບສັງຄົມສືບທອດສາຍຍາດຜ່ານທາງຜູ້ຊາຍ ຜູ້ຊາຍມີອໍານາດການຕັດສິນໃຈຫຼາຍກວ່າແມ່ຍິງ ຜູ້ຊາຍເປັນຜູ້ຄວບຄຸມການຕັດສິນໃຈກ່ຽວກັບການເຂົ້າເຖິງ ແລະ ນຳໃຊ້ທີ່ດິນ. ໃນບ້ານທີ່ສືບທອດສາຍຍາດ ຜ່ານທາງ ແມ່ຍິງ, ແມ່ຍິງມີຖານະສູງກວ່າ, ມີອໍານາດຫຼາຍກວ່າ ແລະ ມີຄວາມສາມາດໃນການເຈລະຈາຕໍ່ລ່ອງກ່ຽວກັບສຶບທີ່ ຂອງພວກເຂົ້າຕໍ່ທີ່ດິນ ທັງແບບເປັນທາງການ ແລະ ຕາມປະເທດ, ລວມທັງເປັນຜູ້ຕັດສິນໃຈຂັ້ນສຸດທ້າຍ ກ່ຽວກັບເລື່ອງທີ່ດິນ.

ຜົນຂອງການຄົ້ນຄົວທີ່ສຳຄັນຄັ້ງນີ້ຝຶກວ່າ ແມ່ຍິງມີຄວາມສິນໃຈຫຼາຍ ກ່ຽວກັບເລື່ອງທີ່ດິນ ແຕ່ວ່າການ ໃຊ້ເວລາ ໃນການເຮັດວຽກໃນຄອບຄົວ, ການເປົ່າມະນຸຍາ, ຜູ້ສູງອາຍຸ, ຜູ້ຝຶກການ, ໂດຍສະແຍະຢູ່ຂອດທ່າງໄກ ສອກຫຼືກ, ເຮັດໃຫ້ພວກເຂົ້າບໍ່ສາມາດມີສ່ວນຮ່ວມຢ່າງຫ້າວຫັນເທົ່າທີ່ຄວນໃນການຕັດສິບໃຈ. ຜົນທີ່ຕາມມາກໍ່ຄື, ຜູ້ຊາຍມີສ່ວນຮ່ວມໃນກອງປະຊຸມ ແລະ ການຕັດສິນໃຈໃນການຄຸ້ມຄອງທີ່ດິນຫຼາຍກວ່າແມ່ຍິງ ແນະພວກເຂົ້າຖື ວ່າເປັນ ຫົວໜ້າຄອບຄົວ. ພາສາກໍເປັນອຸປະສົກໃນການ ສື່ສານ ຖ້າໃຊ້ພາສາລາວໄຕ້ເທົ່ານັ້ນ ເນື່ອງຈາກວ່າແມ່ຍິງ ບາງຊື່ນເຜົ່າ ບໍ່ເຂົ້າໃຈພາສາລາວໄຕ. ສິ່ງທີ່ຄົ້ນຝຶກຄັ້ງນີ້ກ່ຽວກັບການມີສ່ວນຮ່ວມ ແລະ ການຕັດສິນໃຈຂອງແມ່ຍິງ ດັກຮັບການ ສະໜັບສະໜູນຈາກການຄົ້ນຄວ້າຂອງອົງການຮ່ວມມືລາວເຢຍລະມັນ (GIZ 2019, ຫ້າທີ 10) ຄື: “ກ່ຽ່ງທີ່ຜົນການສຶກສາຄົ້ນຄວ້າສະແດງໃຫ້ເຫັນວ່າ, ເຖິງແມ່ນວ່າຈະມະຍາຍາມເຝື່ອຮັບປະກັນໃຫ້ແມ່ຍິງມີສ່ວນຮ່ວມຫຼາຍຂຶ້ນ ສົ່ງທ້າທາຍໃນການບັນລຸເປົ້າໝາຍກໍຢູ່ມືຖື. ແມ່ຍິງຮູ້ຂຶ້ນມູນຂ່າວສານໜ້ອຍລົງ, ຮູ້ສຶກໜັ້ນໃຈໜ້ອຍລົງ ແລະ ບໍ່ມີສ່ວນຮ່ວມໃນການສິນທະນາ ແລະ ຂະບວນການຕັດສິນໃຈກ່ຽວກັບທີ່ດິນ, ໃນຄອບຄົວ ແລະ ຊຸມຊຸມຊົນ.”

ຢູ່ໃນໜຸ້ບ້ານເປົ້າໝາຍຂອງການຄົ້ນຄວ້າບ້ານນີ້ (ບ້ານໂພນຊອງ) ທີ່ມີລະບົບໂຄງສ້າງທາງສັງຄົມດ້ວຍການສືບທອດສາຍຍາດຜ່ານມາງແມ່ຍິງ, ທີ່ມີງານຝຶບວ່າ ແມ່ຍິງມີຄວາມຫ້າວຫັນໃນການຄຸ້ມຄອງບໍລິຫານທີ່ດິນ. ແມ່ຍິງຄົນນີ້ເປັນຮອງ ນາຍບ້ານ ແລະ ເປັນຜູ້ເກັບອາກອນທີ່ດິນ¹⁷ ຂອງບ້ານ¹⁸ ແລະ ຮັບຜິດຂອບໃນການເກັບອາກອນ ທີ່ດິນ ຈາກແຕ່ລະຄອບຄົວ ຫົ່ງກ້າວຕົ້ນຕົ້ນ. ລາວສາມາດຮູ້ຂໍ້ມູນແຕ່ລະຕອນດິນຂອງບ້ານ ລວມທັງຕອນດິນຂອງຕົນເອງ ແລະ ເກັບຮັກສາໃບຢັ້ງຢືນທີ່ດິນ ແລະ ເອກະສານທີ່ດິນອື່ນໆ ຂອງຊາວບ້ານ. ໃນປີ 2005 ແລະ ປີ 2011 ລາວໄດ້ເຂົ້າຮ່ວມເຮັດວຽກກັບ ທີ່ມີງານອອກໃບຕາດິນຂອງຫ້ອງການຊັບຜະຍາກອນທຳມະຊາດ ແລະ ສິ່ງແວດລ້ອມ ເມືອງ (DoNRE), ດຽວນີ້ ລາວແມ່ນຜູ້ທີ່ແຈ້ງໃຫ້ຜູ້ອື່ນຮູ້ວິທີສະໜັກແລ່ນໃບຕາດິນ. ບ້ານທີ່ມີສັງຄົມສືບທອດ ສາຍຍາດຜ່ານທາງຜູ້ຊາຍ ບໍ່ພິບຕົວ ຢ່າງຂອງແມ່ຍິງທີ່ມີຄວາມຮູ້ ແລະ ມີຄວາມຫ້າວຫັນໃນການເຮັດວຽກ ກ່ຽວກັບ ເລື່ອງທີ່ດິນຂອງບ້ານ.

ທີ່ມີງານຄົ້ນຄວ້າສັງເກດເຫັນວ່າແຫຼ່ງຂໍ້ມູນທີ່ເປັນປະໂຫຍດ ທີ່ກ່ຽວຂ້ອງກັບການຕັດສິນໃຈໃນລະບົບສັງຄົມສືບທອດສາຍຍາດຜ່ານທາງແມ່ຍິງ ສາມາດເຫັນໄດ້ໃນປຶ້ມບັນທຶກອາກອນທີ່ດິນ ຢູ້ບ້ານໂພນຊອງ.¹⁹ ປຶ້ມຫົວດັ່ງກ່າວໄດ້ຖືກນຳໃຊ້ຜູ້ອັນທຶກການຈ່າຍອາກອນທີ່ດິນຂອງຄອບຄົວ ແທນທີ່ຈະເປັນໃບຕາດິນ, ມັນແມ່ນຫຼັກຖານ ຂອງການເປັນເຈົ້າຂອງທີ່ດິນ. ຂໍ້ມູນໃນບັນທຶກການຈ່າຍອາກອນທີ່ດິນ ສະແດງໃຫ້ເຫັນວ່າ ແມ່ຍິງແມ່ນກຸ່ມເປັນ ເຈົ້າຂອງທີ່ດິນຫຼາຍກວ່າຜູ້ຊາຍ ແລະ ເປັນຜູ້ເສຍອາກອນທີ່ດິນ ເຊິ່ງເຫັນໄດ້ຈາກຂໍ້ມູນຕໍ່ໄປນີ້:

ຊື່	ຕອນທີ່ດິນ	ຄົດເປັນເປົ້ນ (%)
ອອກຊື່ແມ່ຍິງ	195 ຕອນ	55%
ອອກຊື່ຜູ້ຊາຍ	134 ຕອນ	38%
ອອກຊື່ທັງຍິງ-ຊາຍ	34 ຕອນ	7%

ເຖິງແມ່ນວ່າບໍ່ແມ່ນໃບຕາດິນ, ໃບເກັບເງິນອາກອນທີ່ດິນ ເປັນສິ່ງທີ່ເຮັດໃຫ້ເຫັນວ່າ ພູ້ບ້ານດັ່ງກ່າວມີລະບົບການສືບທອດ ສາຍຍາດຜ່ານທາງແມ່ຍິງ (matrilineal) ແລະ ໃຫ້ອໍານາຄາແກ່ແມ່ຍິງໃນການເຈລະຈາໃນການຕັດສິນ

¹⁷ ຕົ້ນທີ່ຕັ້ງໄດ້ຈາກອາກອນທີ່ດິນທີ່ ແມ່ນໃນອັນທຶກຂອງການ ການເງິນເມືອງ. ທາງເມືອງຫັກໃຫ້ 10%, ໃນນີ້ 2% ຂອງ 10% ແມ່ນໃຫ້ຂອງການບ້ານ ເພື່ອໃຊ້ໃນການບໍລິຫານ, 8% ແມ່ນສໍາລັບຄ່າທ່ານງຽມຂອງຜູ້ເກັບຜະສິ. ຊາວບ້ານບາງຄົນ ຈ່າຍຄ່າອາກອນທີ່ດິນຜ່ານການບໍລິການຂອງທະນາຄານ.

¹⁸ ເປົ້າຄວາມໝາຍຂອງເອກະສານຕ່າງໆ ການຄົ້ນຄວ້າວິໄຈຂອງ ທ່ານ Christopher Flint ແລະ Sengdeuane Sivilay ພະນັກງານຂອງກົມຄຸ້ມຄອງ ແລະ ພັດທະນາທີ່ດິນກຳສຳກຳ, ການດັດແກ້ໄຂ/ຮ່າງ ໃນວັນທີ 18 ຕຸລາ 2018. ບົດລາຍງານ ດັ່ງກໍາມອບໝາຍ ແລະ ພາຍໃດການສະໜັບສະໜູນ ໂດຍໂຄງການວາງແຜນຄຸ້ມຄອງທີ່ດິນ ແລະ ການແບ່ງຂັ້ນຄຸ້ມຄອງ (LMDP) ຂອງອີງການ GIZ ແລະ ແຜນງານປັບປຸງຄວາມໝັ້ນຄົງຄອບຄອງທີ່ດິນ (ELTeS).

¹⁹ ປຶ້ມບັນທຶກການເສຍອາກອນທີ່ດິນແມ່ນລັດຖະບານໄດ້ອອກໃຫ້ ແລະ ພາຍເຖິງການໂດຕາມກວດກາພາລິລາຍວ່າຍຂອງຄົວເຮືອນ, ມັນສະແດງໃຫ້ເຫັນຂໍ້ມູນສະພະ ກ່ຽວກັບບົດບາດຍິງ-ຊາຍຕໍ່ເຂົ້າຂອງທີ່ດິນ. ປຶ້ມສະແດງທຸກລາຍລະອຽດກ່ຽວຂ້ອງການໃບຕາດິນ, ປີ 1999, ປີ 2005 ແລະ ປີ 2011 (ຕາມລຳດັບ), ຕອນທີ່ ແລະ ລາຄາຕໍ່ປະົດດິນກຳສຳກຳ (ທີ່ງໆ, ການເຮັດໄຮ່ເຈື່ອນລອຍ, ສວນ, ດິນທີ່ຫຍ້າ ແລະ ການຍົກວັນປະົດດິນທີ່ດິນ). ບາງຄອບຄົວໄດ້ຮັບການຍົກເວັ້ນ ອາກອນທີ່ດິນ ຖ້າ ພວກເຂົາມີປະຫວັດການປະດີວັດທີ່ມີຊື່ສຽງ ຫຼື ເປັນນັກອົບເກົ່າ. ໃນບ້ານຫຼູ້ບ້ານ ພວກເຂົາໄດ້ສິນທະນາກັນກ່ຽວກັບການຮັດໄຮ່ເຈື່ອນລອຍ ແຕ່ມັນກໍ່ບໍ່ມີປອນໃຫ້ສະໜັບ ເຊິ່ງອາດຈະໝາຍຄວາມວ່າ ການປະດີວັດດັ່ງກ່າວບໍ່ມີຢູ່ໃນບ້ານອີກແລ້ວ, ຫຼືວ້າບ້ານບໍ່ຕ້ອງການປິດຜິຍຕໍ່ພາຍນອກວາງກາເຂົາຮັດໄຮ່ເຈື່ອນລອຍ. ເປັນທີ່ຫຼາສິນໃຈ ບໍ່ມີຂໍ້ມູນກ່ຽວກັບດິນປຸກຟັງ-ດິນນາ ສະແດງຢູ່ໃນປຶ້ມບັນທຶກອາກອນທີ່ດິນ, ອາຈະມີຢູ່ໃນປຶ້ມເຫຼັ້ມອື່ນທີ່ພວກເຮົາເຫັນເຊິ່ງມີສີ້ຫຼາກປິບປຸກຢູ່ໃຫ້ແຕກຕ່າງໆກັນ.

ໃຈກ່ຽວຂ້ອງກັບເລື່ອງທີ່ດິນ. ເອກສານກັບອາກອນທີ່ດິນ ຍັງບໍ່ບອກໃຫ້ຮູ້ອີກວ່າ ການສືບທອດທີ່ດິນແມ່ນ ສືບທອດຕໍ່ໂດຍຜ່ານແມ່ຫາລຸກສາວ. ສ່ວນທີ່ສຳຄັນອີກດ້ານນີ້ (38%) ຂອງທີ່ດິນແມ່ນອອກຊື່ຜູ້ຊາຍ, ຍ້ອນວ່າ ຜໍ່ແມ່ແປງດິນຂອງພວກເຂົາ ໃຫ້ທັງລຸກສາວ ແລະ ລຸກຊາຍ ແຕ່ແບ່ງທີ່ດິນອີກສ່ວນນີ້ໃຫ້ຜູ້ທີ່ລົງດູຟ່ແມ່ເວລາແກ່ເຖົາ ຫຼາຍກວ່າ ແລະ ປົກກະຕິແລ້ວແມ່ນລຸກສາວຫຼຬ້ ຫຼື ລຸກສາວກົກ. ການຕັດສິນໃຈກ່ຽວກັບທີ່ດິນໃນໜຸ້ບ້ານນີ້ ບໍ່ຈໍາເປັນຕ້ອງແມ່ນຜູ້ທີ່ມີຊື່ ຢູ່ໃນເອກສານອາກອນທີ່ດິນຝຽງຄົນດຽວ ຫຼື ຕັດສິນໃຈສະເພາະແຕ່ກຸ່ຜົວ-ເມຍເທົ່ານັ້ນ ແຕ່ໄດ້ປົກສາກັບຢາດຝຶ່ນ້ອງຜູ້ອື່ນໆ ນຳອີກ.

ການຕັດສິນໃຈໃນຫ້ອງການທີ່ດິນຂອງລັດຖະບານ ແມ່ນຂຶ້ນກັບວ່າ ມີການບັນຈຸແມ່ຍິງເຂົ້າຮັດວຽກນຳຫຼືບໍ່ແລະ ຕຳແໜ່ງໃດທີ່ພວກເຂົາມີ. ຢູ່ໃນຫ້ອງການທີ່ທີ່ມາຈົ່າກັບລົງໄປສິນທະນານຳຈຳນວນຜະນັກງານແດຍິງ ແມ່ນຍັງຕໍ່າ ຕາມທີ່ໄດ້ສະເໜີຢູ່ຂໍແນະນຳ ຈຳນວນຜະນັກງານລັດທີ່ໃຫ້ຂໍ້ມູນ. ມີຝຽງເມືອງດຽວເທົ່ານັ້ນ ຄື (ເມືອງ ວຽງຄຳ, ແຂວງວຽງຈັນ) ທີ່ມີແມ່ຍິງເຮັດວຽກໃນຕຳແໜ່ງຂັ້ນສູງ ເຊັ່ນ ຫົວໜ້າ ແລະ ຮອງຫົວໜ້າຫ້ອງການ ຊັບຜະຍາກອນທຳມະຊາດ ແລະ ສິງແວດລ້ອມເມືອງ. ສ່ວນນີ້ໄດ້ສະຫຼອນໃຫ້ເຫັນເຖິງ ສະພາບແວດລ້ອມສັງຄົມທີ່ມີ ໂຄງສ້າງສືບທອດສາຍາດຝ່ານທາງແມ່ຍິງ ແລະ ເຮັດໃຫ້ແມ່ຍິງໃນເມືອງນີ້ສາມາດເຂົ້າມາມີປິບາດໃນຕຳແໜ່ງ ທີ່ມີອໍານາດໃນສະພາບແວດລ້ອມທີ່ເອື້ອອໍານວຍສຳລັບຜູ້ຊາຍ. ເຖິງຢ່າງໃດກໍຕາມ, ໃນທຸກຕຳແໜ່ງຂັ້ນສູງຂອງເມືອງ ອື່ນໆ ທີ່ໄດ້ປະສິນທະນານຳຜູ້ນຳແມ່ນຜູ້ຊາຍ. ຜະນັກງານແດຍິງມີສ່ວນຮ່ວມຮັດວຽກຕ້ານວິຊາການ ໃນການ ອຸ່ມຄອງທີ່ດິນຢູ່ໃນໜຸ້ບ້ານ ແຕ່ສ່ວນຫຼາຍແລ້ວແມ່ນຮັດວຽກປະຈຳຢູ່ຫ້ອງການ. ຂໍ້ສະເໜີ ສຳລັບຜະແນກ ຊັບຜະຍາກອນທຳມະຊາດ ແລະ ສິງແວດລ້ອມແຂວງ (PoNRE) ແລະ ຜະແນກກະສິກຳ ແລະ ປ້າໄມແຂວງ (PAFO) ສຳລັບການຮັດວຽກສິດທິຕໍ່ທີ່ດິນ ຂອງແມ່ຍິງໃນອະນາຄົດ ຄືຖຸກ່າງກິດຈະກຳທີ່ດຳເນີນຢູ່ຂັ້ນບ້ານ ຄວນມີການເຂົ້າຮ່ວມຂອງແມ່ຍິງຢ່າງມີປະສິດທິພາບ ແລະ ຫຼືກລົງກັບການປະຕິບັດໃນອາດີດ ທີ່ບ່າງຄັ້ງມີແຕ່ຜົວເຂົ້າ ຮ່ວມ ແລະ ເມຍຢູ່ເຮືອນ.

3.1.4. ການປົກປ້ອງສຶກທິຕໍ່ທີ່ດິນຂອງແມ່ຍິງ - ຕາມປະເພນີ ແລະ ທາງການ

ການປົກປ້ອງສຶກທິຕໍ່ທີ່ດິນຂອງແມ່ຍິງເປັນທາງການ

ລັກສະນະທີ່ສຳຄັນຂອງການເປັນເຈົ້າຂອງສຶກຕໍ່ທີ່ດິນ ແມ່ນຜູ້ຖືສຶດມີຄວາມສາມາດປົກປ້ອງສຶກທີ່ຫຼື້ນ້ຳນັ້ນ ເມື່ອມີໄຟຂໍ່ມໍຊູທີ່ພວກເຂົາສາມາດຖອນສຶກຄົມໄດ້. ນີ້ໃນວິທີການຕົ້ນຕໍ່ໃນການປົກປ້ອງທີ່ດິນ ແມ່ນຜ່ານການລົງທະບຽນທີ່ດິນ ແລະ ການອອກໃບຕາດິນທາງການ (ເຊັ່ນ: ລັດຖະບານສ້າງ ແລະ ຮັບຮອງ). ອີກວິທີການນີ້ແມ່ນຜ່ານການປະຕິບັດສຶດຄອບຄອງຕາມປະເພນີ ເຊິ່ງບ່າງຄັ້ງກໍ່ສອດຄ່ອງກັບການປະຕິບັດທາງການ ແລະ ບ່າງຄັ້ງກໍ່ບໍ່. ໃນຂໍ້ຕໍ່ໄປນີ້ ຈະໄດ້ນຳສະເໜີ ຫົວຂໍ້ກ່ຽວກັບເອກະສານອ້າງອີງທີ່ດິນຂອງຄຸ້ມືມີລົດ ແລະ ຂໍ້ມູນກ່ຽວກັບການອອກ ໃບຕາດິນ ແລະ ການປະຕິບັດຕາມປະເພນີ ມັນສົ່ງເສີມ ຫຼື ທຳລາຍສຶດທິຕໍ່ທີ່ດິນຂອງແມ່ຍິງແນວໃດ.

ການຂຶ້ນທະບຽນທີ່ດິນຢ່າງເປັນລະບົບໃນປະເທດໄດ້ເລີ່ມຕົ້ນໃນປີ 1997 ແລະ ຮອດເດືອນປະຈິກ ປີ 2015 ອອກໃບ ຕາດິນໄດ້ 806,000 ຕອນ, ສ່ວນໃຫຍ່ ແມ່ນໃບຕາດິນສ່ວນບຸກຄົນໃນເຂດຕົວເມືອງ ແລະ ນອກຕົວເມືອງ²⁰ (FAO 2019). ບໍ່ມີຂະວນການ ຫຼື ສະຖາບັນໄດ້ເກັບຮັກສາຂໍ້ມູນແຍກປະເພດໄວ້ຢູ່ຫ້ອງການ ອຸ່ມຄອງທີ່

²⁰ ເປົ້າປະຫວັດຫຍໍ້ຂອງໄຄງ່າການອອກໃບຕາດິນຕົວເມືອງ ໃນ ສປປ ລາວ, Derbridge & Sisoulath (2018).

ດິນ ແຕ່ກໍມີຂໍ້ມູນບາງສ່ວນທີ່ສະແດງເຖິງການອອກໃບຕາດິນ. ການຄົ້ນຄວ້າກ່ອນໜ້ານີ້ຂອງສູນຂໍ້ມູນ ຂ່າວສານບົດບາດຍິງ-ຊາຍ (GRID, 1999, 2004) ພົບວ່າ ມີຜຽງແຕ່ຊື່ຂອງຫົວໜ້າຄອບຄົວ (ຜູ້ຊາຍ) ຖືກຂຽນລົງໃນເອ ກະສານທີ່ດິນ, ເຖິງແມ່ນວ່າທີ່ດິນນີ້ໄດ້ຮັບການສືບທອດໂດຍແມ່ຍິງໃນຄົວເຮືອນທີ່ສືບທອດສາຍຍາດ ແລະ ມໍລະ ດົກຜ່ານທາງແມ່ຍິງ. ທ່ວ່າງມໍ່ງ ມານີ້, ກະຊວງຊັບພະຍາກອນທຳມະຊາດ ແລະ ສິ່ງແວດລ້ອມ (MoNRE)²¹ ດັດກໍາ ເນີນການສໍາໜັດໃນປີ 2018 ເຊິ່ງສະແດງໃຫ້ເຫັນຂໍ້ມູນໃບຕາດິນທັງໝົດ 224,000 ຕອນ, 70,000 ຕອນ ອອກ ຊຸ່ມັງແມ່ຍິງ, 50,000 ຕອນ ອອກຊື່ຜູ້ຊາຍ, 87,000 ຕອນ ອອກຊື່ທັງສອງ ຍິງ-ຊາຍ ແລະ ອື່ນໆ 14,000 ຕອນ. ຂໍ້ມູນສ່ວນໃຫຍ່ແມ່ນ ເກັບກຳໃນບັນດາໜຸ້ບ້ານທີ່ຢູ່ຕົວເມືອງ ແລະ ເຂດທີ່ຜຽງຂອງລາວ ເຊິ່ງປະກອບມີລະບົບສັງຄົມສືບທອດສາຍຍາດ ແລະ ມໍລະດົກຜ່ານທາງແມ່ຍິງ ແລະ ເອົາເຂີຍມາເຮືອນ ເຊິ່ງແມ່ຍິງສ່ວນຫຼາຍສືບທອດທີ່ດິນຈາກຝ່າເແມ່ຂອງພວກເຂົາ. ຜູ້ຕາງໜ້າໃນຕຳແໜ່ງສູງທ່ານໜຶ່ງຈາກ ກະຊວງ ຊັບພະຍາກອນ ແລະ ສິ່ງແວດລ້ອມທຳມະຊາດ ກ່າວກັບທີມຄົ້ນຄວ້າວ່າ ສິດຕໍ່ທີ່ດິນຂອງແມ່ຍິງ ເປັນສິ່ງທີ່ເປີ່ງຂ້າມບໍ່ໄດ້ ແລະ ຈະຮັບປະກັນວ່າ ບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ຈະເປັນວຽກງານທີ່ສໍາຄັນ ໃນໂຄງການອອກໃບຕາດິນ ທີ່ກໍາລັງຈະໄດ້ຮັບການສະໜັບສະໜູນຈາກທະນາຄານໄລກ ແລະ ທະນາຄານຝັດທະນາ ຂອງເຢຍລະມັນ (KfW) ກໍາລັງດຳເນີນໃນມໍ່ງ ນີ້.

ໃນຂັ້ນບ້ານ, ການສຶກສາຝົດວ່າ ວຽກງານບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ທຸກໆຫ້ອງການໄດ້ປະຕິບັດຕາມກົດໝາຍ ວ່າ ດ້ວຍທີ່ດິນ ປີ 2003 ໂດຍການເອົາເຊື່ຜົວ ແລະ ເມຍເຂົ້າໃນເອກະສານທີ່ດິນ. ຕົວຢ່າງ, ໃນປີ 2006, ພະນັກງານຂອງຫ້ອງ ການກະສິກຳ ແລະ ປໍາໄມ້ເມືອງ ແລະ ອົງການຝັດທະນາສາກົນ (ອົງການຝັດທະນາກະສິກຳ ຂອງປະເທດເຢຍລະມັນ) ດັດກໍາເນີນການວາງແຜນນຳໃຊ້ທີ່ດິນແບບມີສ່ວນຮ່ວມ (PLUP) ຢູ່ບ້ານຕົກ່າ, ເມືອງນາໜັ້ນ, ແຂວງອຸດົມໄຊ, ຂີມງານໄດ້ໃສ່ຊື່ຂອງຜົວ ແລະ ເມຍໃນໃບຢັ້ງຢືນທີ່ດິນ ແຕ່ວ່າເມຍບໍ່ຮູ້ວ່າຊື່ຂອງດິນເອງ ຢູ່ໃນ ເອກະສານ ຕັ້ງກ່າວ ແລະ ຄົກົກກັນກັບກໍລະນີທີ່ເກີດຂຶ້ນຢູ່ບ້ານນາຫຼວງ, ເມືອງຍອດຊູ, ແຂວງຜູ້ສາລີ, ບ່ອນທີ່ PLUP ດັດກໍາເນີນໂດຍຫ້ອງການກະສິກຳ ແລະ ປໍາໄມ້ເມືອງ ໃນປີ 2007 ແລະ ດັ່ງອອກ “ນິ້ມບັນທຶກທີ່ດິນຄອບຄົວ”. ຕົວຢ່າງໃນປັດຈຸບັນທີ່ສາມາດເຫັນໄດ້ກ່ຽວກັບການເອົາວຽກງານບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ເສື່ອມສານເຂົ້າກັບວຽກງານທີ່ດິນ ເຊັ່ນ ເມື່ອທີມຄົ້ນຄວ້າລົງໄປພາກສະໜາມ ຜະນັກງານຫ້ອງການຊັບພະຍາກອນ ແລະ ສິ່ງແວດລ້ອມເມືອງ (DONRE) ເມືອງນາໜັ້ນ ແຂວງອຸດົມໄຊ ດັ່ບອກຄຸ້ຜົວເມຍສອງຄົນໃນບ້ານນາໂຮມວ່າ ພວກເຂົາຄວນ ເອົາເຊື່ຜົວ ແລະ ເມຍໃສ່ໃບຕາດິນ ເຖິງແມ່ນວ່າຈະເປັນບ້ານເຜົ່າມື້ງ, ເຜົ່າລື້, ເຜົ່າອາຄົາ ແລະ ເຜົ່າກິມມຸ. ມັນເປັນໄປໄດ້ວ່າ ການປະຕິບັດຕາມກົດໝາຍທາງການ ຂັດກັບຮົດຄອງປະເຟນີ້ ເຊິ່ງສາມາດສ້າງຂໍ້ຂັດແຍ່ງພາຍໃນຄອບຄົວ ແຕ່ບໍ່ທັນ ມີຂໍ້ມູນໃດໆ ຍືນຢັນວ່າ ຄວາມຮຸນແຮງໃນຄອບຄົວເກີດຂຶ້ນແຈ້ງຂໍດັບແຍ່ງນີ້ລະຫວ່າງສອງກົດໝາຍ ດ້ວນທີ່ດິນນີ້.

²¹ ຍ້ອນມີເວລາຢ່າງຍິ່ງຝໍ ທີມພວກເຮົາຈຶ່ງຢ່າງສາມາດເກັບກໍາລາຍລະອຽດເພີ່ມເຕີມໃນການສໍາໜັດ ແລະ ທີມບໍ່ຮູ້ວ່າເອກະສານດັ່ງກ່າວໄດ້ຜິຍໃນສາຫະລະນະ ເປັນທາງການແລ້ວ.

ຫ້ອງການຄຸ້ມຄອງທີ່ດິນແຂວງ ແລະເມືອງ ດັດລົງຢູ່ມປະຍາດ ເພື່ອສຶກສາຂໍ້ມູນ ກ່ຽວກັບຈຳນວນຂອງຕອນດິນທີ່ອອກຊື່ແມ່ນີ້, ຜູ້ຊາຍ ຫຼື ທັງສອງຄົນ. ແຕ່ໜ້າເສຍດາຍ ຫ້ອງການເຫຼົ້ານີ້ ບໍ່ມີຂໍ້ມູນແຍກປະເຟ ກ່ຽວກັບປົກບາດຢູ່-ຊາຍ, ຍົກເວັ້ນ ແຂວງສະຫວັນນະເຂດ ແລະ ແຂວງຮູ້ຄົມໄຊ²² ດັ່ງທີ່ກ່າວຂ້າງລຸ່ມນີ້.

ສະຫວັນນະເຂດ: ພະແນກຊັບຜະຍາກອນທຳມະຊາດ ແລະ ສິ່ງແວດລ້ອມ ມີຂໍ້ມູນດ້ານບົດບາດຢູ່-ຊາຍທີ່ແບ່ງຕາມເຟ ແລະ ສ່ວນຫຼາຍເປັນໃບຕາດິນປຸກສ້າງ. ໃບຕາດິນທັງໝົດ ຈຳນວນ 12,108 ຕອນ ອອກຊື່ ຜູ້ຊາຍ 3,816 ຕອນ, ຊື່ແມ່ນີ້ 4,087 ຕອນ ແລະ ຊື່ຮ່ວມກັນ 3,111 ຕອນ. ເນື່ອທີມຄົ້ນຄວ້າຖາມຫ້ອງການ ຄຸ້ມຄອງທີ່ດິນ ແລະ ສະຫະພັນແມ່ນີ້ລາວ, ທັງສອງອີງການໄດ້ລາຍງານວ່າ ຍ້ອນສະຫະພັນແມ່ນີ້ລາວທັງແຂວງ ແລະ ເມືອງເຂົ້າ ຮ່ວມໂຄງການອອກໃບຕາດິນຢ່າງຫຼາຍໃນຊ່ວງປີ 2007. ເວລາຈັດຕັ້ງປະຕິບັດໂຄງການອອກ ໃບຕາດິນ ສະຫະພັນ ແມ່ນີ້ມີຄວາມຫ້າວຫັນໃນການຝຶກ ການປຸກຈົດສໍານິກກ່ຽວກັບບົດບາດຢູ່-ຊາຍ, ສິດທິທາງ ກົດໝາຍ, ກົດໝາຍທີ່ດິນ ແລະ ການຝຶກອົບຮົມນະໂໄຍບາຍທີ່ດິນໃຫ້ແກ່ຊຸມຊົນ ແລະ ການຝຶກເຫຼົ້ານີ້ໄດ້ຈັດຕັ້ງກ່ອນທີ່ ທຶນາງຈາກອອກໃບຕາດິນຈະໄປຮັດວຽກຢູ່ບ້ານ.

ອຸດົມໄຊ: ພະແນກຊັບຜະຍາກອນທຳມະຊາດ ແລະ ສິ່ງແວດລ້ອມແຂວງ ດັດເລີ່ມນຳໃຊ້ໂປແກ້ມ ຄອມຝົວເຕີ້ໃໝ່ ເພື່ອເກັບກໍາຂໍ້ມູນແຍກປະເຟ ດ້ານບົດບາດຢູ່-ຊາຍ ນັບແຕ່ປີ 2018 ເປັນຕົ້ນມາ. ໃບຕາດິນທັງໝົດທີ່ອອກໃຫ້ມີຫຼາຍກວ່າ 4,000 ຕອນດິນ. ຂໍ້ມູນທີ່ບັນທຶກເຂົ້າຄອມຝົວເຕີ້ແລ້ວມີ 2,576 ຕອນ, ຂໍ້ມູນດັ່ງກ່າວອອກຊື່ຜົວ ແລະ ເມຍ 1,393 ຕອນ, ຊື່ແມ່ນີ້ 617 ຕອນ ແລະ ຊື່ຜູ້ຊາຍ 482 ຕອນ. ຈຳນວນ ໃນຕາດິນທີ່ອອກ ຊື່ ຜົວ ແລະ ເມຍ ມີຫຼາຍກວ່າໃບຕາດິນທີ່ອອກແຕ່ ຊື່ ຜົວ ຫຼື ຊື່ແມຍຢ່າງດຽວ, ສິ່ງດັ່ງກ່າວ ຜະນັກງານຂອງພະແນກຊັບຜະຍາກອນ ແລະ ສິ່ງແວດລ້ອມແຂວງ ໃຫ້ເຫດຜົນວ່າ ດິນເຫຼົ້ານີ້ຢູ່ໃນຕົວເມືອງຂອງ ແຂວງ ແລະ ເຈົ້າຂອງທີ່ດິນສ່ວນຫຼາຍແມ່ນຍ້າຍມາ ຈາກຕ່າງແຂວງ ຫຼື ຈາກເມືອງອື່ນໆ, ຜົວ ແລະ ເມຍໄດ້ຊື່ທີ່ດິນ ຮ່ວມກັນ. ທັດລົງມາເຫັນວ່າຈຳນວນຊື່ຂອງແມ່ນີ້ໃນ ໃບຕາດິນແມ່ນສູງກວ່າ ເມື່ອທຽບໃສ່ຊື່ຂອງຜູ້ຊາຍ, ນີ້ແມ່ນ ຍ້ອນວ່າ ໂຄງສ້າງທາງສັງຄົມທີ່ໃຫ້ໂຄກາດແກ່ຜູ້ຊາຍຫຼາຍ ກວ່າແມ່ນີ້, ຫຼາຍຄອບຄົວ ໃຫ້ລູກຊາຍອອກ ໄປຮຽນ ແລະ ເຮັດວຽກຢູ່ທາງນອກ, ສະນັ້ນ, ຜໍ່ແມ່ ຈະຢູ່ກັບລູກສາວ ຂອງພວກເຂົາ ຜູ້ທີ່ຂາດໂຄກອອກໄປສຶກສາຮ່າງຮຽນ ຫຼື ບໍ່ສາມາດອອກໄປໄກບ້ານ ດັ່ງນັ້ນ ລູກສາວເປັນຜູ້ຢູ່ກັບຝ່ ແມ່ ແລະສືບຫອດຊັບສິນຈາກຝ່ແມ່, ລວມທັງທີ່ດິນ.²³

²² ຍ້ອນຫ້າຍງານພັນກຊັບນະຍາກອນ ແລະ ສິ່ງແວດລ້ອມ ຈຶ່ງເກັບຂໍ້ມູນແຍກປະເຟ ນີ້ເຊິ່ງບໍ່ມີກ່າວຂອງການທີ່ສຶກສາ.

²³ ເບິ່ງຄວາມໝາຍຂອງເອກະສານຕ່າງໆ ການຄົ້ນຄວ້າວິຈະຂອງ ທ່ານ Christopher Flint ແລະ Sengdeuane Sivilay, ດັດແກ້ໄຂ/ຮ່າງ ໃນວັນທີ 18 ຕຸລາ 2018. ບົດລາຍງານການສືບສວນກ່ຽວກັບການຄຸ້ມຄອງທີ່ດິນບ້ານ ແລະ ການຄອບຄອງທີ່ດິນ (ໃນ 21 ບ້ານ 5 ແຂວງ, ແລະ ນີ້ເກີດໃຫ້ກ່ຽວຂ້ອງ). ບົດລາຍງານ ດັດຖືກມອບໝາຍ ແລະ ນາຍໃຕ້ການສະຫັບສະໜູນ ໂດຍໂຄງການວ່າງແຜນຄຸ້ມຄອງທີ່ດິນ ແລະ ການແບ່ງຂັ້ນຄຸ້ມຄອງ (LMDP) ຂອງອີງການ GIZ ແລະ ແຜນງານປັບປຸງຄວາມໝັ້ນຄົງຄອບຄອງທີ່ດິນ (ELTeS).

“

ແມ່ຍິງລາວ-ໄຕ ຄົນໜຶ່ງ ຈາກບ້ານໂພນຊອງ ໄດ້ແປ່ງປັນຄວາມຄືດ ເຫັນວ່າ “ຂ້ອຍຕ້ອງການມີໃບຕາດິນ ສໍາລັບທີ່ດິນປຸກຝຶກຂອງຂ້ອຍ ແລະໃບຕາດິນດັ່ງກ່າວ ຈະຮັດໃຫ້ຂ້ອຍຮູ້ສຶກວ່າຄົນອື່ນບໍ່ສາມາດລະມິດທີ່ດິນ ຂອງຂ້ອຍ ແລະ ຂ້ອຍສາ ມາດເປີດຮ້ານຂາຍເຂົ້າປຽກຢູ່ຕໍ່ໜ້າ ເຮືອນຂອງຂ້ອຍ ເຜື່ອມີລາຍໄດ້ໃຫ້ຄອບຄົວ”.

ແມ່ຍິງຜົ່າບຖ/ກະຕາງ ຈາກບ້ານນາໄລດົງ ກ່າວວ່າ “ຂ້ອຍຕ້ອງການມີ ໃບຕາດິນ ສໍາລັບທີ່ງນາຂອງຂ້ອຍ ເພະວ່າຖ້າຂ້ອຍສູນເສຍທີ່ງນາໄປ ຂ້ອຍກໍບໍ່ມີທີ່ດິນ ທີ່ຈະປຸກເຂົ້າ ແລ້ວຂ້ອຍກໍຈະບໍ່ມີອາຫານ ສໍາລັບຄອບຄົວ”.

ອີງຕາມ ການສໍາພາດກັບເຈົ້າຂອງທີ່ດິນ, ປະສົບການຂອງພວກເຂົາໃນສືບປີຜ່ານມາ ເຊິ່ງເຫັນວ່າເນື້ອທີ່ດິນປະເຟດຕ່າງໆໃນໜີ່ ບ້ານຂອງພວກເຂົາ ຫຼື ຫຼຸ້ບ້ານອື່ນໆໄດ້ສູນ ເສຍໄປ ໂດຍການສໍາປະການ, ການໃຫ້ເຊົ້າ ຫຼື ປະເຟດອື່ນໆສົ່ງເຫຼົ່ານີ້ ສິ່ງຜົນເຮັດໃຫ້ ຊາວບ້ານຢາກມີໃບຕາດິນເປັນຂອງຕົນເອງ. ການສູນເສຍທີ່ດິນ ສໍາລັບການສໍາປະການທີ່ດິນທາງເສດຖະກິດ, ເປັນສາເຫດໜຶ່ງມາຈາກນະໂຍບາຍ “ການຫັນທີ່ດິນເປັນທຶນ” ແລະ ນະໂຍບາຍນີ້ມີສ່ວນໃນການເຜີ່ມຄວາມຄາດຫວັງ ຂອງປະຊາຊົນ ທີ່ວ່າ ການອອກໃບຕາດິນ ແມ່ນມີສໍາຄັນ.

ຄວາມສໍາຄັນທີ່ຄວນຄຳນິງເຖິງສິດຕໍ່ທີ່ດິນຂອງແມ່ຍິງ ໃນການອອກໃບຕາດິນ ແລະ ຜົນປະໂຫຍດໃນການລວມ ເອົາຂຶ້ອງແມ່ຍິງໃສ່ໃນໃບຕາດິນ ຈຳເປັນຕ້ອງໄດ້ເບິ່ງຕາມສະພາບການຕົວຈິງຂອງປະເທດໃນມຸມມອງ ທີ່ກວ້າງຂວາງ. ການຮັບຮູ້ທີ່ດິນທີ່ໄດ້ລົງທະບຽນແລ້ວ ວ່າດິນນີ້ໄດ້ມາແນວໃດ ຈາກບຸກຄົນອື່ນໆ (ພາກເອກະຊົນ ຫຼື ລັດຖະບານ) ແມ່ນມີຄວາມສໍາຄັນເຊັ່ນດຽວກັນກັບສະພາບການຝັດທະນາໂດຍລວມຂອງປະເທດ. ຖ້າມີການແຜ່ຂະໜາຍກວ້າງ ການຝັດທະນາ ແລະ ການລົງທຶນຂະໜາດໃຫຍ່ເຂົ້າໃນໂຄງການຝັ້ນຖານໂຄງລ່າງ, ຂະໜົງກະສິກຳ ແລະ ຂະແໜງພະລັງງານ ເຊິ່ງຕ້ອງການເນື້ອທີ່ດິນກວ້າງຂວາງ ດັ່ງທີ່ເປັນຢູ່ໃນ ສປປ ລາວ ເຊິ່ງການເວນຄືນທີ່ດິນ ທີ່ມີການລົງທະບຽນແລ້ວ ອາດຈະເປັນເລື່ອງທຳມະດາ. ສົ່ງເຫຼົ່ານີ້ອາດຈະມີສັບສົນເຝື່ມເຕີມອີກ ເມື່ອເຂົດແຕ່ມ ລະຫວ່າງການລົງທຶນຂອງພາກລັດ, ພາກເອກະຊົນ ແລະ ຜົນປະໂຫຍດສາຫາລະນະບໍ່ຈະແຈ້ງໃນການນຳໃຊ້ທີ່ດິນ. ການເວນຄືນທີ່ດິນໄດ້ກາຍເປັນເລື່ອງທີ່ສໍາຄັນ ເຜື່ອສະໜີເວົ້າຄ່າຊີດຊີຍ. ໃນທີ່ສຸດກໍມີຄໍາຖາມວ່າ ການອອກໃບຕາດິນ ປີກປ້ອງສິດທິຕໍ່ທີ່ດິນຂອງປະຊາຊົນ, ແມ່ຍິງ ຫຼື ຜູ້ຊາຍ ຢ່າງແທ້ຈິງຫຼືບໍ່? ຖ້າບໍ່ປີກປ້ອງເລີຍແມ່ຍິງ ອາດຈະມີ ຄວາມສ່ຽງຫຼາຍກວ່າຜູ້ຊາຍຢ້ອນມາດຕະຖານທາງສັງຄົມແບບດັ່ງເດີມຍັງຈໍາວັດ ການມີສ່ວນຮ່ວມໃນການປຶກສາຫາລືເລື່ອງທີ່ດິນໃນຊຸມຊົນ ແລະ ຄວາມສໍາພັນ ດ້ວນອໍານາດທາງແຜດທີ່ບໍ່ເທົ່າຫຽມກັນ ໃນການຕັດສິນໃຈຕໍ່ຊັບສິນ ຂອງຄອບຄົວ.

ອີງໃສ່ການວິເຄາະດ້ານກົດໝາຍຂ້າງເທິງໃນຂໍ້ທີ່ 4.1.1, ກົດໝາຍວ່າດ້ວຍທີ່ດິນສະບັບປັບປຸງ ປີ 2019 ບໍ່ໄດ້ກ່າວວ່າຄວນ ມີຊື່ຜົວ ແລະເມຍໃນໃບຕາດິນຄຸ້ສົມລິດ ເຊິ່ງຂັດກັບການເຮັດວຽກໃນການປົກປ້ອງສິດທິຕໍ່ທີ່ດິນຂອງແມ່ຍິງ. ນີ້ແມ່ນຄວາມຈິງ ໂດຍສະເພາະ ແມ່ຍິງທີ່ອ້າໃສຢູ່ໃນບ້ານທີ່ມີລະບົບການສືບທອດສາຍຍາດ ແລະສືບທອດມູນມໍລະດົກຜ່ານທາງ ຜູ້ຊາຍ (patrilineal) ໂດຍທີ່ແມ່ຍິງບໍ່ມີສິດເປັນເຈົ້າຂອງທີ່ດິນ. ແມ່ຍິງໃນລະບົບສັງຄົມສືບທອດສາຍຍາດ ແລະສືບທອດມູນມໍລະດົກຜ່ານທາງແມ່ຍິງ (matrilineal) ຢ່າງຫນ້ອຍ ແມ່ຍິງຍັງສາມາດເຜິ່ງພາລະບົບປະເຟນີ້ ທີ່ເອື້ອຮໍານາວຍໃຫ້ແກ່ການສືບທອດມູນມໍລະດົກຂອງລູກສາວ ແລະ ມີໂຄກາດໃນການເປັນເຈົ້າຂອງທີ່ດິນ. ຖ້າບໍ່ມີຕິກຳໃນການກຳນົດຊັດເຈນ ວ່າການອອກໃບຕາດິນໃຫ້ຄູ່ຜົວເມຍຕ້ອງມີຊື່ຂອງທັງສອງ, ແມ່ຍິງມີຄວາມ

ສຽງທີ່ຈະສູນເສຍ ສຶກຄອບຄອງທີ່ດິນຕາມປະເພນີ ກໍລະນີມີການຢ່າຮ້າງ ແລະ ຊັບສິນຈະຖືກມອບໃຫ້ຜົວ ຫຼື ບໍ່ຕ້ອງມີການແບ່ງປັນກັນ ທີ່ເປັນທຳລະຫວ່າງເຂົ້າເຈົ້າ. ຢ່າງໃດກໍຕາມ ການແບ່ງກຳມະສຶດການຄອບຄອງທີ່ດິນ ຂຶ້ນກັບແຕລະກໍລະນີ ການຕັດສິນອາດເຮັດພາຍໃນຄອບຄົວ ແລະ ອາດບໍ່ກ່ຽວຂ້ອງກັບການໄກ່ເກ່ຍພາຍນອກ ຄອບຄົວ (ຫົວໜ້າຕະກູນ, ອຳນາດການປົກຄອງບ້ານ). ອີງຕາມສະພາບການດັ່ງກ່າວ, ໃນບົດບັນທຶກສະຫຼຸບຫຍໍ້ (ລຳດັບທີ 4)²⁴ ທີ່ມີຜ່ານມາກ່ຽວກັບສຶດນຳໃຊ້ທີ່ດິນຂອງແມ່ຍິງ, ກ່ຽມແລກປ່ຽນຂໍ້ມູນຂ່າວສານເລື່ອງທີ່ດິນ (LIWG) ຈຶ່ງໄດ້ສະແດງຄວາມເປັນຫ່ວງກ່ຽວກັບການຂາດການປົກປ້ອງສຶດຕໍ່ທີ່ດິນຂອງຜູ້ຍິງ ໃນຮ່າງກົດໝາຍ ວ່າດ້ວຍທີ່ດິນສະບັບປັບປຸງ ປີ 2019.

ການປົກປ້ອງສຶດຕໍ່ທີ່ດິນຂອງແມ່ຍິງຕາມປະເພນີ

ທຸກໆໆໆ ຫຼຸ້ມ້ານທີ່ໄປສຶກສາໃນຄົ້ນນີ້ ພົບວ່າ ໃນສຶບປີທີ່ຜ່ານມາ, ເນື້ອທີ່ດິນຊຸມຊົນ ແມ່ນສໍາຄັນທີ່ສຸດສໍາລັບແມ່ຍິງ ໃນການເຂົ້າເຖິງ ແລະ ນຳໃຊ້ເຄື່ອງບໍ່ເຂອງດົງ ເຊື່ອການບໍລິໂພກເປັນອາຫານ ແລະ ຂາຍເຝື່ອສ້າງລາຍໄດ້ຜົ່ມໃຫ້ແກ່ ຄອບຄົວ. ທີ່ດິນຊຸມຊົນຍັງໃຊ້ສໍາລັບເກັບກຽວຝຶດຕາມທຳມະຊາດ ແລະ ລົງສັດ. ແຕ່ປະຈຸບັນທີ່ດິນຊຸມຊົນຫັນອຍລົງ ແລະ ບໍ່ມີຄວາມເປັນເຈົ້າຂອງຂອງຊຸມຊົນ ແຈະຊາວບ້ານເຂົ້າໃຈວ່າ ເມື່ອໂຄງການສໍາປະຫານດ້ານກະສິກຳເຂົ້າມ້າໜູ້ບ້ານຂອງພວກເຂົາ ພວກເຂົາບໍ່ສາມາດປະຕິເສດໄດ້. ພວກເຂົາຍັງເຊື້ອອີກວ່າໂຄງການ ຈະນຳເອົາການປ່ຽນແປງໃນຫຼຸ້ມ້ານໄປສູ່ສົ່ງທີ່ດີຂຶ້ນ. ມອກຈາກເອກະສານ ແຜນນຳໃຊ້ທີ່ດິນແລວ (LUP) ຊາວບ້ານບໍ່ມີເອກະສານ ທາງດ້ານນິຕິກຳໃດໆ ເຝື່ອມາຝີສຸດວ່າ ບ້ານມີສຶດລວມໜູ້ຕໍ່ທີ່ດິນຊຸມຊົນ ແລະ ແຜນນຳໃຊ້ທີ່ດິນ ເຊິ່ງບໍ່ໄດ້ສ້າງເປັນຂໍ້ ຜູກມັດທາງກົດໝາຍ.

ການພິຈາລະນາກ່ຽວກັບລະບົບສຶດທີ່ຕໍ່ທີ່ດິນຕາມປະເພນີຂອງແມ່ຍິງ ແລະ ສຶດເຫຼົ່ານັ້ນໄດ້ຮັບການປົກປ້ອງໂດຍພວກເຂົ້າບໍ່, ຊຸນຜູ້ ແລະ ໂຄງສ້າງອໍານາດດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ແມ່ນປັດໃຈສໍາຄັນໃນການສຶກສາ.

ໃນບັນດາຫຼຸ້ມ້ານທີ່ມີລະບົບສັງຄົມສຶບທອດສາຍຍາດຜ່ານທາງແມ່ຍິງ (matrilineal) ທີ່ໄບຄົ່ນຄວ້າວິໄລພົບວ່າ ສຶດທີ່ຕໍ່ທີ່ດິນຜ່ານການສຶບທອດມໍລະດົກຕາມປະເພນີຂອງແມ່ຍິງ ແມ່ນຍັງສຶບຕໍ່ປະຕິບັດ ແລະ ຮັກສາໄວ້ຢູ່. ລະບົບປະເພນີທີ່ມີການສຶບທອດຜ່ານສາຍຍາດຜ່ານທາງແມ່ຍິງ, ການສຶບທອດມູນມໍລະດົກຈາກແມ່ສ່ລູກສາວ ແລະ ການເອົາລູກເຂີຍມາຢູ່ເຮືອນນຳຝ່າຍເມຍຫຼັງແຕ່ງດອງ ແມ່ນໄດ້ປົກປ້ອງສຶດທີ່ຕໍ່ທີ່ດິນຂອງແມ່ຍິງ. ສິ່ງດັ່ງກ່າວ ເປັນການຮັບປະກັນໃນການປົກປ້ອງສຶດໃຫ້ແມ່ຍິງໄດ້ສຶບທອດທີ່ດິນຈາກຝ່າຍ. ໃນບ້ານຊຸມຜູ້ເລື້ອ, ຜູ້ມື້ງ, ຜູ້ອາຄ່າ, ແລະ ໜູ້ກິມມູ ທີ່ມີລະບົບສັງຄົມສຶບທອດສາຍຍາດຜ່ານທາງຜູ້ຊາຍ (patrilineal) ແລະ ລູກໃຝ່ມາຢູ່ກັບຜໍ່ແມ່ທາງຜົວຫຼັງແຕ່ງດອງ ເຊິ່ງແມ່ຍິງສາມາດເຂົ້າເຖິງທີ່ດິນໄດ້ຜ່ານການແຕ່ງດອງເຫັນນັ້ນ. ລະບົບນີ້ມີແຕ່ລູກຊາຍ ສາມາດສຶບທອດທີ່ດິນຈາກ ຜໍ/ຝ່າຍແຂອງພວກເຂົາ; ແມ່ວຄວາມຄົດຂອງສຶດຕໍ່ທີ່ດິນສ່ວນບຸກຄົນ ແມ່ນຖືກທິດແທນ ດ້ວຍການກຳນົດທີ່ດິນ ເປັນຊັບສິນຂອງຜົວ ແລະ ຄອບຄົວ, ດັ່ງຕົວຢ່າງຕໍ່ໄປນີ້.

ຢູ່ໃນບ້ານຕົກາ (ຊຸມຜູ້ອາຄ່າ ມີໂຄງສັງຄົມສຶບທອດສາຍຍາດຜ່ານທາງຜູ້ຊາຍ) ຕາມປະເພນີ ດິນສ່ວນຕົວຖືກແບ່ງປັນໃຫ້ລະຫວ່າງລູກງາງ ທີ່ເປັນລູກຊາຍ ພາຍຫຼັງຈາກແຕ່ງດອງແລ້ວ. ລູກຊາຍ (ສ່ວນລູກຫຼັງ) ຜູ້ທີ່ຢູ່ນຳຝ່າຍ ຈົນແກ່ເຖົ່າຈະໄດ້ຮັບເຮືອນ ແລະ ທີ່ດິນຫຼາຍກວ່າລູກຊາຍຄືນອື່ນໆ. ໃນກໍລະນີທີ່ຄອບຄົວບໍ່ມີລູກຊາຍ, ພວກເຂົາຂໍໃຫ້

²⁴ <https://laolandinfo.org/wp-content/uploads/2019/08/BN-No-4-Gender-in-land-rights-Eng-Final-NA.pdf>

ລູກຊາຍຂອງຄອບຄົວໃດໜຶ່ງໃນບ້ານມາເປັນ “ລູກເຂົ້າຍ” ລ້ຽງຄອບຄົວ ແລະ ລາວຈະໄດ້ຮັບມໍລະດົກ ເປັນເຈົ້າຂອງ ທີ່ດິນ. ໃນກໍລະນີ ລູກສາວທີ່ແຕ່ງດອງກັບຜູ້ຊາຍທີ່ບໍ່ມີທີ່ດິນ, ຜໍ່ແມ່ຂອງລາວ ອາດຈະມອບທີ່ດິນທີ່ບໍ່ທັນໄດ້ບຸກເບີກ ໃຫ້ ຖ້າພວກເຂົ້າມີທີ່ດິນຝຽງຟໍ. ສິ່ງທີ່ຫັ້ນສິນໃຈກໍ່ຄື ຜູ້ນຳໜຸ້ບ້ານບອກວ່າ ລາວໄດ້ແປງທີ່ດິນຮັດການຜະລິດ ໃຫ້ລູກສາວຂອງລາວ ແພະລາວມີທີ່ດິນຫຼາຍ ແຕ່ວ່າເອກະສານທີ່ດິນແມ່ນອອກຊື່ຂອງລູກຊາຍຜູ້ທີ່ລາວຢູ່ນຳ.

ຢູ່ໃນບ້ານນາຫຼວງ ຊາວບ້ານຜູ້ນຳ ປະຕິບັດຮົດຄອງປະເຜນີຕາມສັງຄົມສືບທອດສາຍຍາດຜ່ານທາງຜູ້ຊາຍ (patrilineal) ແລະ ການປະຕິບັດມີຄວາມເຕັ້ງຄັດຫຼາຍ ຫາຍຄວາມວ່າ ແມ່ຍິງເກືອບບໍ່ມີໂອກາດເປັນເຈົ້າຂອງທີ່ດິນ; ຫຼັງຈາກແຕ່ງດອງ ພວກເຂົ້າສາມາດເຂົ້າເຖິງທີ່ດິນ ແລະນຳໃຊ້ໄດ້ ແຕ່ບໍ່ມີສິດໃນການຕັດສິນໃຈໃດໆ. ແມ່ຍິງໃນບ້ານນຳກ່າວວ່າ ການມີໃບຕາດິນ ຫຼື ໃບຢັ້ງຢືນທີ່ດິນແມ່ນມີຄວາມສໍາຄັນ, ແຕ່ບໍ່ຈຳເປັນຕ້ອງມີຊື່ໂຕເອງໃນເອກະສານດັ່ງກ່າວ ແພະວ່າ ພວກເຂົ້າສາມາດເຂົ້າເຖິງທີ່ດິນໄດ້ຢ່າງເຕັມສ່ວນ ໂດຍຜ່ານຜົວຂອງພວກເຂົ້າ. ກໍລະນີນີ້ ການສູນເສຍ ການໃຊ້ ສິດຕໍ່ທີ່ດິນ ສາມາດເກີດຂຶ້ນໃນເວລາທີ່ຜົວຂອງພວກເຂົ້າ ອາດຈະສະຍຊີວິດ ແລະ ລູກຊາຍຂອງພວກເຂົ້າຈະ ສືບທອດ ມູນມໍລະດົກ. ແມ່ຍິງໄດ້ເວົ້ວວ່າ ພວກເຂົ້າຈະຢູ່ກັບລູກຊາຍ ແລະ ດ້ວຍວິທີນີ້ພວກເຂົ້າຈຶ່ງສາມາດເຂົ້າເຖິງທີ່ດິນ ຂອງຜົວເກົ່າ. ທີ່ດິນໄດ້ຖືກຮັບຮູ້ວ່າເປັນຊັບສິນລວມຂອງຄອບຄົວ ແລະ ບໍ່ແມ່ນຂອງສ່ວນບຸກຄົນ. ເຫັນໄດ້ວ່າ ໃນ ກໍລະນີມີການຢ່າຮ້າງ, ເຖິງແມ່ນວ່າຊື່ຂອງແມ່ຍິງ ຈະຢູ່ໃນເອກະສານທີ່ດິນຢ່າງເປັນທາງການ, ໃນພາກປະຕິບັດ ຕົວຈິງ ແລ້ວລາວບໍ່ໄດ້ ຮັບອະນຸຍາດໃຫ້ເປັນເຈົ້າຂອງທີ່ດິນນັ້ນ ແພະວ່າມັນເປັນການສືບທອດມູນມໍລະດົກຜ່ານທາງຜົວ ແລະ ຕໍ່ໃຫ້ລູກຊາຍ. ໃນບ້ານດັ່ງກ່າວ ຮິດຄອງປະເຜນີ ແມ່ນເປັນທີ່ຍອມຮັບກັນຫຼາຍກວ່າ ກົດໝາຍທີ່ລັດກຳໜີດອກກາມ.

ໃນບ້ານຜູ້ນຳ ບຣຸ/ມະກອງ ທີ່ໄປສຶກສາ (ບ້ານນາໄລດົງ), ຊຸມຊົນເຫຼົ່ານີ້ບໍ່ໄດ້ປະຕິບັດລະບົບໂຄງສ້າງສັງຄົມ ສືບທອດສາຍຍາດຜ່ານທາງແມ່ຍິງ ຫຼື ຜູ້ຊາຍແບບຕາຍຕົວ. ພວກເຂົ້າປະຕິບັດການສືບທອດສາຍຍາດແບບປະສົມປະສານ ຕື່ຜ່ານທາງແມ່ ແລະ/ຫຼືຜູ້ຊາຍ (bi-lineal), ຜໍ່ແມ່ສາມາດເລືອກເອົາລູກສາວ ຫຼື ລູກຊາຍ ເຝື່ອຢູ່ນຳເວລາ ແກ່ເຕົ້າ ໂດຍອີງຕາມຄວາມດີ ແລະຄວາມມຸ່ງໝັ້ນຂອງລູກທີ່ຈະລົງດູ່ແມ່. ທີ່ດິນ ແລະ ຊັບສິນ ບໍ່ໄດ້ແປງປັນໃຫ້ລູກຊາຍ ແລະ ລູກສາວ ໃນຊ່ວງທີ່ຜໍແມ່ທັງສອງຍັງມີຊີວິດຢູ່. ຖ້າຜ່ານທາງເສຍຊີວິດກ່ອນແມ່, ທີ່ດິນ ແລະ ຊັບສິນ ຈະຢູ່ພາຍໃຕ້ ການຄວບຄຸມຂອງແມ່ ແລະ ລາວກໍ່ມີສິດຄອບຄອງຈົນລາວເສຍຊີວິດ. ລູກງານສາມາດແປງປັນທີ່ດິນ ແລະ ຊັບສິນໄດ້ຫຼັງຈາກຝ່າຍແມ່ທັງສອງເສຍຊີວິດ, ເຊິ່ງລູກຜູ້ທີ່ຢູ່ກັບຝ່າຍແມ່ຈົນເຖິງນາທີ່ສຸດທ້າຍຈະໄດ້ທີ່ດິນ ແລະ ເຮືອນ. ການປະຕິບັດຕາມຮິດຄອງປະເຜນີນີ້ ສະແດງໃຫ້ເຫັນວ່າ ສິດຕໍ່ທີ່ດິນຂອງແມ່ຍິງ ໄດ້ຮັບການປົກປ້ອງ ຖ້າວ່າລູກສາວເປັນຜູ້ລົງດູ່ແມ່.

ການເບິ່ງແຍ່ງຝ່າຍ, ການສືບທອດສາຍຍາດຜ່ານທາງແມ່ຍິງ ແລະ ການເຂົ້າເຖິງທີ່ດິນຂອງແມ່ຍິງ ໄດ້ພົບໃນ ການ ຄົ່ນຄວ້າວິໄຈຜົນກະທີບຂອງແຜນງານການຈັດສັນທີ່ດິນ ແລະ ບໍາໄມ້ແບບມີສ່ວນຮ່ວມ ຂອງ ອີງການຮ່ວມມື ລາວ-ເຢຍລະມັນ (GIZ 2019, ຫັ້ນທີ 9), ການຄົ່ນຄວ້າດັ່ງກ່າວລະບຸວ່າ “ມີຫຼັກຖານທີ່ຫັ້ນສິນໃຈ ວ່າການບະບິບຜົນ ບັດເຝື່ອ ສືບທອດມູນມໍລະດົກໃນຂົງເຂດພາກຝົ້ນພາຍໃນກຸ່ມຊົນຜູ້ນຳຫຼັກ ແລະ ກຸ່ມຊົນຜູ້ເຍົ່າຍ່ອຍວິ່ນງ ອາດຈະ ສິ່ງຜົນ ກະທິບ ຕໍ່ອັກາຫຍ່າງຄວາມເບັນເຈົ້າຂອງລະຫວ່າງ ແມ່ຍິງ ແລະຄຸ້ມືວະເມີນ. ເຂດໃກທີ່ແມ່ຍິງເບັນຜູ້ເຍົ່າຍ່ອຍ ລົງດູ່ແມ່ ແມ່ເບັນຫຼັກ (ດັ່ງທີ່ສັງເກດໃນຫຼູ້ບ້ານທີ່ຄົ່ນຄວ້າ ຢູ່ແຂວງໄຊຍະບຸລີ), ພວກເຂົ້າມີແນວໂນມໄດ້ຮັບການ ສືບທອດ ແລະ ໄດ້ທີ່ດິນຫຼາຍກວ່າເມື່ອທຽບໃສ່ສະຖານທີ່ ທີ່ຜູ້ຊາຍມີໝາຍທີ່ເປົ່ງແຍ່ງລົງດູ່ແມ່ (ດັ່ງທີ່ສັງເກດເຫັນຢູ່ແຂວງທີ່ຜົນ).”

3.2. ແມ່ຍິງກັບການປ່ຽນແປງດ້ານກະສິກຳໃນປັດຈຸບັນ

ເຊື່ອງດຽວກັບປະເທດທີ່ກໍາລັງຜັດທະນາອື່ນໆ, ສປປ ລາວ ກໍາລັງພະຍາຍາມເຝື່ອຫຼຸດຝຶ່ນອອກຈາກຄວາມທຸກຍາກ ແລະ ບັບປຸງໃຫ້ມີການເຕີບໂຕທາງເສດຖະກິດ ແລະ ການຫັນເປັນປະເທດທັນສະໄໝ. ບາດກ່າວໜຶ່ງທີ່ລັດຖະບານ ແລະ ປະຊາກອນເລືອກ ເຝື່ອບັນລຸເປົ້າໜາຍດັ່ງກ່າວ ແມ່ນການຫັນປ່ຽນຈາກການກະສິກຳແບບ ກຸ່ມຕົມເອງ ໄປສູ່ການແຜລົດທີ່ມີປະສົດທິພາບສູງຂຶ້ນ, ການປຸກຝຶດເປັນສິນຄ້າເຝື່ອການສິ່ງອອກ ແລະ ການເຊື່ອມໄຍງເຂົ້າກັບ ຕະຫຼາດພາກຝຶ້ນ ແລະ ທົ່ວໂລກ. ປັດໃຈອື່ນໆ ທີ່ມີອິດທິຜົນທ່ານການຫັນປ່ຽນດ້ານກະສິກຳ ປະກອບມີ ການສຶກສາ, ມາດຖານທາງສັງຄົມ, ແລະ ການເຄື່ອນຍໍາຍແຮງງານເຝື່ອການຈ້າງງານ, ການຍືກຍ້າຍໜຸ້ບ້ານ, ສະຖານະ ພາບການຄອບຄອງທີ່ດິນ ແລະ ການສໍາປະຫານທີ່ດິນເສດຖະກິດ.

ພາກຕໍ່ໄປນີ້ ອະທິບາຍເຖິງການປ່ຽນແປງການເຂົ້າເຖິງທີ່ດິນ ແລະ ການນຳໃຊ້ທີ່ດິນໃນໜຸ້ບ້ານ ເຊິ່ງເປັນຜົນມາຈາກປັດໃຈຊຸກຢູ່ ແລະ ການຫັນປ່ຽນຈາກການດຳລົງຊີວິດທີ່ອີງໃສ່ການກະສິກຳ ໄປສູ່ການດຳເນີນ ທຸລະກິດດ້ານເສດຖະກິດຕະຫຼາດ / ເງິນສິດຢູ່ໃນໜຸ້ບ້ານ ແລະ ຜົນກະທິບດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍຕໍ່ແມ່ຍິງ.

ແມ່ຍິງກໍາລັງເກັບມ້ຽນໝາກແໜ່ງທີ່ເກັບມາຈາກສວນຂອງລາວ ທີ່ມີອງນາໜັ້ນ, ແຂວງຊຸດິມໄຊ. © LIWG

3.2.1. ການປ່ຽນແປງ ການເຂົ້າເຖິງທີ່ດິນຂອງແມ່ຍິງ

ທັງໝົດ 7 ຫຼຸ້ນບ້ານທີ່ໄປສຶກສາ ການສູນເສຍການເຂົ້າເຖິງ ແລະ ການຄຸ້ມຄອງທີ່ດິນ ຂອງແມ່ຍິງ ແມ່ນມີ: ໃນຫຼຸ້ນບ້ານທີ່ມີລະບົບສັງຄົມສືບທອດສາຍຍາດຜ່ານທາງແມ່ຍິງ (matrilineal) ຊຶ່ງແມ່ນທີ່ດິນສ່ວນຕົວ ທີ່ໄດ້ມາຕາມການສືບທອດມູນຕາມປະເພນີ (ທຶນາເຂດທຶນຝຽງ) ແລະ ໃນຫຼຸ້ນບ້ານທີ່ມີລະບົບສັງຄົມສືບທອດສາຍຍາດຜ່ານ ທາງຜູ້ຊາຍ (patrilineal) ສ່ວນໃຫຍ່ແມ່ນເສຍທີ່ດິນ ຊຸມຊົນ (ດິນໄຮ່ເຂດເນີນສູງ) ທີ່ເຄີຍໃຊ້ມາກ່ອນເຝື້ອການ ລົງຊີບແບບກຸ້ມຕົນເອງ. ການຂະຫຍາຍເສັ້ນທາງ, ການກໍສ້າງອາຫານ, ການຈັດສັນຍົກຍ້າຍ, ການສໍາປະຫານທີ່ດິນ ປຸກຢາງພາລາ ແລະ ການໃຫ້ເຊົ້າທີ່ດິນປຸກອ້ອຍ ແມ່ນສາຍເຫດຕົ້ນຕໍ່ຂອງການສູນເສຍທີ່ດິນໃນຫຼຸ້ນບ້ານດັ່ງກ່າວ. ຕາຕະລາງຂ້າງລຸ່ມນີ້ໄດ້ສັງລວມການປ່ຽນແປງ ການນຳໃຊ້ທີ່ດິນ ຜ້ອມດ້ວຍລາຍລະອຽດເພີ່ມເຕີມ.

ຕາຕະລາງ 4: ການປ່ຽນແປງການນຳໃຊ້ທີ່ດິນຂອງບ້ານ

ບ້ານ	ຊື່ຜ່ານ	ລະບົບ	ການປ່ຽນແປງການນຳໃຊ້ທີ່ດິນ
ໂພນຊອງ, ບ້ານດັ່ງເຕີມ	ລາວ-ໄຕ	ສືບສາຍຍາດຜ່ານທາງແມ່ຍິງ (Matrilineal)	ເນື້ອທີ່ດິນກະສິກຳ ຕາມເສັ້ນທາງຫຼຸດລົງ 50% ແລະ ສູນເສຍເນື້ອທີ່ດິນນາ ເຝື້ອການຂະຫຍາຍເມືອງຫຼວງຂອງແຂວງວຽງຈັນ
ໂນນສະຫວັນ, ກອງທັບ/ປະນັກງານ/ຊາວນາ/ ບ້ານດັ່ງເຕີມ	ລາວ-ໄຕ	ບໍ່ຕອບສະໜອງລະບົບໃດ	ດິນບ້ານເຕິ່ງໜຶງເປັນດິນກອງທັບ/ດິນລັດ, ຊາວບ້ານສູນເສຍທີ່ດິນ ນາສໍາລັບການສ້າງທາງ ແລະ ການຂະຫຍາຍຕົວເມືອງໃໝ່ ແລະ ຄວາມເປັ່ນອນຂອງສິດຕົ່ງທີ່ດິນ
ນະຄະລົງ, ບ້ານດັ່ງເຕີມ	ມະກອງ/ບຣຸ	ສືບສາຍຍາດຜ່ານທາງແມ່ຍິງ ແລະ ຜູ້ຊາຍ (Bi-lineal)	ເນື້ອທີ່ດິນປ່າໄມ້ ຄັ້ງຫຍ້ທີ່ເປັນດິນຊຸມຊົນຮັກສາໄວ້ໃຫ້ລຸ່ມຕໍ່ໄປກາຍເປັນດິນສໍາປະຫານປຸກອ້ອຍ
ນາໂຮມ, ບ້ານຍົກຍ້າຍ	ມື້ງ, ກິມມູ, ລື້, ຜູ້ໜ້າ		ການຍົກຍ້າຍຈັດສັນ ບໍ່ມີທີ່ດິນຝໍ ແລະ ທີ່ດິນເຂດໂນນສູງ ກາຍເປັນສວນຢ່າງພາລາ
ຕີກາ, ບ້ານດັ່ງເຕີມ	ອາຄ່າ	ສືບສາຍຍາດຜ່ານທາງຜູ້ຊາຍ (Patrilineal)	ດິນໄຮ່ເຂດເນີນສູງ ສໍາລັບທີ່ປຸກເຂົ້າ ແລະ ສາລີເຝື້ອ ເປັນອາຫານ ກາຍເປັນສວນອ້ອຍໜິດ.
ນາຫຼວງ, ຕັ້ງບ້ານແຕ່ປີ 1977	ລື້	ສືບສາຍຍາດຜ່ານທາງຜູ້ຊາຍ (Patrilineal)	ເນື້ອທີ່ 75 ເຮັກຕາ ເຂດເນີນສູງ ແລະ ເນື້ອທີ່ປ່າໄມ້ ກາຍເປັນດິນສໍາປະຫານປຸກຢາງພາລາ
ສົມໄຊ, ບ້ານຍົກຍ້າຍ	ຢ້າວ/ເຄີ	ສືບສາຍຍາດຜ່ານທາງຜູ້ຊາຍ (Patrilineal)	ບ້ານທີ່ຕີກຍົກຍ້າຍ ທີ່ດິນບໍ່ຝໍ, ບໍ່ມີທຶນາ, ບໍ່ມີທຶນໜ້າ ແລະ ບໍ່ມີປ່າໄມ້ເປັນຂອງຫຼຸ້ນບ້ານ

ຫຼຸບພານທີ່ມີໂຄງສ້າງສັງຄົມສືບທອດສາຍຍາດຜ່ານທາງແມ່ຍິງ: ທີ່ດິນນາຫຼຸດລົງ ແລະ ການເຊື່ອມຖອຍດ້ານ ການຜະລິດ ກະສິກຳ

ອີງຕາມຂໍ້ມູນຈາກຜະນັກງານຈາກຜະແນກຄຸມຄອງທີ່ດິນຂັ້ນແຂວງ ແລະ ຂັ້ນເມືອງໃນແຂວງວຽງຈັນ ແລກ ປຽນວ່າ ຈຳນວນທີ່ງນາໄດ້ຫຼຸດລົງຢ່າງຫຼວງໝາຍໃນໄລຍະສືບປີທີ່ຜ່ານມາ. ນາຍບ້ານຂອງບ້ານໂພນຊອງແຈ້ງທີ່ມີສຶກສາ ຄົ້ນຄວ້າ ວ່າ ເນື້ອທີ່ນາຕາມແຄມທາງໄດ້ຫຼຸດລົງ 50% ໃນທິດສະວັດທີ່ຜ່ານມາ. ສາຍເຫດຕົ້ນຕຳ ແມ່ນປະຊາຊົນຫັນ ປຽນທີ່ດິນນາໄປສ້າງເຮືອນ ແລະ ອາຄານຕ່າງໆ ເຝື່ອເລີ່ມຕົ້ນການຄ້າ ແລະ ທຸລະກິດ. ທີ່ດິນນາກໍຖືກປົງປັນ ດິນ ສວນ ຕາມລະດຸການ ເຝື່ອປຸກຜັກສໍາລັບບໍລິໂພກ ແລະ ຂາຍໃຫ້ຮັນອາຫານ ແລະ ຕະຫຼາດທ້ອງຖິ່ນ. ຈຳນວນ ຄົນໃນ ຄອບຄົວ ສະເລ່ຍມີຂະໜາດນ້ອຍລົງ (4-7 ຄົນ) ແລະ ມີຜຽງແຕ່ສອງສາມຄອບຄົວທີ່ເປັນຄອບຄົວໃຫຍ່ ຫຼື ຄອບຄົວທີ່ ມີລູກໜູານຢູ່ນໍ້າຫຼາຍຄົນ. ຂະບວນການປົງປັນແປງທີ່ເກີດຂຶ້ນຂອງບ້ານໂພນຊອງ ສາມາດເອັ້ນວ່າເປັນ 'ການເຊື່ອມ ຖອຍດ້ານກະສິກຳ' ພາຍຄວາມວ່າ ບ້ານເຮັດການຜະລິດກະສິກຳໜ້ອຍລົງ. ສ່ວນໜຶ່ງ ແມ່ຍິງໄດ້ຖອນຕົວ ອອກຈາກ ແຮງງານກະສິກຳ ທີ່ນອນຢູ່ໃນຂະບວນການເຊື່ອມຖອຍດ້ານກະສິກຳ. ຜົນທີ່ຕາມມາຂອງການປົງປັນແປງກໍຖືເຮັດໃຫ້ ຄວາມສໍາຜັນລະຫວ່າງຍິງ-ຊາຍ ແລະ ການແບ່ງວຽກໃນຄົວເຮືອນ ມີການປົງປັນແປງ ເຊິ່ງຜູ້ຊາຍກາຍເປັນແຮງງານຕົ້ນຕຳ ໃນການທ່າງເງິນເຂົ້າເຮືອນ ແລະ ມີທ່າແຮງດິກວ່າແມ່ຍິງ ເຊັ່ນ ຄ່າແຮງງານສຸງ-ແຮງງານດີ, ໂອກາດໃນການ ຍ້າຍຖິ່ນ ເຮັດວຽກຕາມລະດຸການໄປມາສະດວກສະບາຍ. ສັດສ່ວນລາຍໄດ້ຂອງຄອບຄົວ ໃນການເຮັດກະສິກຳຂອງ ແມ່ຍິງແມ່ນ ຫຼຸດລົງຈາກລາຍໄດ້ທັງໝົດຂອງຄອບຄົວ/ຄົວເຮືອນ. ຍິ່ງໄປກວ່າມັນ ແມ່ຍິງໃນຫຼາຍໆ ຄອບຄົວສູນເສຍ ເນື້ອທີ່ນາປະ ມານ 4 ແມ້ດ ກວ່າງລຽບຕາມແຄມທາງ ເຝື່ອຂະໜາຍເສັ້ນທາງສໍາລັບຕົວເມືອງໃໝ່ ຂອງແຂວງ ວຽງຈັນ ແລະ ສ່ວນ ໜຶ່ງຍິ່ງບໍ່ໄດ້ຮັບຄ່າຊົດເຊີຍ. ຊາວບ້ານເຂົ້າ ໃຈຕໍ່ສຶກທີ່ໃນການໄດ້ຮັບຄ່າຊົດເຊີຍ ແລະ ຈຳນວນເງິນ ທີ່ຝວກເຂົ້າຖືກ ບອກວ່າຈະໄດ້ຮັບ.

ບ້ານທີ່ມີໂຄງສ້າງສັງຄົມສືບທອດສາຍຍາດຜ່ານທາງຜູ້ຊາຍ ແລະ ການປົງປັນແປງການນຳໃຊ້ທີ່ດິນ

ທ່ານ Kusakabe (2015) ດັ່ງປະກອບສ່ວນເຮັດໃຫ້ເຂົ້າໃຈ ກ່ຽວກັບຜົນກະທົບທາງດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ໃນການ ສູນເສຍທີ່ດິນ ແລະ ການປົງປັນແປງການນຳໃຊ້ທີ່ດິນໃນປະເທດກໍາປຸເຈຍ ແລະ ສປປ ລາວ. ການຄົ້ນຄວ້າ ວິໄຈອື່ນໆ ມີຂໍ້ມູນເລັກນ້ອຍກ່ຽວກັບຜົນກະທົບຕໍ່ແມ່ຍິງ ຈາກການ "ຫັນປົງປັນທີ່ດິນໃຫ້ເປັນທຶນ" (Baird 2011). ໃນການຄົ້ນຄວ້າຂອງ ທ່ານ Kusakabe (2015) ດັ່ງກ່າວວ່າ ຈາກທັດສະນະທາງດ້ານບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ມີຄວາມກັງ ວິນຍຸ່ວ່າ ການລົງທຶນໃສ່ທີ່ດິນເຝື່ອການຄ້າ, ຜູ້ຊາຍເຮັດວຽກກະສິກຳມີໜ້ອຍລົງ ເພະວ່າ ຜ່ານການເຮັດໃຫ້ ເປັນການ ຄ້າ, ສຶກຄອບຄອງນຳໃຊ້ທີ່ດິນຈະໄດ້ຮັບສຶກຢ່າງເປັນທາງງານ ແລະ ດິນລວມຫຼູ່ກາຍເປັນດົນບຸກຄົນ. Kusakabe ຍັງ ດັ່ງກ່າວວ່າ ພາຍໃຕ້ຂະບວນການດັ່ງກ່າວ, ຜູ້ຊາຍຈະໄດ້ຮັບຜົນປະໂຫຍດຫຼາຍກວ່າແມ່ຍິງ ໂດຍຜ່ານການຈ້າງງານກະສິ ກຳທີ່ດິກວ່າ ໃນຂະນະທີ່ແມ່ຍິງຮັບຜົດອບວຽກໜັກທີ່ບໍ່ໄດ້ຮັບຄ່າລ້າງ ຫຼື ເຮັດວຽກຮູ້ເຮືອນທີ່ບໍ່ໄດ້ ຮັບເງິນເດືອນ. ສິ່ງ ທີ່ຄົ້ນຜົບຈາກການຄົ້ນຄວ້າໃນຄັ້ງນີ້ ແມ່ນຈະອະທິບາຍຂ້າງລຸ່ມນີ້.

ນະໂຍບາຍການຍົກຍ້າຍຫຼຸບພານ, ກົດໝາຍປ່າໄມ້ ແລະທີ່ດິນ, ເສັ້ນທາງ ແລະ ສິ່ງອໍານວຍຄວາມສະດວກ ດ້ານການຂົນສົ່ງ ທີ່ດິກວ່າ, ໂທລະສັບ ສະມາດໂຟນ ແລະ ວິທີການສື່ສານອື່ນໆ ດັ່ງເຝື່ນຄວາມຮັບຮູ້ຢ່າງຫຼວງໝາຍ ໃຫ້

ແກ່ແມ່ຍິງ ແລະ ເຕັກຢືນຊຸມຜົ່າ ໂດຍສະເພາະ ວິຖີການດໍາລົງຊີວິດຂອງເຂົາເຈົ້າ. ລວມທັງປະເທດນີ້ການຄອບຄອງ ທີ່ດິນໃນທ້ອງຖິ່ນ ທີ່ແຕກຕ່າງ ຈາກຮິດຄອງປະເທດນີ້ ແລະ ລະບົບສັງຄົມຜູ້ຊາຍແຕ່ເອົາເມຍມາຢູ່ນໍາ (patrilocal) ແລະ ສັງຄົມທີ່ ໃຫ້ຄ່າມີຍືມຊາຍ (patriarchal) ແຊີ່ແມ່ຍິງສາມາດເຂົ້າເຖິງທີ່ດິນຜ່ານທາງຜິວຂອງຕົນເທົ່ານັ້ນ. ກໍລະນີຂອງ ແມ່ຍິງ ຜົ່າກິມມຸ ແລະ ຜົ່າມັ້ງ ທີ່ຕ້ອງການສ້າງຄວາມເຂັ້ມແຂງດ້ວຍຕົນເອງ ໂດຍການຖືເອົາລັກ ສະນະກ່າງໆ ຂອງ ການດໍາລົງ ຊີວິດຂອງສັງຄົມສືບທອດສາຍຍາດຜ່ານທາງແມ່ຍິງ (matrilineal) ຂອງແມ່ຍິງໄຕ-ລາວ, ສິ່ງນີ້ຊື້ໃຫ້ເຫັນ ເຖິງຄວາມ ເປັນໄປໄດ້ໃນການຫຼຸດຜ່ອນຄວາມບໍ່ສະໜີຝາບລະຫວ່າງຢູ່-ຊາຍ ໂດຍຜ່ານການ ຂະຫາຍາຍອິດທີ່ຝຶນຂອງ ລະບົບ ສັງຄົມສືບທອດສາຍຍາດຜ່ານທາງແມ່ຍິງ (Schenk-Sandbergen 2012). ການປ່ຽນແປງຢ່າງໄວວາ ຂອງ ຄວາມສຳພັນລະຫວ່າງຢູ່-ຊາຍ ແລະ ອຸດົມການດ້ານບິດບາດຢູ່-ຊາຍ ກໍາລັງດໍາເນີນ ຢູ່ໃນບ້ານສັງຄົມສືບທອດສາຍ ຍາດຜ່ານ ທາງຜູ້ຊາຍ (patrilineal). ຊາຍໜຸ່ມ ແລະ ແມ່ຍິງຜົ່າອາຄ່າ ທີ່ເຂົ້າຮ່ວມ ການຝຶກອົບຮົມຄວາມສະໜີຝາບ ລະຫວ່າງ ຢູ່-ຊາຍ ເຊິ່ງຈັດຂຶ້ນໂດຍ ອົງການ CCL ໃນສອງເດືອນທີ່ຜ່ານມາ ຮູ້ສຶກວ່າການຄອບງໍາຂອງຜູ້ຊາຍບໍ່ແມ່ນ “ເລື່ອງປີກກະຕິ” ອົກແລ້ວ. ຄືນຮຸ່ນໄວໜຸ່ມຜົ່າອາຄ່າ ໃນປັດຈຸບັນ ແມ່ນກໍາລັງຢູ່ໃນໄລຍະປ່ຽນແປງຂອງການບໍ່ຢ່ອມ ຮັບເອົາປະເທດນີ້ດັ່ງເດີມ ທີ່ໃຫ້ຄຸນຄ່າແກ່ລູກຊາຍ. ສະແດງອອກກົດ ກົດຈະກຳການແປ່ງວຽກງານຕາມຜົດ ທີ່ທີມງານ ຄື້ນຄວ້ວເວີໄຈໃຊ້ໃນການສຶກສາ, ຜົນອອກມາປະກິດວ່າ ຊາຍໜຸ່ມ ເຫຼົ່ານັ້ນ ໄດ້ສະແດງຄວາມຕັມໃຈທີ່ຈະແປ່ງປັນ ວຽກງານໃນຄົວເຮືອນ ແລະ ເບິ່ງແຍງລູກນ້ອຍຮ່ວມກັບຄຸ້ສົມລິດ ຂອງພວກເຂົາ.

ຈຸດສຳຄັນອີກຢ່າງນີ້ ສໍາລັບການປ່ຽນແປງຂອງອົງການຈັດຕັ້ງທາງສັງຄົມ ທີ່ສືບທອດສາຍຍາດຜ່ານທາງຜູ້ ຊາຍ ແລະ ຮູ່ແບບດ້ານວັດທະນະທຳຂອງກຸ່ມໃນການເອົາລູກໃຜ້ມາເຮືອນ (patrilocal) ໃນປັດຈຸບັນ ການແຕ່ງດອງ ລະຫວ່າງ ຊຸນຜົ່າເປັນເລື່ອງປີກກະຕິ ແລະ ບໍ່ແມ່ນສິ່ງທີ່ຕ້ອງທ້າມອົກແລ້ວ. ນອກນີ້ຍັງມີແວວໂນ້ມທີ່ວ່າ ທຸກໆ ຊຸນຜົ່າ ໃຫ້ຄວາມ ສໍາຄັນໜັ້ນອຍລົງ ຕໍ່ການນຸ່ງຖືແບບປະເທດນີ້ຂອງຜົ່າ ແລະການຊື່ເຄື່ອງນຸ່ງທີ່ຜະລິດຈາກໂຮງງານມານຸ່ງ ເປັນ ເລື່ອງທຳມະດາ. ມີແມ່ຍິງ ແລະ ຜູ້ຊາຍ ຈຳນວນໜີ້ ເຫັນນຸ່ງຊຸດຊົນຜົ່າຢູ່ບ້ານ ເຊັ່ນ: ບ້ານຕົກາ ແລະ ບ້ານສົມໄຊ. ການ ນຸ່ງຊຸດປະເທດນີ້ ຫຼື ເຄື່ອງຊຸນຜົ່າ ແບບຕັມຊຸດ ຈະຫັນໄດ້ຝຽງແຕ່ຢູ່ຕາມສະຖານທີ່ທ່ອງທ່ຽວທີ່ແມ່ຍິງຜູ້ສູງອາຍຸ ຂາຍເຕື່ອງທີ່ລະນີກຂອງ ຊຸນຜົ່າ.

ດິນເຂດໂນນຸ່ງຢູ່ບ້ານນາໂຮມ ຫຼາຍເຮັດຕາໄດ້ປ່ຽນເປັນສວນປຸກຢາງພາລາ ທັງຜູ້ປຸກຂະໜາດນ້ອຍ ແລະ ສໍາ ປະການ, ແມ່ຍິງ ແລະຜູ້ຊາຍ ມີລາຍໄດ້ເຜີ່ມຂຶ້ນ ຈາກການກິດຢ່າງ. ກຸ່ມແມ່ຍິງໄດ້ກໍາວ່າ ລາຍໄດ້ມາຈາກການ ກິດ ຢາງບໍ່ຝຽງຝັບຄວາມຕ້ອງການໃນການໃຊ້ຈ່າຍປະຈຳວັນ ແລະ ພວກເຂົາຕ້ອງຫາເງິນທາງອື່ນຜົ່ມ. ໃນໄລຍະ ຜ່ານມາ ພວກເຂົາ ສາມາດເຂົ້າເຖິງປໍາໄມ້ຊຸມຊົນ ແລະ ເກັບຜັກ ແລະ ເຄື່ອງປໍາຂອງດົງອື່ນງົງ, ແຕ່ປັດຈຸບັນປໍາໄມ້ ໄດ້ກາຍເປັນ ສວນຢ່າງ ແລະ ພວກເຂົາບໍ່ສາມາດເກັບອາຫານໄດ້ຫຼາຍຄືແຕ່ກ່ອນ. ຍ້ອນວ່າ ການນຳໃຊ້ທີ່ດິນໃນເຂດ ເນີນສູງມີການ ປ່ຽນແປງ, ຄົວເຮືອນມີການປຸກເຂົ້າໜັ້ນອຍລົງ ແລະ ແມ່ຍິງໃນຄົວເມືອງບໍ່ສາມາດເຂົ້າເຖິງ ບໍາໄມ້ໄດ້ງ່າຍ ຄືກັບທີ່ຜ່ານ ມາ. ເຖິງຢ່າງ ໄດ້ກໍາຕາມ, ຈາກຂໍ້ມູນລາຍຮັບຂອງຄົວເຮືອນ ສະແດງໃຫ້ເຫັນວ່າ ແມ່ຍິງຢັ້ງຊາຍເຕື່ອງປໍາ ຂອງດົງຈຳ ນວນໜັ້ນອຍໜີ້ ເຊັ່ນ: ບໍ່ໄມ້ ແລະ ເຫັດ ແລະ ປະຈຸບັນເຂົ້າເຈົ້າຕ້ອງຢ່າງໄປກ່າກວ່າກໍ່າ ເຜື່ອໄປຮອດປໍາ ທີ່ເຂົ້າເຈົ້າສາ ມາດ ເກັບເຄື່ອງ ປໍາຂອງດົງເຫຼົ່ານັ້ນ. ຊາວບ້ານບອກອົກວ່າ ພວກເຂົາໃຊ້ເວລາຢ່າງ ປະມານ ຫ້າຊົ່ວໂມງ ຈຶ່ງໄປຮອດປໍາ ບ່ອນທີ່ມີສັດປໍາ ແລະ ສາມາດລ່າສັດປໍາໄດ້.

ແມ່ຍິງໄວໜຸ່ມໃນຄອບຄົວເຜົ້າກົມມູ ໂດຍສະພາດຄອບຄົວທີ່ທຸກຍາກ, ດັ່ງໜັນປ່ຽນຊີວິດການເປັນຢູ່ຈາກການຮັດວຽກກະສິກຳ ໃປສູ່ການຮັດວຽກແບບອື່ນ ເປັນຕົ້ນແມ່ນຂະໜາງບໍລິການ ແລະ ໃປເປັນແຮງງານກໍສ້າງເສັ້ນທາງ. ໃນກຸ່ມທີ່ສິນທະນານຳ, ແມ່ຍິງຄົນໜຶ່ງທີ່ເປັນເຜົ້າລື້ ແຕ່ງດອງກັບຜູ້ຊາຍເຜົ້າກົມມູ ລາວບອກວ່າ: “ດຽວນີ້ ວຽກຕົ້ນຕໍ່ຂອງຂ້ອຍ ແມ່ນຮັບຈ້າງຫຼືກຫຍໍ້ສວນ ແລະ ເຮັດວຽກຢູ່ສວນຢາງພາລາ, ກ່ອນໜັນນີ້ຂ້ອຍເຮັດວຽກກັບ ບໍລິສັດກໍສ້າງທາງດ່ວນ ໃນຊ່ວງການກໍສ້າງໃກ້ເຂດບ້ານ ແລະ ດັ່ງນິ້ນປະມານ 2.000.000 ກີບ / ເດືອນ. ດຽວນີ້ ຂ້ອຍຢຸດຍ້ອນວ່າ ການກໍສ້າງເສັ້ນທາງຢູ່ໄຈຈາກບ້ານ. ຂ້ອຍເປັນຜູ້ເຮັດວຽກເຮືອນທັງໝົດ ແລະ ຜິວຂອງຂ້ອຍ ເຮັດວຽກກັບບໍລິສັດ ກໍສ້າງທາງດ່ວນໃນປະເທດຈິນ ແລະ ມີລາຍໄດ້ປະມານ 10.000.000 ກີບ / ປີ.” ໃນບ້ານ ອື່ນໆ ແມ່ຍິງທີ່ສິນທະນາ ໃນກຸ່ມເວົ້ວວ່າ ພວກເຂົາ ຫຼື ຄົນທີ່ພວກເຂົາຮູ້ຈັກ ໃປຊອກວຽກເປັນແຮງງານໃນເມືອງ ໄກສະກົງ ແລະ ຕາມຮັນອາຫານໃນປະເທດຈິນ ຫຼື ໃປເຮັດວຽກຕາມລະດຸການຢູ່ປະເທດຈິນ, ນະຄອນຫຼວງວຽງຈັນ ແລະ ປະເທດໄທ ເຝື່ອຫາເງິນມາລ້ຽງຄອບຄົວ.

ຢູ່ບ້ານນາໄລດີງ, ນາຍບ້ານມີສິດອໍານາດໃນການຈັດສັນທີດິນຊຸມຊົນທີ່ຈັບຈອງເປັນຂອງລວມໜຸ່ບ້ານ ໃຫ້ແກ່ຜູ້ທີ່ສ້າງຄອບຄົວໃໝ່ ແຕ່ປັດຈຸບັນທີ່ດິນດັ່ງກ່າວໄດ້ຖືກສໍາປະມານເປັນສວນອ້ອຍ. ນາຍບ້ານຕັ້ງຄໍາຖາມວ່າ “ຈະຊ່ວຍຄອບຄົວໃໝ່ ຜູ້ທີ່ບໍ່ມີທີ່ດິນໄດ້ແນວໃດ?” ນີ້ແມ່ນສ່ວນໜຶ່ງຂອງແນວໂນມການປ່ຽນແປງທົ່ວປະເທດ ທີ່ເຫັນກັນຢ່າງກວ່າງຂວາງ, ທີ່ດິນຊຸມຊົນຂອງບ້ານນາໄລດີງ ຖືກຄອບຄອງໂດຍບໍລິສັດເອກະຊົນ ເຊິ່ງເປັນການກິດກັ້ນການເຂົ້າເຖິງທີ່ດິນ ໃນອານາຄິດຂອງຄົນຮຸ້ນຫຼັງ ແລະ ປະຈຸບັນຍັງມີຂໍ້ຂັດແຍ່ງເຂດແດນ ລະຫວ່າງຊາວບ້ານກັບບໍລິສັດປຸກອ້ອຍ.

ຢູ່ບ້ານນາຮື່ມ ມີທີ່ດິນນາຈຳກັດ, ເມື່ອສືບປີຜ່ານມາ ຜູ້ເຂົາຕາມຫມູ່ບ້ານໄດ້ປຸກດ້ວຍຕົ້ນຢາງ. ເຊັ່ນດຽວກັບຢູ່ໃນບ້ານອື່ນໆ, ການດຳລົງຊີວິດຂອງແມ່ຍິງແມ່ນອາໃສການຮັດວຽກແລກເງິນ ແລະ ພວກເຂົາຝີບກັບຄວາມຫຍຸ້ງຍາກກ່ຽວກັບການເຂົ້າປ່າຫາອາຫານ ທີ່ບໍ່ມີຫຼາກຫຼາຍເມື່ອທຽບໃສ່ອາດີດ ແລະ ຈຳນວນຊີວະນາງຝັນຫຼຸດລົງ. ລັດຖະບານ ໄດ້ອານຸມັດ ເນື້ອທີ່ ພາຍໃນເມືອງ 2.500 ເຮັກຕາ ເຝື່ອປຸກຕົ້ນຢາງພາລາ ແລະ ໜຸ່ບ້ານອື່ນໆ ກໍໄດ້ໜັນ ປ່ຽນໄປຕາມຂະບວນການ ປ່ຽນແປງນີ້ (ທອງມະນີວົງ, ປີ 2009). ສະພາບການທີ່ຄ້າຍຄືກັນນີ້ ຜົບເຫັນຢູ່ບ້ານຕີກາ ເນື້ອທີ່ 75 ເຮັກຕາ ແຂດເນີນສູງ ກາຍເປັນຜົ້ນທີ່ປຸກອ້ອຍ, ເນື້ອທີ່ປຸກອ້ອຍພາຍໃຕ້ການຮັດສັນຍາກະສິກຳ ແມ່ນເຝື່ມ ຂຶ້ນທຸກໆ ປີໃນເຂດ ເນີນສູງ ເຊິ່ງເມື່ອກ່ອນເປັນປ່ອນປຸກເຂົ້າ ຫຼື ປຸກສາລີເຝື່ອບໍລິໂພກ.

ການສູນເສຍທີ່ດິນນາ ເຝື່ອການກໍສ້າງເສັ້ນທາງ ເປັນການສູນເສຍເອກະລັກທາງວັດທະນະທຳ-ສັງຄົມ. ທີ່ດິນສ່ວນຕົວ ທີ່ແມ່ຍິງໄດ້ຮັບຈາກການສືບທອດຕາມປະເພນີ ທີ່ແມ່ມອບໃຫ້ ແຕ່ບໍ່ໄດ້ຈິດທະບຽນ ສູນເສຍໃຫ້ລັດເຝື່ອຂະຫຍາຍເສັ້ນທາງ ໂດຍປະຕິບັດຕາມແຜນແມ່ບົດ ສໍາລັບການຂະຫຍາຍເມືອງໃໝ່ ຂອງແຂວງວຽງຈັນ.²⁵ ມາຮອດປັດຈຸບັນ ບາງຄອບຄົວຍັງບໍ່ທັນໄດ້ຮັບຄ່າຕອບແທນໃດໆ. ຜົນກະທິບຕໍ່ແມ່ຍິງເຮັດ ສູນເສຍທີ່ດິນນາທີ່ແມ່ມອບໃຫ້, ມີດິນນາຫັ້ນອຍລົງ, ຕ້ອງຫາລາຍໄດ້ເຝື່ມເຝື່ອຊື້ເຂົ້າ ຫຼື ບາງຄອບຄົວທີ່ເຕີຍຂາຍເຂົ້າ ກໍຂາຍເຂົ້າໄດ້ໜ້ອຍລົງ. ສິ່ງດັ່ງກ່າວ

²⁵ ມີລະບຽບໃນກົດໝາຍວ່າດ້ວຍທີ່ດິນ ທີ່ສິດນຳໃຊ້ທີ່ດິນໄດ້ບັນທຶກໃນການອອກໃບຕາດິນເທົ່ານັ້ນ ທີ່ເປັນສິດຖາວອນ ແລະ ຕາມກົດໝາຍວ່າດ້ວຍທີ່ດິນ. ການຍົດດິນສາມາດປະກິດຕາມໃນກຳລັນປີ່ໄປນີ້: ລັດຖະບານ ຮຽກຮ້ອງນໍາໃຊ້ທີ່ດິນຕາມຈຸດປະສົງສາຫາລະນະ. ໃນກຳລັນນີ້ ດິນນາທີ່ໄດ້ເສຍພາສີແຕ່ລະບົວທີ່ກິດຕິດ ປະເທດຫາງ. ການຕິຄວາມໝາຍຂອງ ‘ຈຸດປະສົງສາຫາລະນະ’ ແມ່ນບໍ່ຈະແຈ້ງ ແລະ ສາມາດຕິໄດ້ຫຼາຍທາງ.

ຮັດໃຫ້ ເກົດການສູນເສຍຊັບສິນສ່ວນຕົວ ແລະ ມີຄວາມກົດດັນດ້ານຄວາມຮູ້ສຶກ ຍ້ອນວ່າພວກເຂົາບໍ່ສາມາດສືບຕໍ່ປະຕິບັດ ການສືບມຸນທອດຕາມປະເພນີ ທີ່ຄອບຄົວເຄີຍຮັດມາກ່ອນ ໃນການໂອນສິດນຳໃຊ້ທີ່ດິນໃຫ້ລຸກສາວ ຂອງພວກເຂົາ ຕາມວິທີການສືບທອດມໍລະດົກ ແລະ ແມ່ຍິງໄດ້ກ່າວວ່າ ຢ່າກມີທີ່ດິນຫຼາຍໆ ໄວ້ໃຫ້ລຸກ່າງ ຂອງພວກເຂົາ ແຕ່ມັນກໍເປັນຜຽງຄວາມຜົນເທົ່ານັ້ນ.

ໃນໄລຍະຜ່ານ ຜິວ ແລະ ເມຍ ເຮັດວຽກນຳກັນໃນໄຮ່ນາ ແລະ ເວັບກ່ຽວເຂົ້າໄຮ່. ໃນການຄົ້ນຄວ້າກ່ອນໜີ້ນີ້ ໂດຍທ່ານ Schenk-Sandbergen ແລະ ທ່ານ ອຸທາກີ ຈຸນລະມະນີ-ຄຳຜູຍ, ໃນປີ 1995 ໄດ້ສະໜີລາຍລະອຽດ ຜົນການຄົ້ນຄວ້າກ່ຽວກັບການຈັດແບ່ງວຽກງານລະຫວ່າງຜູ້ຊາຍ ແລະ ແມ່ຍິງ. ການຄົ້ນຄວ້າຄັ້ງນີ້ ດີ່ໃຫ້ເຫັນວ່າ ການຈັດແບ່ງແຮງງານ ແບບດັ່ງເດີມ ໄດ້ມີການປ່ຽນແປງຢູ່ຫຼຸບໜ້ານ ທີ່ມີສັງຄົມສືບທອດສາຍຍາດຜ່ານທາງແມ່ຍິງ (matrilineal). ແມ່ຍິງ ບາງຄົນເຮັດວຽກຢູ່ໄຮຢູ່ປຸ່ນໜ້າຍອຍກວ່າ ແລະ ໃຊ້ເວລາຢູ່ຮີອນຫຼາຍກວ່າ ເພະເປັນຜູ້ຂາຍຍ່ອຍ ເຊັ່ນ: ເຈົ້າຂອງຂາຍ ເຄື່ອງ, ເປັນຊ່າງຕັດທີ່ຍົບ, ຫັດຖະກຳຈັກສານ ແລະ ຕໍ່ຫຼຸກ. ແມ່ຍິງຈຳນວນໜີ້ອອກໄປຮັດວຽກອກບ້ານໂດຍ ການເປັນຜະນັກງານລັດ, ອຸສອນ ແລະ ນັກການຕະຫຼາດໃນເມືອງໄກ້ຄຽງ. ການເຝິ່ງພາອາໄສ ຂອງແມ່ຍິງດ້ວຍການໃຊ້ ທີ່ດິນຂອງຕົນເອງ ເຝື່ອກຸມຢູ່ກຸມກິນຫຼຸດລົງ ແຕ່ວ່າທີ່ດິນຍັງມີບົດບາດສໍາຄັນສໍາລັບຫລາຍຄົວ ເຮືອນໃນການທາ ລາຍໄດ້ ແລະ ການລົງຊີບຂອງເຂົາ. ການຜົນປ່ຽນທາງດ້ານຄວາມສໍາຜັນລະຫວ່າງຍິງຊາຍ ແລະ ການແບ່ງວຽກຮັດ ຕາມຜົດ ເຮັດໃຫ້ຜູ້ຊາຍກາຍເປັນຜູ້ຫາເງິນຕົ້ນຕໍ່ໃນຄອບຄົວ ແລະ ມີທ່າແຮງທີ່ດິນກວ່າ (ຄ່າແຮງງານ-ແຮງງານດີ, ການຍ້້າຍສະຖານທີ່ເຮັດວຽກຕາມລະຫຼາການ, ໄດ້ຮັບຄ່າແຮງສູງ) ແລະ ເປັນຜູ້ຕັດສິນໃຈຫຼັກໃນຄອບຄົວ. ສ່ວນແບ່ງຂອງລາຍໄດ້ຄອບຄົວ ຕາມການໃຊ້ເນື້ອທີ່ດິນຂອງແມ່ຍິງແມ່ນຫຼຸດລົງ ທຽບກັບລາຍໄດ້ທັງໝົດຂອງຄອບຄົວ/ຄົວເຮືອນ; ສິ່ງນີ້ສາມາດຈະສົ່ງຜົນກະທົບຕໍ່ສະຖານະພາບຂອງແມ່ຍິງ ແລະ ອໍານາດຂອງເຂົາເຈົ້າໃນຄົວເຮືອນ.

ການປ່ຽນແປງ ການແບ່ງວຽກຮັດຕາມຜົດນີ້ ສາມາດສິ່ງຜົນກະທົບຕໍ່ສຶກທີ່ການນຳໃຊ້ທີ່ດິນ ຕາມປະເພນີການສືບທອດ ສາຍຍາດຜ່ານທາງແມ່ຍິງໃນໄລຍະຍາວ. ດັ່ງທີ່ໄດ້ກ່າວມາຂ້າງເທິງ, ສິດໃນການສືບທອດເຮືອນ ແລະ ທີ່ດິນຂອງແມ່ຍິງ ແມ່ນມີຜົນຖານຈາກການລົງດຸລູກ ແລະ ຜູ້ສູງອາຍຸໃນຄອບຄົວ. ຊັບສິນດັ່ງກ່າວເປັນເຄື່ອງມີ ຜົນຖານເຝື່ອຕື່ມຕົມ ບົດບາດຂອງຕົນໃນການເປັນແມ່, ລູກສາວ, ເມຍ ແລະ ໃນຖານະເປັນຜູ້ໃຫ້ການລົງດຸ. ເຖິງຢ່າງໃດກໍຕາມ, ຍ້ອນວ່າຮູບແບບການລົງຊີບທີ່ນຳໃຊ້ດິນເຮັດການຜະລິດກະສິກຳ ນັບມື້ນັບໜ້ອຍລົງ, ການເບິ່ງ ແຍງື່ແມ່ຜູ້ສູງອາຍຸ ບໍ່ມີສ່ວນກ່ຽວຂ້ອງກັບການເຂົາເຖິງທີ່ດິນເຫັນທີ່ຄວນ. ເຊິ່ງອາດຈະເປັນອຸປະສົກໃນອະນາຄົດ ທີ່ຮ້າຍແຮງ ທີ່ຈະທຳລາຍ ເຫດຜົນທີ່ຈະໃຫ້ສຶກອໍານາດແມ່ຍິງ ໂດຍອີງໃສ່ສຶກການສືບທອດມູນມໍລະດົກທີ່ດິນຂອງເຂົາເຈົ້າ.

ບ້ານທີ່ມີໂຄງສ້າງສັງຄົມແບບປະສົມປະສານການສືບທອດສາຍຍາດຜ່ານທາງແມ່ຍິງ ແລະ/ຫຼື ຜູ້ຊາຍ (Bi-lineal): ການສູນເສຍທີ່ດິນ, ການວ່າຈ້າງແຮງງານ ແລະ ບັນຫາທາງ ສັງຄົມ.

“ໃນການສໍາພາດຄົວເຮືອນ ມີຫຼາຍຄົນເວົ້ວວ່າ “ປະຊາຊົນໃນຫຼຸບໜ້ານມີທີ່ຢູ່ອາໄສດິຂັ້ນ ແຕ່ມີຄວາມສຸກໜ້ອຍເພະນວກເຂົາມີຄວາມກັງວິນຫຼາຍ ຕໍ່ກັບລຸກ່າງ ຂອງພວກເຂົາ.”

ດິນຂຸມຂົນຢູ່ບ້ານນາໄລດົງ ທີ່ຄຸ້ມຄອງໂດຍຊາວບ້ານ ແລະ ອຳນາດການປົກຄອງບ້ານ ເປັນທີ່ດິນທີ່ສະຫງວນໄວ້ສໍາລັບລູກໜານຮຸ້ນໃໝ່ ແລະປະຈຸບັນທີ່ດິນດັ່ງກ່າວຖືກສໍາປະການເຝື່ອປຸກຕົ້ນອ້ອຍ. ໃນລະຫວ່າງການສໍາພາດກຸ່ມແມ່ຍິ່ງ ພວກເຂົາໄດ້ສະແດງເຖິງຄວາມເສຍດາຍຕໍ່ກັບການສູນເສຍທີ່ດິນ ແລະ ສູນເສຍອິດສະລະພາບຕໍ່ການນໍາໃຊ້ ທີ່ດິນທັງຍິ່ງ ແລະ ຊາຍ. ພວກເຂົາຕ້ອງຍອມເປັນກຳມະກອນທີ່ໄດ້ຄ່າຈ້າງຕໍ່າ ຈາກບໍລິສັດທີ່ຢູ່ໃນເມືອງ ແລະ ໄປເຮັດວຽກຢູ່ປະເທດໄທ ດ້ວຍການເປັນແຮງງານທີ່ມີສີມືຕໍ່າ. ຊາວບ້ານຄົດວ່າບໍລິສັດປຸກອ້ອຍຈະຮັບເອົາແຮງງານ ລູກໜານຈາກບ້ານ ພວກເຂົາແຕ່ມີຈາກດູ້າຍ ແລະ ບໍລິສັດ ເອົາແຮງງານມາຈາກທາງນອກ, ຊາວບ້ານກັງວິນກ່ຽວກັບອະນາຄົດຂອງລູກ ຫຼານພວກເຂົາ ແລະ ຮູ້ສຶກອຸກອ້ອງໃຈ, ດັ່ງນາຍບ້ານເວົ້ວວ່າ: “ຝວກເຮົາບໍ່ຮູ້ວ່າຂະນາຄົດຂອງລູກ ຫຼານພວກເຮົາ ຈະບັນແນວໃກ ເມື່ອພວກເຂົາບໍ່ມີທີ່ດິນ ແລະ ຊົວິດການເບັນຢູ່ຂອງພວກເຮົາແມ່ນຂຶ້ນກັບທີ່ດິນ ແລະ ທີ່ງໄຮ້ທີ່ງນາ.”

ຜົນສະຫຼອນທາງຈົດໃຈຂອງການປັບປຸງດ້ານຊີວິດການເປັນຢູ່ ບໍ່ຄວນຖືກລະເລີຍ. ການສູນເສຍທີ່ດິນ ແລະ ການບໍ່ມີທາງເລືອກ ເຮັດໃຫ້ຊາວໜຸ່ມ ຮູ້ສຶກວ່າບໍ່ມີຄ່າ ແລະ ກາຍເປັນຜູ້ເຄະຮ້າຍ ຕົວຢ່າງ ກາຍເປັນຜູ້ຕິດຢາ ແອມແຕມິນ (ຢາບ້າ) ແລະ ສ່ວນໃຫຍ່ແມ່ນຊາຍໜຸ່ມ. ບັນຫາຂອງຊາຍໜຸ່ມໃນລົກສະນະນີ້ ໄດ້ຖືກໂດຍໆໃນ ວັນນະຄະເສົາກົນວ່າເປັນ “ການເມືອງແຫ່ງການລໍຄອຍ” (White 2012). ໃນກໍລະນີມີການເສບປາຮ້າຍແຮງ, ຜໍແມ່ຕ້ອງໄດ້ຂາຍທີ່ດິນຂອງຕົນເຝື່ອຈ່າຍຄ່າປັບໃໝ່ ເຕົ່າໄກ່ເກ່ຍຄະດີ ເຝື່ອບໍ່ໃຫ້ລູກຊາຍຖືກຈຳຄຸກ ແລະ ບໍ່ຖືກ ເຈົ້າໜ້າທີ່ຕໍ່າຫຼວດຈັບຕົວ. ບໍ່ຜຽງແຕ່ຝ່ແມ່ຂາຍທີ່ດິນເຝື່ອຈ່າຍຄ່າປັບໃໝ່ ສໍາລັບລູກຊາຍ, ຜໍແມ່ບາງຄົນ ຂາຍທີ່ດິນ ເຝື່ອຊື່ລົດຈັກໃຫ້ລູກ, ບໍ່ຜຽງແຕ່ໃຫ້ລູກຊາຍເທົ່ານັ້ນ ແຕ່ຍັງໃຫ້ລູກສາວ ເຝື່ອເອົາຊະນະລູກບໍ່ໃຫ້ຜົວຜັນເລື່ອງ ຢາເສບຕິດ ແລະ ສີບຕໍ່ເຂົ້າໂຮງຮຽນ. ມີບາງກໍລະນີ ແມ່ຍິ່ງໄວໜຸ່ມ ໄປຊອກຫາວຽກຮັດງານທຳ ຢູ່ບັນດາແຂວງອື່ນໆ ແລະ ປະເທດໄທ, ມີຫຼາຍຄອບຄົວ ຜໍແມ່ກາຍເປັນຜູ້ເບິ່ງແຍງລົງດູ້າຍ ແລະ ເຮັດໄຮ້ເຮັດນາໃນຂະນະທີ່ລູກ ອອກໄປເຮັດວຽກຢູ່ນອກບ້ານ, ບາງຄອບຄົວປະທີ່ດິນເປົ່າຫວ່າງ ຍ້ອນບໍ່ມີແຮງງານຜຽງຝໍ. ໃນການສໍາພາດຄົວເຮືອນ ມີຫຼາຍຄົນເວົ້ວວ່າ “ປະຊາຊົນໃນໜຸ່ບ້ານມີທີ່ຢູ່ອາໄສດີຂຶ້ນ ແຕ່ມີຄວາມສຸກໜ້ອຍ ເພະພວກເຂົາມີຄວາມ ກັງວິນຫຼາຍ ຕໍ່ກັບລູກງາ ຂອງພວກເຂົາ.”

ນາຍບ້ານ ບ້ານນາໄລດົງ ແລກປ່ຽນກັບທີມຄົ້ນຄວ່າວ່າ ປັດຈຸບັນມີການຂັດແຍ່ງກັນລະຫວ່າງຄຸ້ຜົວເມຍ ໄວໜຸ່ມເພີ່ມຂຶ້ນ ສາຍເຫດແມ່ນການໃຊ້ເຫັນໆ ແລະ ທີ່ດິນກາຍເປັນບັນຫາ ໃນເວລາມີການເຈລະຈາກນີ້ເປົ່າຫ້າງ ລະຫວ່າງ ຄຸ້ຜົວເມຍ. ການຄົ້ນຄວ່າໃນຄົ້ນນີ້ຜົບວ່າ ຜົວທີ່ຕິດຢາຕ້ອງການເງິນເຝື່ອຊື່ຢາ, ແມ່ຍິ່ງໄດ້ຮັບຜົນກະທິບຄື ບໍ່ມີລາຍໄດ້ມາຈາກທາງຜົວ, ຜົວກໍມີສຸຂະພາບບໍ່ດີ ແລະ ບໍ່ມີຄວາມກະທິລື້ນໃນການສ້າງເສດຖະກິດຄອບຄົວ. ຜູ້ສໍາພາດກຸ່ມຍິ່ງ ແລະຊາຍ ເວົ້ວວ່າ ໃນບ້ານພວກເຂົາມີຄວາມຮຸ້ນແຮງໃນຄອບຄົວ ແລະ ການຢ່າຮ້າງເພີ່ມຂຶ້ນ, ບາງກໍລະນີ ຄຸ້ຢ່າຮ້າງຕ້ອງຂາຍທີ່ດິນເຝື່ອຫົ່ວ້າ ແລະ ຈ່າຍຄ່າບໍລິການໃຫ້ໜ່ວຍໄກ່ເກ່ຍຄະດີ. ກ່ອນທີ່ທີມງານມາຮອດ ຫຼຸ້ບ້ານ ຫ່ວຍໄກ່ເກ່ຍຄະດີ ໄດ້ຕັດສິນການຢ່າຮ້າງໃຫ້ກັບຄອບຄົວໜີ້ ແມ່ຍິ່ງຂໍ້ທີ່ໃນນາໝີທີ່ດິນໄດ້ຜົດທະນາ ຮ່ວມກັບຜົວ ພັ້ງແຕ່ງດອງ ແຕ່ໄດ້ຜຽງໃຈໂຕ່ໜຶ່ງແຫນການຮ້ອງຂໍ ເພະທີ່ດິນຕອນດັ່ງກ່າວແມ່ນທີ່ດິນທີ່ຝ່ແມ່ຝ່າຍຜົວ ເອົາໃຫ້. ນອກຈາກນີ້ ການສຶກສາຍັງຜົບອີກວ່າ ມີສອງສາມກໍລະນີ ຊາວບ້ານຂາຍທີ່ດິນເຝື່ອໃຊ້ຫົ່ວ້າ ແລະ ຈ່າຍຄ່າ ທຳນຽມໃນການແກ້ໄຂຄະດີຄວາມໃຫ້ກັບໜ່ວຍໄກ່ເກ່ຍຂຶ້ນບ້ານ.

ບັນຫາໃນລະກັບບ້ານທີ່ກ່າວມານັ້ນ ແມ່ນການຮັບຮູ້ການສູນເສຍອານາຄົດຢູ່ໃນໜຸ້ບ້ານ ສໍາລັບຄົນຮຸ້ນໃໝ່ ແລະເປັນປັດໃຈ ຫົ່ງ “ຊູກຢູ່” ແບບບັງຄັບໃຫ້ແມ່ຍິງໄວໜຸ່ມຈຳນວນຫຼາຍ ຕ້ອງໄດ້ອອກໄປຮັດວຽກຢູ່ປະເທດໄທ ແລະ ນະຄອນຫຼວງວຽງຈັນ ເພື່ອຫາລົງຄອບຄົວດ້ວຍການສົ່ງເງິນກັບບ້ານ.

3.2.2. ການປ່ຽນແປງພາລະນິດບາດຂອງແມ່ຍິງໃນຄອບຄົວ

ກຸມແມ່ຍິງ ແລະ ຜູ້ຊາຍສິນທະນາກຽວກັບບົດບາດຢູ່-ຊາຍ ດ້ວຍທີ່ການໃຊ້ຮູບພາບ ທີ່ເມືອງອາດສະຫັງທອງ, ສະຫວັນນະຂດ. ©ທີມວິຈະ

ເພື່ອສ້າງຄວາມເຂົ້າໃຈຕໍ່ກັບການແປງວຽກຕາມເຜັດໃນຄອບຄົວ, ລວມທັງ ກົດຈະກຳທີ່ພົວັນກັບທິດິນ ທີມງານໄດ້ ໃຊ້ເຄື່ອງມີການສຶກສາ ທີ່ເປັນບັດ ຕາມໜ້າວຽກ ຈຳນວນ 70 ບັດ ແລະສາມາດສັງເກດໜ້າວຽກແຕ່ລະຢ່າງໄດ້ຊັດ ເຈນເຝື່ອໃຫ້ຜູ້ສິນທະນາທັງຍິງ ແລະ ຊາຍ ສະຫຼອນແນວຄວາມຄົດ ກ່ຽວກັບການແປງ ວຽກຕາມເຜັດໃນຄອບຄົວ. ຄໍາ ຖາມຫຼັກທີ່ໃຊ້ໃນການ ສິນທະນາກັບກຸ່ມຍິງຊາຍ ຄື “ນີ້ແມ່ນມີໃຜ”. ເຄື່ອງມີດັ່ງກ່າວສະແດງໃຫ້ ເຫັນຢ່າງຈະແຈ້ງຂອງ ທຸກປະເທດວຽກເຮືອນ, ວຽກກະສິກຳ ແລະ ວຽກ ໃນຊຸມຊົນທີ່ຕ້ອງຮັດໂດຍແມ່ຍິງ ແລະ ຜູ້ຊາຍ, ຫຼືສາມາດຮັດໄດ້ ໂດຍ ຫັງສອງ. ຈຸດປະສົງຢ່າງໜຶ່ງຂອງການຈັດແປງວຽກຕາມເຜັດນີ້ ເພື່ອໃຫ້ຮູ້ວ່າ ໃຜໃຊ້ທີ່ດິນແຕ່ລະປະເຟ, ຍິງຊາຍ ມີມຸມ ມອງແນວຄວາມຄົດຕໍ່ທີ່ດິນຕາມບົດບາດທີ່ເຂົ້າຮັດ.

ຂ້າງລຸ່ມນີ້ແມ່ນຜົນໄດ້ຮັບຈາກການຮັດກົດຈະກຳໃນ 7 ໜຸ້ບ້ານ ທີ່ໄປສຶກສາ:

- ວຽກເຮືອນບາງຢ່າງທີ່ແມ່ຍິງຮັດສິບປີຫຼັງ ມາປະຈຸບັນບໍ່ໄດ້ຮັດແລ້ວ ບັດໜ້າວຽກບາງຢ່າງຖືກຍົກເວັ້ນ ຈາກ ການຈັດລຳດັບ ແລະ ຖືກເອັນວ່າ ‘ຕົກຍຸກ/ບໍ່ທັນສະໄໝ’ ເຊັ່ນວ່າ ແມ່ຍິງບໍ່ໄດ້ຕໍ່ເຂົ້າດ້ວຍມີແລ້ວ, ການລົງ

ຄວາມກໍບໍ່ໄດ້ຮັດ ແຜະໄຊ້ລົດຕ່ອກ-ຕ່ອກ ສໍາລັບຜວນທີ່ດິນ, ຜູ້ຍິງບໍ່ໄດ້ເກັບຂຶ້ຄວາຍ ເພື່ອເປັນຜູ່ນີ້ ໃສນາ ແລະສວນອີກແລ້ວ ແຕ່ໃຊ້ຜູ່ນີ້ເມີ່ແທນ. ຜົນທີ່ເກີດຂຶ້ນຕາມມາກໍ່ລື ມັນປ່ຽນແປງມຸມມອງ ແລະ ຄວາມສໍາຜັນດ້ານສຶບທີ່ຂອງເຂົາຕໍ່ທີ່ດິນ, ທີ່ດິນທີ່ພວກເຂົາເຕີຍມີຄວາມສໍາຜັນທີ່ດີ ແລະ ນັບຖືຕິກໄປເປັນ ຫຼາທີ່ຮັບຜິດຊອບຂອງຜູ້ຊາຍ ລວມທັງອໍານາດໃນການຕັດສິນໃຈວ່າຈະນຳໃຊ້ທີ່ດິນຄອບຄົວແນວໃດ;

- ເວລາທີ່ແມ່ຍິງໃຊ້ໃນການຫາໄມ້ຜົນມີການປ່ຽນແປງ ແລະ ຄວາມພະຍາຍາມໃນການຫາໄມ້ຜົນໃນຂະນະ ທີ່ດິນປໍາໄມ້ມີໜ້ອຍ. ຄວາມເປັນແມ່ ແລະ ການຫາໄມ້ຜົນໃນອະດີດໂດຍແມ່ຍິງຊົນເຜົ່າຈຳນວນໜຶ່ງ ທີ່ຈະຢືນລູກ ແລະ ເປົ້ມື້ຜົນໃນເວລາແມ່ນຫຼຸດລົງ. ໃນປັດຈຸບັນ ບໍາໄມ້ທີ່ໜ້ອຍລົງ ແລະ ການປຸກຝຶດຊະນິດຽວ ມັນບໍ່ຢ່າຍທີ່ຈະໄປເຖິງບໍາໄມ້ທີ່ສາມາດຝຶບເຫັນໄມ້ຜົນໄດ້. ໂດຍທີ່ໄວໄປວຽກງານນີ້ແມ່ນງ່າຍຂຶ້ນ ຍັນວ່າ ຜົວ "ຊ່ວຍເຫຼືອ" ແຜະພວກເຂົາສາມາດໃຊ້ເຕັກໂນໂລຢີເຂົ້າຊ່ວຍ: ຜູ້ຊາຍໃນໜຸ່ບ້ານສຶບທອດສາຍຍາດ ຜ່ານຫາງ ຜູ້ຊາຍບອກວ່າພວກເຂົາເວົ້າ ລົດຕ່ອກ-ຕ່ອກ ເຂົ້າໄປໃນປ້າເຜື່ອເວົ້າໄມ້ຜົນ. ແມ່ຍິງຢູ່ແຂວງວຽງຈັນ ໜຸ່ບ້ານທີ່ສຶບທອດສາຍຍາດຜ່ານຫາງແມ່ຍິງ ບອກວ່າ ພວກເຂົາໃຊ້ໄຟຟ້າ ແລະ ຊື່ຜົນ, ພວກເຂົາເວົ້າ ວ່າ ພວກເຂົາບໍ່ມີເວລາທີ່ຈະໄປຫາໄມ້ຜົນ ແລະ ບໍ່ມີປ່າຍໆໃກ້ບ້ານ. ສິ່ງນີ້ໄດ້ປ່ຽນແປງຄວາມສໍາຜັນ ຂອງແມ່ຍິງ ຕໍ່ທີ່ດິນ ແລະ ເປັນການຫຼຸດລົງຂອງການເຂົ້າເຖິງການຊົມໃຊ້ທີ່ດິນຊຸມຊົນຂອງແມ່ຍິງນໍາອີກ;
- ການຕັກນໍ້າ ຍັງເປັນວຽກຂອງແມ່ຍິງ ໂດຍສະແພແມ່ນເດັກຍິງ ເຊິ່ງເປັນໜຶ່ງໃນໜ້າວຽກຖືກມອບ ຫມ່ຍໃຫ້ພວກເຂົາ ແຕ່ມື່ອ 10 ປີໜັງ ແມ່ຍິງບໍ່ໄດ້ໄປຕັກນໍ້າໄກ ແຜະປໍາໄມ້ຍັງອຸດົມສິມບູນ ແລະ ນໍ້າສະອາດດີ. ເດັກຍິງຢູ່ບ້ານນາໂຮມ ແລະ ບ້ານສິມໄຊ ຕ້ອງໄປຕັກນໍ້າ ຈາກກົອກນໍ້າສາຫາລະນະທີ່ມີ ຈຳນວນສອງສາມຈຸດ ຕາມແຄມຫາງທີ່ອັນຕະລາຍມີທັງລົດຂົນສົ່ງໜັກ ແລະລົດເບົາທຽວບໍ່ຂາດ. ຢູ່ບ້ານນາ ຫຼວງ ແມ່ຍິງໄປຕັກນໍ້າ ຈາກແມ່ນໍ້າ ແລະ ນໍ້າສ້າງໆໄກບ້ານ. ບ້ານໂພນຊອງ ແລະ ບ້ານ ໂນນສະຫວັນ ມີທີ່ນໍ້າ ປະປາໃນບ້ານ ແລະ ປະຊາຊົນມີນໍ້າສັງທີ່ໃຊ້ກັບຈັກສູບນໍ້າ; ນີ້ແມ່ນ ວຽກເຮືອນທີ່ແມ່ຍິງ ແລະເດັກຍິງຕ້ອງໄດ້ ແລະໃຊ້ເວລາໜ້າຍ ຂຶ້ນທຸກໆນີ້ ເຊິ່ງໜ້າທີ່ນີ້ຄືການຜະລິດຊ້າຄຸນລັກສະນະດ້ານ ບົດບາດ ຍິງ-ຊາຍທີ່ສັງຄົມ ໃຫ້ມາ ແລະ ມັນເປັນສິ່ງກົດຂວາງທີ່ຮັດໃຫ້ແມ່ຍິງບໍ່ມີເວລາເຂົ້າຮ່ວມກິດຈະກຳສາຫາລະນະ ແລະ ການຕັດ ສິນໃຈ ລວມທັງກອງ ປະຊຸມປຶກສາຫາລືເລື່ອງທີ່ດິນ ທີ່ຈັດຂຶ້ນຢູ່ໃນໜຸ່ບ້ານ;
- ພວກເຂົາສັງເກດເຫັນວ່າຫັກສະການປາກເວົ້າ ແລະ ຄວາມໜັ້ນໃຈຂອງແມ່ຍິງໃນການມີສ່ວນຮ່ວມມືສູງ, ແມ່ຍິງໃນກຸ່ມສ່ວນທະນາກໍາປະຕິເສດມຸມມອງ ແລະ ການຈັດແປງບັດໜ້າວຽກ ທີ່ຜູ້ກຸ່ມຊາຍແປງ, ຄວາມສໍາຜັນລະຫວ່າງຍິງ-ຊາຍ ຮໍາລັງມີການປ່ຽນແປງ ແລະ ຕ່ອຍໆ ມີຄວາມ "ເຖິ່ງທຽມ" ກັນໃນການແປງໜ້າທີ່ຕາມເຜດ. ແມ່ຍິງເຜົ່າກິມມຸ, ລື້, ອາຄ່າ, ຢ້າວ ແລະ ເຜົ່າມັງ ມີແນວຄົດຄົດຄ້ານກັບແນວຄົດດັ່ງເຕີມ ໃນການແປງໜ້າທີ່ແບບຫາຍເກີວລະຫວ່າງຍິງ-ຊາຍ ແມ່ຍິງເຫຼົ່ານີ້ສິນທະນາລະຫວ່າງພວກເຂົາວ່າ. 'ເບັນຫ້ຍັງພວກເຂົາ ຕ້ອງຮັດວຽກເຮືອນສ່ວນໃຫຍ່?' ແລະ ຜູ້ຊາຍຮັດວຽກໜັກ ແລະ ຜູ້ຍິງຮັດວຽກເບົາ? ພວກເຮົາທີ່ຮັດວຽກ ຜັນກາໄດ້ຂຶ້ນກັນ'. ແມ່ຍິງທີ່ສໍາພາກ ກ່າວວ່າ "ການແບ່ງບັນບິບາຍຍິງ-ຊາຍໄກມປະແນນນີ້ ແມ່ນ ຢູ່ກາເທິ່ງ"
- ຢູ່ບ້ານໂພນຊອງທີ່ມີສັງຄົມສຶບທອດສາຍຍາດຜ່າຍຫາງແມ່ຍິງ (matrilineal) ແມ່ຍິງ ແລະຜູ້ຊາຍ ເຂົ້າຮ່ວມກິດຈະກຳຕ່າງໆ ຂອງຊຸມຊົນ ແລະ ການປະຊຸມກ່ຽວກັບທີ່ດິນ, ລວມທັງຜົກກຳຫາງສາດສະໜາ ຕ່າງໆ ແຕ່

ແມ່ຍິງກໍ່ຢັງເປັນຜູ້ຮັດວຽກລະອຽດຢູ່. ແມ່ຍິງບາງຄົນກ່າວວ່າ ແມ່ຍິງເຂົ້າຮ່ວມກອງປະຊຸມໃນໜຸ່ມບ້ານ ແລະ ການຕ່າງໆຂອງໜຸ່ມບ້ານ ຫຼາຍກວ່າຜູ້ຊາຍ.

ສະຫຼຸບລວມແລ້ວ ບ້ານທີ່ບົດບາດຂອງແມ່ຍິງໃນຄອບຄົວ ໃນປະຈຸບັນຄ່ອຍງ່າມ ມີການປ່ຽນແປງ ໂດຍສະເພາະ ກົດຈະກຳທີ່ກ່ຽວຂ້ອງກັບທີ່ດິນ. ຢ່າງໄດ້ກໍ່ຕາມ ໃນສັງຄົມທີ່ມີໂຄງສ້າງສືບທອດສາຍາຜ່ານທາງແມ່ຍິງ ແລະ ຜູ້ຊາຍ ທີ່ໄປສຶກສາ ຢັ້ງຈໍາແນກວຽກເຮືອນ ແລະ ການເບິ່ງແຍ່ງຕ່າງໆ ເປັນບ້ານທີ່ຂອງແມ່ຍິງ ແລະ ຖືເປັນ “ວຽກເບົາ” ວຽກ ຊຸມຊົນ, ວຽກໜັກ ແລະ ວຽກທີ່ສ້າງລາຍໄດ້ແມ່ນວຽກຜູ້ຊາຍ. ມາດຖານການປະຕິບັດຕາມສັງຄົມເຫຼົ້ານີ້ ຖືວ່າເປັນ ການຜະລິດຊື້ ຄວາມເໝີອືນທາງດ້ານເຜົດໃນທາງທີ່ບໍ່ສະເໝີຝາບລະຫວ່າງຢູ່ຊາຍ, ແມ່ຍິງຖືກມອບບ້ານທີ່ໃຫ້ເປັນ ແມ່ເຮືອນ, ເປັນຜູ້ລົງດູ ແລະ ຖືກໃຫ້ຄຸນຄ່າ ວ່າວຽກທີ່ແມ່ຍິງເຮັດເປັນວຽກເບົາ” ສິ່ງນີ້ເຮັດໃຫ້ແມ່ຍິງຕົກ ຢູ່ໃນຕໍາ ແລະ ທັງການເປັນ “ຜູ້ຕາມ” ແລະ ມີອຳນາດຈໍາກັດໃນການຄວບຄຸມຊັບສິນຂອງຄອບຄົວ, ລວມທັງທີ່ດິນ ແລະ ຂາດໂອ ກາດໃນການເຂົ້າຮ່ວມວຽກທາງສັງຄົມ, ການປະຊຸມ ແລະ ການປຶກສາຫາລືເລື່ອງທີ່ດິນໃນຊຸມຊົນ.

3.3. ຄວາມສ່ຽງດ້ານສຶບທີ່ຕໍ່ທີ່ດິນຂອງແມ່ຍິງຈາກການວາງແຜນນຳໃຊ້ທີ່ດິນແລະ ເອກະສານທີ່ດິນ

ໃນທາງທິດສະຄົງ, ການວາງແຜນນຳໃຊ້ທີ່ດິນ ແລະ ການອອກໃບຕາດິນ/ເອກະສານ ທີ່ດິນ ແມ່ນມີຜົນປະໂຫຍດ ໃຫ້ແກ່ເຈົ້າຂອງທີ່ດິນ ແຕ່ຮູບແບບການຮັບຮູ້ທີ່ເປັນທາງການເຫຼົ້ານີ້ສາມາດສ້າງບັນຫາ ໃນການເຂົ້າເຖິງທີ່ຈໍາກັດ, ການຖືກເບິ່ງຂໍ້າມ ແລະ ຄວາມດ້ອຍໂອກາດເຝື່ມຂຶ້ນ. ຄວາມສ່ຽງທີ່ເກີດຂຶ້ນໂດຍ ກົດຈະກຳການວາງແຜນນຳໃຊ້ທີ່ດິນ (LUP) ແລະ ການອອກຕາດິນແມ່ນຂຶ້ນກັບເງື່ອນໄຂທີ່ມາຝ່ອມກັບຂະບວນການເກັບກຳຂໍ້ມູນ ແລະ ການອອກ ເອກະສານ ທີ່ເປັນທາງການ, ເປັນຕົ້ນວ່າ ຄວາມຄາດຫວັງຈາກວຽກດັ່ງກ່າວແມ່ນເຝື່ອຫຍັງແທ້ ແລະ ຄຸນນະພາບ ຂອງ ຂະບວນ ການທີ່ນຳໃຊ້ໃນຂະບວນການເປັນແນວໃດ. ທີມງານຄົ້ນຄວ້າໄດ້ຝະຍາຍາມເຊົ້າໃຈ ວ່າມີຄວາມສ່ຽງ ທ້າຍັງແດ່ ທີ່ເກີດຂຶ້ນ ແຕ່ວ່າດັ່ງທີ່ໄດ້ອະທິບາຍໄວ້ໃນພາກວິທີການຄົ້ນຄວ້າແລ້ວວ່າ ໜຸ່ມບ້ານທີ່ໄດ້ປະສຶກສາທັງໝົດ ບໍ່ໄດ້ມີສ່ວນ ຮ່ວມໃນກົດຈະກຳການວາງແຜນນຳໃຊ້ທີ່ດິນ ຫຼື ມີສ່ວນຮ່ວມແຕ່ໄດ້ປະຕິບັດກັນມາດິນນານແລ້ວ (ບາງໜຸ່ມບ້ານກ່ອນ ສືບປິຕູ້ງ) ແລະ ບໍ່ມີໜຸ່ມບ້ານໃດທີ່ໄດ້ຜ່ານການອອກໃບຕາດິນຢ່າງເປັນລະບົບ. ສະໜັນ, ຫຼັກຖານ ໂດຍກົງເຝື່ອຕອບຄໍາ ຖາມຄົ້ນຄວ້າ ຄັ້ງນີ້ ແມ່ນບໍ່ໄດ້ຂໍ້ມູນຜຽງຝໍ.

ເປົ້າໝາຍຂອງການວາງແຜນນຳໃຊ້ທີ່ດິນ (LUP), ການອອກໃບຕາດິນ ແລະ ສະຖານະພາບດ້ານນິຕິກຳ ແມ່ນມີເປົ້າ ໜ້າຍຕ່າງໆກັນ. ການວາງແຜນນຳໃຊ້ທີ່ດິນແມ່ນໝາຍເຖິງ ການສ້າງລະບົບການຄຸ້ມຄອງທີ່ດິນແບບຍືນຍົງ ໂດຍອີງໃສສະ ພາບເງື່ອນໄຂຂອງຊຸມຊົນທ້ອງຖິ່ນ, ໃນຂະບວນການບໍ່ໄດ້ໂອນສຶບຄວາມເປັນເຈົ້າຂອງທີ່ເປັນທາງການ ກັບໃຫ້ໜຸ່ມບ້ານ ຫຼື ບຸກຄົນ ແລະ ແຜນການນຳໃຊ້ທີ່ດິນທີ່ໄດ້ຮັບການອະນຸມັດນັ້ນ ບໍ່ມີການຜູ້ກັມດທາງກົດໝາຍ. ການ ອອກໃບຕາດິນຫາວອນ ແມ່ນສະໜັບສະໜູນ ຈາກນີ້ຕົກກຳທາງກົດໝາຍສະເພາະ ແລະ ມີຄວາມໝາຍເຝື່ອຮັບຮູ້ ສຶບ ຂອງ ບັນດານີຕິບຸກຄົນ (ບຸກຄົນ, ການຈັດຕັ້ງ, ລັດຖະບານ); ໃບຕາດິນແມ່ນຖືກຜູ້ກັມດຕາມກົດໝາຍ ແລະ ປະກອບ ຕ້ວຍສຶດທີ່ ແຕກກ່າວ່າງກັນ. ນອກເຫຼືອຈາກໃບຕາດິນ, ເອກະສານທີ່ດິນ ເຊັ່ນໃບຢັ້ງຢືນການນຳໃຊ້ທີ່ດິນ, ບັນ ທີ່ດິນ

ຄອບຄົວ, ໃບເກັບເງິນອາກອນທີ່ດິນ ແລະ ອື່ນງ. ການອອກເອກສານນີ້ມີລຸດປະສົງທີ່ແຕກຕ່າງກັນ ແຕ່ວ່າ ຫັງໝົດແມ່ນໃຊ້ເຜື່ອ ເປັນຫຼັກຖານຢັ້ງຢືນຄວາມເປັນເຈົ້າຂອງທີ່ດິນ.

3.3.1. ແຜນນຳໃຊ້ທີ່ດິນ, ການມີສ່ວນຮ່ວມ ແລະ ສຽງຂອງແມ່ຍິງ

ມີ້ງໍາຍອີງການຈັດຕັ້ງປະຕິບັດແຜນນຳໃຊ້ທີ່ດິນ ໂດຍການໃຊ້ວິທີການທີ່ແຕກຕ່າງກັນ; ຂັ້ນຕອນຂອງການວາງ ແຜນນຳໃຊ້ທີ່ດິນລວມມີ ການກຳນົດເຂດຊາຍແດນໜຸ້ບ້ານ ຈາກນັ້ນແມ່ນການຈັດສັນພື້ນທີ່ ແລະ ເຂດປ່າໄມ້ຂອງ ໜຸ້ບ້ານ. ກ່ອນການແບ່ງເຂດແດນ ທີມງານວິຄະຂໍ້ມູນ ແລະ ສ້າງ “ແຜນທີ່ນຳໃຊ້ທີ່ດິນໃນປັດຈຸບັນ” ຂຶ້ນ, ຫຼັງຈາກ ນັ້ນແມ່ນສ້າງ “ແຜນທີ່ນຳໃຊ້ທີ່ດິນໃນອະນາຄົດ” ແລະ ໄດ້ຮັບການສະໜັບສະໜູນໂດຍກົດໝາຍ ແລະ ອິດຄອງປະເຟນີ້ຂອງຫ້ອງຖິ່ນ.

ໃນຈຳນວນໜຸ້ບ້ານທີ່ໄດ້ຮັບການຄົ້ນຄວ້າ ມີຜຽງ 4 ໃນ 7 ໜຸ້ບ້ານທີ່ມີການວາງແຜນນຳໃຊ້ທີ່ດິນ; ຫັງໝົດລ້ວນແຕ່ສ້າງໄດ້ຫຼາຍກວ່າ 10 ປີແລ້ວ (2006-2007). ຕາມເງື່ອນໄຂຂອງລັດຖະບານ ແຜນການນຳໃຊ້ທີ່ດິນ ຄວນປັບປຸງທຸກ 5 ປີ, ແຜນທີ່ສ້າງໄດ້ຫຼາຍກວ່າ 5 ປີ ແມ່ນບໍ່ສອດຄ່ອງກັບການປຽນແປງທີ່ດິນທີ່ເກີດຂຶ້ນໃນໜຸ້ບ້ານ. ໜຸ້ບ້ານເຫຼົ່ານີ້ສ້າງແຜນມາ ໄດ້ທີບສອງເທື່ອຂອງມາດຖານທີ່ກຳໝົດໄວ້, ສະນັ້ນ ເວລາສົນທະນາກັບຊາວບ້ານ ຊາວບ້ານ ເກືອບບໍ່ຈີ່ເລີຍກ່ຽວກັບ ປະລິບການໃນການວາງແຜນນຳໃຊ້ທີ່ດິນ ແລະ ກໍ່ບໍ່ໄດ້ປະຕິບັດຕາມແຜນທີ່ວາງໄວ້.

ການສົນທະນາກັບສະໜັນແມ່ຍິງຂຶ້ນເມືອງ ແລະ ຂັ້ນແຂວງ ຂອງແຂວງທີ່ໄປສຶກສາ ປາກີດວ່າ ຫ້ອງການສະໜັນ ແມ່ຍິງບໍ່ໄດ້ປະຕິບັດກົດຈະກຳປົດບາດຍິງ-ຊາຍໃນການປຸກຈິດສໍານິກ ແລະ ການຈັດຕັ້ງປະຕິບັດ ການວາງແຜນນຳໃຊ້ທີ່ດິນ ຍ້ອນຂາດງົບປະມານ, ເຄື່ອງມື, ປັ້ນຄຸ້ມື, ຄວາມຮູ້ ແລະ ວິທີການຝຶກອົບຮົມກ່ຽວກັບສິດຕໍ່ທີ່ດິນຂອງແມ່ຍິງ. ກົດຈະກຳການສ້າງແຜນນຳໃຊ້ທີ່ດິນ ຖືກຕີລາຄາວ່າເປັນກົດຈະກຳ ດ້ວນວິຊາການ ແລະ ເປັນໜ້າທີ່ຂອງຫ້ອງການອື່ນງ. ເຖິງຢ່າງໃດກໍຕາມ, ຢູ່ແຂວງສະຫວັນນະເຂດ ສະໜັນແມ່ຍິງຂຶ້ນແຂວງ ໄດ້ລາຍງານວ່າ ທີ່ຜ່ານມາໃນຊ່ວງທີ່ໂຄງການອອກໃບຕາດິນ ກໍາລັງຈັດຕັ້ງປະຕິບັດ ກົດຈະກຳຢູ່ແຂວງໃນປີ 2007 ໂດຍໄດ້ຮັບການສະໜັບສະໜູນຈາກໂຄງ ການຝັດທະນາ ສະໜັນແມ່ຍິງຫ້າວຫັນໃນການປະຕິບັດວຽກງານບົດບາດຍິງ-ຊາຍກ່ຽວກັບທີ່ດິນໂດຍຈັດການຝຶກ ອົບຮົມດ້ວຍບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ໃຫ້ແກ່ຫ້ອງການເມືອງ ແລະ ເມືອງຝຶກໃຫ້ບ້ານ, ຫຼັງຈາກໂຄງການໝົດ ກົດຈະກຳ ດັ່ງກ່າວບໍ່ໄດ້ດໍາເນີນຕໍ່ ແນະບໍ່ມີງົບປະມານສະແພະໃນການສະໜູນການເຂົ້າຮ່ວມ ກົດຈະກຳທີ່ດິນ ຫຼື ກົດຈະກຳ ການວາງແຜນນຳໃຊ້ທີ່ດິນ.

ມີການຄົ້ນຄວ້າວິໄຈຜ່ານມາ ໄດ້ຝຶຈາລະນາເຖິງການມີສ່ວນຮ່ວມຂອງແມ່ຍິງ ໃນການວາງແຜນນຳໃຊ້ທີ່ດິນ ແລະ ຄວາມສ່ຽງທີ່ໄປທີ່ມີຕໍ່ກັບຊາວບ້ານ.

ການຄົ້ນຄວ້າຂອງ ອົງການ ຮ່ວມມືລາວ-ເຢຍລະມັນ (GIZ) ໃນປີ 2019 ໄດ້ລະບຸຜົນກະທົບທີ່ເປັນຫາງລົບໃນການວາງແຜນນຳໃຊ້ທີ່ດິນ, ດັ່ງລຸ່ມນີ້:

“ເນື້ອທີ່ກິນບຸກໄຟຈອງຄອບຄົວຫ້ອຍເລິງ (ຕົວຢ່າງ: ດິນສໍາລັບການບຸກສາລົງ ແລະ ນາກແຫຍງ), ການຈັກສັນທີກິນແຜ່ອຈຸດປະສົງຂອງລັດ (ຕົວຢ່າງ: ສໍາລັບການກໍ່ສ້າງເສັ້ນທາງ), ຄວາມສັບສົນກ່ຽວກັບການນຳໃຊ້ຜົ່ນທີ່ຮ່ວມກັນ (ຕົວຢ່າງ, ບາງຄອບຄົວກໍ່ສັບສົນກ່ຽວກັບ ຜົ່ນທີ່ຊຸມຊົນມີຫຼັອຍລົງ ສໍາລັບການລົງສັດ ຫຼື ປ່າເຂດໃສ່າມາກາເຂົ້າເຖິງໄດ້).”

ອີກການຄົ້ນຄວ້າຫົ່ງພົບວ່າ ການວາງແຜນນຳໃຊ້ທີ່ດິນ ມີຜົນກະທິບດັ່ງຕໍ່ໄປນີ້. “ຫຼາຍໜີ້ທີ່ກະສົກຳຂອງຊາວ ບ້ານ ທີ່ໄດ້ຮັບອະນຸຍາດໃຫ້ນຳໃຊ້ຕາມກົດໝາຍ. ເຖິງແມ່ນວ່າ ກົດລະບຽບການນຳໃຊ້ທີ່ກິນຂັ້ນເມືອງ ບໍ່ໄດ້ຕັດການ ເຊິ່ງເຖິງ ການນຳໃຊ້ທີ່ກິນຂອງຊຸມຊົນກໍ່ຕາມ, ແຜນການນຳໃຊ້ທີ່ກິນຍັງເປັນຕົວບໍ່ບອກຜົ່ນຖານຫຼັກອັນຫຼົງ ໃນການ ຕັດ/ຫຼັດ ທອນການເຂົ້າເຖິງ ການນຳໃຊ້ດິນໃນຜົ່ນທີ່ກິນກວ້າງຂອງຊາວບ້ານ ຈາກການສຶກສາ ພວກເຮົາພົບອີກວ່າ ກົດ ລະບຽບ ແລະ ນະໂຍບາຍຫຼາຍຢ່າງຍັງມີຂໍ້ຂະແຍ່ງກັນ ແລະ ບໍ່ລົງລອຍກັນ ລວມທັງເລື່ອງຄວາມ ບໍ່ສະໜີພົບດ້ານ ອຳນາກທີ່ມີຢູ່ໃນປະຈຸບັນ ເຮັດໃຫ້ສົ່ງຜົນກະທິບຕໍ່ການບະກິບກົດໝາຍ ທີ່ແນໃສເຜື່ອການສ້າງຄວາມເຂັ້ມແຂງ ແລະ ການປົກປ້ອງສຶດຂອງຜູ້ດ້ອຍໂອກາກ ບໍ່ໄດ້ຮັບປະສິດທິຜົນເທິ່ງທີ່ຄວນ” (Broegaard, 2016)

ຜົນກະທິບຕໍ່ານລົບ ຂອງການວາງແຜນນຳໃຊ້ທີ່ດິນເຫຼົ່ານີ້ ຈະສົ່ງຜົນກະທິບຕໍ່ສິດນຳໃຊ້ທີ່ດິນຂອງແມ່ຍິ່ງແນວ ໄດ້ຂຶ້ນກັບປັດໃຈຕ່າງໆ, ລວມທັງການປະຕິບັດຕາມປະເພນີ, ຄວາມສໍາພັນດ້ານອໍານາດບົດບາດຢູ່-ຊາຍ ຕາມສະພາບ ການສັງຄົມນັ້ນໆ. ຕົວຢ່າງ, ອີງຕາມການຄົ້ນຄວ້າລັ້ງນີ້ພົບວ່າ ແມ່ຍິ່ງທີ່ດຳລົງຊີວິດໃນລະບົບສັງຄົມສືບທອດສາຍຍາດ ຜ່ານຫາງຜູ້ຊາຍ ສັງຄົມໄດ້ມອບອໍານາດໃຫ້ຜູ້ຊາຍ ຫຼື ຜົວໜ້າຍກວ່າແມ່ຍິ່ງ ຫຼື ເມຍ, ຜູ້ຊາຍແມ່ນຫົວໜ້າຄອບຄົວ, ຜູ້ທີ່ອໍານາດ ແລະ ເປັນຜູ້ຕັດສິນສິນໃຈຫຼັກໃນເລື່ອງສໍາຄັນຕ່າງໆ ຂອງຄອບຄົວ. ເຊັ່ນຜູ້ຊາຍເປັນຜູ້ຫຼັກໃນການຕັດສິນ ວ່າ ຈະໃຊ້ດິນເຝື່ອບຸກຜົດເປັນສິນຕ້າເມື່ອໃດ ແລະ ຄ່າໃຊ້ຈ່າຍໃນຄອບຄົວແນວໃດ. ການຂາດ ການມີສ່ວນຮ່ວມຂອງ ແມ່ຍິ່ງໃນຂະບວນການວາງແຜນນຳໃຊ້ທີ່ດິນ ສາມາດສົ່ງຜົນກະທິບຕໍ່ການເຂົ້າເຖິງທີ່ດິນຊຸມຊົນ ຂອງແມ່ຍິ່ງ ຜະວ່ວທີ່ດິນມີຄວາມສໍາຄັນສໍາລັບຜວກເຂົ້າ ອາດຖືກແບ່ງເປັນເຂດຕ່າງໆ ທີ່ມີຂໍ້ຈໍາກັດໃນການເຂົ້າເຖິງ (ເຊັ່ນ: ການແປ່ງເຂດ ແດນເອົາປ່າໄມ້ບ້ານ ໄປເປັນປ່າໄມ້ຂອງລັດ ເປັນຕົ້ນແມ່ນແບ່ງເປັນເຂດປ່າສະຫງວນ). ລະບົບດັ່ງກ່າວ, ໃນຊ່ວງປະຕິບັດການວາງແຜນນຳໃຊ້ທີ່ດິນ ປົກກະຕິແລ້ວຜູ້ຊາຍເປັນຜູ້ຫຼັກໃນການເຂົ້າຮ່ວມ ແລະ ຄວບຄຸມ ການຕັດສິນໃຈ. ຍິ່ງໄປກວ່ານັ້ນ, ການວາງແຜນນຳໃຊ້ທີ່ດິນ ບໍ່ຕັ້ງໃຈປັນແບ່ງ ຫຼື ປັບບຸງຮູບແບບການເປັນເຈົ້າຂອງ ທີ່ດິນຂອງຄົວເຮືອນ; ການຮັດແບບນີ້ເທົ່າກັບເປັນການປັນປຸງມາດຕະຖານຫາງວັດທະນະກໍາ ໃນການດຳລົງຊີວິດ ທີ່ຊຸມຊົນປະຕິບັດມາຫຼາຍເຊັ່ນຄົນ ແລະ ສິ່ງນີ້ຮຽກຮ້ອງໃຫ້ມີການເອົາໃຈໃສ່ຜົນທີ່ອາດຈະຕາມມາໃນໄລຍະຍາວ.

ໃນທີ່ສຸດ, ການວາງແຜນນຳໃຊ້ທີ່ດິນ ທີ່ມີປະສິດທິພົບ ແລະ ມີປະສິດທິຜົນສູງຖ້າສຽງ ແລະ ຄວາມຫ່ວງ ໄຍ ຂອງແມ່ຍິ່ງຖືກລວມເຂົ້າໃນຂະບວນການຕັ້ງແຕ່ການວາງແຜນ ແລະ ການປະຕິບັດທີ່ດິ. ການວາງແຜນນຳໃຊ້ທີ່ດິນ ທີ່ມີຄຸນນະພາບສູງ ຮຽກຮ້ອງໃຫ້ມີເວລາໃນການຮັດວຽກຫຼາຍ ໂດຍສະແະວັບແມ່ຍິ່ງ ເຜື່ອໃຫ້ເຂົ້າໃຈສະຖານະ ການ ຂອງແມ່ຍິ່ງ ເປັນຕົ້ນແມ່ນຄວາມຕ້ອງການ ແລະ ຄວາມຈໍາເປັນຂອງເຂົ້າເຈົ້າ ແລະ ນຳເອົາສົ່ງເຫຼົ່ານີ້ມາເຂົ້າໃນ ແຜນນຳໃຊ້ທີ່ດິນ.

3.3.2. ເອກະສານທີ່ດິນ ແລະ ສຽງຂອງແມ່ຍິ່ງ

ກ່ຽວກັບໃບຢັ້ງຢືນທີ່ດິນ ການອອກໃບຕາດິນຖາວອນແມ່ນຢັ້ງບໍ່ເປັນລະບົບ ໃນທຸກໆ ຫຼຸ້ມບ້ານທີ່ໄດ້ລົງສຶກສາ ຕົ້ນຄວ້າ. ແຕ່ 3 ຫຼຸ້ມບ້ານ (ບ້ານນາໂຮມ, ບ້ານນາໄລດົງ, ບ້ານໂພນຊອງ) ໃນ 7 ຫຼຸ້ມບ້ານທີ່ໄປສຶກສາໄດ້ອອກ ໃບ ຕາດິນຖາວອນຕາມການສະ ເໜີຂອງ ບຸກຄົນ ແລະ ມີຜຽງແຕ່ສາມ ຫາ ຄອບຄົວເທົ່ານັ້ນ ເຊິ່ງສ່ວນຫຼາຍແມ່ນ ຄອບຄົວ ທີ່ມີຖານະກີ. ຄອບຄົວທີ່ສາມາດ ມີໃບຕາດິນແມ່ນຄອບຄົວຝຳມີເງິນໃນບ້ານ ຍ້ອນວ່າຄ່າໃຊ້ຈ່າຍການອອກ ໃບຕາດິນ ມີມູນຄ່າສູງກວ່າ 5,000,000 ກີບ/ຕອນດິນ. ສິ່ງດັ່ງກ່າວ ເຮັດໃຫ້ການປະມົນຄວາມສ່ຽງຕໍ່ແມ່ຍິ່ງ ຈາກການອອກໃບ ຕາດິນຄັ້ງນີ້ ບໍ່ສາມາດປະຕິບັດໄດ້ໂດຍກິງ.

ເອກະສານທີ່ດິນທີ່ຝຶບເຫັນໃນຂັ້ນບ້ານປະກອບມີ ໃບຢັ້ງຢືນນຳໃຊ້ທີ່ດິນ, ປຶ້ມທີ່ດິນຄອບຄົວ ແລະ ໃບເສຍ ອາກອນທີ່ດິນ, ໃບຊື້-ຂາຍທີ່ດິນ ແລະ ເອກະສານຢັ້ງຢືນການແກ້ໄຂຂໍ້ຂັດແຍ່ງຂອງຕອນດິນ ທີ່ອກໃຫ້ໂດຍຫຼັງການ ທີ່ດິນເມືອງ. ສໍາຫຼັບເອກະສານຫຼັກຖານສິດນຳໃຊ້ທັງໝົດນີ້, ແມ່ຍິ່ງບອກວ່າມັນເຮັດໃຫ້ເຂົ້າເຈົ້າຮູ້ສຶກສາມີຄວາມໝັ້ນໃຈ ກັບຄວາມ ເປັນເຈົ້າຂອງທີ່ດິນຫຼາຍຂຶ້ນ. ຍົກຕົວຢ່າງ, ເອກະສານເຫຼົ່ານີ້ເຮັດໃຫ້ຜູ້ທີ່ມີທີ່ດິນໃກ້ກັນບໍ່ຢ່າດເອົາທີ່ດິນ ຂອງ ກັນ ແລະ ກັນ (ເຊັ່ນ ດິນປຸກສ້າງ, ດິນປຸກຝັງ ແລະ ດິນນາ).

ຂໍ້ມູນຈາກຫຼັງການຄຸ້ມຄອງທີ່ດິນຂັ້ນແຂວງ ແລະ ຂັ້ນເມືອງ ພົບວ່າການປະຕິບັດໂດຍລວມແມ່ນເອົາສອງຊື່ ບັນຈຸເຂົ້າຢູ່ໃນເອກະສານທີ່ດິນ. ນອກຈາກສິດຕໍ່ທີ່ດິນຂອງແມ່ຍິ່ງຕາມກົດໝາຍທີ່ດິນແລ້ວ, ການເຮັດວຽກຕົວຈິງຂອງ ພະນັກງານ ໃນການບໍລິຫານທີ່ດິນ ແມ່ນຖືເອົາປິດບາດ ຍິງ-ຊາຍ ແລະ ມຸມມອງຄວາມເປັນເຈົ້າຂອງສ່ວນບຸກຄົນ ເປັນ ອຸດົມການໃນການເຮັດວຽກ ແລະ ລຸ່ມນີ້ແມ່ນຮູບແບບວິທີການອອກໃບຕາດິນທີ່ພະນັກງານ ໄດ້ປະຕິບັດ ຢູ່ທຸກ ແຂວງ ແລະ ເມືອງທີ່ໄປສຶກສາ:

“ ຖ້າຝ່າຍຢູ່ສຶບໍ່ທອດດິນມໍລະກົກຈາກຟ່າມໍຂອງລາວ, ເອກະສານທີ່ກຳນົດອອກຊື່ຂອງແມ່ຍິ່ງ ແລະ ເນື່ອຝ່າຍ ຊາຍສຶບໍ່ທອດມໍລະກົກຈາກຟ່າມໍ ເອກະສານທີ່ກຳນົດອອກຊື່ຂອງຜູ້ຊາຍ. ໃນກໍລະນີ ດິນຫາກໄດ້ຮັບ ຫຼື ຊື່ ພາຍຫຼັງແຕ່ງກອງແລ້ວ, ເອກະສານທີ່ກຳນົດອອກຊື່ຂອງຜົວ ແລະ ເມຍ; ໃນກໍລະນີຜູ້ບັນເມີຍຢາກໃສ່ຊື່ຜົວໃນ ເອກະສານທີ່ກຳນົດທີ່ກິນໄດ້ຈາກການສຶບໍ່ທອດມໍລະກົກ ແລະ ໃນຫາງກົງກັນຂ້າມ, ຫັງສອງຝ່າຍ ຜົວ ແລະ ເມຍ ຕ້ອງເຊັນຫັນສຶກສົກລົງເຫັນດີໃຫ້ໃສ່ຊື່ຂອງອົກຝ່າຍ ກັບທີມງານທີ່ດິນ ແລະ ອໍານາກການປົກຄອງຂອງບ້ານ ແລ້ວ ເປັນເຈົ້າຂອງກໍານະສິດຮ່ວມ.”

ຈຸດອ່ອນໃນເອກະສານທີ່ດິນນອກເຫຼືອຈາກການໃສ່ຊື່ ບາງຄັ້ງລາຍຊື່ຂອງເຈົ້າຂອງທີ່ດິນແມ່ນໃສ່ຊື່ “ຫົວໜ້າ ຄອບຄົວ” ເຊິ່ງຢູ່ ສປປ ລາວ ແມ່ນອ້າງອີງໃສ່ຊື່ຜົວເທົ່ານັ້ນ. ຕົວຢ່າງຂອງບ້ານນາໄລດົງ ໄດ້ມີກໍລະນີຢ້າຮ້າງກັນ. ເຖິງ ແມ່ນວ່າ ຝ່າຍຢູ່ໄດ້ໃຊ້ເວລາຫຼາຍປີໃນການບຸກເບີກທີ່ດິນນາ ຜ້ອມດຽວກັບຜົວຂອງລາວ - ເຊິ່ງໄດ້ຮັບໃບຢັ້ງຢືນ ທີ່ດິນ, ອໍານາດການປົກຄອງບ້ານໄດ້ຕັດສິນວ່າ ລາວບໍ່ມີສຶກສົກຄອບຄອງທີ່ດິນ, ແລະ ລາວກໍໄດ້ຮັບງົງໂຕໜຶ່ງເປັນຄ່າ ຕອບແກນ ໃນການບຸກເບີກ.

ຢູ່ບ້ານນາຫຼວງ ເມືອງຍອດຊູ ທີ່ມີຊຸມຂົນຊາວລົ້ນ ແລະ ບ້ານຕີກາ ທີ່ມີວັດທະນາທຳການສືບສາຍຍາດ ຜ່ານທາງຜູ້ຊາຍ (Patrilineal), ຊຸນເຜົ່າອາຄານ ຢູ່ແຂວງອຸດົມໄຊ, ເມືອງນາໝັ້ນ, ໃນບໍ່ມີທີ່ດິນຄອບຄົວ ແລະ ໃບຢັ້ງຢືນທີ່ດິນແມ່ນມີການລົງທະບຽນທີ່ລະອຽດອ່ອນກ່ຽວກັບບົດບາດຍົງ-ຊາຍ ແລະ ມີການລົງທະບຽນທີ່ດິນທັງໝົດອອກຊື່ຂອງແມ່ຍິງ ແລະຜູ້ຊາຍນຳກັນ. ນີ້ແມ່ນກໍລະນີສຶກສາທີ່ສໍາຄັນທີ່ຟືບ ເນື່ອງຈາກວ່າເປັນການກຳນົດສິດທິຕໍ່ທີ່ດິນຂອງແມ່ຍິງ ຢ່າງເປັນທາງການ ແລະ ປົກປ້ອງແມ່ຍິງ ກໍລະນີທີ່ມີການຢ່າຮ້າງ ຫຼື ບຸກຄົນ ຫຼື ກຸ່ມຄົນໃດໜຶ່ງຜະຍາຍາມ ທີ່ຈະຢືດເອົາດິນມາເປັນຂອງຕົນເອງຝ່າຍດຽວ.

ຢູ່ເມືອງຍອດຊູ ແຂວງຜົງສາລີ ມີໂຄງການທີ່ໄດ້ຮັບການສະໜັບສະໜູນຈາກທະນາຄານຝັດທະນາອາຊີ (ADB) ເຝື່ເລົງທະບຽນດິນນາ ຢູ່ 9 ຫຼຸ່ມບ້ານ. ໂຄງການນີ້ເຮັດວຽກກັບ ຫ້ອງການກະສິກຳ ແລະ ປ່າໄມ້ເມືອງ ແລະ ຫ້ອງການຊັບຜະຍາກອນທຳມະຊາດ ແລະ ສົ່ງແວດລ້ອມເມືອງ ໂດຍກົງ. ເອກະສານທີ່ດິນທີ່ອອກໃຫ້ຖືກຕ້ອງ ສອດຄອງກັບຄຸມືແນະນຳ ແລະ ມີທັງຊື່ຜົວແລະແມ່ຍ. ເຖິງຢ່າງໃດກໍຕາມ, ຖ້າວ່າທີ່ດິນໄດ້ສືບທອດມາຈາກ ຝ່າຍຜົວ, ຊື່ຂອງຜົວອອກກ່ອນ ແລະ ຊື່ເມຍຕາມຫຼັງ. ກ່ອນທີ່ຈະກື່າມີຂື່ຂອງແມ່ຍ, ພວກເຂົາຕ້ອງໄດ້ເຊັນ ຫັນສີຕິກລົງກັນ ເສຍກ່ອນ ແລະ ກໍປະຕິບັດຕາມຂັ້ນຕອນດຽວກັນ ຖ້າວ່າທີ່ດິນໄດ້ຮັບການສືບທອດມາຈາກຝ່າຍ ຂອງແມ່ຍ ແລະ ຊື່ ຂອງແມ່ຍກໍຈະຖືກຈັດໃສ່ໃນອັນດັບທໍາອິດ. ຮູບແບບການບໍລິຫານ ແລະ ການຂັ້ນທະບຽນ ກໍມະສິດທີ່ດິນນີ້ສາມາດ ຖືກຝົດຈາລະນາ ເປັນຮູບແບບ “ເປັນກາງ” ເພື່ອສ້າງຄວາມສະໜີພາບລະຫວ່າງຍົງ-ຊາຍ ຕາມກົດໝາຍຂອງລັດວ່າດ້ວຍ ສິດນຳໃຊ້ທີ່ດິນຕາມປະແຜນີ.

ໃນທຸກໆບ້ານ, ແມ່ຍິງເຫັນວ່າການອອກໃບຕາດິນເປັນການຮັບປະກັນສິດຄອບຄອງທີ່ດິນທີ່ຂັ້ນຄົງຫຼາຍຂຶ້ນ. ຫຼາຍຄົນ ກ່າວກັບທີມວ່າ ການມີທີ່ດິນ ແລະ ໃບຕາດິນເປັນຂອງຕົນເອງ ແມ່ນ “ຄວາມຝັນ” ທີ່ຢາກມີ. ພວກເຂົາ ບໍ່ເຫັນວ່າ ການອອກໃບຕາດິນຈະມີຄວາມສຽງໃດໆ ກັບສິດຄອບຄອງທີ່ດິນຂອງພວກເຂົາ. ເຖິງຢ່າງໃດກໍຕາມ, ການອອກໃບ ຕາດິນຮ່ວມກັນດັ່ງທີ່ກ່າວມາຂ້າງເທິງນັ້ນ ສະແດງໃຫ້ເຫັນເຖິງຄວາມສຽງຕໍ່ສິດທິດ້ານທີ່ດິນຂອງແມ່ຍິງ ຈາກການສືບທອດຕາມປະແຜນີ ທີ່ເປັນສົ່ງທີ່ເອື້ອດໍານວຍໃຫ້ແກ່ແມ່ຍິງ, ສົ່ງນີ້ຈະຮັດໃຫ້ມີການລະເລີຍການປະຕິບັດ ກົດໝາຍໃນການສົ່ງເສີມຄວາມສະໜີພາບບົດບາດຍົງ-ຊາຍ. ເມື່ອພວກເຮົາຖາມແມ່ຍິງໃນກຸ່ມສິນທະນາ ຢູ່ບ້ານ ໂພນຊອງເຊິ່ງເປັນບ້ານດຽວຈາກທັງໝົດ 7 ບ້ານ ທີ່ສ່ວນບຸກຄົນໄດ້ຮັດໃບຕາດິນ ແລະ ມີເອກະສານທີ່ດິນຄົບກວ່າ ບ້ານອື່ນ, ແລະຊື່ທີ່ອອກຢູ່ໃນ ເອກະສານທີ່ດິນ/ໃບຕາດິນຂອງຕອນດິນທີ່ວົກເຂົານຳໃຊ້/ເປັນເຈົ້າຂອງ ມີຄວາມຫຼາກດັ່ງນີ້:

ຈຳນວນແມ່ຍິງ= 9	ຊື່ທີ່ອອກໃນເອກະສານທີ່ດິນ
2	ຊື່ເຈົ້າຂອງດິນທີ່ເປັນແມ່ຍິງເອງ
1	ມີ ຫ້າ ຫຼາຍລາຍຊື່ ທີ່ແມ່ນຫັງຊື່ຮ່າຍເອື້ອຍນ້ອງ
1	ຊື່ຝ່າມ
2	ຊື່ແມ່
1	ຊື່ຝ່
2	ຫັງສອງຊື່ (ໃບຕາດິນ)

ຈາກຂໍ້ມູນສັງເກດເຫັນວ່າ ມີສອງກໍລະນີ ແມ່ຍິງໄດ້ຮັບມໍລະດົກທີ່ດິນຜ່ານຜູ້ເປັນແມ່ທີ່ອອກຊື່ຂອງແມ່ຍິງເອງ ແລະ ອີກສອງກໍລະນີ ໃບຕາດິນອອກໃຫ້ທັງສອງຊື່. ໃນກໍລະນີຫ້າຍນີ້ໝາຍຄວາມວ່າ ສິດນຳໃຊ້ທີ່ດິນທີ່ເປັນເອກະລາດ

ສໍາລັບແມ່ຍິງ ຖືກປ່ຽນແທນໂດຍການເປັນເຈົ້າຂອງຮ່ວມກັນ ເຮັດໃຫ້ສຶດນຳໃຊ້ທີ່ດິນຂອງແມ່ຍິງຕໍ່ທີ່ດິນຂອງ ຕິນເອງ ຫັນອຍລົງ. ເພື່ອປົກປ້ອງສຶດທີ່ແມ່ຍິງຕໍ່ທີ່ດິນໃນການອອກໃບຕາດິນ ຄວນປັບໃຫ້ສອດຄ່ອງກັບສະພາບຕົວຈິງຂອງບ້ານ ແລະ ທ້ອງຖິ່ນ. ເຊັ່ນວ່າ ບ້ານທີ່ມີໂຄງສ້າງທາງສັງຄົມສືບທອດສາຍຍາດຜ່ານທາງແມ່ຍິງ ແລະ ສຶດສືບທອດ ຕາມປະເພນີທີ່ເອື້ອອໍານວຍ, ສະໜັບສະໜູນສຶດທີ່ທີ່ດິນຂອງແມ່ຍິງ ການອອກໃບຕາດິນຄວນປະກິບຕາມ ການສືບທອດ ຕາມປະເພນີ ແລະ ສົ່ງເສີມລະບົບດັ່ງກ່າວເພື່ອຮັບປະກັນການມີຊື່ຂອງແມ່ຍິງຢູ່ໃນໃບຕາດິນ. ບ້ານທີ່ມີໂຄງສ້າງ ແບບນີ້ ສ່ວນຫຼາຍຢູ່ເຂດທີ່ຜຽງເຮັດນາ ບ່ອນທີ່ບໍ່ໄດ້ຮັບຄວາມກິດດັນໃນເລື່ອງຂອງການສໍາປະຫານທີ່ດິນ, ການອອກເອກະສານທີ່ເປັນທາງການ ຖ້າເອົາຄວາມລະອຽດອ່ອນຄວາມສະໜັບຜົນປົດບາດຍິງ-ຊາຍເຂົ້າມາກໍຈະຮັດໃຫ້ມີການສະໜັບສະໜູນ ແລະ ປົກປ້ອງສຶດທີ່ທີ່ດິນຂອງແມ່ຍິງ. ສໍາລັບໜຸ່ປ້ານ ຫຼືຊຸມຊົນທີ່ມີໂຄງສ້າງທາງສັງຄົມ ບໍ່ເອື້ອອໍານວຍ ຫຼື ບໍ່ສະໜັບສະໜູນສຶດທີ່ທີ່ດິນຂອງແມ່ຍິງ (ສ່ວນຫຼາຍສັງຄົມທີ່ມີໂຄງສ້າງການສືບສາຍຍາດຜ່ານທາງຜູ້ຊາຍ), ກ່ອນອອກໃບຕາດິນ ຫຼື ເອກະສານທີ່ດິນ ທີມງານວິຊາການຄວນໃຫ້ຄວາມຮຸ້ຊຸມຊົນເລື່ອງຄວາມສະໜັບຜົນປົດບາດຍິງ-ຊາຍ ແລະ ສຶດທີ່ຂອງແມ່ຍິງ, ລວມທັງຄວາມຮູ້ກ່ຽວກັບຜົນປະໂຫຍດ ແລະ ຄວາມສ່ຽງທ້ອາຈະ ເກີດຂຶ້ນໃນການອອກໃບຕາດິນຕໍ່ກັບສຶດໃນການຄອບຄອງທີ່ດິນຂອງແມ່ຍິງ ແລະ ຜູ້ຊາຍ ໂດຍຜ່ານຂະບວນການ ປົກສາຫາລື ແລະ ການເຫັນດີເຫັນຜ້ອມ (consent) ກັບຊຸມຊົນ ແລະ ຊຸກຍູ້ຊຸມຊົນ ໃນການສະໜັບສະໜູນສຶດທີ່ ຂອງແມ່ຍິງ ດ້ວຍການ ຜິຈາລະນາລວມເອົາຊື່ຂອງແມ່ຍິງເຂົ້າໃນເອກະສານທີ່ດິນ.

ຕາມເອກະສານຂອງ ທ່ານ Agarwal (1994b, ຫ້າທີ 1460). ການມີຊື່ຮ່ວມລະຫວ່າງຜົວເມຍໃນໃບຕາດິນ ເປັນທາງເລືອກໜຶ່ງ ແຕ່ສຶດທີ່ທີ່ເປັນເອກະລາດອາດດີກວ່າການບໍ່ມີຊື່ຮ່ວມໃບຕາດິນກັບຜົວ ດ້ວຍເຫດຜົນຫຼາຍຢ່າງດັ່ງນີ້: ອັນທີ່ນຶ່ງ, ການມີຊື່ຮ່ວມກັນ ມັນອາດຈະເປັນເລື່ອງຍາກ ສໍາລັບແມ່ຍິງທີ່ຈະສາມາດຄວບຄຸມສ່ວນແບ່ງຂອງຝວກເຂົ້າໃນກໍລະນີທີ່ມີການຢ່າຮ້າງກັນ; ອັນທີ່ສອງ, ແມ່ຍິງຈະຖືກຢູ່ໃນສະຖານະການທີ່ດ້ອຍກວ່າ ໃນສະຖານະການທີ່ມີ ຄວາມຂັດແຍ່ງທາງຄອບຄົວ ຫຼື ມີຄວາມຮຸນແຮງ ພະວ່າແມ່ຍິງມີຄວາມຜູ້ກັມດັບຂຶ້ນກັບຜູ້ຊາຍ; ອັນທີ່ສາມ, ເມຍ ອາດຈະມີບຸລິມະສຶດໃນການນຳໃຊ້ທີ່ດິນທີ່ແຕກຕ່າງຈາກຜົວ ທີ່ຢູ່ໃນສະຖານະການທີ່ດີກວ່າ ທີ່ຈະປະກິບດັບກັບສຶດນຳ ໃຊ້ທີ່ດິນເປັນອິດສະໜູ; ອັນດັບທີ່ສື່, ແມ່ຍິງທີ່ມີສຶດນຳໃຊ້ທີ່ດິນເອກະລາດ ຈະຢູ່ໃນສະຖານະພາບທີ່ດີກວ່າຕໍ່ການ ຄວບຄຸມຜະລິດຕະຜົນ; ອັນດັບທີ່ຫ້າ, ການມີຊື່ຮ່ວມກັນ, ຄໍາຖາມມີຢູ່ວ່າ ທີ່ດິນຈະສາມາດສືບທອດຕໍ່ແນວໃດ (ປີ 1994b, ຫ້າທີ 1460). ນີ້ແບ່ນຫຼັກຖານການຊຸກຍູ້ທີ່ໜັກແໜ້ນ ເພື່ອໃຫ້ແມ່ຍິງມີຊື່ຂອງຕິນເອງໃນໃບຕາດິນ. ເຖິງຢ່າງໄດ້ກໍຕາມ, ໃນວັດທະນາທຳທີ່ແມ່ຍິງບໍ່ສາມາດເຂົ້າເຖິງທີ່ດິນ ແລະ ສືບທອດທີ່ດິນຈາກຜ່ານ ແລະ ຄູ້ຄອງຕິນເອງ ດັ່ງນັ້ນ ການມີຊື່ຮ່ວມກັນໃນໃບຕາດິນ ຄວນເປັນທາງເລືອກໜຶ່ງເພື່ອຮັບປະກັນສຶດທີ່ທີ່ດິນ ຂອງແມ່ຍິງໃນໃບຕາດິນ.

ແມ່ຍິງກຳລັງຢ່າງກັບບ້ານໃນຍາມແລງຫຼັງຈາກຮັດວຽກຢູ່ໄຮ່ນາ, ເມືອງງອຍ, ຫວຽງຈັກ. © LIWG

4. ປິດສະຫຼຸບ ແລະ ຂໍສະເໜີ

4.1. ປິດສະຫຼຸບ

ນັບຕັ້ງແຕ່ຊົມປີ 1990 ເປັນຕົ້ນມາ, ດ້ວຍການຫັນປ່ຽນຈາກການດຳລົງຊີວິດແບບເຝັ້ງຕົນເອງກຸມຕົນເອງ ມາເປັນເສດຖະກິດຕະຫຼາດ, ການຮັດໃຫ້ແມ່ຍິງ ມີສິດນຳໃຊ້ທີ່ດິນທີ່ໜັ້ນຄົງ ໄດ້ເປັນສິ່ງທີ່ສໍາຄັນ ແລະຮັບດ່ວນ ຫຼາຍຂຶ້ນ. ຫຼາຍທີ່ດິສະວັດທີ່ຜ່ານມາ ໄດ້ສະແດງໃຫ້ເຫັນວ່າ ຂະບວນການປ່ຽນແປງຢູ່ເຂດຊົນນະບົດມີຫຼາຍ ແຊ້ນ ຄວາມ ກົດດັນຕໍ່ການນຳໃຊ້ທີ່ດິນ ແລະ ຊັບຜະຍາກອນທຳມະຊາດ ເປັນການຈຳແນກໃຫ້ເຫັນເຖິງການປ່ຽນແປງຕໍ່ການ ນຳໃຊ້ ທີ່ດິນ ແລະ ການຄຸ້ມຄອງທີ່ດິນ ໃນ ສປປ ລາວ. ຈາກສະພາບດັ່ງກ່າວ, ມີບິດລາຍງານການສຶກສາຫຼາຍບົດໄດ້ ຂຽນໄວ້ ວ່າ ຂະບວນການປ່ຽນແປງ ຜ້ອມນະໂຍບາຍທີ່ດິນທີ່ໄດ້ສ້າງຂຶ້ນມາໃໝ່ ອາດຈະຮັດໃຫ້ມີຜົນກະທິບ ທາງລົບທີ່ຮ້າຍ ແຮງຕໍ່ກັບ ການເຂົ້າເຖິງ, ການຄວບຄຸມ ແລະ ອຳນາດການຕັດສິນໃຈຂອງແມ່ຍິງຕໍ່ກັບທີ່ດິນ ຂອງເຂົ້າເຈົ້າ. ຮູບແບບ ການດຳລົງຊີວິດ ແລະ ສິດຕາມປະເທົ່າ ເຜື່ອຮັບປະກັນໃນການຄອບຄອງທີ່ດິນໃຫ້ແກ່ແມ່ຍິງ ແລະຜູ້ຊາຍ ແມ່ນມີຄວາມ ສ່ຽງ ແລະ ຍັງຂາດການເວົາໃຈໃສ່ເທົ່າທີ່ຄວນ.

ໃນ 7 ຫຼຸ້ບ້ານທີ່ໄປສຶກສາພົບວ່າ ແມ່ຍິງສູນເສຍການຂໍ້ເຖິງ ແລະ ຄວບຄຸມທີ່ດິນ ເຊັ່ນວ່າ ໃນຫຼຸ້ບ້ານທີ່ສືບທອດສາຍຍາດຜ່ານທາງແມ່ຍິງ (matrilineal) ແມ່ຍິງເສຍທີ່ດິນຂອງຕົນເອງທີ່ໄດ້ຮັບມູນມໍລະດົກຈາກຜູ້ເປັນແມ່ (ດິນທິງນາ) ແລະ ໃນຫຼຸ້ບ້ານທີ່ສືບທອດສາຍຍາດຜ່ານທາງຜູ້ຊາຍ (patrilineal) ສ່ວນຫຼາຍແມ່ນເສຍທີ່ດິນຊຸມຊົນ (ດິນໄກ, ດິນຕາມຜູ) ບ່ອນທີ່ຊາວບ້ານນຳໃຊ້ທີ່ດິນກະສິກຳເພື່ອການດຳລົງຊີວິດແບບກຸ້ມຢູ່ກຸ້ມກິນ. ສາເຫດຂອງການສູນເສຍທີ່ດິນມີຫຼາຍຢ່າງເປັນຕົ້ນ ແມ່ນເພື່ອຂະຫຍາຍເສັ້ນທາງ, ການສ້າງຕົວເມືອງໃໝ່, ການປຸກສ້າງອາຄານບ້ານເຮືອນ, ການຍົກຍ້າຍ, ການສໍາປະການທີ່ດິນສໍາລັບປຸກປາງຝາລາ ແລະ ການເອົາທີ່ດິນໃຫ້ບໍລິສັດເຊົ້າສໍາລັບ ປຸກ ອ້ອຍ.

ບ້ານໂພນຊອງ ເປັນບ້ານສືບທອດສາຍຍາດຜ່ານທາງແມ່ ແລະ ມີອາຊີບຫຼັກແມ່ນເຮັດນາ ມາເຖິງປະຈຸບັນຂະບວນການປ່ຽນແປງຈາກຊຸມນະບົດມາເປັນຕົວເມືອງ ເຫັນວ່າ ແມ່ຍິງເຮັດການຜະລິດທາງກະສິກຳຫຼຸດລົງ ແລະ ຫຼຸ້ບ້ານອື່ນທີ່ໄປສຶກສາກໍປະກິດເຫັນສະພາບແບບດຽວກັນ ແຕ່ໜ້ອຍກວ່າເມື່ອທຽບໃສ່ບ້ານໂພນຊອງ. ການເຄື່ອນຍ້າຍແຮງງານຂອງກຸ່ມຄົນໄວໜຸ່ມ ກໍແມ່ນສາຍເຫດໜຶ່ງໃນການເຮັດກະສິກຳຫຼຸດລົງແຕ່ບາງຫຼຸ້ບ້ານ ເຊັ່ນ ບ້ານໂພນຊອງ ແລະ ບ້ານໂນນສະຫວັນ ແມ່ຍິງເຮັດວຽກກະສິກຳຫຼຸດລົງຫຼາຍເມື່ອທຽບໃສ່ 10 ປີກ່ອນ.

ປະຊາຊົນທຸກບ້ານທີ່ໄປສຶກສາ ບອກວ່າ ພວກເຂົາອາໄສປ້າເພື່ອການດຳລົງຊີວິດນ້ອຍລົງ ເພິ່ນເປັນທີ່ປ່າໄມ້ໃກ້ບ້ານ ທີ່ໃຊ້ຜ່ານມາກາຍເປັນຜົນທີ່ສໍາລັບປຸກຜິດເສດຖະກິດ ແລະ ແມ່ຍິງຕ້ອງໃຊ້ເວລາຫຼາຍຂຶ້ນເພື່ອເຂົ້າປ່າຫາອາຫານ. ການຫຼຸດການເຮັດກະສິກຳ ແລະ ການເຂົ້າເຖິງປ່າໄມ້ທີ່ນ້ອຍລົງ ສິ່ງຜົນໃຫ້ການມີອາຫານຫຼຸດລົງ, ທີ່ດິນຊຸມຊົນສໍາລັບລົງສັດ ແລະ ປ່າຫາໄມ້ຜົນຫຼຸດລົງ. ນອກຈາກນີ້ແລ້ວ ການແປ່ງວຽກເຮັດຕາມເພດກໍມີການປ່ຽນແປງ ເຊິ່ງເປັນອັນຕະລາຍຕໍ່ສິດທິຂອງແມ່ຍິງຕໍ່ທີ່ດິນ, ຄວາມສໍາຜັນລະຫວ່າງເພດມີຄວາມບໍ່ເທົ່າທຽມກັນຫຼາຍຂຶ້ນ, ສູນເສຍຄວາມເປັນຕົວຕົນທາງວັດທະນາທຳ ແລະ ສັງຄົມ ແລະ ເກີດຂໍ້ຂັດແຍ່ງພາຍໃນ.

ສິດທິຕໍ່ທີ່ດິນ ແລະ ຊີວິດການເປັນຢູ່ຂອງແມ່ຍິງ ແມ່ນກ່ຽວຂ້ອງຢ່າງໃກ້ຊີດກັບ ລະບົບອໍານາດດ້ານບົດບາດຢູ່-ຊາຍຕາມປະເພນີ. ຢູ່ໃນເຂດຊົນເຜົ້າລາວ-ໄຕ (ກ່ຽມພາສາ ໄຕ-ກາໄດ) ທີ່ມີໂຄງສ້າງສັງຄົມສືບທອດສາຍຍາດ ຜ່ານທາງແມ່ຍິງ (matrilineal), ແລະສ່ວນໜຶ່ງຢູ້ຫຼຸ້ບ້ານເຜົ້າບຮູ (ກຸ່ມພາສາມອນ-ຂະແມ), ສິດທິຕໍ່ທີ່ດິນສືບທອດ ຕາມປະເພນີຂອງແມ່ຍິງແມ່ນຄົງສືບຕໍ່ ແລະ ຮັກສາໄວ້. ລະບົບປະເພນີໃນສັງຄົມສືບທອດສາຍຍາດຜ່ານທາງແມ່ຍິງ ທີ່ມີການສືບທອດມູນມໍລະດົກຈາກແມ່ສຸລູກສາວ, ລູກສາວເວົ້າຜົວມາຢູ່ກັບຜໍ່ແມ່ຫຼັງແຕ່ດອງ ດ້ວຍປັກປ້ອງສິດທິ ຕໍ່ທີ່ດິນຂອງແມ່ຍິງ. ຢູ່ໃນຫຼຸ້ບ້ານທີ່ມີໂຄງສ້າງສັງຄົມສືບທອດສາຍຍາດຜ່ານທາງຜູ້ຊາຍ ຂອງເຜົ້າອາຄ່າ (ຊື່ໂນ-ຕິເບດ), ເຜົ້າລື (ໄຕ-ກາໄດ), ເຜົ້າມົງ (ມົງ-ມ້ຽນ) ແລະ ເຜົ້າກິມມູ (ມອນ-ຂະແມ)²⁶, ແມ່ຍິງສາມາດເຂົ້າເຖິງທີ່ດິນໂດຍຜ່ານ ການແຕ່ງດອງເທົ່ານັ້ນ. ມີຜຽງແຕ່ລູກຊາຍທີ່ສາມາດສືບທອດທີ່ດິນຈາກຟ່້ນ ຫຼື ຈາກຟ່້ນແມ່ ແລະ ການຢ່າຮ້າງສາມາດ ເຮັດໃຫ້ ແມ່ຍິງເສຍສິດທິການເຂົ້າເຖິງທີ່ດິນຂອງຄອບຄົວ. ໃນບ້ານເຫຼົ່ານີ້ ສິດທິຕໍ່ທີ່ດິນຂອງແມ່ຍິງຄວນມີການຈັດຕັ້ງຂຶ້ນກ່ອນສິ່ງອື່ນໜີດ ດ້ວຍການໃຫ້ຄວາມຮູ້ຊຸມຊົນ ເພື່ອນນຳໄປສຸການປັບປຸງການປະຕິບັດໃນທ້ອງຖິ່ນ ທີ່ບໍ່ເອົ້ອ ອໍານວຍຕໍ່ກັບສິດທິຂອງແມ່ຍິງ ແລະ ເພື່ອເພີ່ມການຍອມຮັບ ແລະ ປັກປ້ອງສິດທິຂອງແມ່ຍິງໃນຊຸມຊົນ ເປັນຕົ້ນແມ່ນຮັບຮູ້ສິດ ທີ່

²⁶ ການຄົນລວ່າເຄົ້ານີ້ ມີຜຽງບ້ານເຜົ້າກິມມູ ແລະ ເຜົ້າໜີ້ທີ່ໄດ້ໄປສຶກສາ ແລະ ເປັນບ້ານທີ່ມີໂຄງສ້າງສັງຄົມສືບທອດສາຍຍາດຜ່ານທາງຜູ້ຊາຍ, ກຸ່ມຊົນເຜົ້າ ທີ່ສືບທິການ ສຶກສາເຄົ້ານີ້ ບໍ່ໄດ້ກົດເປັນຕົວແຫ່ງຂອງປະຊາກອນຂອງເຜົ້າດ້າງວັນທັງໝົດ ໃນ ສປປ ລາວ.

ຕາມຮົດຄອງປະເທິງ ຫຼື ການອອກເອກສານທີ່ເປັນທາງການ. ເຖິງຢ່າງໃດກໍຕາມ, ການຮັດແບບນີ້ພົວພັນກັບການປ່ຽນແປງທາງດ້ານວັດທະນະທຳ ແລະ ມາດຖານການປະຕິບັດທາງສັງຄົມ ເຊິ່ງເປັນເລື່ອງທີ່ລະອຽດອ່ອນ ແລະ ທ້າທາຍ.

ອິດທິພິນທີ່ສໍາຄັນອີກຢ່າງໜີ້ ກ່ຽວກັບສິດທິຕໍ່ທີ່ດິນຂອງແມ່ຍິງ ແມ່ນລະບົບກະສິກຳ ເຊິ່ງສິ່ງເຫຼົ່າແມ່ນມີຢູ່ແລ້ວ. ໃນລະບົບການປຸກເຂົ້າເຂດນາທີ່ຜຽງ ສ່ວນຫຼາຍແມ່ນປະຊາຊົນທີ່ເວົ້າພາສາລາວ - ໄຕ ຫຼື ພາສາໄຕ - ກາໄດ, ຄວາມເປັນເຈົ້າຂອງທີ່ດິນແມ່ນສິດສ່ວນບຸກຄົນ²⁷ ຫຼື ຄົວເຮືອນ. ໃນຂະນະທີ່ ຄວາມເປັນເຈົ້າຂອງໃນລະບົບກະສິກຳ ເຂດເນີນສູງ ແມ່ນເປັນສິດລວມໝູ່/ບ້ານ, ບຸກຄົນ ຫຼື ປະສົມປະສານທັງສອງແບບ (Flint, 2018). ໃນເຂດທີ່ຜຽງ, ໃນລະບົບການສືບທອດສາຍຍາດຜ່ານທາງແມ່ຍິງ (matrilineal), ແມ່ຍິງມີສິດສະພາສ່ວນ ບຸກຄົນຕໍ່ທີ່ດິນ. ໃນເຂດເນີນສູງ, ແມ່ຍິງ ແລະ ຜູ້ຊາຍອາດຈະບໍ່ມີສິດຕໍ່ທີ່ດິນທີ່ເປັນກຳມະສິດສ່ວນຕົວ ແຕ່ສາມາດເຂົ້າເຖິງດິນລວມ ຂອງຊຸມຊົນ ໂດຍຜ່ານການມີສ່ວນຮ່ວມຂອງບ້ານ ຫຼື ຕະກູນເຜົ່າ. ບ້ານ ແລະ ຄົວເຮືອນ ອາດຈະມີທີ່ດິນທັງສອງ ລະບົບເພະສະນັ້ນ ສິດທິຕໍ່ທີ່ດິນຂອງແມ່ຍິງ ແມ່ນເຫັນໄດ້ທັງສອງລະບົບ. ສະນັ້ນ ການຮັບຮູ້ສິດທິຕໍ່ທີ່ດິນຂອງ ແມ່ຍິງ ຮຽກຮ້ອງໃຫ້ເປັນສິ່ງທີ່ອິດທີ່ຕ້ອງເບິ່ງ, ລວມທັງການຮັບຮູ້ສິດທິການນຳໃຊ້ທີ່ດິນຕາມປະເທິງ ຕໍ່ດິນຊຸມຊົນ, ຮອບວຽນການຮັດການຜະລິດກະສິກຳໃນເຂດຝັ້ນທີ່ສູງ, ທັງໜ້າລ້ຽງສັດ, ການໃຊ້ ແລະ ຄຸ້ມຄອງປ່າ ເຖິງແມ່ນວ່າ ສິດເຫຼົ່ານີ້ຈະແມ່ນສິດລວມໝູ່, ສ່ວນບຸກຄົນ ແລະ ປະສົມປະສານ ແມ່ຍິງຄວນມີສິດໃນທຸກຮູບແບບ.

ກົດໝາຍທີ່ດິນໄດ້ກຳນົດໄວ້ວ່າ ໃບຕາດິນ ແມ່ນເອກະສານທາງກົດໝາຍຢ່າງດຽວ ທີ່ຖືກຝິຈາລະນາເປັນຫຼັກຖານສໍາຄັນ ສໍາລັບສິດຕໍ່ທີ່ດິນຖາວອນ. ໃນລະດັບແຂວງ ແລະ ລະດັບເມືອງ ບໍ່ມີການແປ່ງແຍກຂໍ້ມູນຍິງ-ຊາຍສະ ແກະ ກ່ຽວກັບ ໃບຕາດິນທີ່ອອກ ແລະ ເອກະສານທີ່ດິນອື່ນໆ. ບໍ່ມີລະບົບຕິດຕາມກວດກາ ເອກະສານທີ່ດິນ ທີ່ອອກ ໃຫ້ສະພາະ ຍິງ-ຊາຍ. ຢູ່ບາງແຂວງ, ລະບົບຄອມພິວເຕີໄດ້ເລີ່ມໃຊ້ໃນປີ 2018 ທີ່ມີຂໍ້ມູນແຍກຍິງ-ຊາຍ ທີ່ບິ່ງອອກ ຜູ້ມີສິດ ເປັນເຈົ້າຂອງທີ່ດິນ.

ການສຶກສາຝິບວ່າ ຈຳນວນຜະນັກງານທີ່ເປັນແມ່ຍິງໃນທັງການຄຸ້ມຄອງທີ່ດິນ ແມ່ນຍິງຕໍ່າ, ຍົກເວັ້ນທັງ ການເມືອງວຽງຄໍາ ແຂວງວຽງຈັນ. ເມືອງດັ່ງກ່າວ ແມ່ນມີລັກສະນະສະພາບແວດລ້ອມສັງຄົມສືບທອດ ຜ່ານທາງ ແມ່ຍິງ ແລະ ແມ່ຍິງມີສ່ວນຮ່ວມໃນຫຼາຍດ້ານ ແລະ ມີແມ່ຍິງທີ່ເປັນຜູ້ນຳໃນການຄຸ້ມຄອງທີ່ດິນ.

ການລວມເອົາຝັ້ນກາງານແດຍິງ ເຊິ່ງໃນການວາງແຜນນຳໃຊ້ທີ່ດິນ ແລະ ຂັ້ນຕອນການຂັ້ນທະບຽນທີ່ດິນ ມີແນວໂນມວ່າ ຈະຮັດໃຫ້ຂະບວນການມີຄວາມລະອຽດອ່ອນເລື່ອງບິດບາດຍິງ-ຊາຍຫຼາຍກ່າວ. ເຖິງຢ່າງໃດກໍຕາມ, ພະນັກງານຊາຍທີ່ໄດ້ສືນທະນານຳແມ່ນເຫັນຄວາມສໍາຄັນສູງ ຕໍ່ກັບຄວາມຮັບຮູ້ກ່ຽວກັບບິດບາດ-ຍິງຊາຍ, ສິດທິຕໍ່ທີ່ ດິນຂອງແມ່ຍິງ ແລະ ຄວາມສໍາຄັນຂອງຜະນັກງານແດຍິງ ໃນການມີສ່ວນຮ່ວມກັບຂະບວນການຈິດທະບຽນທີ່ດິນ. ພະນັກງານຊາຍຫຼາຍຄົນ ສະແດງຄວາມປາດຖະໜາຢາກມົງບປະມານ ແລະ ສິ່ງອໍານວຍຄວາມສະຄວກຕ່າງໆ ເຜື່ອຮັບຜະນັກງານຍິງຫຼາຍກວ່າເກົ່າ ແລະ ເຕັ້ງຕັ້ງຜູ້ຍິງເຊົ້າຮັດວຽກຮ່ວມຕາມການມອບໝາຍ.

ການອອກໃບຕາດິນຢ່າງເປັນລະບົບ ບໍ່ໄດ້ຮັດໃນໝູ່ບ້ານທີ່ໄປຄື່ນຄວ້າເລີຍ, ມີຜຽງສາມໃນເຈັດໝູ່ບ້ານ ທີ່ມີໃບຕາດິນ ອອກໃຫ້ຕາມການຮ້ອງຂໍຂອງບຸກຄົນ ແລະ ມີຈຳນວນໜ້ອຍຄົວເຮືອນ. ອຸປະສົກຕົ້ນຕໍ່ ສໍາລັບການຮ້ອງຂໍ

²⁷ ແຈງການຍົກເວັ້ນຜົ້ນທີ່ບຸກເຂົ້ານາໃນແຂວງຫົວຜົນ.

ຂອງຄອບຄົວ ໃນການອອກໃບຕາດິນແມ່ນຄ່າໃຊ້ຈ່າຍສູງໂຟດ ເຊິ່ງຄືນສ່ວນໃຫຍ່ໃນບ້ານບໍ່ສາມາດຈ່າຍໄດ້. ປະຊາຊົນ 4 ໃນ 7 ຫຼຸ້ມບ້ານບໍ່ມີໃຜມີໃບຕາດິນຖາວອນທີ່ໄດ້ຮັບການຢັ້ງຢືນເລີຍ. ເອກະສານທີ່ດິນສ່ວນໃຫຍ່ທີ່ຊາວບ້ານມີ ເຟື່ອ ສະແດງເຖິງສຶດທິ ຕໍ່ທີ່ດິນຂອງເຂົາເຈົ້າປະກອບມີ: ໃບຢັ້ງຢືນການນຳໃຊ້ທີ່ດິນ, ໃບເຮັດອາກອນທີ່ດິນ ແລະ ປື້ນ ບັນທຶກທີ່ດິນຄອບຄົວ. ກ່ຽວກັບເອກະສານທີ່ດິນເກືອບທັງໝົດ ຢູ່ໃນຫຼຸ້ມບ້ານທີ່ມີສັງຄົມສືບທອດສາຍຍາດຜ່ານ ທາງຝູ້ຊາຍ ຊື່ຂອງຜົວ ແລະ ເມຍ ແມ່ນຖືກບັນທຶກລົງໃນເອກະສານທີ່ດິນ.

ຝະນັກງານທີ່ມີງານຄຸ້ມຄອງທີ່ດິນໄດ້ເອົາວຽກງານ ບົດບາດ ຍິງ-ຊາຍ ເຊິ່ງໃນການຈັດຕັ້ງປະຕິບັດວຽກງານທີ່ດິນ ທີ່ເປັນສ່ວນໜຶ່ງຂອງກົດໝາຍທີ່ດິນໃນເລື່ອງຂອງການມີກຳມະສິດຮ່ວມ ສິ່ງນີ້ເປັນການປົກປ້ອງການຮັບປະກັນ ຄວາມໝັ້ນຄົງທາງດ້ານທີ່ດິນຕໍ່ແມ່ຍິງ. ໃນຫຼຸ້ມບ້ານທີ່ມີໂຄງສ້າງສັງຄົມສືບທອດສາຍຍາດຜ່ານທາງຝູ້ຊາຍ ເອກະສານທີ່ດິນແມ່ນມີ ທັງຊື່ຂອງຜົວ ແລະ ເມຍ. ຕາມຮົດຄອງປະແພນີແລ້ວການສືບທອດທີ່ດິນແມ່ນ ຈາກຝ່າສຸລົງກຳຊາຍ, ລູກ ສາວ ບໍ່ສາມາດ ສືບທອດໄດ້ ແຕ່ວ່າການປະຕິບັດຕາມກົດໝາຍທີ່ດິນ (ປີ 2003) ເປັນການສ້າງຄວາມເຂັ້ມແຂງ ດ້ານ ສຶດທິຕໍ່ທີ່ດິນໃຫ້ກັບແມ່ຍິງ. ຮ້າງກົດໝາຍທີ່ດິນ ສະບັບປັບປຸງ ປີ 2019 ນີ້ ບໍ່ໄດ້ລະບຸເລື່ອງການອອກໃບຕາດິນ ທີ່ ຕ້ອງມີຜົວ ແລະ ເມຍ ສໍາລັບ ການອອກໃບຕາດິນຄອບຄົວ. ສິ່ງນີ້ອາດເຮັດໃຫ້ແມ່ຍິງສິ່ງແສຍສຶດທິຕໍ່ກັບທີ່ດິນ ໃນອານາຄົດເວລາມີການອອກໃບຕາດິນ. ແມ່ຍິງຫລາຍຄົນບອກກັບທີ່ມີງານສຶກສາວ່າ ການມີທີ່ດິນແຜ່ມ ແລະ ມີໃບຕາດິນ ເປັນ “ຄວາມຝັນ” ແຜະພວກເຂົາເຊື້ອວ່າ ການອອກໃບ ຕາດິນແມ່ນເຮັດໃຫ້ພວກເຂົາຮູ້ສຶກມີຄວາມໝັ້ນຄົງທາງດ້ານ ທີ່ດິນຫຼາຍກວ່າ.

4.2. ຂໍສະໜັບແນະສໍາລັບ LIWG ໃນການສະໜັບສະໜູນສຶດທິ ຕໍ່ທີ່ດິນຂອງແມ່ຍິງ

ດັ່ງທີ່ຮູ້ນໍາກັນແລ້ວວ່າ ກຸ່ມແລກປ່ຽນຂໍ້ມູນເລື່ອງທີ່ດິນ ແມ່ນອີງການຮ່ວມສະມາຊິກດ້ານວິຊາການ ທີ່ຄຸ້ມຄອງ ບໍລິຫານ ໂດຍກອງເລະຂະໜາດນ້ອຍ, ການສື່ງເສີມການເຮັດວຽກກ່ຽວກັບສຶດທິຕໍ່ທີ່ດິນຂອງແມ່ຍິງ ຈຳເປັນຕ້ອງມີ ການອອກແບບທີ່ໝາຍສື່ມກັບໂຄງສ້າງຂອງກຸ່ມ. ອີງຕາມລະບົບໂຄງສ້າງດັ່ງກ່າວ, ຂ້າງລຸ່ມນີ້ແມ່ນບາງທາງເລືອກ ທີ່ ເປັນໄປໄດ້ ສໍາລັບກຸ່ມແລກປ່ຽນຂໍ້ມູນເລື່ອງທີ່ດິນ ທີ່ສາມາດເຮັດວຽກກ່ຽວກັບເລື່ອງນີ້ຄື: i) ສ້າງຄວາມເຂັ້ມແຂງ ດ້ານ ສຶດທິຕໍ່ທີ່ດິນຂອງແມ່ຍິງ ແລະ ii) ປົກປ້ອງສຶດທິ່ນັ້ນ.

ໂດຍອ້າງອີງໃສ່ ຫ້າວຽກຂອງປິດລາຍງານນີ້ ແລະ ຜົນໄດ້ຮັບທີ 3 ທີ່ຄາດຫວັງວ່າ “ກຸ່ມແລກປ່ຽນຂໍ້ມູນ ເລື່ອງທີ່ດິນມີຄວາມຝ່ອມດີກວ່າເກົ່າ ທີ່ຈະປະຕິບັດວຽກງານໂຄສະນາແຜ່ອປົກປ້ອງສຶດທິຕໍ່ທີ່ດິນຂອງແມ່ຍິງ”, ສອງວິທີ ທີ່ເປັນໄປໄດ້ ສໍາລັບກຸ່ມແລກປ່ຽນທີ່ດິນເລື່ອງທີ່ດິນ ຄື i) ເອົາວຽກງານສຶດທິຕໍ່ທີ່ດິນຂອງແມ່ຍິງ ເປັນຫົວຂໍ້ກ່ວໄປ ໃນ ແຜນການເຮັດວຽກໂດຍລວມຂອງກຸ່ມ ຫຼື ii) ເອົາວຽກກ່ຽວກັບສຶດທິຕໍ່ທີ່ດິນຂອງແມ່ຍິງເປັນວຽກເສີມ ຫຼື ແຍກ ສະເພາະ ເຊັ່ນ “ແຊກຊ້ອນເຂົ້າກັບທຸກໝ້າວຽກ”, “ສ້າງເປັນກຸ່ມ/ກຸ່ມຢ່ອຍ” ຫຼື ເອົາວຽກງານດັ່ງກ່າວເປັນ “ເສົາຫຼັກ ຫຼື ວຽກຫຼັກ” ສໍາລັບອີງການ. ຂໍບົກຜ່ອງຂອງວິທີການທຳອິດ ຄົວວຽກງານສຶດທິຕໍ່ທີ່ດິນຂອງແມ່ຍິງອາດບໍ່ໄດ້ຮັບ ຄວາມ

ເອົາໃຈໃສ່ ແລະ ມີການວິເຄາະຢ່າງເລີກເຊິ່ງເຕັມທີ່ ເຊິ່ງມີແນວໂນມທີ່ຈະກາຍເປັນຜຽງຄວາມຜະຍາຍາມ ໃນການເຊື່ອມສານ ວຽກງານດັ່ງກ່າວເທົ່ານັ້ນ. ຂໍໄດ້ປຽບຂອງວິທີການທີ່ສອງແມ່ນ ມັນເປັນການສຶກສາທັງຊາຍ ແລະ ຍິງຍັ້ນວ່າ ມັນຮຽກຮ້ອງໃຫ້ມີການມີສ່ວນຮ່ວມທີ່ສຸມໃສ່ສະເພາະແບບຍືນຍິງ ແລະ ມີການສະຫອນຕໍ່ປະສິບການ ແມ່ຍິງ ມີແນວໃດ ກັບສຶດທິຕໍ່ທີ່ດິນຂອງພວກເຂົາ, ເຮັດແນວໃດເຝື່ອໃຫ້ການດຳລົງຊື່ວິດ ແລະ ສຶດທິຕໍ່ທີ່ດິນຂອງເຂົາ ເຈົ້າຈະໄດ້ຮັບການປັບປຸງທີ່ດີຂຶ້ນ.

ການເຮັດກິດຈະກຳດຽວ ກ່ຽວກັບສຶດທິຕໍ່ທີ່ດິນຂອງແມ່ຍິງ ທີ່ແນະນຳໃຫ້ກຸ່ມໃນວິທີທີ່ສອງເຊິ່ງເປັນການ ດຶງດູດຄວາມສິນໃຈຂອງສະມາຊີກຖຸມ, ຄວາມສິນໃຈຂອງລັດຖະບານ ແລະ ຜູ້ໃຫ້ທຶນ. ເຝື່ອຈັດຕັ້ງວິທີການດັ່ງກ່າວ ກອງເລຂາຂອງກຸ່ມ ຄວນມີ "ຍຸດທະສາດການໂຄສະນາສຶດທິຕໍ່ທີ່ດິນຂອງແມ່ຍິງຂອງກຸ່ມແລກປ່ຽນຂໍ້ມູນເລື່ອງທີ່ດິນ" ເອກະສານຍຸດທະສາດນີ້ ສາມາດສຶກສາກັບປະເທດອື່ນງ ວ່າພວກເຂົາເຮັດແນວໃດ ແລະ ຈະເອົາມາປັບໃຊ້ໄດ້ແນວໃດ ເຝື່ອໃຫ້ຂໍ້ມູນ ແລະ ເປັນທິດຊັ້ນນໍາຂະບວນການໃນການເຮັດວຽກຂອງສະມາຊີກຖຸມ. ວຽກນີ້ສາມາດນຳພາໂດຍການບັນຈຸເອົາຕຳແໜ່ງສະມາຊີກໃໝ່ "ຝະນັກງານວິຊາການດ້ານສຶດທິຕໍ່ທີ່ດິນຂອງ ແມ່ຍິງ", ຫຼື ທີມງານຂອງກຸ່ມ, ອົງປະມານໃນການສະໜັບສະໜູນຕຳແໜ່ງດັ່ງກ່າວ ສາມາດປະສານ ການກັບຜູ້ໃຫ້ທຶນ ທີ່ມີຄວາມສິນໃຈ ຫຼື ມາຈາກທຶນສົມທິບຂອງສະມາຊີກເອງ. ດັ່ງທີ່ຮູ້ແລ້ວວ່າ ສຶດທິຕໍ່ທີ່ດິນຂອງ ແມ່ຍິງ ຜົວຜັນກັບວັດ ທະນາທຳ ຮິດຄອງປະແນນ ແລະ ຂຸນເຜົ່າ. ຕຳແໜ່ງນີ້ຄວນບັນຈຸເອົາແມ່ຍິງຊຸມເຜົ່າ/ ແມ່ຍິງຊຸມເຜົ່າສ່ວນນ້ອຍ. ຕຳແໜ່ງນີ້ສາມາດຮັບຜິດຊອບຕໍ່ການຄົ້ນຄ້ວາເຝື່ມເຕີມສະເພາະກ່ຽວກັບແມ່ຍິງ ແລະ ທີ່ດິນ, ການປະສານງານ ກັບເຮັດວຽກສະເພາະ ສຶດທິຕໍ່ທີ່ດິນຂອງ ແມ່ຍິງ ທັງກຸ່ມເອົ້າ ແລະ ກຸ່ມໃຫຍ່ ແລະ ກິດຈະກຳຂອງພວກເຂົາ, ລວມທັງການປະສານງານກັບອົງການ/ໂຄງການອື່ນງ (ໂຄງການ LIFE, ອົງການຈັດຕັ້ງ ທາງສັງຄົມ, ໂຄງການອອກ ໃບຕາດິນຂອງຜູ້ໃຫ້ທຶນ ແລະລັດຖະບານ) ແລະ ການລະດົມທຶນສະເພາະເຝື່ອສິ່ງເສີມ ສຶດທິຕໍ່ທີ່ດິນຂອງແມ່ຍິງ.

ກອງເລຂາຂອງກຸ່ມແລກປ່ຽນຂໍ້ມູນເລື່ອງທີ່ດິນ ແລະ ຝະນັກງານສຶດທິຕໍ່ທີ່ດິນຂອງແມ່ຍິງ ສາມາດເປັນແກ່ນກາງຂອງການໂຄສະນາ ແຕ່ເຝື່ອຮັບປະກັນການເຮັດວຽກທີ່ມີປະສິດທິຜົນ ກ່ຽວກັບສຶກທິຕໍ່ທີ່ດິນຂອງແມ່ຍິງຢ່າງແຫ້ຈິງ, ຮຽກຮ້ອງໃຫ້ມີສ່ວນຮ່ວມຂອງສະມາຊີກຂອງກຸ່ມ.

ເຝື່ອໃຫ້ມີປະສິດທິຜົນ, ຍຸດທະສາດການໂຄສະນານີ້ຄວນຮັບຮູ້ເຖິງ ໂຄງສ້າງທາງສັງຄົມທີ່ຫຼາກຫຼາຍ ແລະ ຄວາມໝາກ ຫຼາຍຫາງດ້ານວັດທະນະທຳ ສຶດທິຕໍ່ທີ່ດິນຂອງແມ່ຍິງຢູ່ ໃນ ສປປ ລາວ ແລະ ໃຫ້ເປົ່າສິ່ງທ້າທາຍໃນຮູບແບບທາງວັດທະນະທຳທີ່ຫຼາກຫຼາຍ. ນັ້ນແມ່ນຄວາມຫຍຸ້ງຍາກ ທີ່ຍຸດທະສາດການໂຄສະນາສຶດທິຕໍ່ທີ່ດິນຂອງແມ່ຍິງ ຂອງກຸ່ມຈະຕ້ອງໄດ້ມີການອອກແບບ ແລະ ຈັດຕັ້ງປະຕິບັດ.

ຕາມໜ້າວຽກຂອງການຄົ້ນຄວ້າວິໄຈ, ຜົນໄດ້ຮັບທີ່ສອງທີ່ຄາດວ່າຈະບັນລຸຜົນ ແມ່ນ "ການໃຫ້ຂໍ້ສະໜັບແນະເຝື່ອຮັບ ປະກັນສຶດທິຕໍ່ທີ່ດິນທີ່ໜັ້ນຄົງຂອງແມ່ຍິງ ໃນ ສປປ ລາວ ໃຫ້ເກີຂຶ້ນ"

ຫຼາຍວິທີທີ່ຈະສະໜີຂ້າງລຸ່ມນີ້ ອາກສາມາດປະກອບສ່ວນເຂົ້າໃນການບັນລຸເປົ້າໝາຍດັ່ງກ່າວ:

- ເຖິງແມ່ນວ່າ ການອອກໃບຕາດິນ ເປັນສິ່ງທີ່ບໍ່ໄດ້ຢູ່ໃນຂອບເຂດໜັ້ນທີ່ຮັບຜິດຊອບຂອງກຸ່ມແລກປ່ຽນຂໍ້ ມູນເລື່ອງທີ່ດິນ ແລະ ສະມາຊຸກສ່ວນໃຫຍ່ຂອງກຸ່ມ ອາດບໍ່ສາມາດຮັດວຽກການສ້າງຄວາມເຂັ້ມແຂງເລື່ອງ ສຶກທີ່ຕໍ່ທີ່ດິນຂອງແມ່ຍິງໂດຍກິງ ແຕ່ເປັນສິ່ງທີ່ຄວນພິຈາລະນາເອົາເຂົ້າເປັນສ່ວນໜີ່ຂອງບຸດທະສາດ. ຂ້າງລຸ່ມນີ້ ແມ່ນ ຄໍາອະທິບາຍວ່າ ຍ້ອນຫຍ້ງ ແລະ ຄວາມສ່ຽງບາງຢ່າງທີ່ອາກສາມາດເຮັດໃຈ້ນໄດ້.
- ພິດບາດຂອງເອກະສານທາງການ (ສ່ວນໃຫຍ່ແມ່ນໃບຕາດິນ): ຮັບປະກັນສຶກນຳໃຊ້ທີ່ດິນ ແລະຜົນປະ ໂຫຍດທາງເສດຖະກິດໂດຍກິງ ແຜະວ່າ ທີ່ດິນເປັນປັດໃຈຕົ້ນຕໍ່ເຂົ້າໃນການຜະລິດກະສິກຳ ແລະ ການຝັດ ທະນາທຸລະກິດ, ມັນສາມາດນຳໃຊ້ເປັນ ແຫຼ່ງລາຍໄດ້ ຈາກການເຂົ້າ ຫຼືຂາຍ ແລະ ສາມາດໃຊ້ເປັນຫຼັກຄ້າ ປະກັນດ້ານສິນເຊື້ອ. ແມ່ຍິງອາດບໍ່ສາມາດ ດັດຜົນປະໂຫຍດເຫຼົ່ານີ້ຢ່າງເຕັມສ່ວນ ຖ້າວ່າພວກເຂົາບໍ່ມີສຶກທີ່ ຖືກຮັບຮູ້ຢ່າງຖືກຕ້ອງຕາມກົດໝາຍ ແລະ ສັງຄົມ ຕໍ່ທີ່ດິນສ່ວນບຸກຄົນ ຫຼືຮ່ວມກັນ. ການອອກໃບຕາດິນ ຢ່າງເປັນລະບົບ ໄດ້ສໍາເລັດບໍ່ເຖິງ 5% ຂອງຈຳນວນໜຸ້ບ້ານໃນ ສປປ ລາວ ແລະ ຈະມີການສືບຕໍ່ໃນການ ອອກໃບຕາດິນ. ກຸ່ມແລກປ່ຽນຂໍ້ມູນເລື່ອງທີ່ດິນ ຖ້າຮັດວຽກໃນການປັບປຸງ ສຶກທີ່ຕໍ່ທີ່ດິນຂອງແມ່ຍິງ ດັ່ງ ນັ້ນ ການອອກໃບຕາດິນແມ່ນບໍ່ສາມາດລະລິຍໄດ້. ຈຸດບົກຜ່ອງທີ່ສາມາດສ້າງເກີດໄດ້ ຕໍ່ກັບການອອກໃບອອກໃບຕາດິນຄື ປະຊາຊົນມີໃບຕາດິນ ແລະສຶດຕາມກົດໝາຍແລ້ວ ແຕ່ກໍ່ຍັງຖືກຫວັງກຳມະສຶດຄືນ ເມື່ອ ມີໂຄງການຝັດທະນາມາ ເຊິ່ງເຫັນກັນສ່ວນຫຼາຍໃນ ສປປ ລາວ ເຈົ້າຂອງທີ່ດິນບໍ່ໄຈກັບຄໍາຊີດເຊີຍ ແລະ ກົດໝາຍທີ່ດິນ ສະບັບປັບປຸງ ປີ 2019 ຮັບຮູ້ແຕ່ການອອກໃບຕາດິນສ່ວນຕົວ ແລະ ໃບຕາດິນຂອງລັດ ແລະ ບໍ່ມີການອອກໃບຕາດິນຊົມຊົນທີ່ຊາວບ້ານເປັນເຈົ້າຂອງກຳມະສຶດເອງ.
- ໃນເຂດທີ່ງຟຽງ ການອອກໃບຕາດິນສ່ວນບຸກຄົນ ສາມາດເສີມຂະຫຍາຍປັບປຸງ ແລະ ປົກປ້ອງສຶກທີ່ຕໍ່ທີ່ດິນທີ່ມີຢູ່ຂອງແມ່ຍິງ. ເຖິງຢ່າງໃດກໍ່ຕາມ, ດິນນາບໍ່ໄດ້ເປັນເປົ້າໝາຍໃນສໍາປະການດິນ ດັ່ງນັ້ນ ການອອກໃບຕາດິນອາດຈະບໍ່ເຜີ່ມຜົນປະໂຫຍດຫຍັງໃຫ້ແກ່ການປົກປ້ອງທີ່ດິນ ແຕ່ໃບຕາດິນ ຈະໃຫ້ສຶກທີ່ທີ່ເຂັ້ມແຂງແກ່ແມ່ຍິງ ສໍາລັບຄວາມໜັ້ນຄົງພາຍໃນຄອບຄົວກໍລະນີມີເລື່ອງເກີດຂຶ້ນ ແລະ ສາມາດປະກອບສ່ວນເຂົ້າ ໃນການສ້າງລາຍໄດ້ໃຫ້ກັບຄອບຄົວ. ສໍາລັບຢູ່ເຂດເປັນສູງ ແລະ ຊົນນະບົດ ການອອກໃບຕາດິນສ່ວນບຸກຄົນ ຈະມີຄວາມສັບສົນຫຼາຍຂຶ້ນ ແຈະການປະສົມປິນເປັນ ທາງດ້ານສຶກເປັນເຈົ້າຂອງທີ່ດິນບຸກຄົນ ແລະ ລວມ ຫຼຸ້. ການອອກໃບຕາດິນໃຫ້ບຸກຄົນ ເປັນການປົກປ້ອງກຳມະສຶດຕໍ່ທີ່ດິນເນີ່ມຂຶ້ນ ແຕ່ສາມາດສົ່ງ ຜົນກະທົບ ທາງລົບຕໍ່ການຄໍ່າປະກັນສະບຽງອາຫານ ຖ້າວ່າ ຈຳນວນຂອງຕອນດິນ ຫຼື ເນື້ອທີ່ທັງໝົດຂອງ ບຸກຄົນ ຫຼື ຂອງຄົວຮັບອໍານາຫນ້ອຍເກີນໄປ, ຮອບວຽນຂອງການເຮັດໄຮ່ໝູນວຽນຈະສັ້ນຂຶ້ນ ແລະ ທີ່ດິນກໍ່ບໍ່ສາມາດ ມີເວລາຟຽງໃນການຝັ້ນຝູ້. ການອອກໃບຕາດິນສ່ວນລວມ, ກົດໝາຍວ່າດ້ວຍທີ່ດິນ ສະບັບປັບປຸງ ປີ 2019 ດັ່ງກໍານົດເອົາທີ່ດິນ ແລະ ໃບຕາດິນດັ່ງກ່າວ ຢູ່ພາຍໃຕ້ການຄຸ້ມຄອງຂອງລັດ ໂດຍທີ່ບ້ານຖືສຶດ ໃນການໃຊ້ທີ່ດິນເຫັນນັ້ນ.

ວິທີການທີ່ກຸ່ມແລກປ່ຽນຂໍ້ມູນເລື່ອງທີ່ດິນ ສາມາດຜິຈາລະນາເຜື່ອອ້າງອີງໃນການເຮັດວຽກ ກ່ຽວກັບສິຫຼັກ໌ທີ່ ດິນ ຂອງ ແມ່ຍິງລວມມີດັ່ງນີ້:

1. ເຮັດການຄົ້ນຄວ້າກ່ຽວກັບທີ່ວິຊ້ທີ່ກ່ຽວຂ້ອງ ແລະ ໃນຮູບແບບການມີສ່ວນຮ່ວມຊອງຊຸມຊົນ (ອາດຈະຮ່ວມ ມີກັບສະຫະຜັນແມ່ຍິງ ຫຼື ສູນກາງແນວລາວສ້າງຊາດ, ສູນຝັດທະນາ ແລະ ສິ່ງແວດລ້ອມ) ກ່ຽວກັບ: “ວິທີ ແລະ ຂະບວນການອອກໃບຕາດິນໃນລະບົບການເປັນເຈົ້າຂອງແບບປະສົມ”, “ສິດທິ່ກ່ຽວຂ້ອງແມ່ຍິງ ແລະ ການປ່ຽນແປງຂອງປະເພນີດັ່ງເດີມ”, “ຜົນປະໂຫຍດ ແລະ ຜົນກະທົບທາງລົບທີ່ອາດ ເກີດຂຶ້ນໃນ ການອອກ ໃບຕາດິນສໍາລັບແມ່ຍິງ”;
2. ຜັດທະນາອຸປະກອນສື່ສານ ກ່ຽວກັບສິດທິ່ກ່ຽວຂ້ອງແມ່ຍິງ ໂດຍອີງໃສຜົນຂອງການສຶກສາ ເຜື່ອແລກປ່ຽນ ກັບຜູ້ໃຫ້ທີ່ໃຫ້ໃນການສະໜັບສະໜູນການອອກໃບຕາດິນ (KfW, ທະນາຄານໂລກ);
3. ດຳເນີນການຂໍສະໜັບສະໜູນ ແລະ ກະຕຸ້ນໃຫ້ມີການສ້າງນິຕິກຳໃໝ່ ເຜື່ອສະໜັບສະໜູນ ສິດທິ່ກ່ຽວຂ້ອງ ແມ່ຍິງ;
4. ເຂົ້າຮ່ວມ ແລະ/ຫຼື ສະໜັບສະໜູນ ການທິດລອງຂອງລັດຖະບານ ກ່ຽວກັບກົດຈະກຳຕ່າງໆ ທີ່ກ່ຽວຂ້ອງ ກັບ ການອອກໃບຕາດິນ ແລະ ສິດນຳໃຊ້ທີ່ດິນຂອງແມ່ຍິງ (ການຮັບຮູ້ສິດຄອບຄອງຕາມປະເພນີ ຂອງບຸກຄົນ ແລະ ຊຸມຊົນ);
5. ການຄົ້ນຄວ້າຄັ້ງນີ້ ສະແດງໃຫ້ເຫັນວ່າ ການອອກໃບຕາດິນທີ່ມີຊື່ທັງຜົວ ແລະເມຍ ໃນຖານະເປັນ ເຈົ້າຂອງ ທີ່ ດິນ ແມ່ນສໍາຄັນຫຼາຍສໍາລັບການສະໜັບສະໜູນສິດທິ່ກ່ຽວຂ້ອງແມ່ຍິງ ໂດຍສະແພະ ໃນສັງຄົມທີ່ມີ ໂຄງ ສ້າງສືບທອດສາຍຍາດຜ່ານທາງຜູ້ຊາຍ. ໃນມາດຕາ 43 (ກົດໝາຍທີ່ດິນ ປີ 2003), ດ້ວຍບຸວ່າ ຊື່ຂອງ ຜົວ ແລະ ເມຍ ຈະຕ້ອງຖືກບັນທຶກໃນໃບຕາດິນສໍາລັບຊັບສິນຂອງຄອບຄົວ. ຄໍາສັບໃນມາດຕາ 43 ຂອງກົດໝາຍ ພ່າຍວ່າດ້ວຍທີ່ດິນ ປີ 2003 ຄວນສະຫຼອນໃຫ້ເຫັນໃນກົດໝາຍວ່າດ້ວຍທີ່ດິນສະບັບປັບປຸງ ປີ 2019 ມາດຕາ 86 ກ່ຽວກັບການລະບຸເຖິງຊື່ຂອງຜົວ ແລະ ເມຍ ທັງສອງຄວນຈະຖືກບັນທຶກລົງໃນ ທີ່ດິນທີ່ ເປັນສິ່ງສົມສ້າງ ຮ່ວມກັນ. ເຖິງແມ່ນວ່າກົດໝາຍວ່າດ້ວຍທີ່ດິນສະບັບປັບປຸງ ປີ 2019 ທ່າກ່າໄດ້ຮັບ ການອະນຸມັດເມື່ອບໍ່ດິນ ມານີ້. ດັ່ງນັ້ນ ສ່ວນໜຶ່ງຂອງຍຸດທະສາດການໂຄສະນາຂອງ ກຸ່ມແລກປ່ຽນຂໍ້ມູນ ຂ່າວສານເລື່ອງທີ່ດິນ, ຄວນ ມີຄວາມພະຍາຍາມ ແລະ ຊັກຊວນໃຫ້ລັດຖະບານສ້າງ ແລະອະນຸມັດນິຕິກຳ ຕ່າງໆ ມາສະໜັບສະໜູນ (ເຊັ່ນ ດໍາລັດ ຫຼື ເອກະສານລັດຖະມົນຕີກະຊວງ) ເຊິ່ງເອົາໃຈໃສບໍ່ຜຽງແຕ່ການ ອອກ ໃບຕາດິນຄຸ້ສົມລົດ ທີ່ມີຊື່ຜົວ ແລະ ເມຍ ແຕ່ຄໍານິງເຖິງສິດທິ່ກ່ຽວຂ້ອງແມ່ຍິງ. ກຸ່ມແລກປ່ຽນຂໍ້ມູນ ຂ່າວສານເລື່ອງທີ່ດິນ ສາມາດເຮັດ ການຄົ້ນຄວ້າທິດທາງທີ່ເຫັນຈະສົມທາງກົດໝາຍ ໃນການເຮັດສິ່ງນີ້, ສຶກສາ ແລະ ຕິດຕາມການສະໜັບສະໜູນ ຂອງລັດຖະບານໃນການຈັດຕັ້ງປະຕິບັດ ແລະ ສະໜັບສະໜູນ ເວທີປົກສາຫາລື ເຜື່ອປົກສາຫາລືກ່ຽວກັບ ສິ່ງ ທີ່ຄວນຈະຖືກລວມເຂົ້າໃນລະບຽບ ແລະ ນິຕິກຳຕ່າງໆ;

6. ຄວາມເທົ່າຫຽມກັນທາງດ້ານສຶດທິຕໍ່ທີ່ດິນ ແມ່ນຖືກສ້າງເປັນມາດຕະຖານ ແລະ ລະບຸໃນກົດໝາຍດ້ານສຶດທິ ມະນຸດສາກົນ, ລວມທັງມາດຕະການປົກປ້ອງສະແຜະ ສໍາລັບແມ່ຍິງຊຸມນະບົດ ຕາມມາດຕາ 14 ຂອງ ສິນທີ ສັນຍາສາກົນວ່າດ້ວຍການລົບລ້າງທຸກຮູບແບບການຈໍາແນກຕໍ່ແມ່ຍິງ (CEDAW) ເຊິ່ງປະທດລາວ ໄດ້ລົງ ນາມຮັບຮອງເອົາຢ່າງເປັນທາງການ. CEDAW ແລະ ຂະບວນການຈັດຕັ້ງປະຕິບັດສິນທີສັນຍາດັ່ງກ່າວສາ ມາດໃຊ້ເຜື່ອເນັ້ນໜັກໃສ່ເຜື່ອແກ້ໄຂຈຸດປົກຜ່ອງຂອງກົດໝາຍໃນປະເທດ ແລະ ການລະເມີດທີ່ກ່ຽວຂ້ອງ ກັບ ສຶດທິຕໍ່ທີ່ດິນ ແລະ ຊັບສິນຂອງແມ່ຍິງ ແລະ ສິ່ງເສີມການຈັດຕັ້ງປະຕິບັດທີ່ດີເປັນ ແບບຢ່າງຂອງ ລັດຖະບານ. ກຸ່ມແລກປ່ຽນຂໍ້ມູນເລື່ອງທີ່ດິນ ສາມາດເປີດການໂອລິມສິນທະນາກັບ ຄະນະກຳມະການແຫ່ງຊາດ CEDAW ຂອງ ສປປ ລາວ ກ່ຽວກັບເລື່ອງສຶດທິຕໍ່ທີ່ດິນຂອງແມ່ຍິງ ລວມກັບການຝຶດທະນາເສດຖະກິດ ແລະ ສັງຄົມ;
7. ເຖິງແມ່ນວ່າ ມີການປະຕິບັດທີ່ບໍ່ຖືກຕ້ອງຕາມກົດໝາຍ ທີ່ໄດ້ຖືກຮັບຮອງ ປີ 2020, ແຕ່ວ່າມັນໄດ້ມີການ ຍອມຮັບຢ່າງກວ່າງຂວາງໂດຍຫ້ອງການທີ່ດິນຂັ້ນແຂວງ ແລະ ຂັ້ນເມືອງ ສໍາລັບການອອກໃບຕາດິນໃຫ້ຄຸ້ຜົວ ເມຍ. ກຸ່ມແລກປ່ຽນຂໍ້ມູນເລື່ອງທີ່ດິນ ສາມາດຊອກຫາຜູ້ໃຫ້ທຶນ (ທະນາຄານໂລກ ແລະ KfW) ທີ່ຈະສະ ຫັບສະໜູນ ໂຄງການອອກໃບຕາດິນ ແລະ ກົມທີ່ດິນໃນການສືບຕໍ່ອອກໃບຕາດິນໃຫ້ຄຸ້ຜົວເມຍ. ສະມາຊິກ ຂອງ ກຸ່ມແລກປ່ຽນຂໍ້ມູນເລື່ອງທີ່ດິນ ສາມາດຮັດໄດ້ໃນລະດັບແຂວງ ໂດຍຮ່ວມມືກັບ ພະແນກຊັບພະຍາ ກອນທຳມະຊາດ ແລະ ສິ່ງແວດລ້ອມແຂວງ;
8. ກຸ່ມແລກປ່ຽນຂໍ້ມູນເລື່ອງທີ່ດິນ ສາມາດສະໜັບສະໜູນດ້ານງົບປະມານ ເຜື່ອຄົ້ນຄ້ວາເຟີມເຕີມກ່ຽວກັບປະ ເທດທີ່ຄ້າຍຄືກັບ ສປປ ລາວ (ໂດຍຝິຈາລະນາ: ຂົງເຂດອາຊີ, ປະເທດດ້ອຍຝຶດທະນາ) ທີ່ມີໂຄງສ້າງກົດໝາຍ ສະໜັບສະໜູນສຶດທິຕໍ່ທີ່ດິນຂອງແມ່ຍິງທີ່ກ່າວຫັ້ນ ໃນສັງຄົມຊຸມຊົນທີ່ມີຄວາມໝາງໝາຍດ້ານ ວັດທະນາທຳ;
9. ການຂາດງົບປະມານສິ່ງເສີມບົດບາດຢູ່-ຊາຍ ຢູ່ຂັ້ນສູນກາງ, ຂັ້ນແຂວງ ແລະ ຂັ້ນເມືອງໃນການອອກ ໃບຕາ ດິນ ແລະ ການຕິດຕາມກົດຈະກຳທີ່ກ່ຽວຂ້ອງກັບເລື່ອງທີ່ດິນ ທີ່ຖືກຈັດຕັ້ງປະຕິບັດໃນພາກສະໜາມ ເຮັດໃຫ້ ຂາດການລວມເອົາເລື່ອງສຶດທິຕໍ່ທີ່ດິນຂອງແມ່ຍິງເຂົ້າໃນການອອກໄປຕາດິນ. ສະນັ້ນ, ກຸ່ມແລກປ່ຽນຂໍ້ມູນ ເລື່ອງທີ່ດິນ ຄວນຮັດວຽກຢ່າງໃກ້ຊົດກັບສະມາຊິກຂອງຕົນ ເຜື່ອໃຫ້ມີການສິນທະນາ ແລະ ປຶກສາຫາລື ກັບ ບັນດາກະຊວງທີ່ກ່ຽວຂ້ອງ (ກະຊວງການເງິນ, ກະຊວງຊັບພະຍາກອນທຳມະຊາດ ແລະ ສິ່ງແວດລ້ອມ, ກະ ຊວງ ກະສິກຳ ແລະ ປ່າໄມ້, ພະແນກຊັບພະຍາກອນທຳມະຊາດ ແລະ ສິ່ງແວດລ້ອມ, ສະຫະັັນແມ່ຍິງ) ເຜື່ອ ສ້າງ ແຜນງົບປະມານດ້ານບົດບາດ ຢູ່-ຊາຍ ຈາກຂັ້ນສູນກາງ ແລະ ຈັດສັນງົບປະມານໃຫ້ທ້ອງການ ສາຍຕັ້ງ ຂອງເຂົ້າເຈົ້າ, ລວມທັງກະຊວງຢູ່ຕິທໍາ ແລະ ອົງການຕ່າງໆ ທີ່ສິ່ງເສີມວຽກງານບົດບາດຢູ່-ຊາຍ ເຜື່ອໃຫ້ມີ ຖົງປະມານດ້ານບົດບາດຢູ່-ຊາຍ ແລະ ຕິດຕາມການປະຕິບັດຢູ່ໃນຊຸມຊົນຢ່າງເຂັ້ມງວດ. ເຜື່ອຮັບປະກັນວ່າຄ່າ ໃຊ້ຈ່າຍໃນການອອກໃບຕາດິນມີຄວາມໝາຍະສົມ ຕື່ຖຸກຄົນສາມາດຈ່າຍໄດ້ (ບໍ່ແຜງ) ແລະ ແກ້ໄຂບັນຫາ ທີ່ ດິນຂອງແມ່ຍິງຢ່າງຈິງຈັງ;

10. ຫ້ອງການຊັບຜະຍາກອນທຳມະຊາດ ແລະ ສິ່ງແວດລ້ອມ (DoNRE) ເມືອງ ແມ່ນຫ້ອງການທີ່ຕັດສິນເລື່ອງທີ່ດິນ ແລະການຈັດຕັ້ງປະກິບັດພາກສະໜາມ, ພະແນກຊັບຜະຍາກອນທຳມະຊາດ ແລະ ສິ່ງແວດລ້ອມ (PoNRE) ແຂວງ ແມ່ນຫ້ອງການທີ່ອອກໃບຕາດິນ ພະນັກງານທີ່ຈະຮັດວຽກກ່ຽວກັບທີ່ດິນ ຈາກຫ້ອງການເຫຼົ່ານີ້ ຈຳເປັນຄວນມີຄວາມເຂົ້າໃຈດີຕໍ່ກົດໝາຍທີ່ດິນ ແລະ ກົດໝາຍອື່ນໆ ທີ່ກ່ຽວຂ້ອງ (ຮິດຄອງປະເຜນີ, ກົດໝາຍຄອບຄົວ, ກົດໝາຍວ່າດ້ວຍຊັບສິນ ແລະອື່ນໆ) ແລະ ຄວນໄດ້ຮັບການ ຜິກອົບຮົມ ຄວາມສະເໜີພາບລະຫວ່າງຍິງ-ຊາຍ. ສະມາຊຸກຂອງສູນແລກປ່ຽນຂໍ້ມູນເລື່ອງທີ່ດິນ ສາມາດຈັດ ຜິກອົບຮົມ ໃຫ້ພະນັກງານຜູ້ຮັບຜິດຊອບເລື່ອງທີ່ດິນ ຂອງກະຊວງຊັບຜະຍາກອນທຳມະຊາດ ແລະ ສິ່ງແວດລ້ອມ, ພະແນກຊັບຜະຍາກອນ ແລະ ສິ່ງແວດລ້ອມແຂວງ, ຫ້ອງການຊັບຜະຍາກອນ ແລະ ສິ່ງແວດລ້ອມເມືອງ ເຝື່ອປະຕິບັດນຳໃຊ້ທຸກໆ ລະບຽບການດ້ານກົດໝາຍ ແລະ ບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ເຝື່ອສະໜັບສະໜູນສິດທິຕໍ່ທີ່ດິນຂອງແມ່ຍິງ;
11. ແນວລາວສ້າງຊາດມີບົດບາດສໍາຄັນໃນຂັ້ນບ້ານ ເຝື່ອສິ່ງເສີມຄວາມສາມັກຄືຊຶນເຜົ່າ, ການແກ້ໄຂຂໍ້ຂັດແຍ່ງລວມທັງຂໍ້ຂັດແຍ່ງທີ່ດິນ ແລະ ເຊົາເຈົ້າຮູ້ດີກ່ຽວກັບວັດທະນະທຳ ແລະ ສິດທິປະແຜນນິຂອງຊຶນເຜົ່າ. ສະມາ ຊຶກຂອງ ກຸ່ມແລກປ່ຽນຂໍ້ມູນເລື່ອງທີ່ດິນ ທີ່ຮັດວຽກກ່ຽວເລື່ອງທີ່ດິນ ຄວນລວມເອົາພະນັກງານຈາກຫ້ອງ ການແນວລາວສ້າງຊາດ ເຂົ້າໃນການຝິກອົບຮົມທີ່ດິນ ແລະ ການລົງຮັດວຽກພາກສະໜາມ. ສິ່ງດັ່ງກ່າວ ສາມາດເຊື່ອມໄຍງ້ກັບທີ່ວັນຂໍ້ຂ້າງເທິງທີ່ເວົ້າເຖິງ ອິດທິພົນເຝື່ອການປ່ຽນແປງຕໍ່ວັດທະນະທຳການໃຫ້ຄຸນຄ່າ ແລະ ສືບທອດສາຍຍາດຜ່ານຫາງຜູ້ຊາຍ (patrilineal) ເຝື່ອໃຫ້ມີການຍອມຮັບສິດທິ ຕໍ່ທີ່ດິນຂອງແມ່ຍິງ ໃຫ້ຫຼາຍຂຶ້ນ;
12. ສະມາຊຸກຂອງກຸ່ມແລກປ່ຽນຂໍ້ມູນເລື່ອງທີ່ດິນ ແລະຄູ່ຮ່ວມງານຫ້ອງຖິ່ນຂອງລັດຖະບານຄວນ: ໃຫ້ ຄວາມຮູ້ກ່ຽວກັບຄວາມສະເໜີພາບລະຫວ່າງຍິງ-ຊາຍຢ່າງກວ່າງຂວາງ ແລະ ບຸກຈິດສໍານິກ່ຽວກັບ ສິດທິຕໍ່ທີ່ດິນຂອງແມ່ຍິງ ໃຫ້ແກ່ຊາວບ້ານ ໂດຍການຝິກແຍກກຸ່ມແມ່ຍິງ, ກຸ່ມຜູ້ຊາຍ ແລະ ຍິງຊາຍລວມກັນ ຕາມຫົວຂໍ ແລະ ຄວາມເໝາະສີມ. ສະໜັບສະໜູນ ການມີສ່ວນຮ່ວມຂອງແມ່ຍິງ ແລະບັນຈຸແມ່ຍິງເຂົ້າໃນ ການແກ້ໄຂບັນຫາທີ່ດິນບ້ານ (ຕຳແໜ່ງອາກອນທີ່ດິນໜູ້ບ້ານ, ຄະນະກຳມະການທີ່ດິນບ້ານ), ສະໜອງການ ຜິກອົບຮົມ ຫັກສະຄວາມເປັນຜູ້ນໍາຂອງແມ່ຍິງ ແລະ ສະໜັບສະໜູນໜ່ວຍງານລັດຖະບານ (ສະຫະຝັນ ແມ່ຍິງລາວ ແລະ ແນວລາວສ້າງຊາດ) ເຝື່ອຊອກຫາວິທີແກ້ໄຂ ສໍາລັບແມ່ຍິງທີ່ດ້ວຍໂອກາດ (ຜູ້ທຸກໆຍາກ, ຄົນພິການ, ແມ່ຮ້າງ/ໜ້າຍ ຜໍ້ຮ້າງ/ໜ້າຍ) ຜູ້ທີ່ຢູ່ໃນສະພາບການທີ່ບໍ່ປອດໄຟຕໍ່ກັບກຳມະສິດຄອບຄອງທີ່ດິນ.

4.3. ຂໍ້ສະໜັບສຳລັບລັດຖະບານໃນການສົ່ງເສີມສຶດທິຕໍ່ທີ່ດິນຂອງແມ່ນຍິງ

1. ຍ້ອນວ່າ ຄົວເຮືອນໃນເຂດຊົນນະບົດ ໂດຍສະຜະແມ່ນຍິງ ແລະ ຜູ້ທຸກຍາກ, ແມ່ນອາໃສຊັບຜະຍາກອນທຳມະຊາດ ຂອງຊົມຊົນເປັນສ່ວນຫຼາຍໃນການດຳລົງຊື່ວິດ, ການອອກໃບຕາດິນໃຫ້ຊົມຊົນ ຄວນໄດ້ຮັບການຍອມຮັບ ຢ່າງຖືກຕ້ອງຕາມກົດໝາຍພາຍໃຕ້ຊື່ຂອງບ້ານ ເຊິ່ງຖືວ່າບ້ານເປັນນິຕິບຸກຄົນທາງກົດໝາຍ. ສິ່ງນີ້ຄວນຮັດຫຼັງຈາກທີ່ບ້ານໄດ້ອະນຸມັດແຜນນຳໃຊ້ທີ່ດິນ ແລະ ຜ່ານການເຫັນດີເຫັນຝ້ອມຂອງໜຸ່ບ້ານ ເທົ່ານັ້ນ;
2. ສັງເກດເຫັນວ່າ ໃນປັດຈຸບັນ ຍັງຂາດນິຕິກຳມາສະໜັບສະໜູນ ຕໍ່ຄົດເຫັນຂ້າງເທິງ (ການອອກໃບຕາດິນລວມ), ແຜນການນຳໃຊ້ທີ່ດິນທີ່ມີຄຸນນະພາບສູງ ຈາກການວາງແຜນຮ່ວມກັບຊົມຊົນ ທີ່ໄດ້ຮັບອະນຸມັດຈາກໜຸ່ບ້ານ ຄວນໄດ້ຮັບການຍອມຮັບຢ່າງເປັນທາງການ ປຽບສະໜີອນການໄດ້ຮັບສິດຄອບຄອງ ທີ່ດິນຢ່າງຖືກຕ້ອງຕາມກົດໝາຍຄືກັນກັບການມີໃບຕາດິນ. ສິ່ງສໍາຄັນທີ່ຄວນເອົາໃຈໃສ ກ່ຽວກັບວິທີການສ້າງກົດລະບຽບການນຳໃຊ້ທີ່ດິນຂອງໜຸ່ບ້ານ ກໍ່ຄືຮັດແນວໃດເຜື່ອໃຫ້ສຶດທິຕໍ່ທີ່ດິນຂອງແມ່ນຍິງ ໄດ້ຮັບການສະໜັບສະໜູນຢ່າງເຂັ້ມແຂງ ແລະ ເອົາຈິງເອົາຈັງໃນຂະບວນການ;
3. ການຂາດງົບປະມານສົ່ງເສີມປິດບາດຍິງ-ຊາຍ ຢູ່ຂັ້ນສູນກາງ, ຂັ້ນແຂວງ ແລະ ຂັ້ນເມືອງໃນການອອກໃບຕາດິນ ແລະ ການຕິດຕາມກົດຈະກຳທີ່ກ່ຽວຂ້ອງກັບທີ່ດິນທີ່ຈັດຕັ້ງປະຕິບັດໃນພາກສະໜາມ ແມ່ນສິ່ງທ້າທາຍທີ່ທີມງານວິຊາການຂອງທ້ອງການຊັບຜະຍາກອນທຳມະຊາດ ແລະ ສິ່ງແວດລ້ອມເມືອງ ໄດ້ຜົບເຫັນໃນການປະຕິບັດວຽກງານພາກສະໜາມ. ສະນັ້ນ ບັນດາກະຊວງທີ່ກ່ຽວຂ້ອງ (ກະຊວງຊັບຜະຍາກອນທຳມະຊາດ ແລະ ສິ່ງແວດລ້ອມ, ກະຊວງກະສິກຳ ແລະ ປ່າໄມ້, ສະຫະພັນແມ່ນຍິງ, ສູນກາງແນວລາວ ສ້າງຊາດ) ຄວນກຳນົດງົບປະມານດ້ານບິດບາດຍິງ-ຊາຍ ແລະ ຈັດສັນງົບປະມານໃຫ້ທ້ອງການສາຍຕັ້ງ ຂອງຕົນໃນລະດັບແຂວງ ແລະ ລະດັບເມືອງ ແລະ ຮັບປະກັນວ່າບັນຫາທີ່ດິນຂອງແມ່ນຍິງໄດ້ຮັບການແກ້ໄຂຢ່າງຈິງຈັງໃນລະບົບການຄຸ້ມຄອງຂອງລັດຖະບານ;
4. ຈຳນວນຜະນັກງານວິຊາການທີ່ດິນທີ່ເປັນແມ່ນຍິງ ແລະ ຜູ້ທີ່ມີບິດບາດໃນການຕັດສິນໃຈທີ່ປະຈຳການຢູ່ບັນດາທ້ອງການຂອງລັດຖະບານໃນລະດັບແຂວງ ແລະ ລະດັບເມືອງ ທີ່ໄດ້ສຶກສາເສັ້ນຄວ້າ ແມ່ນຍັງມີໜ້ອຍ ເຊິ່ງເປັນສາຍ ເຫດຂອງການເບິ່ງຂໍ້າມບັນຫາບິດບາດຍິງ-ຊາຍ ແລະ ສິດນຳໃຊ້ທີ່ດິນຂອງແມ່ນຍິງໃນຊົມຊົນ. ເຜື່ອສະໜັບສະໜູນ ນະໂຍບາຍຂອງລັດຖະບານໃນການສົ່ງເສີມຄວາມສະໜີພາບຍິງ-ຊາຍ ທີ່ລະບຸໄວ້ໃນ ກົດໝາຍຄວາມສະໜີພາບລະຫວ່າງຍິງ-ຊາຍໃນປັດຈຸບັນ, ສະຫະພັນແມ່ນຍິງ ແລະ ຄະນະກຳມາທີ່ການ ເຜື່ອຄວາມກ້າວໜ້າຂອງແມ່ນຍິງ ຄວນຮັບປະກັນໃຫ້ແຕ່ລະຫ້ອງການທີ່ຮັດວຽກກ່ຽວກັບບັນຫາທີ່ດິນ ແລະ ໃບຕາດິນ ຄວນຮັບສະໜັກ ແລະ ຮັກສາຜະນັກງານແດຍິງ ໃນທີມວິຊາການທີ່ດິນ, ຜ້ອມທັງໃນຕຳແໜ່ງທີ່ມີອໍານາດຕັດສິນໃຈໃນທຸກລະດັບ;
5. ການອອກໃບຕາດິນຕາມກຳລະນີສະແພາະ ທີ່ສະໜີໂດຍເຈົ້າຂອງທີ່ດິນ ແມ່ນມີຂະບວນການທີ່ຢາວນານ ເຊິ່ງກ່ຽວຂ້ອງກັບການເດີນທາງຫຼາຍຄັ້ງລະຫວ່າງຊົມຊົນ ແລະ ທ້ອງການລັດທີ່ກ່ຽວຂ້ອງ. ແມ່ນຍິງບັນດາເຜົ່າໃນບາງເຊດບໍ່ສາມາດເດີນທາງອອກຈາກໜຸ່ບ້ານຄືນດຽວ ຍ້ອນມາດຕະຖານທາງສັງຄົມ ແລະ ການເດີນທາງ. ສະນັ້ນ, ເຜື່ອຮັດໃຫ້ການອອກໃບຕາດິນສາມາດຮັດໄດ້ ສໍາລັບທຸກຄົນ ລວມທັງແມ່ນຍິງ ທ້ອງການຊັບຜະຍາ

ກອນທຳມະຊາດ ແລະ ສິ່ງແວດລ້ອມເມືອງ ແລະ ຜະແນກຂັບຜະຍາກອນທຳມະຊາດ ແລະ ສິ່ງແວດລ້ອມ ແຂວງ ຄວນສະໜັບສະໜູນ ການອອກໃບຕາດິນຢ່າງເປັນລະບົບກວ້າງຂວາງ. ເຖິງຢ່າງໃດກໍ່ຕາມ, ການອອກ ໃບຕາດິນໃນເຂດຊົນນະບົດ ທີ່ຊາວບ້ານມີອາຊີບຮັດໄຮ່ຈະປະຕິບັດໄດ້ ກໍ່ຕໍ່ເມື່ອໄດ້ຮັບການເຫັນດີເຫັນ ຜ້ອມຂອງຊາວບ້ານເທົ່ານັ້ນ, ຖ້າຂະບວນການເປັນໄປໄດ້ ພາຍຫຼັງທີ່ບ້ານໄດ້ອະນຸມັດແຜນ ນຳໃຊ້ທີ່ກິນ ຄວນ ກວດຄືນ ແລະຄໍານິງເຖິງສຶດທີ່ຕໍ່ທີ່ດິນຂອງແມ່ຍິງ ດ້ວຍການເອົາໃຈໃສ່ຢ່າງຈິງລັງ ຕໍ່ໜູ້ບ້ານເຂດເນີນສູງ ເຜືອ ບໍ່ໃຫ້ມີຜົນກະທົບທາງລົບຕໍ່ການຄ້າປະກັນສະບຽງອາຫານ;

6. ຮັບຮູ້ສຶດຄອບຄອງນຳໃຊ້ທີ່ກິນຕາມຮົດຄອງປະເພນີຂອງບັນດາໜູ້ບ້ານໃນເຂດເນີນສູງ ເຖິ່ງກຽມກັບສຶດໃນ ການອອກໃບຕາດິນທີ່ເປັນທາງການ.

ເອກະສານອ້າງອ້າງ

Agarwal, Bina (1994). ບົດບາດ ຍິງ-ຊາຍ ແລະ ຊັບສິນ. ບົດວິພາກຊ່ອງວ່າງຫາງຕ່າມເສດຖະກິດ ແລະ ນະໂຍບາຍ ໃນເຂດອາຊີຕາເວັນອອກສຽງໃຕ້, ຜິມໃນວາລະສານ, *World Development*. Vol 22, ເລກທີ 10. ຫັ້ນ 1455-1478.

Baird, I G (2011). ປ່ຽນທີ່ດິນໃຫ້ເປັນທຶນ, ປ່ຽນຄົນໃຫ້ເປັນແຮງໝານ: ການສະສົມເບື້ອງຕົ້ນ ແລະ ການເຂົ້າມາ ຂອງ ການສໍາປະການທີ່ດິນ ທີ່ເປັນເນື້ອທີ່ກວ່າງ ໃນ ສປປ ລາວ. ຜິມໃນວາລະສານ: *New Proposals: Journal of Marxism and Interdisciplinary Inquiry*, Vol. 5, ເລກທີ. 1 (ແຈຈິກ 2011) ຫັ້ນ. 10-26.

Bourdet, Y. (1995). ການປະຕິຮູບຊຸມນະບົດ ແລະ ພະລິດຕະພັນກະເສດ ໃນ ສປປ ລາວ. ວາລະສານຂອງເຂດຜົນ ທີ່ຝັດທະນາ, 29 (2), 161-182. ຂໍ້ມູນຈາກ www.jstor.org/stable/4192437 , ລົງວັນທີ 16 ເມສາ 2020

Boutthavong, S, Hyakumura K, Ehara M and Fujiwara T. (2016): ປະຫວັດສາດການປ່ຽນແປງ ເລື່ອງ ກຳມະສິດທິ່ດິນ ແລະ ສິດທິການໃຊ້ທີ່ດິນໃນຊຸມຊຸມ: ກໍລະນາສຶກສາໃນ ສປປ ລາວ. ທີ່ດິນ, 5, 11.

Bouté Vanina ແລະ ວັດທະນາ ຜິມເສນາ (eds). (2017): ການປ່ຽນແປງຊີ້ວິກໃນ ສປປ ລາວ: ສັງຄົມ, ການເມືອງ ແລະ ວັດທະນາທຳ ຫຼັງລະບອບສັງຄົມນີ້ມີ, ສິງກະໂປ: NUS Press, Softcover: 457 p.

Broegaard, Rikke Brand, Thoumthone Vongvisouk ແລະ Ole Mertz (2017): ຄວາມບໍ່ສອດຄອງ ລະຫວ່າງແຜນນຳໃຊ້ທີ່ດິນ ແລະ ນະໂຍບາຍຕ່າງໆ ໃນ ສປປ ລາວ: ການຮັບປະກັນຕໍ່ກຳມະສິດທິ່ດິນ ແລະ ໄຟຂີມຊ່ວ່ອງ ການບໍ່ ມີສ່ວນຮ່ວມ. ຜິມໃນວາລະສານ, *World Development* ບົດທີ. 89, ຫັ້ນ. 170–183.

Daley, Elisabeth, Martha Osorio and Clara Mi Young Park, (2013): ຜິມສະຫ້ອນ ດ້ານບົດທາດຍິງ-ຊາຍ ແລະ ຄວາມສະເໜີພາບທາງແດຕ ທີ່ຝຶກຜົນກັບການລົງທຶນ ຕ່າງເຊົ້າເຖິງທີ່ດິນ ແລະ ແຮງງານ ແລະ ໂອກາດໃນ ການສ້າງ ລາຍໄດ້. ກໍລະນີສຶກສາ ການລົງທຶນດ້ານກະສິກຳ ໃນ ສປປ ລາວ, FAO, Rome.

Daley, Elizabeth and Sabine Pallas.(2014): ແມ່ຍິງ ແລະ ຂໍ້ສະເໜີທາງດ້ານທີ່ດິນ ໃນ ອາຟຣິກາ ແລະ ອາຊີ: ຊັ້ງຊາຜົນກະທົບ ແລະ ການປ່ຽນແປງ. *Feminist Economics*, 20(1): 178–201.

Derbridge, Julian ແລະ Viladeth Sisoulath (2018). ການຂັ້ນທະບຽນທີ່ດິນເປັນລະບົບ ໃນເຂດ ຊຸນນະບົດ ຂອງ ສປປ ລາວ – ຈາກຄວາມຄົດໄປສູ່ການບະກິບດັບໃນວິງກວ້າງ. ຫ່ວຍງານທີ່ດິນ ຂອງ Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH, ສປປ ລາວ. ເອກະສານກະກຽມ ສໍາລັບການນຳສະເໜີໃນ “ກອງ ປະຊຸມຂອງຫະນາຄານໂລກ ວ່າດ້ວຍທີ່ດິນ ແລະ ຄວາມທຸກຍາກ ປີ 2018” ທະນາຄານໂລກ ປະຈຳກຸງ ວ່າງຕົ້ນ ດິຊີ, ເດືອນ ມິນາ, ວັນທີ 19-23, ປີ 2018

Duin, Esther van, (2017): ທີ່ດິນເໝືອນຊີວິດ ກໍລະນີສຶກສາ ບົດບາດ ຍິງ-ຊາຍ ຕໍ່ທີ່ດິນ ໃນການດຳ ລົງຊີວິດ ຂອງປະຊາຊົນ ບ້ານຊາຍຝອງໜືອ, ກຳແຜງນະຄອນຫຼວງວຽງຈັນ, ຄະນະຫຼວງວຽງຈັນ, ມະຫາວິທະຍາໄລ Utrecht, ບົດວິທະຍາ ນິຕິນ ປະຮິນຍາໂທ.

Dwyer Michael (2007). ການຫັນປ່ຽນທີ່ດິນໃຫ້ເປັນທຶນ: ຫົບທວນເອກະສານຄົ້ນຄວ້າກ່ຽວກັບ ການສໍາປະການ ທີ່ດິນ ສໍາລັບການລົງທຶນໃນ ສປປ ລາວ. ກຸ່ມແລກປ່ຽນຂໍ້ມູນເລື່ອງທີ່ດິນ ຂອງເຄືອຂ່າຍອີງການ ຜັດທະນາສາກົນໃນລາວ, ກຳແຜງນະຄອນຫຼວງວຽງຈັນ. ຫົວຂໍ້ທີ່ 1: ສຶກສາຂໍ້ມູນຈາກເອກະສານ (ລວມທັງພາສາ ລາວ) | ຫົວຂໍ້ທີ່ 2: ຊ່ອງຫວ່າງ ແລະ ການຄົ້ນຄວ້າໃນອານາຄົດ.

Evans, Grant (1990). *ຄົນລາວພາຍໃຕ້ລະບອບສັງຄົມນີ້ໃມ່*, New Haven: ຫັ້ງສືບີມມະຫາວິທະຍາໄລ ເປວ (Yale)

FAO (2018). ສຶກສາ ບົດບາດ ຍິງ-ຊາຍ ໃນລະຫັບປະເທດ ກ່ຽວກັບ ກະສິກຳ ແລະ ຂະແໜງການຊຸມຊົນ ໃນ ສປປ ລາວ, ກຳແຜງນະຄອນຫຼວງວຽງຈັນ, ຫ້າ 72.

FAO and MRLG. (2019). *ສົ່ງຫ້າຫາຍ ແລະ ໂອກາກໃນການຮັບຮູ້ ແລະ ປັກປ້ອງລະບົບສຶກສາ* ນຳໃຊ້ ຕາມ ບະຍົນນີ້ ໃນ ສປປ ລາວ. ປະເທດໄທ, 12 pp. Licence: CC BY-NC-SA 3.0 IGO. ນະໂຍບາຍ ໂດຍຫຍໍ້

ອີງການ GIZ, (2019), ການຄຸ້ມຄອງທີ່ດິນຂອງບ້ານ - ມີຫຍັງປ່ຽນແປງ? ການສຶກສາຜົນກະທົບຂອງການວາງແຜນ ນຳໃຊ້ທີ່ດິນ ທີ່ໄດ້ຮັບການສະໜັບສະໜູນ ຈາກ ອີງການ GIZ ແລະ ການຂັ້ນທະບຽນທີ່ດິນ ໃນ ສປປ ລາວ

Flint, Chris and Sengdeuane Sivilay (2018). ບົດລາຍງານການສືບສວນກ່ຽວກັບການຄຸ້ມຄອງທີ່ດິນ ຂອງ ບ້ານ ແລະ ການຄອບຄອງທີ່ດິນ. ບົດລາຍງານໄດ້ຖືກມອບໝາຍ ແລະ ສະໜັບສະໜູນ ໂດຍໂຄງການວາງແຜນ ຄຸ້ມຄອງທີ່ດິນ ແລະ ການແປ່ງຂັ້ນຄຸ້ມຄອງ (LMDP) ຂອງອີງການ GIZ ແລະ ໂຄງການປັບປຸງຄວາມໝັ້ນຄົງຄອບຄອງທີ່ດິນ (ELTeS).

GIZ, Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit, GmbH (2019). ການຄຸ້ມຄອງທີ່ດິນຂອງບ້ານຜ່ານມາ - ມີການປ່ຽນແປງຫຍໍ້ແດ່?. ສຶກສາຜົນກະທົບການສະໜັບສະໜູນຂອງອີງການ GIZ ຕໍ່ກັບວຽກງານ ການວາງແຜນການນຳໃຊ້ທີ່ດິນ ແລະ ການລົງທະບຽນທີ່ດິນໃນ ສປປ ລາວ.

ການສໍາຫຼວດຂອງສູນຂໍ້ມູນຂ່າວສານ ແລະ ຜັດທະນາບົດບາດຍິງ-ຊາຍ, GRID (1999). ບົດບາດຍິງ-ຊາຍ ແລະ ເອກະສານທີ່ດິນ: ສັງຄົມມີຄວາມຮັບຮູ້ແນວໃຕ້ກໍກັບວຽກງານບົດບາດຍິງ-ຊາຍທີ່ສົ່ງຜົນຕໍ່ແມ່ຍິງ?

ສູນຂໍ້ມູນຂ່າວສານ ແລະ ຜັດທະນາບົດບາດຍິງ-ຊາຍ, GRID (2004). ບົດບາດຍິງ-ຊາຍ, ຊັບແຍ່ງກອນປ່າໄມ້ ແລະ ການດຳລົງຊີວິດໃນຊົນນະບົກ. ສະຫະພັນແມ່ຍິງລາວ, ກະຊວງກະສິກຳ ແລະ ບໍາໄມ້, ຫ່ວຍງານບໍລິການແຫ່ງຊາດ້ານກະສິກຳ ແລະ ບໍາໄມ້, ໂຄງການຜັດທະນາຊົນນະບົດ ແລະ ບໍາໄມ້ແບບຍືນຍົງ

GRID, (2005). ຂໍ້ມູນກ່ຽວກັບບົດບາດຍິ່ງ-ຊາຍ ຂອງ ສປປ ລາວ. ສູນຂໍ້ມູນຂ່າວສານ ແລະ ການຝັດທະນາຊັບພະຍາ ກອນບົດບາດຍິ່ງ-ຊາຍ. ໂດຍການສະໜັບສະໜູນຂອງທະນາຄານໂລກ, ເຕືອນຝະຈິກ

Halpern, Joel. M.(1964) ເສດຖະກິດ ແລະ ສັງຄົມລາວ: ການສໍາຫຼວດໄຕຍ່າຍ. ບົດການຄົ້ນຄວ້າວິໄຈ ກ່ຽວກັບ ປະເທດຕາເວັນອອກສຽງໃຕ້ ຂອງມະຫາວິທະຍາໄລ Yale, Monograph Series, vol. 5. ມະຫາວິທະຍາໄລ Yale.

Ingalls, M.L., Diepart, J.-C., Truong, N., Hayward, D., Niel, T., Sem, T., Phomphakdy, M., Bernhard, R., Fogarizzu, S., Epprecht, M., Nanthavong, V., Vo, D.H., Nguyen, D., Nguyen, P.A., Saphanthon, T., Inthavong, C., Hett, C. and Tagliarino, N. (2018). ທີ່ດິນລັດໃນພາກເວັ້ນແມ່ນ້ຳຂອງ (*The Mekong State of Land*). ສູນສໍາລັບການຝັດທະນາ ແລະ ສິ່ງແວດລ້ອມ, ມະຫາວິທະນາໄລເບີນ (Bern) ແລະ Mekong Region Land Governance. Bern, Switzerland: Bern Open Publishing (BOP).

Ireson, Carol J. (1992) ການປ່ຽນແປງໃນພາກສະໜາມ, ບໍາໄມ້ ແລະ ຄອບຄົວ: ການເຮັດວຽກ ແລະ ສະຖານະ ພາບ ຂອງແມ່ຍິ່ງຊັນນະບົດ ໃນສະໜັບສັງປະກິວດລາວ. ບົກຂ່າວຂອງນັກວິຊາການອ້າຊີ, ສະບັບທີ 24, ຕັ້ງທີ 4, ຫັ້ນທີ 3 -18.

Ireson, Carol J. (1995) ບົດບາດຂອງປໍາໄມ້ ສໍາລັບຄົວເຮືອນຄົນລາວ: ຫ້າງສັບຜະສິນຄ້າ, ບໍ່ຄໍາ ແລະ ເງິນອຸດຫຸນ ສະຫວັດດິການ, A. Terry Rambo, et al., ສິ່ງທ້າທາຍຂອງການຝັດທະນາຂະດານີນສູງ ຢູ່ທວຽດນາມ, ໂຮໂນລູລະ : ສູນຂໍ້ມູນ ຂ່າວສານ ຕາເວັນອອກ - ຕາເວັນຕິກ.

Ireson, Carol J. (1996) ພາກສະໜາມ, ບໍາໄມ້ ແລະ ຄອບຄົວ, ວຽກງານ ແລະ ຜະວັງຂອງແມ່ຍິ່ງ ໃນເຂດຊົນ ນະບົດ ລາວ. Boulder: ຫັ້ນສືບມ Westview.

Ireson-Doolittle, C. (1999). ບົດບາດຍິ່ງ-ຊາຍ ແລະ ການປ່ຽນແປງສຶດຄອບຄອງຊັບສິນ ໃນ ສປປ ລາວ. Tinker, I. & Summerfield, G. (eds.) ສຶດທີ່ຂອງແມ່ຍິ່ງກ່ຽວກັບ ເຮືອນ ແລະ ທີ່ດິນ: ຈິນ, ລາວ, ທວຽດນາມ. Boulder (Colorado, USA): ສໍານັກຜິມ LynneRienner.

Ironside, J. (2017). ການຮັບຮູ້ສຶດຄອບຄອງຕາມບະແນນ ໃນ ສປປ ລາວ. ການຄົ້ນຄວ້າວິໄຈກ່ຽວ ກັບແຜນງານ ຂອງ MRLG #8. ວຽງຈັນ: MRLG.

Khouangvichit Damdouane (2010). ການປ່ຽນແປງ ເສດຖະກິດ-ສັງຄົມ ແລະ ການຄວາມສໍາຜັນຕົ້ນແດ
ພາວະ (ບົດບາດຍິ່ງ-ຊາຍ) ໃນ ສປປ ລາວ. ຜະແນກສັງຄົມ ແລະ ບຸມສາດ ເສດຖະກິດ 901 87 Umeå Umeå 2010.

Kenney-Lazar,M. (2012). ການປຸກຕົ້ນຢາງພາຣາ, ການຍິດທີ່ດິນ ແລະ ການປ່ຽນແປງສັງຄົມ-ຊັບສິນ ໃນພາກ ໃຕ້ຂອງລາວ. ບົກສຶກສາຄົ້ນຄວ້າ *The Journal of Peasant*, 39, 1017-1037.

Kenney-Lazar, M. (2016). ກຸ່ມແລກປ່ຽນຂໍ້ມູນເລື່ອງທີ່ດິນ ກັບການເຊື້ອມຕໍ່ກ່ານອາຫານ ແລະ ການຄໍ່ປະກັນສິດທິໃນການຄອບຄອງທີ່ດິນ ໃນ ສປປ ລາວ. ກໍາແຜງນະຄອນຫຼວງວຽງຈັນ: ກຸ່ມແລກປ່ຽນ ຂໍ້ມູນເລື່ອງທີ່ດິນ, ສະມາຄົມນາງຊາດ ແ້ວມະນຸດ ແລະ ສົງແວດລ້ອມ (GAPE), ແລະ ອົງການຜ້າທະນາ ຫຼຸບ້ານຈຸດສຸມ (VFI).

Kenney-Lazar, M. (2017). ການຄຸ້ມຄອງດິນຊຸມຊົນ ໃນ ສປປ ລາວ. ທີບທວນເອກະສານ ກ່ຽວກັບ ທີ່ດິນຊຸມຊົນ ໃນ ສປປ ລາວ, ໄດ້ຮັບການມອບໝາຍໂດຍ ກົມຂຶ້ນທະບຽນ ທີ່ດິນກະສິກຳ, ກະຊວງກະສິກຳ ແລະ ປ້າໄມ້, ສປປ ລາວ DALAM

Kenney-Lazar, M. M. Dwyer and C. Hett. (2018). ການປ່ຽນທີ່ດິນໃຫ້ເປັນທີ່ດິນ: ການເຊົ່າເຖິງການປະຕິບັດນະໂຍບາຍໃນຮອບສືບປີ, ໄດ້ຮັບການມອບໝາຍໂດຍ LIWG. ຂໍ້ມູນຈາກ <http://www.laolandinfo.org/>

Kenney-Lazar, M. (2019). ສະພາບການປົກຄອງດ້ານອໍານາດຂອງການທັນເປັນຜັກດຽວຫຼັງສັງລົມນີ້ຢີມ ໃນ ສປປ ລາວ: (Neoliberalizing Authoritarian Environmental Governance in (Post) Socialist Laos), *Annals of the American Association of Geographers*, 109: 2, 338-348, DOI: [10.1080/24694452.2018.1537842](https://doi.org/10.1080/24694452.2018.1537842)

Kusakabe Kyoko, (2015). ການວິຄະແຜແກວະ (ບົດບາທີ່-ຊາຍ) ຂອງການສໍາເຂດການທີ່ດິນ ເພື່ອເສດຖະກິດໃນກຳນົດບັງລຸງ ແລະ ພາກເຫົົ່ວຂອງ ສປປ ລາວ: ກໍລະນີສິກສາ ການປຸກເກີນຢ່າງຝຣາ. ການມືດິກທີ່ດິນ, ຂໍ້ຂັດແຍ່ງ ແລະ ການປ່ຽນແປງ ສົງແວດລ້ອມ-ຝູ້ລ້ຽງລັກ. ທັດສະນະຈາກພາກຕາເວັນອອກ ແລະ ຕາເວັນອອກສຽງໃຕ້ ຂອງທະວີບອາຊີ. ການປະຊຸມສາກົນດ້ານວິຊາການ ຄັ້ງວັນທີ 5-6 ເດືອນ ມິຖຸນາ 2015, ມະຫາວິທະຍາໄລຊຽງໃໝ່, ເອກະສານ ການປະຊຸມ ເກທິ. 43

Ling, S. and Scurrah, N. (2017). ການປະຕິບັດການອອກໃບທາດໃນຊຸມຊົນ: ບົດຮຽນຈາກແຂວງ ຄໍາມວນ, ສປປ ລາວ. MRLG Capitalization Note Series #3. ກໍາແຜງນະຄອນຫຼວງວຽງຈັນ: Mekong Region Land Governance.

Mann, Elizabeth, ແລະ NyLuangkhot. (2008). ສິກສາກ່ຽວກັບສິດຄອບຄອງທີ່ດິນ ແລະ ຊັບສິນ ຂອງແມ່ຍຶ່ງ ພາຍໃຕ້ລະບົບປະເທດນີ້ ຫຼື ສິດຄອບຄອງນຳໃຊ້ໃນ 5 ຊົ່ວໂມງ ຢູ່ ສປປ ລາວ. ການສິກສານະໂຍບາຍ ທີ່ດິນ ເກທິ. 13 ພາຍໃຕ້ LLTP II. ສະໜັບສະໜູນ ໂດຍໂຄງການຜົດທະນານະໂຍບາຍທີ່ດິນລາວ-ຢෙລະມັນ (ການປະກາອບສ່ວນຂອງຢෙລະມັນ ເຊົ້າໃນໂຄງການອອກໃບຕາດິນລາວ ຄັ້ງທິ II ໃນ ສປປ ລາວ).

RIKKE BRANDT BROEGAARD, THOUMTHONE VONGVISOUK, and OLE MERTZ (2016), ແຜນການນຳໃຊ້ທີ່ດິນ ແລະ ນະໂຍບາຍຂັດແຍ່ງ ໃນ ສປປ ລາວ: ຄວາມໜັ້ນຄົງສິດຄອບຄອງ ນຳໃຊ້ ແລະ ໄຟຂຶ່ນຊ່ອງການຢືກເວັ້ນ, ມະຫາວິທະຍາໄລໂຄເປັນເຮັດການ, ມະຫາວິທະຍາໄລແຫ່ງຊາດລາວ ປະຈຳແດນມາກ, ວຽງຈັນ, ສປປ ລາວ

Schenk-Sandbergen, Loes, Hermien Rodenburg en Chansamone Phenkhaay. (1997) ທີ່ດິນ, ບົດບາດຍິ່ງ-ຊາຍ, ບັນຫາສັງຄົມ ໃນ ສປປ ລາວ: ຕໍ່ກັບການອອກໃບຕາດິນຢ່າງຮອບຄອບດ້ານ ບົດບາດຍິ່ງ-ຊາຍ. ອົງການ AusAid: ວຽງຈັນ

Schenk-Sandbergen, Loes. (2009) ບົດບາດຍິ່ງ-ຊາຍ, ສິດນຳໃຊ້ທີ່ດິນ ແລະ ວັດທະນະທຳ ໃນ ສປປ ລາວ: ຄົ້ນຄວ້ວເວີໄຈຢູ່ວຽງຈັນ ໃນລະດັບເມືອງ, ບ້ານ ແລະ ຄົວເຮືອນ. Compton, Carol.J (e.a. eds) ການສຶກສາສະຖານະພາບ ບັກຈຸບັນຂອງ ສປປ ລາວ. ສູນການຄົ້ນຄວ້ວເວີໄຈອາຊີຕາເວັນອອກສ່ຽງໃຕ້, ມະຫາວິທະຍາໄລ Northern Illinois, DeKalb.

Schenk-Sandbergen, Loes. (2012). ລະບົບສືບທອດສາຍຍາດຜ່ານທາງແມ່ໃນລາວ (The Lao Matri-System), ການສ້າງຄວາມເຂັ້ມແຂງ ແລະ ໂລກາຝຶວດ, ວາລະສານສຶກສາລາວ (*Journal of Lao Studies*), Volume 3, ອອກວັນທີ 1, ຕຸລາ, ປີ 2012. ສູນສຶກສາລາວ, San Francisco, USA. Pp 65-90.

Thongmanivong Sithong, (2006). ການໃຊ້ທີ່ດິນໃນປະຈຸບັນ ແລະ ການປ່ຽນແປງການດຳລົງຊີວິດ ໃນເຂດ ພາກເໜີອຂອງ ສປປ ລາວ, In *Mountain Research and Development* Vol 26 No 3, ເດືອນ ສິງຫາ, ປີ 2006: 237–244.

Thongmanivong Sithong, Kaisone Phengsopa, Houngphet Chantavong, Michael Dwyer & Robert Oberndorf. (2009). “ການສໍາປະຫານ ຫຼື ການຮ່ວມມື? ຜົນກະທິບປະຈຸບັນ ໃນການລົງທຶນ ການບູກເຕັ້ນຢ່າງ ພາຍໃນ ແລະ ສິດທິຕໍ່ທີ່ດິນ ແລະ ການດຳລົງຊີວິດ: ກໍລະນີສຶກສາຈາກແຂວງຊຸດິມໄຊ, ສປປ ລາວ, ມະຫາວິທະຍາ ໄລເຫັ່ງຊາດ ລາວ (NuoL), ໂຄງການລົງເລີ່ມ ດ້ານສິດທິ ແລະ ຊັບຜະຍາກອນ (RRI) ແລະ ສູນຝຶກອິບຮົມພາກຝຶ້ນ ກ່ຽວກັບປ່າໄມ້ຊຸມຊົນ ສໍາລັບອາຊີ ແລະ ປາຊີຝຶກ (RECOFTC). ກຸງເທບ.

“ຂ້ອຍຕ້ອງການມີ ໃບຕາດິນ ສໍາລັບທີ່ນາຂອງຂ້ອຍ ແນະວ່າຖ້າຂ້ອຍສູນເສຍທີ່ນາໄປ
ຂ້ອຍກໍຈະບໍ່ມີທີ່ດິນທີ່ຈະປຸກເຊົ້າ ແລ້ວຂ້ອຍກໍຈະບໍ່ມີອາຫານ ສໍາລັບຄອບຄົວຂອງຂ້ອຍ.”

- ແມ່ຍິງຜົ່າບຮູ/ກະຕາງ ຈາກບ້ານນາໄລດິງ, ເມືອງອາດສະພັງທອງ, ແຂວງສະຫວັນນະເຂດ

ແມ່ຍິງ ແລະ ສີດນຳໃຊ້ທີ່ດິນ ຢູ່ ສປປ ລາວ:

ການປັບປຸງຂອງຊື່ນະບົດ ແລະ ຄວາມຜົນ/ແນວຄວາມຄິດ/ຫ່າຍ່ວງ/ຄວາມເປັນໄປໄດ້ໃນອະນາຄົດ ເພື່ອຮັບປະກັນສິດ
ເປັນເຈົ້າຂອງທີ່ດິນຢ່າງໝັ້ນຄົງ

ກຸ່ມແລກປ່ຽນຂໍ້ມູນເລື່ອງທີ່ດິນ
ນະຄອນຫຼວງວຽງຈັນ, ປະເທດລາວ

www.laolandinfo.org

Brot
für die Welt

